

MBU - Rådmandsmøde (Rådmandsmøde)

27-04-2021 09:00

Via Teams (brug link i kalenderinvitationen)

Information:

Deltagere:

Hans van Binsbergen

Hardy Pedersen

Helle Bach Lauridsen

Karina Møller

Lisbeth Schmidt Andersen

Martin Østergaard Christensen

Ole Kiil Jacobsen

Stefan Møller Christiansen

Susanne Hammer-Jakobsen

Susanne Holst

Thomas Medom

Trine Krabbe

Pkt. 2: Tid: 15 min. Deltagere: Louise Heltborg Budde og Mia Lund Kristensen

Pkt. 3: Tid: 30 min. Deltagere: Mette Søberg, Louise Heltborg Budde, Patrick Larsen og Ane Bredahl Lavsén

Pkt. 4: Tid: 15 min. Deltagere: Mette Søberg og Claus Picard

Pkt. 5: Tid: 20 min. Deltagere: May-Britt Kullberg, Erik Ngo Mikkelsen og Ulla Parbo Hefsgaard

Pkt. 8: Tid: 20 min. Deltagere: Martha Berdiin, Birgit Møller, Bjørn Bjorholm Stilling, Anders Hovmark og Henrik Larsen

Pkt. 9: Tid: 10 min. Deltagere: Gitte Skuldbøl Jørgensen

Pkt. 10: Tid: 15 min. Deltagere: Mette Søberg, Marianne Holst Nielsen og Jesper Callesen

Pkt. 11: Tid: 10 min. Deltagere: Mette Søberg, Marianne Holst Nielsen og Marina Stannov

Indhold

Punkt 1: Godkendelse af referat	1
Punkt 2: Etablering af international vuggestue (LSA).....	1
Punkt 3: Kvalitetsrapport på 0-6 årsområdet (OKJ).....	1
Punkt 4: Understøttelse af pædagogisk vision for ny skole og fritidscenter i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven (OKJ).....	1
Punkt 5: Ungeprofilen 2020/2021 (OKJ).....	1
Punkt 6: Forberedelse til byrådsmøde den 28. april 2021.....	1
Punkt 7: Eventuelt.....	1

Punkt 1: Godkendelse af referat

Tid: 20 min. Deltagere: Louise Heltborg Budde og Stine Fiedler Røge

Punkt 2: Etablering af international vuggestue (LSA)

Tid: 15 min. Deltagere: Louise Heltborg Budde og Mia Lund Kristensen

Punkt 3: Kvalitetsrapport på 0-6 årsområdet (OKJ)

Tid: 30 min. Deltagere: Mette Søberg, Louise Heltborg Budde, Patrick Larsen og Ane Bredahl Lavsén

Punkt 4: Understøttelse af pædagogisk vision for ny skole og fritidscenter i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven (OKJ)

Tid: 15 min. Deltagere: Mette Søberg og Claus Picard

Punkt 5: Ungeprofilen 2020/2021 (OKJ)

Tid: 20 min. Deltagere: May-Britt Kullberg, Erik Ngo Mikkelsen og Ulla Parbo Hefsgaard

Punkt 6: Forberedelse til byrådsmøde den 28. april 2021

Punkt 7: Eventuelt

MBU - Rådmandsmøde (Rådmandsmøde)

21-04-2021 09:00

Via Teams (brug link i kalenderinvitationen)

Information:

Deltagere:

Hans van Binsbergen

Hardy Pedersen

Helle Bach Lauridsen

Karina Møller (Afbud)

Lisbeth Schmidt Andersen

Martin Østergaard Christensen

Ole Kiil Jacobsen

Stefan Møller Christiansen

Susanne Hammer-Jakobsen (Afbud)

Susanne Holst

Thomas Medom

Trine Krabbe

Pkt. 2: Tid: 10 min. Deltagere: Elin Poulsen, Marianne Holst Nielsen, Anders Skov (MSB) og Morten Randløv (MSB)

Pkt. 3: Tid: 20 min. Deltagere: May-Britt Kullberg, Helle Mølgaard, Louise Dam Overballe, Lis Fenger og Ulla Parbo Hefsgaard

Pkt. 6: Tid: 15 min. Deltagere: Mette Søberg, Louise Heltborg Budde, Patrick Larsen og Jens Møller Hald

Pkt. 7: Tid: 15 min. Deltagere: May-Britt Kullberg, Mette Bødiker Vestergaard og Karen Mette Hansen

Pkt. 8: Tid: 15 min. Deltagere: Mette Søberg, Marianne Holst Nielsen, Jesper Callesen, Daniel Wilson og Marina Stannov

Pkt. 9: Tid: 30 min. Deltagere: Mette Søberg, Helle Wrang Klinge, Cathrine Garbers og Maria Skøtt Davidsen

Pkt. 10: Tid: 15 min. Deltagere: Hans van Binsbergen og Søren H. L. Nielsen

Pkt. 11: Tid: 10 min. Deltagere: Rasmus Rugaard

Indhold

Punkt 1: Godkendelse af referat	1
Beslutning for Punkt 1: Godkendelse af referat	1
Punkt 2: Fritidsjobprojekt på tværs af MBU og MSB (OKJ)	1
Beslutning for Punkt 2: Fritidsjobprojekt på tværs af MBU og MSB (OKJ)	1
Punkt 3: Budgettema Mental sundhed (OKJ)	1
Beslutning for Punkt 3: Budgettema Mental sundhed (OKJ)	1
Punkt 4: Forberedelse til børn og ungeudvalgsmøde den 21. april 2021	2
Beslutning for Punkt 4: Forberedelse til børn og ungeudvalgsmøde den 21. april 2021	2
Punkt 5: Eventuelt	2
Beslutning for Punkt 5: Eventuelt	2

Punkt 1: Godkendelse af referat

Beslutning for Punkt 1: Godkendelse af referat

Referatet blev godkendt

Punkt 2: Fritidsjobprojekt på tværs af MBU og MSB (OKJ)

Tid: 10 min. Deltagere: Elin Poulsen, Marianne Holst Nielsen, Anders Skov (MSB) og Morten Randløv (MSB)

Beslutning for Punkt 2: Fritidsjobprojekt på tværs af MBU og MSB (OKJ)

Ole Kiil Jacobsen har sat punktet på dagsorden med henblik på en drøftelse af og beslutning om, hvorvidt rådmanden ønsker, at MBU indgår i et samarbejde med MSB om udviklingen af et fritidsjobprojekt i form af en skoletjeneste knyttet til 9. klasser på skoler i eller nær ved udsatte boligområder.

Indstilling om, at rådmanden godkender, at:

1. MBU indgår i et samarbejde med MSB om kvalificering af det beskrevne pilotprojekt herunder fremsendelse af en fælles projektansøgning til A.P. Møllerske Støttefond.
2. Samarbejdet sker ud fra det beskrevne indhold i og organisering af skoletjenesten (beskrivelse i afsnittet "Ydelse" og "Organisering").

Elin Poulsen, Marianne Holst Nielsen, Anders Skov (MSB) og Morten Randløv (MSB) deltog.

Beslutninger:

- Rådmanden godkendte indstillingens to punkter.
- Opmærksomhed på
 - Der er brug for en håndholdt indsats
 - Samarbejde med UngiAarhus og med boligforeningerne.

(OKJ følger op)

Punkt 3: Budgettema Mental sundhed (OKJ)

Tid: 20 min. Deltagere: May-Britt Kullberg, Helle Mølgaard, Louise Dam Overballe, Lis Fenger og Ulla Parbo Hefsgaard

Beslutning for Punkt 3: Budgettema Mental sundhed (OKJ)

Budgettemaet Mental sundhed er dagsordenssat på møde i Børn og Ungeudvalget den 5. maj. Forvaltningschef Ole Kiil Jacobsen har sat punktet på dagsordenen mhp. at rådmanden kvalificerer og godkender materialet til udvalgsrådet.

Indstilling om, at rådmanden giver input til materialet mhp. godkendelse. I den forbindelse bedes rådmanden tage konkret stilling til:

1. Skal forslaget om familiegupper i dagtilbud præsenteres igen (bilag 2f)? Det var også med i budgettema ifm. B2021, men blev ikke foreslået af nogen partier. Der er positiv tilbagemelding fra fire dagtilbud ift. at genstarte indsatsen som bydækkende tilbud.
2. Skal den nedskalerede model for angst og depressionsindsatsen (bilag 2c) medtages i økonomioversigten, eller kun den fulde model? –
3. Præsentationen på udvalgsrådet den 5. maj: Det foreslås, at budgettemaet i den indledende præsentation kobles tæt til strategien for mental sundhed, som er i høring på det tidspunkt. Herudover foreslås, at der inviteres en praktiker med fra angst og depressionsteamet for at give et indblik i, hvordan der arbejdes i praksis med en konkret indsats.

Beslutninger:

- Materialet vil blive konsekvensrettet ift. navnet "Ståsted for mental sundhed"
- "Forsøg med gruppesamtaler" - ift. psykologsamtaler. Det tilbud vi har skal videre føres eller udvides.
- Kobling til anbefalingerne fra §17,4 udvalget - skal stå stærkere i materialet.

- Ad pkt. 1: Familieguppe skal med.
- Ad pkt. 2: Der arbejdes videre med den fulde model
- Ad pkt. 3. Godkendt.
 - Der skal være en tidslinje for §17,4, Ståsted for mental sundhed og budgettemaet.

- Udvalgsrådet: Der skal skrives et baggrundsnotat til rådmanden om ventetider på at få hjælp (bred definition)
- Med disse bemærkninger godkendte rådmanden materialet.

(OKJ følger op)

Punkt 4: Forberedelse til børn og ungeudvalgsmøde den 21. april 2021

Beslutning for Punkt 4: Forberedelse til børn og ungeudvalgsmøde den 21. april 2021

Dagsordnen blev kort vendt.

Punkt 5: Eventuelt

Beslutning for Punkt 5: Eventuelt

SMC orienterede om klassesammenlægninger.

Beslutningsmemo

8. april 2021
Side 1 af 8

Udmøntning af byrådsbeslutning om etablering af engelsksproget vuggestue

Hvorfor fremsendes indstillingen?

Byrådet har med budgetforliget 2021 besluttet etablering af en international, engelsksproget vuggestue. På den baggrund indstiller børn og ungechef Lisbeth Schmidt Andersen forslag til udmøntning af etablering af en international, engelsksproget vuggestue til rådmandsmødet den 27. april.

Det er et opmærksomhedspunkt, at byrådets beslutning om økonomisk ramme ved budgetforliget medfører en tilpasning af det oprindelige forslag fra de Konservative.

Hvad indstilles?

Det indstilles, at rådmanden

- Drøfter og godkender forslag til etablering af international vuggestue, herunder
 - Placering
 - Finansiering
 - Målgruppe
 - Tids og procesplan

Hvilke ændringer medfører forslaget?

Baggrund

På baggrund af indstilling fra de Konservative med forslag om styrket støtte til internationale familier i Aarhus kommune behandlede byrådet den 26. juni 2020 forslag om etablering af en engelsksproget vuggestue. Det konservative folkeparti indstillede forslaget til budgetforhandlingerne den 12. august 2020. I forbindelse med budgetforhandlingerne blev forligspartierne enige om at etablere en international vuggestue inden for rammerne af budgetmødelen for dagtilbudsområdet.

BØRN OG UNGE

Pædagogik og Forebyggelse
Aarhus Kommune

Dagtilbud

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 30 52 68 73

Direkte e-mail:
lohebu@aarhus.dk

Sag: 20/020820-8

Sagsbehandler:

Louise Heltborg Budde

8. april 2021
Side 2 af 8

Formålet med den internationale vuggestue er at styrke Aarhus Kommune som en attraktiv by for internationale familier ved at give bedre vilkår for familiernes trivsel og børnenes mulighed for at lege, lære og udvikle sig sammen med jævnaldrende, og at de ikke nødvendigvis skal passes derhjemme. Samtidig vil udenlandske børn og forældre få indblik i den danske dagtilbudstradition og dermed også i danske værdier og kultur.

Forslaget om en international vuggestue i Aarhus Kommune tager dels sit afsæt i en stigende efterspørgsel efter et engelsksproget tilbud til børn i alderen 0-36 mdr., dels at der på nuværende tidspunkt ikke eksisterer et engelsksproget tilbud til målgruppen hverken privat eller kommunalt. Målgruppen er børn af internationale medarbejdere, som opholder sig i Danmark i en tidsbegrænset periode.

I forbindelse med budgetforliget besluttes det, at den internationale vuggestue placeres som en del af et allerede eksisterende dagtilbud og tæt på Aarhus International School. Anlæg og drift finansieres via de afsatte midler til pladsbehov samt via budgetmodellen på området.

Nedenfor beskrives de forhold, som skal drøftes og besluttes med henblik på etablering af en international vuggestue.

Placering

I budgetforlig lægges der op til, at den internationale vuggestue placeres tæt på Aarhus International School. Således er muligheden for en fysisk placering i området omkring Frederiksbjerg og Langenæs dagtilbud blevet undersøgt. Der er afdelinger og fysiske lokationer med ledig kapacitet i Frederiksbjerg dagtilbud. Planlægning foreslår konkret en fysisk placering på Marselis Boulevard 48-50. På lokationen udnyttes i dag 5-6 ud af 7 mulige vuggestuegrupper. Afdelingen er fordelt på to huse, hvortil det er muligt at have den internationale vuggestue i det ene hus. Denne placering kan også give mulighed for organisering af personale og børn på tværs af de to huse.

Dagtilbudsleder for Frederiksberg dagtilbud er blevet kontaktet og er positiv interesseret i en at etablere en international vuggestue.

8. april 2021
Side 3 af 8

Det foreslås på den baggrund, at den internationale vuggestue etableres i Frederiksberg dagtilbud, konkret på Marselis Boulevard 48-50.

Målgruppe og anvisningsregler

Den økonomiske ramme for dagtilbuddet medfører, at den internationale vuggestue vil blive en del af pasningsgarantien.

Det betyder, at tilbuddet indgår på lige vilkår med alle kommunens øvrige tilbud. Forældre kan skrive børn op til tilbuddet og kan anvises til tilbuddet ligesom alle andre tilbud.

Det kræver, at hovedsproget i dagtilbuddet er dansk. Hvis hovedsproget ikke er dansk, har forældre jf. lovgivningen ret til at takke nej til tilbuddet. Den internationale vuggestue vil således være en vuggestue med en engelsk-sproget profil. Det vil sige, at der i dagligdagen tales engelsk til de engelsktalende børn, men at kommunikationen til tilbuddets øvrige børn og forældre vil foregå på dansk.

Konsekvensen af dette er ydermere, at der ikke vil kunne reserveres pladser til børn fra internationale familier.

Det er muligt at tilføje en anvisningsregel, som understøtter målgruppens adgang til dagtilbuddet, men en sådan anvisningsregel vil ikke kunne reservere pladser eller afholde danske familier, der ønsker det i at få plads i tilbuddet. Derfor anbefaler pladsanvisningen at afvente eventuel tilføjelse til anvisningsreglerne til man har erfaringer med anvisning til tilbuddet (jf. bilag 4).

På den baggrund foreslås det, at hovedsproget er dansk med en engelsk-sproget profil.

Økonomisk ramme

Ved placering på Marselis Boulevard, vil der ikke være behov for at afsætte midler til anlæg.

8. april 2021
Side 4 af 8

I budgetforlig lægges der op til, at drift finansieres via budgetmodel på området. Midlerne tildeles altså efter hvor mange børn, der er indskrevet i tilbuddet. Økonomisk er den internationale vuggestue dermed sidestillet med andre institutioner. Driftsmæssigt vil 2 grupper (24 vuggestuepladser) være et minimum, hvis økonomien og personaledekning skal hænge sammen. Hvis efterspørgsel på de internationale vuggestuepladser viser sig at være mindre end de 24 vuggestuebørn, vil det have økonomisk betydning for dagtilbuddets andre afdelinger, der i sidste ende skal være med til at dække et underskud, hvorfor det er af hensyn til dagtilbuddets samlede økonomi er afgørende, at den internationale vuggestue er en del af pasningsgarantien.

En dagtilbudsafdeling med 24 indskrevne vuggestuebørn har et budget på ca. 3,5 mio. kr. Hvis der er færre børn, reguleres budgettet ned og er der flere børn reguleres det op.

Børn og Unge får finansiering til dette via budgetmodellen efter de indskrevne børn. Dvs. med formuleringen i budgetforliget er dette også rammen til en international vuggestue med 24 indskrevne børn.

Hvis der skal være en international vuggestue, der ressourcemæssigt hele tiden er bemanded til at tage 24 børn ind, uanset hvor mange indskrevne børn de har, skal der være en fast ramme på 3,5 mio. kr. hertil. Hvis der ingen børn er, vil det give Børn og Unge en merudgift på 3,5 mio. kr. årligt. Hvis der er indskrevne børn, men færre end 24 vil underskuddet blive mindre – hvis der eksempelvis er 12 børn indskrevet, vil merudgiften være på ca. 1,8 mio. kr.

Etablering af to vuggestuestuer i distriktet vil udvide den samlede kapacitet i distriktet. Såfremt etableringen af en vuggestue med en engelsksproget profil ikke medfører en tilgang i børn til distriktet, vil det medføre et overskud af pladser og et underskud i dagtilbuddet. Det vil være muligt at anvise børn fra et andet garantidistrikt, men de familier vil formentlig ikke tage imod en

plads i et andet distrikt. Således vil den besluttede økonomiske ramme med stor sandsynlighed medføre et underskud for dagtilbuddet medmindre en kompensationsordning vedtages.

8. april 2021
Side 5 af 8

Opmærksomhedspunkter i forbindelse med udmøntning af den internationale vuggestue

Den givne økonomiske ramme for tilbuddet medfører, at udmøntningen af budgetforliget om en engelsksproget vuggestue adskiller sig væsentligt fra de hensigter beskrevet i byrådsindstillingen fra den 26. juni 2020. I forslaget fra de Konservative er det beskrevet, at de engelsksprogede børn som udgangspunkt har deres eget tilbud, hvor der tales engelsk.

Det gælder for følgende to centrale elementer i forslaget:

Da tilbuddet er en del af pasningsgarantien, vil der ikke nødvendigvis være plads i vuggestuen, når engelsksprogede familier kommer til byen og har brug for en plads, fordi vuggestuen er en del af pasningsgarantien

Den internationale vuggestue vil højst sandsynligt ikke tilbyde et primært engelsktalende sprogligt miljø, da kapaciteten vil blive udnyttet af alle familier, som har brug for en plads. Det betyder, at hovedparten af børnene formentlig vil være danske børn, som taler dansk. På den måde vil afdelingen ikke adskille sig meget fra de tilbud, der allerede eksisterer i kommunen.

Hvis de oprindelige forslag fra de Konservative skal hænge sammen økonomisk vil det derfor kræve, at der tildeles en form for driftsgaranti til et tilbud af en vis størrelse. Det valgte man under budgetforhandlingerne ikke at gøre.

Det er et væsentligt opmærksomhedspunkt og en reel bekymring fra dagtilbuddet.

I tilknytning til pilotprojekt om udvidet åbningstid var der økonomisk driftsgaranti, hvilket betød at afdelingerne, der var omfattet af ordningen, fik budget i

tilknytning til normerede pladser i udvidet åbningstid og ikke i forhold til indskrevne børn.

8. april 2021
Side 6 af 8

Alternativ model til ovenforstående er, at den internationale vuggestue tildeles supplerende kompensation indtil der er indskrevet 24 vuggestuebørn. En model der blandt andet anvendes i forbindelse med oprettelse af midlertidige satellitter.

Dagtilbudslederen foreslår en to-årlig projektperiode for at indhente erfaringer og viden om efterspørgsel med henblik på tilpasning af kapaciteten.

Pædagogiske og faglige hensyn

En kommunal, international vuggestue skal som alle andre dagtilbud i Danmark arbejde med børns læring med udgangspunkt i en pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med børnesynet og den brede læringsforståelse, som er beskrevet i Dagtilbudsloven (Dagtilbudslovens §8, stk. 8)). Det pædagogiske personale skal derfor have kendskab til det pædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer.

Pædagogerne skal kunne tale både engelsk og dansk flydende, for at kunne understøtte børnenes sproglige udvikling og for at kunne kommunikere med forældrene. For at understøtte barnets sproglige udvikling bedst muligt, er det en faglig anbefaling at voksne altid taler det sprog med børn, som de taler bedst. Selvom det er vuggestuebørn, stiller det væsentlige krav til det engelske niveau.

Samarbejde med andre vuggestuegrupper i ydertimerne

Da de 0-2-årige har særligt brug for stabile, forudsigelige og trygge rammer, skal der være voksne tilgængelige hele dagen, som de kan kommunikere med. Et fælles sprog med de voksne der omgiver dem, skaber tryghed. Det vil derfor være nødvendigt, at der er engelsktalende pædagogiske medarbejdere i alle ydertimer. At der hele tiden er medarbejdere til stede, som forældrene kan henvende sig til og blive forstået er også nødvendigt for samarbejdet om børnene.

8. april 2021
Side 7 af 8

De familier, som vi formoder vil søge en international vuggestue, vil med stor sandsynlighed være studerende på universitetet eller forældre med stillinger i større virksomheder i byen (Vestas, Arla, AU). Deres behov for pasning vil variere meget. Børn af de studerende vil formodentlig ikke have behov for pasning i så mange timer om dagen, som børn, hvis forældre arbejder fuld tid i større virksomheder. Forældre med et større pasningsbehov (flere timer) vil aflevere og afhente deres børn i ydertimerne, hvorfor det er væsentligt for forældresamarbejdet, at de også her kan kommunikere problemfrit med personalet på engelsk.

Tidspunkt for opstart

Et realistisk tidspunkt for opstart afhænger både af valget af finansieringsmodel samt organisering af tilbuddet over for en afvejning af det politiske ønske om at have etableret en vuggestue.

Corona er stadig en omstændighed, som fylder meget i dagtilbuddene og som forventeligt vil gøre det indtil på den anden side af sommerferien. En opstart allerede til 1. august 2021 vil dels besværliggøre rekrutteringsprocessen, og dels er det eksisterende personale ikke klar til en ny opgave. Det vil også give bedre tid til at få afklaret økonomiske forhold, krav til personale og særlige pædagogiske forhold i forhold til samarbejdet med internationale familier. På den baggrund vil dagtilbudslederen foreslå en opstart fra 1. januar 2022 med mulighed for opskrivning fra 1. oktober 2021. Det vil også give god mulighed for at orientere om tilbuddet bredt i byen.

Åbningstidspunktet for den internationale vuggestue skal være fastsat senest 3 måneder før åbningsdagen, da forældrene ellers ikke har mulighed for at skrive deres børn op til plads i den, og da der ikke kan anvises plads til børn, der ikke er skrevet op, vil der dermed ikke kunne anvises børn til åbningsdagen, hvis de 3 måneder overskrides.

Videre kommunikation og proces

Efter behandling på rådmandsmøde den 27. april 2021 forberedes den konkrete etablering af vuggestuen med mulighed for opskrivning den 1. oktober 2021 og start den 1. januar 2022.

8. april 2021
Side 8 af 8

- Maj- oktober – forberedelse af åbning af engelsk profil
- oktober – Opskrivning til tilbud muligt via pladsanvisningen
- januar 2022 – åbning af vuggestue

På baggrund af rådmandsmødet orienteres forligspartierne om planen for etablering af den internationale vuggestue.

Bilag

Bilag 1: Forslag fra de konservative om støtte til internationale familier

Bilag 2: Byrådsindstilling: Svar på forslag fra de konservative om støtte til internationale familier

Bilag 3: Uddrag fra budgetforlig 2021-2024

Bilag 4: Juridiske perspektiver i forbindelse med etablering af international vuggestue

Aarhus d. 24. februar 2020

Forslag til byrådsbeslutning fra Det Konservative Folkepartis byrådsgruppe:

- Støtte til internationale familier inden for dagtilbud og ordblindeundervisning.
- Mulighed for samme informationsniveau i forhold til børn med særlige behov.

Sagsfremstilling:

I den netop vedtagne Erhvervsplan "Partnerskab for bæredygtig vækst" er et af fokusområderne tiltrækning og fastholdelse af international arbejdskraft, internationale specialister, der er med til at sikre undervisning af høj kvalitet på uddannelsesinstitutioner og special kompetencer i virksomhederne, så regionens virksomheder kan konkurrere på den globale scene.

Rammerne for et godt familieliv er et væsentligt parameter ved tiltrækningen af specialisterne. En god by med tryghed, kultur, natur, pasning af børn der matcher forventningerne til en international familie, tilbud om hjælp til børn med særlige behov og hjælp til ægtefællen kan få et job, er altafgørende. Kort sagt alt det som en ganske almindelig familie i Danmark ønsker, blot med et internationalt perspektiv.

I Det Konservative Folkeparti har vi fokus på internationale familiers trivsel i Aarhus Kommune. Derfor ønsker vi at styrke den internationale indsats.

Der findes allerede flere pasningstilbud til internationale børn. Der er på nuværende tidspunkt et tilbud i en privat børnehave, der er en del af Aarhus International School, som er en del af IB skoleprogrammet. Programmet starter ved 3-årsalderen. Der findes ikke et engelsksproget tilbud før børnehavealderen, hverken privat eller offentlig. Manglende pasning til internationale familier betyder at begge forældre ikke har mulighed for at komme på arbejdsmarkedet.

Børn med behov for en særlig indsats findes også blandt de internationale familier. Det er en udfordring for forældre, da de ikke forstår sproget og systemet ved kontakt med fx. PPR. Familierne oplever at der bliver udleveret materiale på dansk, at der ikke er afsat ekstra tid til vigtige samtaler hvor der er tolk på og at diagnoser ikke bliver anerkendt ved ankomsten til Danmark, så der går lang tid inden barnet får den rette hjælp. Referater fra møder er på dansk, så de kan ikke forstå hvad der står og har svært at være forberedt til fremtidige møder. Derfor ønsker vi fokus på hvordan vi kan støtte både personalet i daginstitutioner og skoler, og hjælpe familierne med at forstå processen og blive en værdi i forløbet. Lad os udnytte, at dette er ressourcestærke forældre, som ønsker at sætte sig ind i systemet før mødet med kommunen.

Med dette for øje vil vi have alle informationer oversat til engelsk, både på internettet og fysisk form, samt en undersøgelse af efterspørgslen på informationer om internationale børn med

Den Konservative byrådsgruppe i Århus

v. Mette Skautrup

tlf. 30 82 01 63, skautrup@aarhus.dk

Det Konservative Folkeparti

særlige behov. Aarhus kommunes hjemmeside er på engelsk, men der hvor familierne bliver sårbar og skal have en særlig hjælp, er den ikke på engelsk.

Med udgangspunkt i ovenstående foreslår Det Konservative Folkeparti følgende:

- Der etableres et tilbud om engelsksproget dagtilbud til børn i alderen 0-36 måneder.
- Materiale der anvendes til internationale forældre udleveres på engelsk.
- Oversættelse af Aarhus Kommunes hjemmeside omkring "Børn med særlige behov", så forældre kan læse om proces og muligheder hvis de har børn med særlige behov.
- Skolerne skal tilbyde understøttelse og IT-rygsæk til engelsksprogede ordblinde, på samme vilkår som de danske børn.
- Beslutninger og aftaler lavet omkring samarbejdet mellem forældre og institutionen skal oversættes, så de er forståelige for alle parter.

Det Konservative Folkeparti

Mette Skautrup / Peter Sporleder

Den Konservative byrådsgruppe i Århus

v. Mette Skautrup

tlf. 30 82 01 63, skautrup@aarhus.dk

Indstilling

Til Aarhus Byråd via Magistraten
 Fra Børn og Unge
 Dato 3. juni 2020

Svar på forslag om støtte til internationale familier

Indstilling om forslag om støtte til internationale familier. Herunder forslag om etablering af international vuggestue og styrket kommunikation på engelsk til internationale familier med børn med særlige behov.

1. Resume

På baggrund af forslag fra KF om støtte til internationale familier behandlet i byrådet den 25. marts 2020, fremsendes indstilling med forslag om at etablere en engelsktalende vuggestue til 24 børn til drøftelse. Vuggestuen etableres som en selvstændig afdeling i et dagtilbud. Den pædagogiske praksis tager afsæt i en dansk vuggestuekultur. Vuggestuen er ikke en del af pasningsgarantien og der tilføjes et supplement til anvisningsreglerne. Med henblik på at sikre pladser til internationale familier, der kommer til byen løbende, indgår vuggestuen ikke i de etablerede garantidistrikter. Ved ledig kapacitet i vuggestuen vil danske forældre til børn på ventelisten få tilbudt plads i vuggestuen jævnfør lighedsprincippet.

Forslaget er ufinansieret, og kun byrådet eller et parti kan henvise det til budgetdrøftelserne. Når de lovmæssige spørgsmål er endeligt afklaret med ministeriet og der eventuelt er givet budget til opgaven, fremsender Børn og Unge en indstilling til byrådet om anlægsbevilling.

2. Beslutningspunkter

Det indstilles, at byrådet drøfter forslaget om

1) at der oprettes en international vuggestue i kommunalt regi med to stuer af 12 børn (i alt 24 børn)

2) at vuggestuen er ikke en del af pasningsgarantien for familier, der ikke ønsker plads i vuggestuen

3) at der udarbejdes et supplement til anvisningsreglerne med henblik på at tilgodese målgruppen

3. Baggrund

I forbindelse med drøftelse i Aarhus Byråd den 25. marts 2020 af KFs forslag om støtte til internationale familier var der bred opbakning i byrådet til etablering af en engelsksproget vuggestue til internationale familier. På den baggrund fremsendes indstillingen om oprettelse af en engelsksproget, international vuggestue.

På baggrund af byrådsdrøftelsen er der ligeledes i Børn og Unge sat gang i et gennemsyn af materialer og hjemmesider på engelsk til familier med børn med særlige behov med henblik på at styrke tilbuddet.

Forslaget om en international vuggestue i Aarhus Kommune tager dels sit afsæt i en stigende efterspørgsel efter et engelsksproget tilbud til børn i alderen 0-36 mdr., dels at der på nuværende tidspunkt ikke eksisterer et engelsksproget tilbud til målgruppen hverken privat eller kommunalt. Målgruppen er børn af internationale medarbejdere, som opholder sig i Danmark i en tidsbegrænset periode.

Pr 1. januar 2017 trådte en ændring af dagtilbudsloven i kraft, der har til hensigt at gøre etableringen af internationale dagtilbud lettere end hidtil. Kommunalbestyrelsen kan således beslutte, at hovedsproget kan være engelsk, tysk eller fransk, *"hvis kommunalbestyrelsen efter en konkret vurdering skønner, at det ikke medfører integrationsmæssige problemer"*, Dagtilbudslovens § 22 a stk. 2 muliggør

etablering i såvel kommunale som selvejende og privatinstitutioner (stk. 3 og 4).

I tråd hermed har internationaliseringsudvalget i marts 2017 anbefalet at forbedre og udbytte byens internationale uddannelsestilbud med henblik på at styrke attraktiviteten og den økonomiske bæredygtighed af eksisterende internationale børnehaver – og grundskoletilbud for at styrke byens tiltrækning af international arbejdskraft.

Etableringen af en engelsksproget vuggestue/dagtilbud for de 0-36 mdr. gamle børn vil derfor ligge fint i tråd med internationaliseringsudvalgets anbefalinger.

Aarhus Kommunes gældende anvisningsregler giver pt. ingen mulighed for forrang til børn af internationale forældre til bestemte dagtilbud, ligesom der ikke ses på sprog i forbindelse med de gældende anvisningsregler. Ved vedtagelse af etablering af en international vuggestue vil der blive udarbejdet supplerende retningslinjer til anvisningsreglerne.

Ifølge dagtilbudsvejledningen pkt. 293 skal anvisningsreglerne være baseret på, at dagtilbud er for alle børn, og det er derfor ikke i overensstemmelse med gældende ret at udelukke grupper af børn for optagelse.

Det skal ses i sammenhæng med den forvaltningsretlige grundsætning om lighed i forvaltningen (lighedsprincippet), og der må derfor ikke ske diskrimination af visse grupper af børn.

Det betyder med andre ord, at ledig kapacitet i vuggestuen skal besættes med danske børn på ventelisten, som aktivt har valgt en engelsksproget vuggestue, da der ellers ville være sket en de facto udelukkelse af andre børn end børn af internationale forældre, hvilket ikke er i overensstemmelse med gældende ret.

Pladserne kan således ikke stå ubenyttet hen til der atter måtte komme et barn af internationale forældre på ventelisten. Dette vil desuden udover at være i strid med lig-

hedsprincippet også være i strid med dagtilbudsloven § 27c.

Etablering af en international vuggestue vil for det første medføre, at anvisningsreglerne suppleres af nye retningslinjer, for det andet vil vuggestuen ikke være en del af pasningsgarantien for børn, der ikke ønsker vuggestuen, og for det tredje, vil evt. ledig kapacitet skulle besættes af f.eks. danske børn på ventelisten, såfremt der ikke er børn af internationale familier på ventelisten.

Børn og Unge afventer skriftligt tilbagemelding fra Børne- og undervisningsministeriet i forhold til lovligheden i at undtage kommunal institution fra pasningsgarantien. Ministeriet har afgivet mundtligt tilsagn.

4. Effekt

Formålet med etableringen af en international vuggestue samt forbedring af kommunikationen på engelsk til internationale familier med særlige behov er at skabe bedre og mere attraktive vilkår for internationale familier i Aarhus, og i den forbindelse udmønte den internationale strategi vedtaget af Aarhus Byråd i 2011.

Det er forventningen, at en international vuggestue vil medvirke til at flere 0-3-årige tager imod et vuggestuetilbud, da det vil betyde, at begge forældre har mulighed for at arbejde, og derved får lyst til at opholde sig i Danmark i en længere periode.

På nuværende tidspunkt findes der én privat engelsksproget børnehave i Aarhus Kommune. Denne børnehave er en del af det internationale IB-koncept. Konceptet omfatter ikke 0-2-årige børn.

Den private internationale børnehave har 60 børn indskrevet, heraf er cirka 10 % forældre med dansk statsborgerskab. Lederen af den internationale børnehave og skole vurderer, at efterspørgslen på en vuggestue vil være tilsvarende efterspørgslen på børnehaven. Den eksisterende private børnehave- og skole har ikke et internationalt tilbud for de 0-2-årige, dels fordi konceptet IB ikke omfatter

0-2-årige, dels fordi det ikke har været muligt at finde lokaler.

En kommunal, international vuggestue vil bygge på den danske dagtilbudstradition og pædagogik. På den måde vil også børn i internationale vuggestuer være omgivet af et dansk børnesyn samt få kendskab til danske værdier og kultur.

5. Ydelse

Det foreslås, at den internationale vuggestue etableres som en selvstændig afdeling med to stuer. Baggrunden er, at mulighederne for at fastholde en engelsktalende vuggestue i en dansk vuggestuetradition forventes at være bedre i et selvstændigt miljø.

Et alternativ er, at vuggestuen oprettes som en stue i et allerede eksisterende tilbud. Det er imidlertid vurderingen, at mulighederne for at det lykkes med en engelsktalende hverdag vil forringes i det øjeblik, man er sammen i en primært dansktalende kontekst. Dette forstærkes, hvis der er ledig kapacitet på vuggestuen, og man f.eks. i perioder deler medarbejdere på tværs af stuerne. Samtidig vil dette også kunne gøre tilbuddet mere attraktivt for etnisk-danske forældre, hvilket vil øge sandsynligheden for, at der ikke er ledige pladser til internationale familier, når behovet opstår.

6. Organisering

En international vuggestue vil være organiseret i den almindelige dagtilbudsstruktur og fungere som en afdeling et samlet dagtilbud. Den oprettes med en fast normering på 24 børn.

Vuggestuen vil ikke være en del af pasningsgarantien. Det foreslås, at vuggestuen holdes uden for pasningsgarantien med henblik på så vidt muligt at sikre pladser til de internationale familier, der måtte få brug for den. Samtidig gælder pasningsgarantien ikke for familier til børn, der ikke ønsker tilbuddet. På det grundlag kan vuggestuen ikke indgå i Aarhus Kommunes samlede pasningskapacitet.

Denne løsning kræver, at anvisningsreglerne suppleres, så der fremgår snævre rammer for hvilke familier, der har fortrinsret til pladserne i den internationale vuggestue. Det kan f.eks. løses på samme vis, som ved forsøgsordningen med institutioner med udvidet åbningstid. Ved ansøgning om plads i den internationale vuggestue vil der kunne kræves dokumentation for familiens status f.eks. i form af statsborgerskab, arbejde for international virksomhed, tilknytning til forskning med videre.

Vuggestuen vil så vidt muligt fysisk blive etableret i nærhed til den internationale børnehave og skole for at tilgodese forældre, der har børn begge steder.

Familier på tværs af byen vil kunne søge vuggestuen på lige vilkår. Det vil sige, at de almindelige garantidistrikter ikke anvendes i forbindelse med anvisning til vuggestuen.

Beskrivelse af det nye tilbud vil fremgå af pladsanvisningens hjemmeside, hvor det vil være tydeligt, at tilbuddet adskiller sig fra andre tilbud i kommunen.

7. Ressourcer

Oprettelse af en international vuggestue vil medføre en ekstra driftsudgift på dagtilbudsområdet på 2.7 mio. kroner årligt. Således vil den overordnede pris pr barn i udgangspunktet ikke være større end ved en almindelig vuggestue. Dog er der i dette beløb ikke medtaget de ekstra omkostninger der måtte være til f.eks. kvalifikationstillæg af medarbejdere.

Hvis det viser sig, at det samlede antal af vuggestuebørn stiger i Aarhus Kommune som følge af etableringen af vuggestuen, vil det betyde en samlet stigning af de kommunale omkostninger på området.

Anlægsudgifterne til en ny vuggestueafdeling med to stuer er 7 mio. kr.

Der er tale om et ufinansieret forslag, som byrådet eller et parti kan henvise til budgetdrøftelserne.

Thomas Medom

/

Martin Østergaard Christensen

Bilag

Bilag 1: Beslutningsforslag fra KF om støtte til internationale familier

Tidligere beslutninger

Sagsnummer: 20/020820-3

Antal tegn: 10.466

Pædagogik og Forebyggelse

Sagsbehandler: Louise Heltborg Budde

Tlf.: 30 52 68 73

E-post: lohebu@aarhus.dk

Bilag 3: Uddrage fra Budgetforlig 2021-2024

International vuggestue

Forligspartierne er enige om at etablere en international, engelsksproget vuggestue for 0-36 måneder gamle børn i Aarhus. En international vuggestue vil forbedre Aarhus' evne til at tiltrække og beholde højt kvalificeret udenlandsk arbejdskraft. Derudover vil det have en positiv påvirkning på de internationale familiers trivsel, at børnene får bedre mulighed for at lege, lære og udvikle sig sammen med jævnaldrende, og at de ikke nød-vendigvis skal passes derhjemme. Samtidig vil udenlandske børn og forældre få indblik i den danske dagtil-budstradition og dermed også i danske værdier og kultur. 18. september 2020

Den internationale vuggestue placeres tæt på Aarhus International School. Anlæg og drift finansieres via de afsatte midler til Pladsbehov samt via budgetmodellen på området.

Anvisningsmæssige udfordringer ved en international vuggestue

21. april 2021
Side 1 af 3

Ved etableringen af en international vuggestue med andet hovedsprog end dansk, kan der opstå udfordringer med de gældende anvisningsregler og dagtilbudslovens regler om ventelister.

Udfordringer er forskellige alt afhængig af om

1. Der oprettes en vuggestue/stue i eksisterende afdeling, hvor hovedsproget er dansk men med en engelsk profil, hvor der tales engelsk med børn fra internationale familier

Eller

2. Der oprettes en vuggestue, hvor hovedsproget alene er engelsk.

Ad 1

Hvis der er tale om en dansk institution men med en engelsk profil, så kan institutionen bruges til opfyldelse af pasningsgarantien. Det betyder, at der vil blive anvist børn, der ikke er en del af en expat-familie, til ledige pladser i institutionen, på samme måde som der anvises børn til alle øvrige dagtilbud i Aarhus Kommune.

For at tilbyde et barn en bestemt kommunal plads kræver det to ting er opfyldt – at institution har ledig plads på barnets behovsdato, og at barnet er øverst på ventelisten til en plads.

Det betyder med andre ord, at når der opstår en ledig plads i institutionen, vil denne plads blive tilbudt barnet øverst på garantiventelisten, og da ventelisten administreres efter opskrivningsanciennitet, vil expat børn højst sandsynlig have en lavere anciennitet end allerede herboende børn, der har været skrevet op, siden de fyldt 4 måneder.

Dette kan muligvis imødekommes ved at ændre de gældende anvisningsregler og tilføje kriteriet

”Det barn der først er skrevet op til en garantiplads i en institution med international profil, hvor forældrene kan dokumentere deres ophold i Danmark er af midlertidig karakter i forbindelse med udførelsen af deres arbejde”.

Anvisningsreglerne i Aarhus Kommune vil dermed blive:

1. Børn med særlige behov

BØRN OG UNGE

Økonomi og Administration
Aarhus Kommune

Pladsanvisning og Elevadministration

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 41 85 57 59

Direkte e-mail:
mialk@aarhus.dk

Sagsbehandler:
Mia Lund Kristensen

2. Børn der er indskrevet i et obligatorisk dagtilbud og som ønsker at overgå til plads på normale vilkår i samme afdeling
3. Børn med søskende i samme daginstitution eller dagpleje
4. Det barn der først er skrevet op til en garantiplads i en institution med international profil, hvor forældrene kan dokumentere deres ophold i Danmark er af midlertidig karakter i forbindelse med udførelsen af deres arbejde
5. Det barn der først er skrevet op til en garantiplads i sit anvisningsdistrikt
6. Det barn der først er skrevet op til en garantiplads i sit eget garanti-distrikt
7. Det barn der først er skrevet op til en garantiplads fra andet garanti-distrikt
8. Det barn der først er skrevet op til en plads, også selv om barnet har en plads i forvejen.

21. april 2021
Side 2 af 3

Et ændret anvisningskriterium medfører dog ikke, at internationale børn har krav på en plads i institutionen, eller at pladserne kan holdes ledige, til et barn, der opfylder kriteriet, har brug for pladserne. Tværtimod vil en ledig plads altid blive tilbudt til, det barn som står øverst på ventelisten, når pladsen er ledig. Hvis der ikke er expat-børn med behovsdato, når pladsen bliver ledig, vil pladsen dermed i stedet tilbydes et af de øvrige børn på ventelisten.

Når et barn anvises en vuggestueplads, så bruger barnet oftest pladsen, indtil det fylder 3 år. Anvisningen af et andet barn efter pasningsgarantien/ventelisten til en ledig plads i vuggestuen, vil dermed betyde, at pladsen ikke nødvendigvis er ledig, når der flytter et expat-barn til byen, som ønsker pladsen.

Et ændret anvisningskriterium vil således ikke nødvendigvis betyde, at pladserne i institutionen bliver besat med expat-børn.

Dertil kommer dog, at området hvor institutionen skal ligge pt. har en overflod af pladser, hvilket betyder, at forældre generelt får deres ønsker for plads opfyldt uanset placering på ventelisten, og det forventes i den forbindelse i øvrigt ikke, at allerede herboende børn har en interesse i at få et tilbud med en engelsktalende profil frem for et almindeligt dagtilbud.

At ændre anvisningsreglerne vil dog ikke automatisk medføre, at der kommer expat-børn i institutionen, og sammenholdt med den gunstige pladssituation i området pt., vil Pladsanvisningen i stedet anbefale, at man ser på anvisningen til institutionen i 6-12 måneder, før man evt. kan overveje om det er nødvendigt med et ændret anvisningskriterium.

Ad 221. april 2021
Side 3 af 3

Hvis institutionen oprettes med engelsk som hovedsprog, vil det betyde, at der ikke kan anvises børn til institutionen, medmindre de selv aktivt har et ønske herom.

Det betyder også, at i mangel på indmeldelser, kan dette ikke afhjælpes ved at tilbyde pladserne til børn, der ikke ønsker institutionen, hvad enten der er tale om expat-børn eller dansktalende børn, og institutionen vil derfor kunne stå med tomme plaser, der ikke kan besættes, hvilket vil medføre en økonomisk byrde for dagtilbuddet.

Hvis et barn har et ønske om plads, kan vi ikke, jf. dagtilbudsloven § 27c nægte barnet optagelse i institutionen, hvis der er ledig plads, og der ikke er integrationsmæssige udfordringer ved, at barnet tildeles pladsen, heller ikke selvom barnet falder uden for målgruppen - børn i internationale familier.

I den forbindelse skal det nævnes, at vi som kommune ikke generelt kan vurdere, at der ville være integrationsmæssige udfordringer ved at tildele et dansktalende barn en plads i en institution med andet hovedsprog end dansk, da det ville være at sætte skøn under regel. Der skal altid foretages en individuel vurdering af barnet og familien.

Pladsanvisningen kan ved opskrivning af børn ikke automatisk se, om der er tale om expat-børn, dansktalende børn med integrationsproblemer eller lignende. Hvis børn med integrationsproblemer søger plads, vil det således som udgangspunkt ikke være muligt for Pladsanvisningen at vurdere hvorvidt, barnet ikke må blive tilbudt en evt. ledig plads i institutionen, og der bør være fokus på at finde en holdbar løsning af dette fremad.

Hvis institutionen har et andet hovedsprog end dansk, vil den ikke kunne bruges til at opfylde pasningsgarantien. Det betyder, at vi højst sandsynligt godt kan fastsætte et kriterium om, at forældre med dokumenteret behov har forrang til pladserne. Vi kan dog ikke – jf. ovenfor – reservere pladserne til expat-børn. Hvis der ikke er børn på ventelisten der opfylder kriteriet, vil pladsen i stedet skulle tilbydes øvrige børn på ventelisten, hvorved pladserne i teorien ville kunne blive fyldt af dansktalende børn.

Som anført under pkt. 1 anser Pladsanvisningen det dog ikke for overvejende sandsynligt, at dansktalende forældre vil søge plads i en rent engelsktalende vuggestue. Denne antagelse kan dog blive udfordret på flere parametre, fx hvis der opstår pladsmangel i området eller hvis der sker en kulturændring hos dansktalende forældre, hvor det prioriteres at give deres 0-3 årige børn en mere international hverdag.

Beslutningsmemo

21. april 2021

Side 1 af 3

Emne **Kvalitetsrapport for 0-6 årsområdet**
Til Rådmandsmøde

BØRN OG UNGE

Pædagogik og Forebyggelse
Aarhus Kommune

1. Hvorfor fremsendes forslaget?

Forvaltningschef Ole Kiil Jacobsen har sat kvalitetsrapporten på 0-6-årsområde og byrådsindstilling herom til drøftelse og beslutning på rådmandsmødet den 27. april 2021 med henblik på behandling på byrådsmøde juni 2021.

2. Indstilling – hvad skal der tages stilling til?

Det indstilles, at rådmanden

- drøfter og godkender kvalitetsrapporten på 0-6-årsområdet
- drøfter og godkender byrådsindstilling vedr. kvalitetsrapporten på 0-6 årsområdet
- drøfter og godkender bilag til kvalitetsrapporten på 0-6 årsområdet til fremsendelse til byrådet, herunder
 - Opmærksomhedspunkter (evt. anden fremstilling til byrådet)
 - Datapakken
 - Opsamling på høringen
 - Opsamling på tilsynet i private institutioner og pasningsordninger

Dagtilbud

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Telefon: 41 85 93 14

Direkte telefon: 30 52 68 73

Direkte e-mail:
lohebu@aarhus.dk

Sag: 20/099066-36
Sagsbehandler:
Louise Heltborg Budde
Ane Bredahl Lavsén
Patrick Larsen

3. Hvilke ændringer indebærer forslaget?

Byrådet skal med afsæt i kvalitetsrapporten drøfte, hvordan kommunens rammer for dagtilbud og evt. prioriterede indsatser, bidrager til, at dagtilbuddene kan opfylde de krav lovgivningen foreskriver og på den baggrund beslutter, om der skal iværksættes tiltag, som kan understøtte og kvalificere dagtilbuddenes arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer, der fremmer børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Kvalitetsrapporten behandler overordnet temaet 'Kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer' med fokus på sproglige læringsmiljøer, udemiljøer og personalesammensætning, og temaet 'Børn i sårbare og udsatte positioner' med fokus på inklusion og visitation til specialtilbud, fremmøde og kost og bevægelse.

I forbindelse med kvalitetsrapporten for 6-18 årsområdet i 2020 besluttede byrådet, at skoler og fritids- og ungdomsskoletilbud skulle vælge lokale fokusområder i relation til de tre temaer i kvalitetsrapporten, som der efterfølgende skulle arbejdes videre med lokalt. Denne sammenhæng mellem den

politiske drøftelse og det lokale arbejde med kvalitetsopfølgning og tilsyn er et centralt element i den ramme for lokal kvalitetsopfølgning og tilsyn, som er på vej i byrådet. Derudover stiller dagtilbudsloven også krav, om at den politiske drøftelse vurderer, om der er behov for konkrete politiske tiltag for at understøtte kvaliteten på dagtilbudsområdet. Byrådsindstillingen skal således give retning for dagtilbuddenes videre arbejde med udviklingen af kvaliteten samt evt. forslag om tiltag, der skal iværksættes for at understøtte udviklingen.

21. april 2021
Side 2 af 3

I bilag 3 fremstilles opmærksomhedspunktern fra kvalitetsrapporten. Opmærksomhedspunkterne er opdelt i henholdsvis organisatoriske og politiske. For hvert opmærksomhedspunkt redegøres for allerede eksisterende initiativer og mulige handlingsforslag. På rådmandsmødet den 16. marts 2020 pegede rådmanden på et muligt fokus på fremmøde og løfteevne i byrådsindstillingen.

I lyset af situationen i øjeblikket med et højt pres i dagtilbuddene dels forårsaget af corona, dels på grund af mange tiltag som dagtilbudsaftalen, ny tildelingsmodel, implementering af aula og cromebooks samt udmøntning af den nye ramme for kvalitetsopfølgning og tilsyn, foreslår chefteamet, at indstillingen til byrådet i forlængelse af kvalitetsrapporten bliver en bred formulering, der er i lighed med indstillingen på skole- og FU-området, forpligter dagtilbuddene til at arbejde videre med de to temaer i kvalitetsafrapporteringen. Det har god sammenhæng til understøttelse af realiseringen af læreplanen samt det arbejde, som er igangsat med læringsamtalerne i foråret 2021. I forbindelse med kvalitetsrapporten på 0-6 årsområdet i 2023 følges der op på dette arbejde.

Chefteamet foreslår endvidere, at det indstilles til byrådet, at rådmanden forpligter sig til at arbejde videre med at understøtte dagtilbuddenes arbejde med de opmærksomhedspunkter, der er beskrevet i bilag 3. Efter byrådets behandling af kvalitetsrapporten indstilles en drøftelse på rådmandsmødet med henblik på prioritering af arbejdet med opmærksomhedspunkterne, herunder tids- og procesplan og plan for inddragelse af Børn og Ungeudvalget ved f.eks. temadrøftelser.

Opsamling på høring

Kvalitetsrapporten har været sendt til udtalelse i perioden 19. marts til 14. april. Der er indgivet 11 udtalelser. 8 fra dagtilbudsbestyrelser og 3 fra henholdsvis DTLAa, BUPL og ÅFO.

Generelt kvitterer udtalelserne for et skærpet fokus på dagtilbudsområdet. Der er en opmærksomhed på formål og læsevenlighed i rapporten i lyset af, at det er forældrebestyrelserne, som skal udtale sig. Det kommenteres af flere, at det er et fagligt dokument, som det kan være svært for bestyrelserne

at forholde sig til. En del af høringssvarene peger på manglende viden om kvaliteten af læringsmiljøerne på tværs af byen og ikke kun fra pilotprojekter eller praksiserfaringer.

21. april 2021
Side 3 af 3

Denne kritik er en gentagelse af kritikken i udtalelserne til kvalitetsrapporten på 6-18-årsområdet i 2020. I den forbindelse havde bestyrelserne også svært ved at omsætte en bydækkende afrapportering og analyse til den lokale kontekst.

I forbindelse med planlægningen af tids- og procesplan for den kommende kvalitetsopfølgning på 6-18 årsområdet vil forvaltningen afsøge mulighederne for en mere meningsfuld inddragelse af bestyrelserne.

Status for fremsendte kvalitetsrapport

Rapporten bliver grafisk opsat inden fremsendelsen til Byrådet.

Den opsatte rapport vil derudover også indeholde en afsluttende perspektivering til det videre arbejde med rapportens indhold.

4. Økonomiske konsekvenser af forslaget

-

5. Videre proces og kommunikation

På baggrund af rådmandens godkendelse fremsendes byrådsindstillingen og kvalitetsrapporten for 0-6 årsområdet til behandling på rådmandsmøde den 27. april 2021.

Det er forventningen at byrådet behandler kvalitetsrapporten henholdsvis den 9. juni 2021 og den 23. juni 2021.

Bilag til rådmandsmødet

Bilag 1: Kvalitetsrapport på 0-6årsrapporten

Bilag 2: Udkast til byrådsindstilling

Bilag 3: Opmærksomhedspunkter fra kvalitetsrapporten

Bilag 4: Opsamling på udtalelser

Bilag 5: Samlede udtalelser

Bilag 6: Opsamling på tilsyn i private institutioner og pasningsordninger

Bilag 7: Datapakke for 0-6 årsområdet

[UDKAST]

Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021

Børn og Unge, Aarhus Kommune

Indholdsfortegnelse:

Baggrunden for kvalitetsopfølgningen til byrådet på 0-6 årsområdet	4
<u>Kapitel 1</u>	
Læsevejledning	6
Sammenfatning	7
Kvalitet på 0-6 årsområdet	9
Den pædagogiske læreplan	11
En styrket evalueringskultur	12
Første skridt til realisering af dagtilbudsloven i Aarhus Kommune	13
Skabelon til udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	14
Status for realisering af den pædagogiske læreplan i Aarhus Kommune	14
Kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer	15
Definition af kvalitetsbegrebet	16
Valg af temaer til kvalitetsrapporten på 0-6 årsområdet	17
<u>Kapitel 2</u>	
Pædagogiske læringsmiljøer som tema i kvalitetsrapporten	19
Definition af læringsmiljøbegrebet	19
Vigtigheden af kvalitet i læringsmiljøerne	20
ITERS/ECERS Pilotprojekt	21
Sproglige læringsmiljøer	24
Sprogarbejdet i Børn og Unges dagtilbud	25
Alle børn skal have lige adgangsmuligheder til god kvalitet	30
Udemiljøer	31
Vigtigheden af kvalitet i de udendørs læringsmiljøer	32
Udemiljøerne i Børn og Unges dagtilbud	33
Central understøttelse af dagtilbuddenes arbejde med udendørs læringsmiljøer	35
Normering og andel uddannet personale	36
Normering	37
Andel uddannet personale	40
Rekrutteringsmæssige udfordringer	42
Opsummering på kapitlet	43

Kapitel 3

Resumé	46
Kvalitet i læringsmiljøer til gavn for børn i sårbare og udsatte positioner	46
Dagtilbuddenes løfteevne	47
Definition af børn i sårbare og udsatte positioner	51
Dagtilbuddets betydning for børn i udsatte positioner	51
Samarbejdet med forældrene	52
Inkluderende fællesskaber og børnenes perspektiv	53
Udviklingen i omfanget af børn i sårbare og udsatte positioner	55
Inkluderende børnefællesskaber	55
Tidlige og mere forebyggende indsatser	55
Lokale indsatser	56
Generelle og specifikke forebyggelsesindsatser understøtter børn i udsatte positioner	57
Udviklingspotentiale ift. brugen af READ-materialerne	57
Inklusion og visitation til specialtilbud	59
Børn i særlige dagtilbud	60
Børn med vidtgående støtteressourcer	61
Antal børn der efter dagtilbud indskrives direkte i specialtilbud	62
Praksisfortællinger fra Aarhus	64
Fremmøde i dagtilbud	65
Børnefremmøde i Aarhus Kommunes dagtilbud	65
Alder ved opstart i dagtilbud og sammenhæng til sprogscreeningsresultater før skolestart	67
Et lavt fremmøde i dagtilbud hænger sammen med et højt elevfravær i skolen	69
Sundhed – kost og bevægelse	70
Betydningen af sund kost i dagtilbud	71
Børn og unges kostvaner	71
Forældresamarbejde	71
Valg om frokostmåltidet i dagtilbud	71
Mad- og måltidspædagogik	73
Dagtilbuddets rolle ift. at styrke børns motorik og bevægelse	74
Bevægelse og motorik blandt børn i sårbare og udsatte positioner	75
Fornyset fokus på børns kropslige og motoriske udvikling	76
Status i Aarhus	76
Tidlig indsats med krop og bevægelsesvejledere	76
Kost og bevægelse i dagtilbud er afgørende for at mindske overvægt	78

Opsummering på kapitlet 80

Rådmandens forord

01

INDLEDNING OG RAMMESÆTNING

Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021

Kapitel 1 indeholder:

- 1.1 Baggrund, læsevejledning og sammenfatning
- 1.2 Dagtilbudsloven og de lovgivningsmæssige rammer
- 1.3 Udmøntningen af dagtilbudsloven i Aarhus Kommune

1.1 Baggrund, læsevejledning og sammenfatning

Baggrunden for kvalitetsrapporten til byrådet på 0-6 årsområdet

Dagtilbudsloven foreskriver, at udviklingen på dagtilbudsområdet skal drøftes politisk mindst hver andet år. Udgangspunktet for drøftelsen skal være, hvordan kommunens rammer for dagtilbud og evt. prioriterede indsatser på området, bidrager til, at dagtilbuddene kan opfylde de krav lovgivningen foreskriver. På baggrund af drøftelsen skal Byrådet beslutte, om der skal iværksættes tiltag, som kan understøtte og kvalificere dagtilbuddenes arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer, der fremmer børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Formålet med rapporten er således at give byrådet et afsæt for at drøfte, hvor og i hvilket omfang, der er behov for tiltag, der kan understøtte dagtilbuddenes kvalitetsudvikling. Dette stemmer overens med byrådets beslutning den 14. august 2019, der tilsiger, at kvalitetsopfølgningen til byrådet i højere grad end tidligere skal lægge op til en politisk drøftelse og prioritering af området. Derfor skal lokale perspektiver og data være afsættet for drøftelsen af udviklingen af kvaliteten i samspil med centrale kvantitative data.

Det betyder, at der udarbejdes en kvalitetsrapport til Byrådet på 6-18 årsområdet i lige år, og en kvalitetsrapport på 0-6 årsområdet i ulige år. De to selvstændige rapporter for de to områder skal dog fortsat have øje for 0-18 årsperspektivet og sammenhængen i børnenes liv.

Valg af temaer til kvalitetsrapporten på 0-6 årsområdet

Børn og Unges lokale ledere på hele 0-18-årsområdet har været inddraget i udarbejdelsen af denne kvalitetsrapport på 0-6-årsområdet. Inddragelsen af og samspillet med de lokale ledere har været afgørende for at styrke kvalitetsrapporten sammenhæng til det, man lokalt er optaget af.

Således har de lokale ledere både spillet en central rolle i forhold til valget af temaer til rapporten samt i kvalificeringen af de valgte temaer.

Børn og Unges ledernetværk er i første omgang blevet præsenteret for en datapakke med udvalgte data fra centrale datakilder, og har relateret og perspektiveret til erfaringer og viden fra egen praksis. Med det afsæt har netværkene anbefalet temaer, som de finder det relevant at komme i dialog med byrådet om.

På den baggrund har rådmanden for Børn og Unge, i dialog med Børn og Unge-udvalget, valgt to temaer, som behandles i dybden i denne kvalitetsrapport til byrådet:

- 1) Pædagogiske læringsmiljøer – med fokus på sproglige læringsmiljøer, udemiljøer og sammensætningen af det pædagogiske personale.
- 2) Børn i sårbare og udsatte positioner – med fokus på inklusion og visitation til specialtilbud, fremmøde og sundhed - herunder kost og bevægelse.

Bydækkende data, analyser og eksempler fra Børn og Unges lokale enheder er grundlaget for såvel valget af temaer som udfoldelsen af disse i denne kvalitetsrapport til byrådet.

Blandt rapportens mange datakilder indgår blandt andet dagtilbuddenes pædagogiske læreplaner, dagtilbuddenes egen evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan, samt interviews med ledere og medarbejdere med det formål at belyse de udvalgte temaer. De lokale cases og citater i rapporten er udvalgt med henblik på at give et indblik i, hvordan dagtilbuddene arbejder med de temaer, som er udvalgt til rapporten.

Læsevejledning

Som nævnt har rapporten fokus på to overordnede temaer.

- 1) Pædagogiske læringsmiljøer – med fokus på sproglige læringsmiljøer, udemiljøer og sammensætningen af det pædagogiske personale.
- 2) Børn i sårbare og udsatte positioner – med fokus på inklusion og visitation til specialtilbud, fremmøde og sundhed - herunder kost og bevægelse.

Rapporten indledes i kapitel 1 (dette kapitel) med en kort af sammenfatning af konklusioner og budskaber for hvert af de to temaer. Herefter følger et afsnit om de lovgivningsmæssige rammer, inden den konkrete udmøntning i Aarhus Kommune beskrives. Kapitlet rundes af med en definition af kvalitetsbegrebet.

I kapitel 2 stilles skarpt på de pædagogiske læringsmiljøer i Børn og Unges dagtilbud. Inden for de pædagogiske læringsmiljøer fokuseres der i denne rapport særligt på de sproglige læringsmiljøer og de udendørs læringsmiljøer, som vi tilbyder børnene. Derudover vil kapitel 2 også sætte fokus på normeringen i Børn og Unges dagtilbud, kigge på personalesammensætningen og de rekrutteringsmæssige udfordringer som dagtilbuddene står overfor både aktuelt og på sigt.

Kapitel 3 har fokus på børn i sårbare og udsatte positioner, og hvordan forskellige perspektiver på udsathed gør sig gældende for børnene. Derudover vil kapitel 3 omhandle visitation til specialtilbud og arbejdet med inklusion, perspektiver på børnefremmødet i de aarhusianske dagtilbud og til sidst et afsnit om sundhed - herunder kost og bevægelse - i relation til børn i udsatte og sårbare positioner.

Hvert kapitel er bygget op om en systematik, hvor relevant forskning og ekstern viden bliver præsenteret og relateret til den konkrete praksis i Børn og Unge. Den aktuelle status og praksis i Børn og Unges tilbud er rapportens centrale element og sammenholdes med relevant forskning på området. Hvert kapitel afsluttes med en opsamling og konklusion.

Sammenfatning – Pædagogiske læringsmiljøer

Vi ved fra forskningen, at høj kvalitet i dagtilbud skaber en varig effekt hos børnene og de unge. En effekt, der kan spores selv 10 år senere, når de forlader folkeskolen.

Forskningen peger desuden på, at interaktionen mellem voksen og barn er den mest betydningsfulde enkeltfaktor for børnenes intellektuelle udvikling. I Aarhus kan vi se, at 10,6 % af børnene ved 3 år har behov for en sprogindsats ud over den generelle sprogindsats i dagtilbuddet. Det viser sig også, at børn med dansk som andetsprog generelt er væsentlig mere udsatte hvad angår sproglige kompetencer.

Sproget er for børnene en nøgle til læring, trivsel og deltagelsesmuligheder i forskellige arenaer – både inde og ude. Derfor er det også relevant at stille skarpt på de udendørs læringsmiljøer.

Generelt oplever dagtilbuddene et stort potentiale i at bruge udemiljøerne mere aktivt i hverdagen, men der er fortsat et udviklingspotentiale i at arbejde med kvaliteten. Det observeres blandt andet, at børnene tilbydes et mindre udvalg af legetøj og får stillet færre materialer til rådighed, når de er udenfor. Derudover observeres et uforløst potentiale i såvel organiseringen som samspillet mellem det pædagogiske personale og børnene. Eksempelvis er distancen fra det pædagogiske personale til børnene betydeligt større udenfor end indenfor.

Dette kan hænge sammen med, at børnene oftest er udenfor om eftermiddagen, hvor der generelt er flere børn pr. medarbejder end om formiddagen. Aarhus-data viser, at der i tidsrummet 12.30-13.00 i gennemsnit er over 12 børn pr. medarbejder i børnehaverne, mens det til sammenligning ligger på seks børn pr. medarbejder i tidsrummet 9.00 – 12.00. Dette flugter ikke med intentionerne i dagtilbudsloven, hvor det eksplicit fremgår, at dagen skal tilrettelægges med afsæt i den aktuelle børnegrupes behov, samt at der skal etableres læringsmiljøer af høj kvalitet hele dagen.

Hvad angår normering og antallet af hænder kigger vi ind i en situation med stigende børnetal, en relativ stor andel af det pædagogiske personale, der nærmer sig pensionsalderen, aktuelle rekrutteringsudfordringer og et lovkrav om minimumsnormeringer pr. 1. januar 2024. Med andre ord står vi på den ene side overfor en massiv rekrutteringsmæssig udfordring, både nu og på sigt, og på den anden side står vi overfor en opgave med at løfte kvaliteten i de læringsmiljøer vi har i dag, og derved hjælpe børnene bedst muligt på vej mod at indfri deres fulde potentiale.

Sammenfatning – Børn i sårbare og udsatte positioner

Forskningen viser, at det har afgørende betydning for børn i sårbare og udsatte positioner at være i dagtilbud af høj kvalitet, og at en lav kvalitet i dagtilbuddene påvirker børnenes udvikling negativt på både kort og lang sigt. Børn i sårbare og udsatte positioner er en differentieret gruppe med meget varierende behov og udfordringer. Udsathed kan være til stede i kortere eller længere tid. Data viser, at antallet af aarhusianske børn, som modtager vidtgående støtteressourcer, er stigende og har været det i en årrække. Et tegn på det stigende pres på det specialpædagogiske område på dagtilbudsområdet er antallet af afviste indstillinger til PPR. Dette giver et billede af, at flere dagtilbud søger midler til ekstra støtte, og at dette samtidigt også presser kapaciteten. Ofte sker afvisningerne, fordi børnene vurderes til ikke at høre til målgruppen for central støtte. Dermed skal opgaven løses via de decentraliserede H-midler, som alle dagtilbud modtager mhp. at kunne lave lokale indsatser for børn med mindre indgribende støttebehov.

Gennem kapitlet bliver vigtigheden af den tidlige forebyggende indsats tydelig. Børn fra familier i udsatte positioner med et højt eller ustabil fremmøde i dagtilbuddet kan være særlig vanskelige at opfange. Det understreger vigtigheden af en yderst opmærksom pædagogisk tilgang til børnegruppen og et tæt forældresamarbejde, for at kunne forebygge at udsathed ikke bliver langvarig og sætter spor videre ind i skolelivet. I den netop igangværende analyse af dansk som andetsprogsområdet i Aarhus, ses i en række interviews med ledere og medarbejdere i dagtilbud, at der trods succeshistorier med forældresamarbejdet fortsat opleves udfordringer i samarbejdet. Det kan pege på, at der er behov for en kapacitetsopbygning af pædagogisk personale, der arbejder med specialpædagogiske problemstillinger på normalområdet.

Forældreindsatsen READ er iværksat med den hensigt at styrke forældres bevidsthed om vigtigheden af sprogstimulering i hjemmet. Dog har kun 9 ud af 37 kommunale dagtilbud benyttet sig af READ 3-6 år. I distrikt Øst og Vest, der har den største andel af børn med behov for fokuseret og særlig sprogindsats, har ingen dagtilbud benyttet sig af tilbuddet. Dette kan også være en indikator på, at dagtilbuddene benytter sig af lokale forankrede forældrerettede indsatser.

Sunde mad- og måltidsvaner og fysisk aktivitet er allerede i den tidlige barndom afgørende for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, og derfor er det sundhedsfremmende samarbejde mellem sundhedspleje, dagtilbud og forældre et væsentligt led i at udligne den sociale ulighed i sundhed. Der ses dog en stor andel af børn med overvægt i nogle af byens dagtilbud samt en stor variation på tværs af byen. Børn og Unge har ingen målrettede indsatser, der understøtter dagtilbud eller forældre i arbejdet med kost og bevægelse.

Med afsæt i rapporten bliver det tydeligt, at der er behov for at få endnu mere viden om kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer i dagtilbuddene, da viden herom kan nuancere vores viden om dagtilbuddenes løfteevne, og hvilke elementer der skal prioriteres at justere på. Et mere dybdegående og nuanceret blik på praksis gennem observationer af læringsmiljøerne, vil kunne bibringe mere af den viden, der er behov for, så vi kan sikre at alle børn får lige muligheder og det bedste afsæt de kan igennem deres tid i dagtilbuddet

Tabel 1: De 12 ministerielt fastsatte pædagogiske mål

1.2 Dagtilbudsloven og de lovgivningsmæssige rammer

Dagtilbudsloven

I maj 2018 vedtog Folketinget en ny dagtilbudslov. Formålet var at styrke kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer. Forud for lovens vedtagelse havde en mastergruppe bestående af forskere, dagtilbudsledere og andre interessenter på området beskrevet en ny retning for hele den pædagogiske indsats på dagtilbudsområdet i Danmark.

I formålsparagraffen i dagtilbudsloven slås det værdimæssige grundlag for den pædagogiske praksis an. Med loven fra 2018 får legen og børneperspektivet som noget nyt en fremtrædende plads.

Dagtilbudslovens §7

Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.

Med dagtilbudsloven er det hensigten at kvaliteten i dagtilbuddene styrkes ved:

- Et fælles pædagogisk grundlag, der revitaliserer læreplanstemaerne med to pædagogiske mål for hvert tema.
- At den pædagogiske praksis kendetegnes af en stærk lokal evalueringskultur.
- At pædagogiske ledere og faglige fyrtårne får tilbudt kompetenceløft.
- Et tæt samarbejde med forældre om børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Den pædagogiske læreplan

Dagtilbudsloven fastslår, at den pædagogiske læreplan – og den alene – sætter retning for og definerer det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene.

Med dagtilbudsloven kommer der en ny ramme for den pædagogiske læreplan; Et fælles pædagogiske grundlag, som giver dagtilbuddene en fælles værdimæssig retning for det pædagogiske arbejde. De seks læreplanstemaer bliver opdateret og der bliver fra ministerielt hold fastsat to pædagogiske mål til hvert læreplanstema. Målene beskriver hvad det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte i forhold til børnenes læring. De tilsammen 12 pædagogiske mål fremgår af næste side.

Kultur, æstetik og fællesskab

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Alsidig personlig udvikling

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn, social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Social udvikling

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Kommunikation og sprog

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Krop, sanser og bevægelse

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Natur, udeliv og science

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

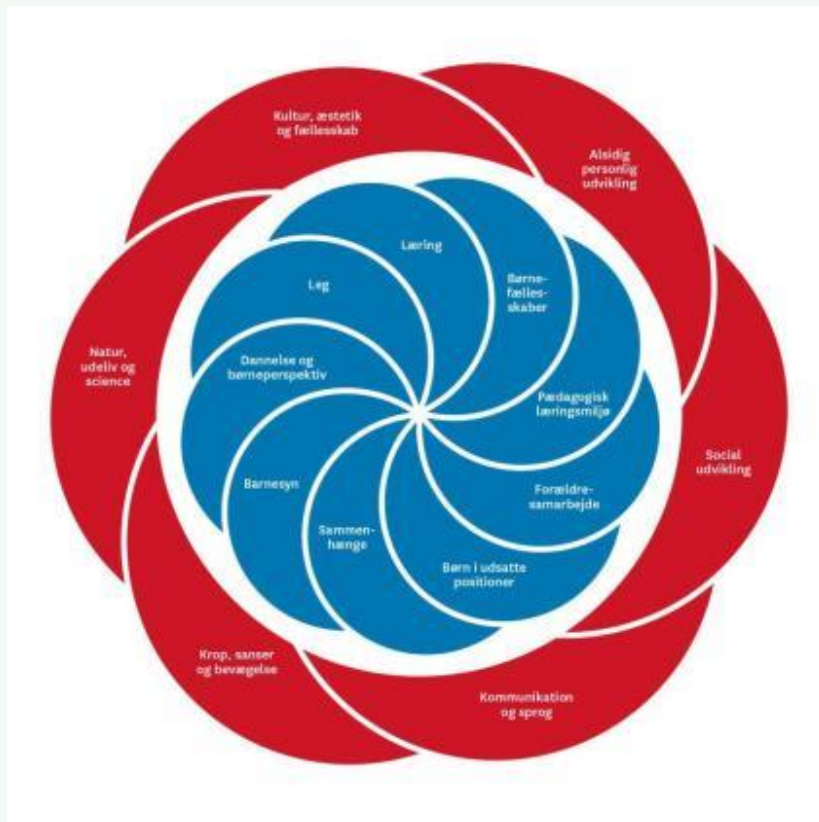
Den pædagogiske læreplan

Mens børne- og ungepolitikken udstikker visionerne for alle Børn og Unges indsatser i et 0-18 årsperspektiv, er der med vedtagelsen af dagtilbudsloven sat nyt fokus på den pædagogiske praksis i dagtilbuddene. Med den nuværende dagtilbudslov stilles der blandt andet krav om, at:

- Alle dagtilbud skal udarbejde en skriftlig læreplan
- Læreplanen skal beskrive, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for hele børnegruppen og børns forskellige forudsætninger, herunder børn i udsatte positioner
- Det skal fremgå af læreplanen, hvordan dagtilbuddet etablerer et pædagogisk læringsmiljø gennem hele dagen

Nedenfor ses en illustration af den såkaldte "læreplansblomst". De røde blade viser de seks læreplanstemaer, mens de blå inderste blade viser elementerne i det fælles pædagogiske grundlag.

Figur 1: Læreplansblomsten

Loven foreskriver, at det skal fremgå af dagtilbuddets lokale læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud i gennem hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter og daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger. Det skal endvidere også fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse, inden for og på tværs af læreplanstemaerne (Dagtilbudsloven §8 stk. 2 & 4).

En styrket evalueringskultur

Som led i realiseringen af den pædagogiske læreplan, stiller dagtilbudsloven krav om etableringen af en stærk evalueringskultur, som skal udvikle og kvalificere de pædagogiske læringsmiljøer. Loven giver dagtilbudslederen ansvaret for dette. Evalueringskulturen skal sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Dagtilbudslederen er ligeledes ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål, og indeholde en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Baggrunden for det skærpede fokus i lovgivningen på dagtilbuddenes evalueringskultur findes i forskningen, som viser, at dagtilbud af høj kvalitet generelt har en højere grad af faglig refleksion og selvkritik af vurderingen af kvaliteten i eget dagtilbud. Dagtilbud af lavere kvalitet har generelt en tendens til at finde årsagsforklaringer i eksterne faktorer og vurderer ofte sig selv mere positivt end en ekstern evaluering ville gøre (epsse-studiet og master for styrket pædagogiske læreplan).

Tiltag for udvikling af en stærk evalueringskultur i dagtilbuddene

Dagtilbudsledere, pædagogiske ledere og faglige fyrtårne deltager i læringsdage i Stærkere Læringsfællesskaber, som understøtter dagtilbudslovens hensigt om at udvikle af en refleksiv kultur, der med afsæt i pædagogisk dokumentation styrker den professionelle dømmekraft med blik for børnenes udvikling. Læringsdagene er påbegyndt i marts 2019 og afholdes fortsat.

Derudover har dagtilbudsledere og pædagogiske ledere deltaget i to heldags workshops med fokus på arbejdet med evalueringskultur i direkte relation til realiseringen af den pædagogiske læreplan.

Børn og Unge har derudover udarbejdet en konkret vejledning til omsætningen af de 12 pædagogiske mål, som har understøttet dagtilbuddene i realiseringen af den pædagogiske læreplan.

1.3 Udmøntningen af dagtilbudsloven i Aarhus Kommune

Første skridt til realisering af dagtilbudsloven i Aarhus Kommune

I Aarhus Kommune er det løbende arbejde med realiseringen af den pædagogiske læreplan foregået i tæt samarbejde med dagtilbudslederforeningen, BUPL og FOA.

Første skridt har været udarbejdelsen af et Fælles pædagogisk grundlag for alle dagtilbud i Aarhus Kommune. Det fælles pædagogiske grundlag blev udarbejdet af en bredt sammensat studiegruppe og blev underskrevet af rådmanden for Børn og Unge, formanden for BUPL Århus og sektorformand for FOA Århus i august 2018, og blev formidlet til dagtilbuddene i efteråret 2018.

Det fælles pædagogiske grundlag har været dagtilbuddenes fælles afsæt for den lokale udarbejdelse af læreplanen. Formålet med det fælles pædagogiske grundlag for de aarhusianske dagtilbud er at tydeliggøre sammenhængen mellem dagtilbudsloven, herunder det pædagogiske grundlag og læreplan og Aarhus Kommunes børne- og ungepolitik, Børn og Unges strategier mv.

Et forskningsprojekt om det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbuddene i Aarhus Kommune

VIA UC har igangsat forskningsprojektet: "En undersøgelse af det fælles pædagogiske grundlags pædagogiske og forvaltningsmæssige realiseringsprocesser". Projektet følger, undersøger og understøtter realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan i Aarhus Kommune med fokus på det fælles pædagogiske grundlag. I projektet indgår bl.a. en top-down undersøgelse af processer, initiativer og translationer af det pædagogiske grundlag og en bottom-up undersøgelse af hvordan det pædagogiske grundlag udfolder sig i praksis. Børn og Unge medfinansierer projektet.

Pædagogisk begejstring for nyt lovgrundlag

Den nye dagtilbudslov har vakt bred anerkendelse og glæde blandt faglige organisationer, lederforeninger og medarbejdere i dagtilbuddene.

Særligt det pædagogiske grundlag har vundet genklang og har givet faget en følelse af at være vendt tilbage til rødderne.

Skabelon til udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

I Aarhus Kommune har BUPL, FOA, dagtilbudslederforeningen og Børn og Unge samarbejdet om en skabelon til udarbejdelsen af den af den pædagogiske læreplan. Formålet med skabelonen er at hjælpe dagtilbuddene med at nå rundt om alle de lovmæssige krav, der stilles til den nye opgave om udarbejdelsen af en styrket pædagogisk læreplan. Rådmanden har besluttet, at alle dagtilbud i Aarhus Kommune skal anvende skabelonen.

Dagtilbudslederne har efterfølgende givet udtryk for, at skabelonen har været et hjælpsomt redskab til at strukturere arbejdet og processerne i forbindelse med udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan. I løbet af efteråret 2021 vil en evaluering af skabelonen blive gennemført med henblik på at forbedre den til det videre arbejde med den løbende realisering af læreplanen.

Stærkere Læringsfællesskaber understøtter realiseringen af den pædagogiske læreplan

I Aarhus Kommune har man valgt at koble kulturforandringen med Stærkere Læringsfællesskaber og realiseringen af den pædagogiske læreplan sammen. Visionerne for Stærkere Læringsfællesskaber og den pædagogiske læreplan er i høj grad enslydende. Både den styrkede pædagogiske læreplan og Stærkere læringsfællesskaber igangsætter en kulturforandring af den pædagogiske praksis. I centrum det pædagogiske læringsmiljø og den pædagogiske praksis er et fælles anliggende. Den professionelle dømmekraft skal styrkes gennem en refleksiv og evaluerende praksis med afsæt i pædagogisk dokumentation om barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Aarhus Kommune modtog i 2018 8,8 mio. kroner til kompetenceudvikling med henblik på at klæde dagtilbuddene på til den nye opgave med den pædagogiske læreplan. Pensum i forbindelse med kompetenceudviklingen var givet fra ministeriet og har haft fokus på det pædagogiske grundlag, læreplanstemaerne og evalueringskultur. Omkring 700 pædagogiske ledere og faglige fyrtårne har været på 11 læringsdage, som både har indeholdt kompetenceudvikling vedr. den pædagogiske læreplan under den overordnede ramme af Stærkere Læringsfællesskaber.

Status for realisering af den pædagogiske læreplan i Aarhus Kommune

I efteråret 2020 har dagtilbuddene gennemført en evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan.

Evalueringen har dels bestået af et konkret procesevalueringsværktøj til dagtilbuddene samt en række fokusgruppeinterviews med medarbejdere, faglige fyrtårne, pædagogiske ledere og dagtilbudsledere. Fristen for evalueringen følger deadline for offentliggørelsen af den pædagogiske læreplan og er derfor på nuværende tidspunkt udskudt til 1. juli 2021. Alligevel har 34 ud af 37 kommunale dagtilbud, og 20 ud af 27 selvejende dagtilbud udarbejdet evalueringen i efteråret 2020. Dette skyldes, at fristen for evalueringen tidligere var 1. december 2020, og denne frist først blev udskudt ganske få dage før.

Fokusgruppeinterviewene og indholdet i evalueringerne peger blandt andet på, at der både er stor forskel i bevidstheden om og forståelsen af den pædagogiske læreplan. Dette gælder både mellem ledere og medarbejdere, men også på tværs af byens dagtilbud. Forskellene kan skyldes, hvordan det enkelte dagtilbud har valgt at lægge sit fokus i forbindelse med realiseringen af læreplanen – og italesættelsen af den pædagogiske læreplan over for medarbejderne. Der er medarbejdere, som ikke kender til det fælles pædagogiske grundlag, men de kender til elementerne, som det består af. Der har også været strukturelle omstændigheder som fusioner af dagtilbud, som har betydet, at processen nogle steder har skulle starte forfra.

Størstedelen af evalueringerne peger på, at der lokalt har været meget energi og fokus på at arbejde med det pædagogiske grundlag, hvor temaerne leg, børneperspektivet og pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet hele dagen fylder meget. Arbejdet med de pædagogiske læreplanstemaer og de tolv pædagogiske mål er en integreret del af den daglige pædagogiske praksis, men de fleste dagtilbud har ikke arbejdet systematisk med dette i realiseringen af læreplanen endnu.

Både interviews og evalueringer peger på, at arbejdet med evalueringskultur er noget af det, der opleves som en ny stor opgave for dagtilbuddene. Realiseringen af en systematisk refleksiv praksis med afsæt i data og pædagogisk dokumentation er en stor kulturforandring. Dagtilbuddene oplever ikke, at de er færdige med processen, men beskriver, at der hele tiden sker fremskridt. De fremskridt, der peges på, er at dagtilbuddene i langt højere grad indsamler data f.eks. i form af video, observationer, og børneinterviews. Der peges på, at Stærkere Læringsfællesskaber i høj grad understøtter denne proces med redskaber til reflekterende dialoger.

På den ene side har situationen med coronavirus i høj grad bremset realiseringen af den pædagogiske læreplan, særligt i forhold til arbejdet med de pædagogiske mål og sammenhængen til børnenes udbytte. På den anden side har situationen også medvirket til, at dagtilbuddene har fået øje på, hvordan børnene f.eks. profiterer godt af små grupper og faste voksne. I nogle af evalueringerne peger dagtilbuddene på, at de oplever at særligt børn i sårbare og udsatte positioner nyder godt af organiseringen i små faste grupper.

Effekt af evalueringskultur for pædagogisk praksis og børns trivsel

I Tranbjerg dagtilbud har de indført systematisk refleksionssparring kollegaerne imellem en gang om ugen. Her øver de sig blandt andet i at stille spørgsmål til hinandens praksis. Dette er en svær øvelse som kræver mod og tillid.

De oplever, at det konkret betyder, at de i højere grad får øje på børnenes perspektiv og kan justere læringsmiljøerne til gavn for helheden. For eksempel har de en periode oplevet, at der var børn, som ikke trivedes om morgenen. Ved en faglig refleksion med afsæt i observationer fra morgenener i institutionen, har de voksne valgt at organisere sig anderledes og dermed skabt større trivsel i hele børnegruppen.

TEMASIDER:

FAKTA OM DAGTILBUDS-OMRÅDET I AARHUS

BØRN

- 21.435 børn i alderen ½ - 5 år har bopæl i Aarhus Kommune pr. 1.1.2021
 - 90,0 % af disse børn er indskrevet i et dagtilbud

DAGTILBUD

- 65 almene dagtilbud, herunder 37 kommunale, 27 selvejende og Generationernes Hus (1 kommunalt dagtilbud forankret i MSO)
- 1 specialdagtilbud
- Dagtilbuddene består af afdelinger og omfatter i alt 51 vuggestuer, 38 børnehaver og 214 integrerede institutioner og 4 specialinstitutioner. 19 dagtilbud har en dagplejeafdeling tilknyttet
- Herudover 8 private institutioner

PERSONALE I DAGTILBUD

- 4.586 fuldtidsstillinger i kommunale dagtilbud*

RESSOURCER I DAGTILBUD

- Samlet budget for dagtilbud (brutto): 2.571 mio. kr.
- Gennemsnitlig udgift pr. barn: 130.609 kr.

* Børn og Unge er ikke lønførende for alle medarbejdere i selvejende og private dagtilbud, derfor indgår disse ikke i opgørelsen

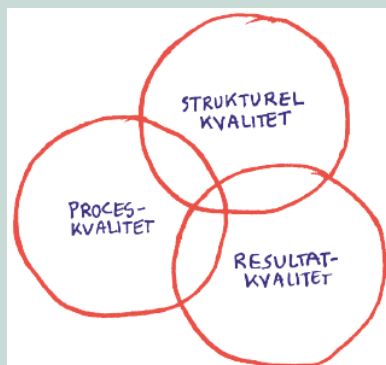
Definition af kvalitetsbegrebet

Med henblik på at give et fælles afsæt for forståelsen af kvalitet i læsningen af denne rapport, udfoldes kvalitetsbegrebet nedenfor.

Med de senere års stigende fokus på betydningen af høj kvalitet i dagtilbud følger et stigende behov for at komme tættere på et fælles sprog om og en fælles forståelse af kvalitetsbegrebet på dagtilbudsområdet. Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har i den forbindelse lavet en forskningsafdækning af området, og kommet frem til, at et dækkende kvalitetsbegreb består af tre typer kvalitet: Strukturel kvalitet, Proceskvalitet og Resultatkvalitet¹.

- **Strukturel kvalitet** er de rammer og forhold, som den pædagogiske praksis arbejder inden for, og som er påvirket af økonomi, organisering, ledelse m.m. Det er fx dagtilbuddets fysiske rammer, normering, tilgængelighed og variation i materialer, gruppestørrelser og personale, herunder andelen af uddannet personale.
- **Proceskvalitet** er kvaliteten af det pædagogiske arbejde. Proceskvalitet er udtryk for kvaliteten af interaktionerne mellem børn og voksne, men også udtryk for kvaliteten i den frie leg og de rutineprægede situationer og aktiviteter. Proceskvaliteten er med andre ord kvaliteten af den pædagogik vi udfører i samspil med børnene med henblik på at sikre børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse.
- **Resultatkvalitet** er det udbytte som børnene får ud af at gå i dagtilbud. Både her og nu og på længere sigt. Det drejer sig blandt andet om børnenes sociale, faglige, kognitive og motoriske kompetencer. Udbyttet kan både relatere sig til børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse. Resultatkvaliteten står i høj grad på skuldrene af den strukturelle kvalitet og proceskvaliteten, om end det også er muligt at arbejde målrettet og særskilt med resultatkvaliteten.

Der er ikke tale om tre uafhængige typer af kvalitet, men derimod tre elementer, der er tæt forbundne og i høj grad spiller sammen og påvirker hinanden. EVAs definition af kvalitetsbegrebet er bredt anerkendt og anvendt, men ikke nødvendigvis udtømmende. Forstået på den måde, at der godt kan være indikatorer på kvalitet, som ikke eksplicit er medtaget i EVAs definition. EVAs definition af kvalitetsbegrebet vurderes at være den definition, der på nuværende tidspunkt bygger på det bredeste fundament af forskning på området. Det er ligeledes denne definition af kvalitet som Børn og Unges nye ramme for lokal kvalitetsopfølgning og tilsyn bygger på.

¹ Danmarks Evalueringsinstitut (2017). "Kvalitet i dagtilbud – Pointer fra forskning".

02

PÆDAGOGISKE LÆRINGSMILJØER

Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021

Kapitel 2 indeholder:

2.1 Sproglige læringsmiljøer

2.2 Udemiljøer

2.3 Sammensætningen af det pædagogiske personale

Pædagogiske læringsmiljøer som tema i kvalitetsrapporten

Ifølge dagtilbudsloven skal dagtilbuddene 'fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge pædagogiske læringsmiljøer'. Kombineret med, at loven også stiller krav om en politisk drøftelse af kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer, herunder rammerne og betingelserne for dagtilbuddenes mulighed for at efterleve lovens krav, gør, at kvalitetsrapporten er en naturlig anledning til at have fokus på kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer.

Loven skærper desuden kravene til de pædagogiske læringsmiljøer ved eksplicit at fremhæve, at de pædagogiske læringsmiljøer skal tilrettelægges med høj kvalitet gennem hele dagen. De sproglige læringsmiljøer er gennemgående hele dagen, og derfor afgørende for børnenes trivsel og udvikling, ligesom en væsentlig del af børnenes dag i dagtilbuddene foregår udenfor. Rapporten har således et særskilt fokus på de to elementer af de pædagogiske læringsmiljøer.

Definition af læringsmiljøbegrebet

Et pædagogisk læringsmiljø består af alle de muligheder for læring, udvikling, trivsel og dannelse, som dagtilbuddet giver børnene i forbindelse med fx leg, dagligdagens rutiner, børne- og vokseninitierede aktiviteter, og alle de andre situationer af kortere eller længere varighed, som spontant opstår i løbet af dagen. Betegnelsen pædagogisk læringsmiljø dækker altså over den samlede pædagogiske praksis som helhed, herunder også midlertidige fokuserede miljøer, der er tilrettelagt efter børnegruppens interesser eller behov*.

Det pædagogiske læringsmiljø består således af en lang række forskellige elementer, der hver især og i samspil har betydning for børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse. Børne- og Undervisningsministeriet definerer et læringsmiljø således:

"Læringsmiljøet i dagtilbud består af alle de muligheder for udvikling, trivsel og læring, som dagtilbuddet giver børnene. Læringsmiljøet handler blandt andet om, hvordan dagen og aktiviteterne bliver rammesat, organiseret og tilrettelagt." (UVM)

Det pædagogiske læringsmiljø påvirkes af alle aktiviteter gennem hele dagen. Børn og Unges pædagogiske personale i dagtilbuddene spiller dermed en afgørende rolle i de læringsmiljøer, vi hver dag stiller til rådighed for børnene. Det pædagogiske personale er ikke blot med til at understøtte og etablere læringsmiljøer for børnene – det pædagogiske personale er i sig selv en meget betydningsfuld del af læringsmiljøet.

Dermed spiller ledelse og organisering af dagligdagen også en væsentlig rolle for de læringsmiljøer, vi hver dag tilbyder børnene. Kvaliteten af læringsmiljøerne er afgørende for de muligheder og begrænsninger, der skabes, og dermed også det potentiale, der er for alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse – både nu og på sigt.

*Af hensyn til læsevenligheden vil der gennem rapporten være passager, hvor der alene anvendes begrebet 'læringsmiljøer' og ikke 'pædagogiske læringsmiljøer'. Dette ændrer ikke på, at der til enhver tid i denne rapport menes 'pædagogiske læringsmiljøer'.

Vigtigheden af kvalitet i læringsmiljøerne

Et godt læringsmiljø er afgørende for børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse. I det til dato dyreste og mest omfangsrige forskningsprojekt på dagtilbudsområdet – EPPSE-projektet – er konklusionen klar; høj kvalitet i dagtilbud skaber en varig effekt hos børnene og de unge. En effekt, der kan spores selv 10 år efter, at børnene har forladt dagtilbuddet. I pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet bliver børnene mere robuste, besidder flere sociale kompetencer og har bedre forudsætninger for at læse og lære, blandt andet som følge af en bedre koncentrationsevne².

EPPSE-projektet

I EPPSE-projektet (Effective Pre-school, Primary and Secondary Education Project) har forskerne fra University of London fulgt 3.000 børn fra treårsalderen op gennem skolesystemet. Forskningsprojektet begyndte i 1997, fordi den engelske regering var bekymret for standarden i dagtilbud og skoler. Projektet blev afsluttet i 2014.

Samme forskning viser ydermere, at kvaliteten af de læringsmiljøer vi stiller til rådighed for børnene har afgørende betydning for børnenes senere uddannelsesmæssige resultater, indkomst, arbejdsmarkedstilknytning mv. Specifikt er kvaliteten af interaktionen mellem voksen og barn den mest betydningsfulde enkeltfaktor for børnenes intellektuelle udvikling. I afsnittet om sproglige læringsmiljøer undersøges kvaliteten interaktionen mellem voksen og barn nærmere. Dagtilbuddenes langvarige effekt i forhold til uddannelse skyldes ikke alene udviklingen i børnenes kompetencer, nysgerrighed og motivation, men også børnenes udvikling af et mere positivt syn på sig selv og egne fremtidsmuligheder. Således har børnehalebørn fra dagtilbud af høj kvalitet ved overgangen til skole en større tiltro til deres egne evner til at lære nyt³.

I *'Master for en styrket pædagogisk læreplan'*, som er afsættet for den nye dagtilbudslov og den styrkede pædagogiske læreplan, hviler læringsmiljøer af høj kvalitet på en række strukturelle og processuelle faktorer, som tilsammen udgør grundlaget for et godt læringsmiljø. De strukturelle faktorer er fx personalets pædagogiske kvalifikationer, herunder kendskab til den pædagogiske læreplans indhold, en pædagogisk faglig ledelse, tilstrækkelig normering, børnegruppens størrelse samt de fysiske rammer og materialer. En pædagogisk faglig ledelse, der støtter op om det pædagogiske arbejde, fx ved at facilitere systematisk pædagogisk refleksion, er ligeledes en vigtig strukturel faktor. De processuelle faktorer hænger sammen med de strukturelle faktorer og handler fx om det nære, empatiske samspil mellem børn og mellem det pædagogiske personale og de enkelte børn og børnegruppen, og tilrettelæggelse af dagen.

Et godt læringsmiljø stiller altså krav til både den strukturelle kvalitet og proceskvaliteten. Struktureel kvalitet er en nødvendig forudsætning for et godt læringsmiljø – til gengæld er det ikke tilstrækkeligt. Et godt læringsmiljø skabes ikke alene af gode fysiske rammer, hænder nok og andre strukturelle forhold. Et godt læringsmiljø er også afhængig af kvaliteten af det pædagogiske arbejde, der udføres inden for de givne rammer. Det er afgørende, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende har blik for, hvordan praksis kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig. Målet er altid den bedst mulige kvalitet inden for de givne rammer og vilkår. Dette stiller høje krav til ledelsen af de pædagogiske læringsmiljøer.

² Sylvia, K. et. al. (2014). *"Students' educational and developmental outcomes at age 16 - Effective Pre-school, Primary and Secondary Education (EPPSE 3-16) Project"*.

³ Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2014): *"Daginstitutionens betydning for børns udvikling – en forskningsoversigt"*.

Pilotprojekt med ITERS og ECERS

I EPPSE-projektet har forskerne anvendt ECERS (Early Childhood Environment Rating Scale) som redskab til at måle kvaliteten i dagtilbuddenes læringsmiljøer. ECERS er et observationsredskab, som vurderer kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer med afsæt i børnenes perspektiv. Det vil sige, at børnenes trivsel og deltagelsesmuligheder er den grundlæggende rettesnor i opbygningen og indholdet af ECERS.

Redskabet er oprindeligt udviklet i USA og har været underlagt en meget systematisk kvalitetskontrol. Redskabet genererer valide og objektive data om kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer. ECERS anvendes i dag i over 20 lande samt i flere danske kommuner. Det er ligeledes ECERS, som Danmarks Evalueringsinstitut har anvendt i den nationale kortlægning af kvaliteten i de danske børnehaver fra 2020.

ECERS kritiseres dels for at være et amerikansk redskab, som ikke passer ind i en dansk dagtilbudskontekst, dels for at redskabet kan anvendes som et koncept, hvor anvendelsen bidrager til en "teaching-to-the-test" kultur. Det vil sige, man risikerer, at dagtilbuddene tilrettelægger pædagogikken efter, hvad ECERS definerer som høj kvalitet, frem for en pædagog faglig vurdering af børnegruppens behov. På den måde peges der på, at anvendelsen af ECERS kan tilsidesætte den pædagogiske dømmekraft. Derudover kritiseres enkelte elementer i redskabet for at ikke at være relevante, eksempelvis at der er et minimumsantal af bøger, der skal være tilgængelige for at der kan være tale om "god kvalitet", eller tilsvarende med en bestemt slags klodser.

I Børn og Unge har vi i 2020/21 gennemført et pilotprojekt med observationer af læringsmiljøerne ved hjælp af ECERS og ITERS i tre dagtilbud. ECERS er målrettet børnehaver, mens ITERS er målrettet vuggestuer. Der er i pilotprojektet gennemført i alt 79 observationer fordelt på hhv. 37 observationer i vuggestuer, 38 observationer i børnehaver, samt fire observationer i dagplejen*.

Formålet med pilotprojektet er at afprøve ITERS og ECERS i en aarhusiansk kontekst med henblik på at indhente erfaringer med, hvordan redskabet kan understøtte en datainformeret udvikling af praksis med egne, lokale kvalitative og kvantitative data, samt bidrage til etableringen af en stærk evalueringskultur, og derved understøtte både de lokale og de politiske drøftelser af kvalitet på dagtilbudsområdet.

"At ITERS/ECERS anlægger et børneperspektiv og beror på konkrete observationer af lokal praksis gør, at redskabet giver både mig, men også det pædagogiske personale et blik på, 'hvordan er det at være barn her?'. Dét blik er meget værd, og det giver mig som dagtilbudsleder noget data på, hvor jeg fremover skal være særlig opmærksom på, at der sker en positiv udvikling."

(Citat dagtilbudsleder)

Det overordnede billede af kvaliteten på baggrund af observationerne viser generelt høj kvalitet, særligt i det sproglige arbejde og interaktionerne mellem børn og voksne. I lyset af, at interaktion er den mest betydende enkeltfaktor for børnenes udvikling, er det positivt, at det netop er her, at kvaliteten er højest. Observationerne viser ligeledes, at kvaliteten i læringsmiljøerne generelt lider under den lave grad af tilgængelige læringsaktiviteter. 'Læringsaktiviteter' dækker over de materialer som børnene har mulighed for at lege med, altså puslespil, dukker, dyr, klodser, redskaber mv. Det observeres med andre ord, at børnenes begrænsede adgang til de nødvendige læringsaktiviteter påvirker læringsmiljøet i en negativ retning. I lyset af den aktuelle situation med COVID-19, er det således et fokusområde, der både kræver pædagogiske overvejelser, men også overvejelser omkring organisering, rengøring mv.

*Grundet restriktioner i forbindelse med COVID-19 afventer 6 vuggestueobservationer og 6 børnehaveobservationer fortsat gennemførelse.

Børn og Unges dagtilbud vurderer i evalueringen af arbejdet med realiseringen af læreplanen, at de har gode, indbydende og tydelig læringsrum – både ude og inde. Der kan i den forbindelse anes en forskel mellem det observerede og dagtilbuddenes selvevaluering. Dagtilbuddene påpeger dog selv i evalueringerne, at de med fordel kunne have et større udbud af materialer inden for læreplanstemaet 'Kultur, æstetik og fællesskab'. ITERS/ECERS-observationerne giver på den måde anledning til et genbesøg eller en drøftelse af, hvorvidt dette blot gør sig gældende for læreplanstemaet 'Kultur, æstetik og fællesskab', eller mere generelt.

Figur 2: Kvaliteten i hhv. vuggestuer og børnehaver med afsæt i ITERS/ECERS-pilotprojektet

Sammenholdes resultaterne af pilotprojektet med resultaterne af den landsdækkende undersøgelse, tegner der sig et billede af, at kvaliteten i Børn og Unges tilbud i store træk svarer til det niveau, der observeres på landsplan. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at der i Børn og Unges pilotprojekt er gennemført 79 observationer, mens der i den landsdækkende undersøgelse er gennemført 165 observationer. Antallet af observationer i pilotprojektet svarer med andre ord til knap 50 % af den landsdækkende undersøgelse, hvorfor pilotprojektet vurderes at være ganske robust.

”Hvis ECERS siger jeg skal have 20 bøger, men jeg har 18 kvalitetsbøger, så bruger jeg min professionelle dømmekraft og vurderer, at 18 gode bøger er bedre end 20 gennemsnitlige bøger. Men det er en løftestang for, at vi kan tage en pædagogisk snak om, hvordan vores praksis er om bøgerne i det her tilfælde. Det kunne også være redegynngen, hvor vi har styr på tingene, men lige giver praksis et hurtigt genbesøg i forhold til, hvordan vi håndterer det, når der er mange børn på legepladsen”

(Citat pædagogisk leder)

Der er væsentlige overlap mellem den pædagogiske læreplan og ITERS/ECERS-materialet. I den nye dagtilbudslov understreges det, at det pædagogiske læringsmiljø altid skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelsesmuligheder, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger. ITERS/ECERS beskæftiger sig specifikt med læringsmiljøet og har særligt fokus på, hvad børnene kan opleve og lære i dagtilbuddet, herunder hvorvidt dagtilbuddet er organiseret på en måde, så børnene gennem leg, interaktion og dialog gives varierede læringsmuligheder, der tilgodeser alle børn.

I den styrkede pædagogiske læreplan skrives børnene frem som aktive medskabere af egen trivsel og udvikling. Læring foregår både i leg, aktiviteter og rutiner. Til sammenligning har ITERS/ECERS fokus på relationen, dialogen og læringen i både leg, voksenstyrede aktiviteter og rutiner, samt fokus på, at læringsmiljøet er tilpasset den aktuelle børnegruppe.

ITERS/ECERS forholder sig ikke til kvaliteten af forældresamarbejdet eller dagtilbuddets samarbejde med aktører i lokalsamfundet. Det skyldes, at ITERS/ECERS udelukkende fokuserer på forhold, der er observerbare i børnenes hverdag i dagtilbuddet.

I forhold til tilbagemeldingerne på observationerne er det værd at bemærke, at der gives differentieret feedback, forstået på den måde, at der gives forslag til kvalitetsforbedringer uanset hvilket niveau af kvalitet, der observeres.

”Stærkere Læringsfællesskaber spiller rigtig godt sammen med ECERS. Stærkere Læringsfællesskaber giver en række brugbare redskaber, der har gjort os skarpere på at arbejde datainformeret, mens ECERS giver os et rigtig godt afsæt for at gøre netop det – altså arbejde datainformeret. ECERS er nemt at bruge ind i læringscirklen.”

(Citat pædagogisk leder og pædagog)

Tilbagemeldingerne fra medarbejderne i de deltagende dagtilbud har været særdeles positive, om end der var en vis naturlig skepsis og nervøsitet inden observationerne skulle gennemføres. Der peges dog på, at observatørerne var rigtig gode til at ’gå i ét med omgivelserne’ og nærmest være usynlige, mens de var der.

Stærkere Læringsfællesskaber fremhæves desuden som et godt fundament at stå på forud for en observation, da medarbejderne i højere grad end tidligere er vant til både at give og modtage feedback fra såvel kollegaer som andre. Der er ligeledes pædagoger, der finder sådanne eksterne observationer, og især de efterfølgende tilbagemeldinger, særdeles positive. Det er eksempelvis blevet beskrevet, hvordan en tilbagemeldingssamtale er ’en slags kvittering for det daglige arbejde vi udfører’, hvilket også kommer til udtryk i dette citat:

”Det føles som et klap på skulderen og en anerkendelse af det arbejde vi laver. Da jeg havde læst tilbagemeldingsrapporten, gik jeg derfra med oprejst pande og var stolt af mit arbejde.”

(Citat pædagog)

De foreløbige erfaringer fra pilotprojektet viser også, at udviklingen af kvaliteten i dagtilbuddene ikke opnås alene med en observation og vurdering af kvaliteten. ECERS genererer et stort datasæt, som det kræver ledelse at omsætte i den pædagogiske praksis. Derfor ligger der også et stort opfølgingsarbejde efterfølgende i dagtilbuddene. Stærkere læringsfællesskaber er et godt fundament for opfølgningen og observationen giver et godt afsæt for den datainformerede læringsamtale.

I forhold til det videre arbejde, er der i regi af finanslovsaftalen for 2021 stillet krav om et eksternt tilsyn på dagtilbudsområdet. Et element i dette tilsyn er eksterne observationer af læringsmiljøerne. I den forbindelse vil resultaterne fra dette pilotprojekt indgå som én datakilde i det samarbejde og de drøftelser, der løbende gennem 2021 vil finde sted mellem Børn og Unge og de faglige organisationer og lederforeningerne. De samarbejdende parter vil drøfte mulige redskaber og tilgange til den kommende tilsynsopgave.

Sproglige læringsmiljøer

Sproget er en vigtig nøgle til at forstå og udtrykke sig. Sproget er for børnene en nøgle til læring, trivsel og deltagelsesmuligheder i forskellige arenaer. Med henblik på børnenes sproglige udvikling er det således afgørende, at der i dagtilbuddet skabes sproglige læringsmiljøer af høj kvalitet.

I de sproglige læringsmiljøer er det særligt oplagt at arbejde med læreplanstemaet 'Kommunikation og sprog'. De to pædagogiske mål for 'Kommunikation og sprog' stiller krav til læringsmiljøet og dets understøttelse af alle børns sproglige udvikling såvel som læringsmiljøets understøttelse af børnenes muligheder for at sprogliggøre tanker og ideer.

De to pædagogiske mål for 'Kommunikation og sprog':

- 1) Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
- 2) Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Foruden udviklings- og deltagelsesmulighederne her og nu, er det også veldokumenteret, at et veludviklet sprog og ordforråd har stor betydning for børnenes senere læse- og skrivetilegnelse i skolen, og dermed også på sigt uddannelsesmuligheder.

Et godt og nuanceret sprog kommer imidlertid ikke af sig selv. Den sproglige udvikling er betinget af, hvad barnet bliver præsenteret for i sine omgivelser – herunder i høj grad de sproglige læringsmiljøer i dagtilbuddet. Et sprogligt læringsmiljø af høj kvalitet vil udvikle både barnets talesprog og (før)skriftlige kompetencer. Høj kvalitet i de sproglige læringsmiljøer vil samtidig bidrage til at udligne sociale forskelle og reducere chanceulighed mellem børn, ved at give dem ligeværdige sproglige forudsætninger⁴.

Et sprogligt læringsmiljø af høj kvalitet er således afgørende for børnene og en væsentlig del af kerneopgaven, men samtidig også en kompleks størrelse. Et sprogligt læringsmiljø består blandt andet af en række strukturelle såvel som processuelle elementer, eksempelvis:

- Relevante materialer, som er synlige og tilgængelige for barnet
- Rum og indretning, akustiske forhold (støj og lydniveau)
- Personalets faglige kompetencer i forhold til sprog og aktive brug af relevante metoder, herunder understøttende sproglige strategier i samtaler med børnene
- 'Samtalekulturen' (fx praksis omkring afbrydelser, samtaler med alle børn)
- Organiseringsformer (opdeling i mindre grupper og fordeling børn-voksen)

Elementerne har hver for sig og tilsammen indvirkning på børns muligheder for at høre nye ord og begreber, lytte, øve sig og udforske sammen med voksne og børn og herigennem tilegne sig sprog.

⁴ Marcussen-Brown m.fl. (2018) *Fysiske sprogmiljøer. En forskningsforandret guidebog*. Dafolo.

Sprogarbejdet i Børn og Unges dagtilbud

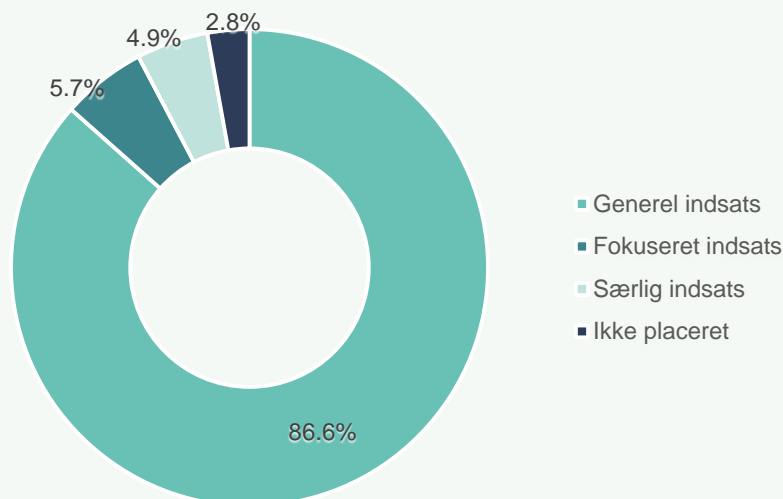
Det er indledningsvist værd at bemærke, at dette afsnit omhandler det generelle sprogarbejde, og ikke er særligt fokuseret på eksempelvis børn med dansk som andetsprog. Dette skyldes blandt andet, at der er en større analyse under udarbejdelse, netop målrettet denne børnegruppe.

I Aarhus er det obligatorisk praksis at sprogvurdere alle 3-årige i dagtilbud. Dette modsvarer og skærper den lovmæssige forpligtelse i Dagtilbudsloven om sprogvurdering og sprogstimulering af børn, som viser behov. At sprogvurderingen er obligatorisk i Aarhus skyldes, at erfaringer fra tidligere sprogvurderingspraksis, viste, at nogle børns sprogstøttebehov ikke blev opdaget hvis en sprogvurdering først blev gennemført, når det pædagogiske personale havde en formodning om sprogstøttebehov.

Data fra sprogvurderingerne giver mulighed for en datainformeret tilrettelæggelse og justering af det sproglige læringsmiljø lokalt, så det matcher børnenes behov og dermed øger udbyttet. Derudover er sprogvurderingsdata et udgangspunkt for forældresamarbejdet omkring barnets sprog.

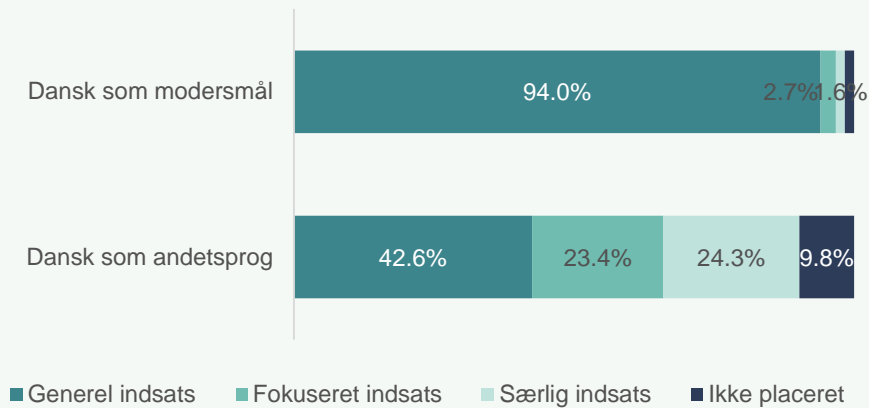
Børn og Unges lokale data fra sprogvurderingerne ved 3 år har igennem en årrække vist, at der er børn, som har behov for både fokuserede og særlige sprogstøtteindsatser. I forhold til børnenes talesproglige færdigheder blev 11 % af børnene ved 3 år i 2020 vurderet til at have behov for en sprogindsats ud over den generelle sprogindsats i dagtilbuddet.

Figur 3: Sprogvurdering ved 3 år (2020) fordelt på indsatskategorier

Ser vi nærmere på børnenes modersmål, tegner der sig et tydeligt mønster, hvor markant flere børn med dansk som andetsprog vurderes at have behov for en ekstra sprogindsats i dagtilbuddet. I 2020 blev 48 % af børn med dansk som andetsprog således vurderet at have behov for en fokuseret eller særlig sprogindsats – sammenlignet med 4 % af børn med dansk som modersmål.

Figur 4: Sprogvurdering ved 3 år (2020) fordelt på modersmål

Formålet med sprogvurderingerne ved 3-årsalderen er tidligst muligt at sætte ind med relevante indsatser for derigennem at hjælpe børnene i deres sproglige udvikling. Ud over sprogvurderingen ved 3 år gennemføres der en obligatorisk sprogvurdering, når børnene starter i skole i 0. klasse. De to sprogvurderinger gør det muligt at måle børnenes sproglige progression fra dagtilbud til skole. Ser vi på de 168 børn, som tilbage i 2017 eller 2018 blev vurderet til at have behov for en fokuseret eller særlig sprogindsats ved 3 år, og som er blevet sprogvurderet igen i 0. klasse i 2020, kan vi se, at 62 % af disse børn oplevede en positiv sproglig progression fra dagtilbud til skole – svarende til, at de har flyttet sig fra en fokuseret indsats til en generel indsats, eller fra en særlig indsats til en fokuseret indsats.

Ser vi på det samlede billede, viser data dog, at gruppen af børn, der har behov for en fokuseret eller særlig sprogindsats, er blevet større ved sprogvurderingen i 0. klasse sammenlignet med sprogvurderingen ved 3 år. Det betyder, at der er en gruppe af børn, der ved skolestart har et sprogstøttebehov, som ikke var til stede eller ikke blev spottet ved sprogvurderingen ved 3 år. Mens det altså er lykkedes at flytte hovedparten af de mest udfordrede børn i en positiv retning, er der således sket en tilsvarende bevægelse den modsatte vej for en anden gruppe børn.

Strategi for Sprog og Literacy

Aarhus Kommune har siden 2018 haft en byrådsbesluttet strategi for sprog og literacy. Strategien har til formål, at alle børn og unge udvikler læselyst samt sprog- og literacykompetencer. Dette som grundlag for personlig udvikling, livslang læring og dannelse og deltagelse i fællesskaber. Vejen hertil går blandt andet via forebyggelse, opsporing, faglig udvikling, tværfaglige samarbejder og tidlig forebyggende indsats.

Heldigvis er en sprogvurdering af børnene som bekendt ikke en forudsætning for at kunne arbejde med børnenes sproglige udvikling. Ovenstående data indikerer tydeligt, at vi kan gøre det bedre, men viser måske i højere grad, at vi er nødt til at gøre det endnu bedre i det løbende sprogarbejde og i etableringen af sproglige læringsmiljøer af høj kvalitet. Det er nemlig hér vi for alvor kan gøre en forskel for det enkelte barn.

Der findes 'sprogpædagoger' og sprogvejledere med særlig faglig viden om sprogtilegnelse og tilrettelæggelse af sprogindsatser i alle Børn og Unges dagtilbud.

Resultaterne ovenfor taler direkte ind i behovet for og intentionen med den nye dagtilbudslov, nemlig fokus på høj kvalitet i læringsmiljøerne, også de sproglige, hver dag, hele dagen og med henblik på alle børn.

Med dette afsæt er det nærliggende at kigge nærmere på, hvordan vores sprogmiljøer ser ud, og hvilke håndtag vi evt. kan gribe til for at øge kvaliteten af børnenes udbytte. EVAs nationale kvalitetsundersøgelse fra 2020 har blandt andet undersøgt kvaliteten af de sproglige læringsmiljøer inden for temaet 'sprog og literacy'. EVAs undersøgelse viser, at 68 % af børnehaverne scorer mellem to og fire på en skala fra et til syv (hvilket defineres som "tilstrækkelig kvalitet"), mens kun 24% opnår "god kvalitet", som defineres ved en score på mellem fire og seks. Ingen opnår imidlertid "fremragende kvalitet", defineret som en score over seks⁵.

Som tidligere nævnt er det samme redskab, der i Børn og Unge er anvendt i forbindelse med pilotprojektet omkring ITERS/ECERS-observationer. Det er således relevant at sammenholde resultaterne i den nationale undersøgelse med de lokale resultater fra Aarhus. Pilotprojektet viser, at Børn og Unges børnehaver i gennemsnit scorer 3,6 hvad angår de sproglige læringsmiljøer, hvilket svarer til "tilstrækkelig kvalitet". I vuggestuerne opnås "god kvalitet" med en score på 4,9 (se evt. figur 2 side xx). Både vuggestuernes og børnehavernes scorer opgøres på samme skala fra et til syv.

I pilotprojektet observeres der generelt god kvalitet i arbejdet med børnenes ordforråd og det at opmuntre børnene til at bruge sproget. Samtidig observeres det, at kvaliteten kan hæves ved et øget fokus på interaktionerne med de alleryngste børn. Dette hænger sammen med et andet opmærksomhedspunkt, nemlig at det generelt ses, at det pædagogiske personale har en tendens til at interagere med de børn, der i forvejen har det bedste sprog. Kvaliteten kan derfor øges ved et fokus på den generelle mængde af interaktion med de alleryngste (og de børn, der i øvrigt har det svært sprogligt), men også ved opfølgning på børnenes non-verbale signaler. Observationerne påpeger ligeledes, at kvaliteten kan løftes yderligere ved at styrke brugen af bøger sammen med børnene, samt at opmuntre børnene til selv at bruge bøger. Ønskes børnene mere fortrolige med skrift, kan der eksempelvis fokuseres på øget brug af skriftsprog i børnehøjde samt i forbindelse med børnenes egne produktioner.

⁵ EVA: *Læringsmiljø i kommunale børnehaver. National Undersøgelse, 2020.*

Som tidligere beskrevet er interaktionerne også en meget væsentlig del af det sproglige læringsmiljø. Her viser pilotprojektet, at specifikt interaktionerne mellem det pædagogiske personale og børnene er af "fremragende kvalitet" i både vuggestuerne og i børnehaverne. Vuggestuerne scorer i gennemsnit 6,3 ud af syv, mens børnehaverne scorer 6,1. Men hvad vil det sige at have "fremragende kvalitet" i interaktionerne? En

Der er altid positive interaktioner mellem børn og personale og atmosfæren i grupperne er generelt afslappet og behagelig. Personalet optræder respektfuldt overfor børnene og er støttende og trygge, når der er problemer eller frustrationer. Det observeres at børnene aktivt involveres i at løse deres konflikter og udfordringer. Personalet er sensitive overfor børns nonverbale tegn og responderer hensigtsmæssigt.
(Uddrag fra tilbagemeldingsrapport i ITERS/ECERS Pilotprojekt)

tilbagemeldingsrapport beskriver følgende læringsmiljø i en afdeling med "fremragende kvalitet":

Både vuggestuer og børnehaver opnår desuden "god kvalitet" (scorer på 5,3) i forhold til deres understøttelse af børnenes interaktioner med hinanden, børn og børn imellem.

Foruden pilotprojektet omkring ECERS og ITERS, foreligger der ligeledes data på de sproglige læringsmiljøer fra aktionslæringsforløbet 'Børns Tidlige Sprog', der er gennemført i 16 dagtilbud. Her observeres proceskvaliteten, altså kvaliteten i det pædagogiske arbejde, i de sproglige læringsmiljøer gennem videooptagelse og efterfølgende analyser. Alle medarbejdere bliver undervist i den nyeste viden inden for sprogarbejdet, og efterfølgende arbejdes der med praksisnære øvebaner. 3-6 måneder efter afslutningen af forløbet foretages endnu en omgang videooptagelser med tilsvarende analyser. Her viser data en signifikant forbedring af det sproglige arbejde blandt det pædagogiske personale. Børns Tidlige Sprog er således et eksempel på, hvordan kvaliteten af det pædagogiske arbejde kan styrkes med en målrettet indsats.

I perioden 2016-20 har Børn og Unge udviklet flere indsatser med styrket fokus på sprog og literacy, som en del af Børn og Unges investeringer i tidlige, forebyggende indsatser (læs mere om de tidlige indsatser på side xx). To af disse er:

Børns Tidlige Sprog er et praksisnært kompetenceudviklingsforløb, der fokuserer på at styrke kvaliteten i sprogmiljøerne. Mere end 1600 medarbejdere har i perioden 2016-2020 været igennem dette aktionslæringsforløb, hvor der blandt andet anvendes videooptagelser af egen praksis og undervisning i den nyeste viden inden for sprogarbejdet. Målet er, at personalet gennem fælles faglig viden og praksisnært arbejde med øvebaner bliver bedre til at bruge understøttende strategier i interaktionen med børnene. I forbindelse med evaluering af indsatsen er der gennemført før- og eftermålinger af kvaliteten i sprogmiljøerne, og resultaterne viser, at der er sket en signifikant forbedring.

READ dagtilbud understøtter dagtilbuddets vejledning af forældre i forhold til børns sprog og ihærdighed. READ giver forældre viden om deres betydning for barnets sproglige udvikling og konkret vejledning i, hvordan de kan læse med barnet og samtale om bøger. READ-materialet lånes fra Center for Læring som bydækkende tilbud. Forældre, som i 2017 havde modtaget READ dagtilbud tilkendegav i høj grad tilfredshed med materialet (85 %) og angav, at de i højere grad læste på de anbefalede måder med børnene. I 2019 og 2020 har ca. 25 afdelinger årligt anvendt READ børnehaver (tasker til i alt 500-600 børn), heraf primært afdelinger fra distrikt Syd/Sydvest. En 0-2 års udgave af READ blev søsat i februar 2020 og sendt ud i alle afdelinger med børn i målgruppen. Ibrugtagning har dog været udfordret af COVID-19.

Oplevelse af READ Dagtilbud

"Forældrene har været overraskede, men positive, og oplever at det er "en fed service, at vi får de her bøger", når tasken sendes med hjem. Det er en god anledning til at få snakket om, hvordan man kan læse sammen hjemme. Børnene oplever genkendelighed når de samme bøger læses på stuen."

Oplevelse af Børns Tidlige Sprog

"Alle er opmærksomme på hvordan de agerer sprogligt set ift. til børnene – tidligere var det mest sprogpædagogen". "Det har givet medhjælperne en mulighed for at komme mere på banen i sprogarbejdet". "Der er kommet et fællesskab og en fælles bevidsthed om, at det er okay at diskutere de her ting."

Effekt af READ Dagtilbud

Forskningsresultater viser, at READ generelt styrker børnenes læringspotentiale som følge af større tro på egne evner og muligheder. En tilsvarende indsats i de første skoleår viser desuden, at der findes en langtidseffekt gældende to år efter indsatsen.

Effekt af Børns Tidlige Sprog

Hos vuggestue- og børnehavepersonale der statistisk signifikante effekter af indsatsen på alle tre sproglige dimensioner. Det betyder, at medarbejderne brugte markant flere af de understøttende sprogstrategier med børnene efter kompetenceudviklingsforløbet, end de gjorde før.

Alle børn skal have lige adgangsmuligheder til god kvalitet

Bag de pæne scorer og de flotte udviklinger beskrevet på de forrige sider, gemmer sig også en relativ stor spredning i niveauet af kvalitet. Dette ses både i ITERS/ECERS-pilotprojektet og resultaterne fra Børns Tidlige Sprog. Der observeres således relativt store kvalitetsforskelle inden for samme dagtilbud, men også på tværs af stuer indenfor samme afdeling ses stor variation i niveauet af kvalitet. De kvalitetsmæssige forskelle relaterer sig både til personalets arbejde med sproglige strategier, men også til adgangen til materialer samt den fysiske indretning af læringsmiljøet. Der er således eksempler på, at der i samme afdeling observeres "tilstrækkelig kvalitet" på én stue, mens der på nabostuen observeres "fremragende kvalitet". Fra et børneperspektiv kan det opfattes mere eller mindre tilfældigt, hvorvidt du bliver tilbudt det ene eller det andet niveau af kvalitet, og dermed det ene eller det andet sæt udviklingsmuligheder.

Til trods for variation på tværs af dagtilbud, afdelinger og stuer er der dog et generelt billede der går igen, nemlig at kvaliteten vurderes højere i vuggestuerne end i børnehaverne. Uagtet om der er tale om vuggestue eller børnehave har det imidlertid betydning for børnenes udbytte, at det pædagogiske personale anvender evidensbaserede metoder på en systematisk måde - og at metoderne udføres i en tilstrækkelig høj kvalitet og i tilstrækkeligt omfang.

Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan

Dagtilbuddenes egen evaluering af arbejdet med realiseringen af den pædagogiske læreplan viser, at dagtilbuddene vurderer, at de er gode til at tænke sprogarbejdet ind i alle læringsmiljøer samt at møde børnene inden for deres nærmeste udviklingszone. På den anden side vurderer dagtilbuddene, at de bliver udfordret, hvis der er mange børn med dårlige forudsætninger for at blive sprogstimuleret i hjemmet.

Tilrettelæggelsen af det sproglige læringsmiljø bør derfor også samtænkes med dagtilbuddets evalueringskultur. Også hvad angår sprogarbejdet skal det pædagogiske personale og den lokale ledelse løbende forholde sig reflektivt til sammenhængen mellem det eksisterende læringsmiljø og børnenes udbytte – alle børnenes udbytte. Disse refleksioner og drøftelser er afgørende og skal naturligvis tage afsæt i pædagogisk dokumentation som foreskrevet i dagtilbudsloven. Pædagogisk dokumentation kunne i denne sammenhæng eksempelvis være sprogvurderinger og observationer af praksis med afsæt i et børneperspektiv.

Dette er ikke alene grundstenen i Stærkere Læringsfællesskaber, det er også lovfæstet i dagtilbudsloven, der som tidligere nævnt stiller krav om "løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse".

Som dette afsnit indledes med, er sproget en grundlæggende forudsætning for rigtig megen udvikling i et barns liv. Sproget skal ses som en nøgle, der åbner op for utallige deltagelsesmuligheder.

I det generelle pædagogiske arbejde, og på tværs af alle seks læreplanstemaer, er sproget således et væsentligt element for barnets evne til at mestre. Dette gælder både inde som ude. Af samme årsag er det også relevant at kigge nærmere på, hvilke læringsmiljøer vi tilbyder børnene udenfor, samt hvilke udviklings- og deltagelsesmuligheder vi stiller til rådighed i disse udemiljøer.

Udemiljøer

Udemiljøerne er en væsentlig del af de trygge og stimulerende læringsmiljøer, som understøtter alle børns læring, udvikling, trivsel og dannelse. Udemiljøerne er defineret ved dagtilbuddenes udearealer, legepladsen, nærområder og steder i naturen, som dagtilbuddene anvender og besøger med et pædagogisk formål sammen med børnene. Udemiljøerne tilbyder luft, lys og plads til børnene, men varierer fra dagtilbud til dagtilbud og afdeling til afdeling. Nogle har store udeområder eller legepladser med kuperet terræn, naturmaterialer og forskellig beplantning, mens andre har mindre legepladser med klassiske legeredskaber.

De **strukturelle parametre i udemiljøerne** omhandler det fysiske læringsmiljø, udformningen og indretningen af legepladsen, beplantning, valg af legeredskaber, materialer og legetøj til børnene. Det omhandler også medarbejdernes viden om og inspiration til arbejdet i udemiljøerne. Sidst men ikke mindst påvirkes kvaliteten i udemiljøerne af bemanningen og deltagelsen i både planlagte- og spontane aktiviteter som leg og måltider.

De **processuelle parametre i udemiljøerne** handler om det pædagogiske arbejde i udemiljøerne. Det omfatter både legen, aktiviteterne, hverdagsituationer som måltider og andet, der afvikles ude, og mest vigtigt samspillet og relationerne mellem børn og voksne.

Rammen omkring den pædagogiske praksis i udemiljøerne er fastlagt i dagtilbudsloven med afsæt i det fælles pædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer. Det følger således af dagtilbudsloven, at der også i udemiljøerne skal være fokus på sammenhængen mellem læringsmiljøet og børnenes udbytte – ligesom det er tilfældet med de indendørs læringsmiljøer.

I udemiljøerne giver det særligt mening at arbejde med læreplanstemaet 'Natur, udeliv og science'. De to pædagogiske mål for læreplanstemaet 'Natur, udeliv og science' retter sig mod børnenes lyst til at være, lege, opleve og lære ude, samt mod at styrke deres erfaringer, udforskning og nysgerrighed, når de observerer og undersøger naturen sammen med de andre børn og voksne. Udemiljøerne kan give børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen på en for dem konkret og meningsfuld måde, når de følger årets gang og undersøger dyre- og planteliv i nærmiljøet, og det kan være med til at give børnene en begyndende naturdannelse og forståelse for betydning af en bæredygtig udvikling.

De to pædagogiske mål for 'Natur, udeliv og Science':

- 1) Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
- 2) Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Vigtigheden af kvalitet i de udendørs læringsmiljøer

Forskning viser, at dagtilbuddenes udemiljøer udgør et potentiale, der kan understøtte børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse. Høj kvalitet i udemiljøerne handler om mere end de tilgængelige udearealer. Det handler om at etablere et pædagogisk læringsmiljø, der tager afsæt i den aktuelle børnegruppens behov, og som er organiseret herefter. Pædagogikken i udemiljøerne er dermed en dynamisk størrelse, der løbende skal justeres med henblik på, at børnegruppen opnår det ønskede udbytte.

Ifølge danske og internationale undersøgelser har det positiv betydning for børnene når den pædagogiske praksis organiseres i og omkring udemiljøerne. Udemiljøerne har positiv betydning for børnenes fysiske og mentale sundhed, deres sanser, motorik, opmærksomhed, kreativitet, lege mellem drenge og piger, samt for børnenes interesse for naturen og omverdenen de færdes i⁶. Der er med andre ord forskningsmæssigt belæg for at tilrettelægge en stor del af de pædagogiske aktiviteter sammen med børnene udendørs.

Høj kvalitet i de udendørs læringsmiljøer opstår når vi skaber mulighed for børns leg, bevægelse, fordybelse og udfoldelse ved at invitere til forskellige former for aktivitet. Et varieret udemiljø med grønne områder, kuperet terræn og rigt plante- og dyreliv understøtter børnenes erfaringer med og kendskab til naturen⁷. Det er desuden veldokumenteret, at børn leger flere risikofyldte lege udendørs sammenlignet med indendørs. Risikofyldte lege handler om at klatre, balancere og mærke kroppens begrænsninger i en tryk pædagogisk ramme. Risikofyldte lege er en vigtig kilde til både kropslig, sanselig og følelsesmæssig udvikling⁸.

Børneperspektivet i udemiljøerne

Ifølge en dansk undersøgelse fortæller børn, at deres særligt gode legesteder for størstedelens vedkommende er udendørs i dagtilbuddene. For rigtig mange af børnenes vedkommende er det steder, som de voksne ikke ville have udpeget. I undersøgelsen peges der på, at det kan hænge sammen med børnenes behov for at lege ureguleret.

Et norsk studie konkluderer yderligere, at de fleste børn fortrækker at lege udenfor fremfor indenfor pga. indendørsarealets begrænsninger med hensyn til kropslig udfoldelse og stemmebrug.

Forskning: Børn i udsatte positioner kommer mindst i naturen. Der er derfor grund til at prioritere brugen af udemiljøerne mere med den gruppe børn.

En pædagogisk leder uddyber:

"Udemiljøerne og pædagogikken udenfor understøtter børn i udsatte positioner ved, at der er mere plads til, at de kan trække sig og vende tilbage til børnefællesskabet, når de har brug for det"
(Citat pædagogisk leder)

⁶ Ejbye Ernst et al, 2019

⁷ Ejbye Ernst et al, 2019

⁸ EVA, 2021

Udemiljøerne i Børn og Unges dagtilbud

Der har gennem de senere år været et stigende fokus på udemiljøerne og kvaliteten af det pædagogiske arbejde, der udføres netop her. Dette gør sig også gældende i Aarhus. I arbejdet med udemiljøerne er der, modsat sprogarbejdet, ikke nogen centrale data, der kvantitativt siger noget om kvaliteten af de udendørs læringsmiljøer eller hvilke udfordringer vi som organisation står over for. Som organisation har vi trods dette stadig en viden om, hvordan kvaliteten af de udendørs læringsmiljøer ser ud, men vi har ikke bydækkende data, som lokale indsatser eller status kan holdes op imod, som det gør sig gældende for sprog, eller senere vedr. børn i sårbare og udsatte positioner.

Af hensyn til børnenes udbytte er det væsentligt, at det pædagogiske personale i samarbejde med ledelsen reflekterer over, og drøfter, hvad der skal til for at opnå den bedst mulige kvalitet i udemiljøerne. Gode udearealer er nemlig ikke i sig selv garanti for høj kvalitet i udemiljøerne.

”Når pædagogikken tilrettelægges udenfor, er det vigtigt at være opmærksom på, at det kræver lige så meget fokus på rammesætning, indretning og organisering som indenfor. Ude skal de voksne tænke mere over at komme tættere på børnene, så de kan understøtte dem i det, de har brug for”.

(Citat pædagogisk leder)

I forbindelse med COVID-19, har hverdagen ændret sig i de fleste dagtilbud. Dette gælder også i forhold til udemiljøerne, hvor dagtilbuddene generelt opfordres til at være mere ude med henblik på at undgå smittespredning. Dagtilbuddene tilrettelægger derfor i højere grad end tidligere deres praksis i udemiljøerne. Disse ydre omstændigheder har tvunget de udendørs læringsmiljøer på dagsordenen, hvilket har medført en øget

Erfaringsopsamling fra COVID-19 i Børn og Unge

Udemiljøerne er et af temaerne, der er blevet spurgt ind til i den interne videns- og erfaringsopsamling, som blev udarbejdet af Børn og Unge i sommeren 2020 omkring COVID-19. I erfaringsopsamlingen er der blandt adspurgte ledere generelt enighed om, at børnene profiterer af at være mere udenfor, og ifølge de adspurgte er mindsettet hos det pædagogiske personale ændret i forhold til de muligheder som udemiljøerne kan tilføre den pædagogiske praksis. Der foregår flere aktiviteter ude end tidligere, og opdelingen af udemiljøet i mindre zoner har øget opmærksomheden på børnenes udbytte af, at der indrettes mindre og mere overskuelige rum udenfor. På baggrund af erfaringsopsamlingen vurderes det, at ledere og medarbejdere generelt har en øget opmærksomhed på det potentiale, den pædagogiske hverdag i udemiljøerne kan bidrage med til fordel for børnene.

opmærksomhed på og interesse i at arbejde med kvaliteten af udemiljøet.

Selvom dagtilbuddene oplever et stort potentiale i at bruge udemiljøerne mere aktivt i hverdagen, er der et udviklingspotentiale i at arbejde med kvaliteten. Data fra læringsmiljøobservationerne i ITERS/ECERS-pilotprojektet viser, at kvaliteten falder i udemiljøerne. Der er både observeret strukturelle og processuelle forhold, som har et udviklingspotentiale.

Det kan således observeres, at børnene tilbydes et mindre udvalg af legetøj, og får stillet færre materialer til rådighed når de er udenfor. Dette i en hverdag med COVID-19, hvor børnene overvejende er udenfor. Noget legetøj flyttes indefra og ud, men en del er også pakket væk, så det ikke er tilgængeligt for børnene. Det er af betydning for proceskvaliteten i udemiljøerne, at der både stilles varierede materialer til rådighed, men også varierende områder med forskellige intenderede pædagogiske formål. Både materialerne og områderne skal inspirere og understøtte børnenes deltagelse i rolleleg, konstruktionsleg, stille leg og dramatisk leg⁹.

Dette forbedringspotentiale må forventes at være til stede uanset COVID-19 eller ej. Lige såvel som det udendørs læringsmiljø har betydning for børnene, har det indendørs læringsmiljø også – og ingen af delene kan stå alene. De indendørs læringsmiljøer kan nogle ting, og de udendørs læringsmiljøer kan nogle andre ting, men det er vigtigt vi tilstræber den bedst mulige kvalitet begge steder. I en situation, hvor ydre omstændigheder har begrænset brugen af de indendørs læringsmiljøer, vil en stræben efter den bedst mulige kvalitet betyde, at vi sikrer en høj kvalitet i udemiljøerne og supplerer denne med mest mulig af den indendørs kvalitet – og derudover gør brug af det indendørs læringsmiljø når det er nødvendigt af hensyn til børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Foruden tilgængeligheden og udvalget af legetøj og andre materialer, observeres også et uforløst potentiale i såvel organiseringen som samspillet mellem det pædagogiske personale og børnene. Det observeres således, at distancen fra det pædagogiske personale til børnene er betydeligt større i udemiljøerne end indenfor. Dette er sammenfaldende med en række nordiske studier, der peger på, at potentialet i samspillet mellem børn og voksne i udemiljøerne ikke udnyttes, da de voksne er mere tilbagetrukne og observerende end deltagende med børnene i leg, samspil og aktiviteter¹⁰. Dette har betydning for kvaliteten af udemiljøerne, da vi ved, at den fysiske distance til børnene har indvirkning på hyppigheden af dialoger med børnene samt involvering i og støtte af børnenes leg.

”I udemiljøerne er der mere plads end indenfor samt en anden pædagogisk tilgang. Det styrker børnenes motorik, fantasi og kreativitet at være ude. Et godt udemiljø er varieret, har kuperet terræn, har dyre- og planteliv og kan udfordre børnene motorisk. Man kan ikke betragte en grøn flad fodboldbane som et godt udemiljø for børn i dagtilbud. Hvis det pædagogiske arbejde i udemiljøer skal gøre en forskel, skal der arbejdes med det i de stærkere læringsfællesskaber, for hvis pædagogerne tager stilling til, hvad de vil i udemiljøerne, så indretter de pædagogikken, så børnene profiterer af den.”

(Citat pædagogisk leder)

⁹ Harms, Clifford & Cryer, 2015

¹⁰ Hagen 2015

Central understøttelse af dagtilbuddenes arbejde med udendørs læringsmiljøer

Det vurderes, at dagtilbuddene generelt har en stor interesse i at blive inspireret til at arbejde med kvaliteten i

Tilbud om temakasser, der kan kvalificere praksis i udemiljøerne: I foråret og efteråret 2020 er dagtilbuddene blevet tilbudt og har takket ja til i alt 75 temakasser, der understøtter arbejdet i udemiljøerne, særligt med fokus på læreplanstemaet 'Natur, udeliv og science'. Temakasserne består af inspiration til udeaktiviteter samt inspirationsmateriale til samtaler med børnene omkring naturen og dyrerne i naturen. Der er desuden 'opskrifter' på, hvordan man finder smådyr, spørgsmål til den nysgerrig og lærende samtale med barnet, samt relevante materialer som eksempelvis observationsglas mv.

Temapakker med bøger til brug i udemiljøerne: 16 dagtilbud, der har deltaget i 'Børns Tidlige Sprog', har i efteråret 2020 modtaget temapakker med bøger, som kan styrke kvaliteten i sprogarbejdet i udemiljøerne.

Dagtilbud får inspiration af Natursamarbejdet: Natursamarbejdet tilbyder dagtilbud pædagogiske forløb og aktiviteter med afsæt i stedets dyrehold, den omkringliggende natur, bæredygtighed og miljø. Dagtilbud kan besøge Natursamarbejdet på egen hånd eller booke en formidler til et forløb på stedet eller i deres egen afdeling.

Grønne spirer: I efteråret 2020 er dagtilbuddene blevet tilbudt 1 års gratis medlemskab af Grønne spirer, der er Friluftsrådets grønne mærkningsordning for dagtilbud. 48 afdelinger i kommunale og selvejende dagtilbud har tilmeldt sig ordningen, hvor de kan få inspiration til pædagogisk praksis i udemiljøerne. Før tilbuddet var der 10 medlemmer af Grønne spirer i Aarhus. Fremadrettet fungerer de lokale Grønne spirer som et netværk blandt dagtilbuddene i Aarhus.

Temamøder i alle distrikter med fokus på udendørs læringsmiljøer i en coronatid: I forbindelse med den ændrede praksis ved COVID-19 og deraf erfaringer fra dagtilbuddene, blev det i efteråret 2020 besluttet at afholde temamøder i alle distrikter med inspiration og videndeling på tværs af dagtilbud. Temamøderne blev afholdt for ledere og ressourcpersoner i dagtilbud i januar og februar 2021 med positive tilbagemeldinger fra dagtilbuddene.

Følgende udtalelse er fra en pædagogisk leder, som efter mødet har beskrevet, hvordan hun vil arbejde videre med inspirationen fra mødet:

"Jeg har købt stort ind til vores legeplads, der har været meget forsømt de seneste år, og i den forbindelse vil jeg sammen med mit faglige fyrtårn holde et personalemøde, hvor vi netop skal have gjort os nogle kvalificerede overvejelser om, hvordan vi vil tilrettelægge de fysiske og pædagogiske læringsrum på den nye legeplads. Vi har købt legehuse, legemiljøer, gynger osv. Nu skal vi så arbejde med medarbejderne omkring næste skridt, så vi ikke bare fylder legepladsen med en masse legeredskaber 'uden omtanke.'" (Citat pædagogisk leder)

udemiljøerne, på baggrund af deres modtagelse af og deltagelse i centrale indsatser og tilbud:

Normering og andel uddannet personale

Det pædagogiske personale er en væsentlig del af det pædagogiske læringsmiljø. Derfor har normeringen og andelen af uddannet personale omkring børnene afgørende betydning for kvaliteten af det pædagogiske læringsmiljø.

Som tidligere beskrevet er normeringer en del af den strukturelle kvalitet, sammen med blandt andet de fysiske rammer, ledelse, organisering, økonomi mv.

Med finanslovsaftalen fra december 2020 sigtes der mod lovbundne minimumsnormering pr. 1. januar 2024. Minimumsnormeringerne skal sikre, at der i gennemsnit ikke er mere end tre børn pr. pædagogisk personale i vuggestuerne, og ikke mere end seks børn pr. pædagogisk personale i børnehaverne. Formålet med indførelsen af minimumsnormeringer er at højne kvaliteten til gavn for alle børn. I italesættelsen af formålet er det særligt børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse, der er i fokus.

Med andre ord investeres der i den strukturelle kvalitet, i form af minimumsnormeringer, med henblik på at løfte resultat kvaliteten, i form af børnenes udbytte.

Det er veldokumenteret, at normeringer har betydning for børnenes trivsel og udvikling. Forskning peger på, at normeringer i dagtilbud har betydning for børnenes sproglige udvikling, omfanget af konflikter mellem børn, samspillet mellem børn og voksne og de voksnes adfærd i forhold til børnene. Eksempelvis kan observeres, at det pædagogiske personale bliver mere kommanderende og mindre inkluderende i forhold til børnenes perspektiv, når normeringerne falder. For at få den bedst mulige kvalitet ud af normeringerne, er det dog fortsat afgørende, at de tilstedeværende hænder sættes i spil på den mest hensigtsmæssige måde.

Anden forskning peger på, at også andelen af uddannet personale er afgørende for den pædagogiske kvalitet. Det indikerer således, at normeringer gerne skal kobles med uddannet personale for at opnå den fulde effekt af bedre normeringer.

Normeringer og andelen af uddannet personale er således strukturelle faktorer, som har afgørende betydning for kvaliteten af læringsmiljøerne i dagtilbuddene. Derfor vil vi også se nærmere på netop disse emner på de kommende sider.

Normering

Normeringsbegrebet er her et udtryk for antallet af børn pr. pædagogisk personale i dagtilbud.

I Børn og Unges 'Analyse af dagtilbuddenes økonomi' fra 2019 opereres der med to normeringsbegreber; 'Brutto-normering' og 'Netto-normering'.

Ved 'Brutto-normering' forstås forholdet mellem antal fuldtidsomregnede børn og antal fuldtidsomregnede ansatte, mens der ved 'Netto-normering' er justeret for fravær, vikardækning, børnenes fremmøde, de ansattes børnekontakt samt institutionernes åbningstid. 'Brutto-normeringerne' ligger tættest op ad Danmarks Statistiks opgørelsesmetode (som ligger til grund for de lovbundne minimumsnormeringer pr. 1. januar 2024), mens 'Netto-normeringerne' kommer tættere på, hvor mange børn pr. voksen, der reelt er fremmødt og på arbejde i dagtilbuddet.

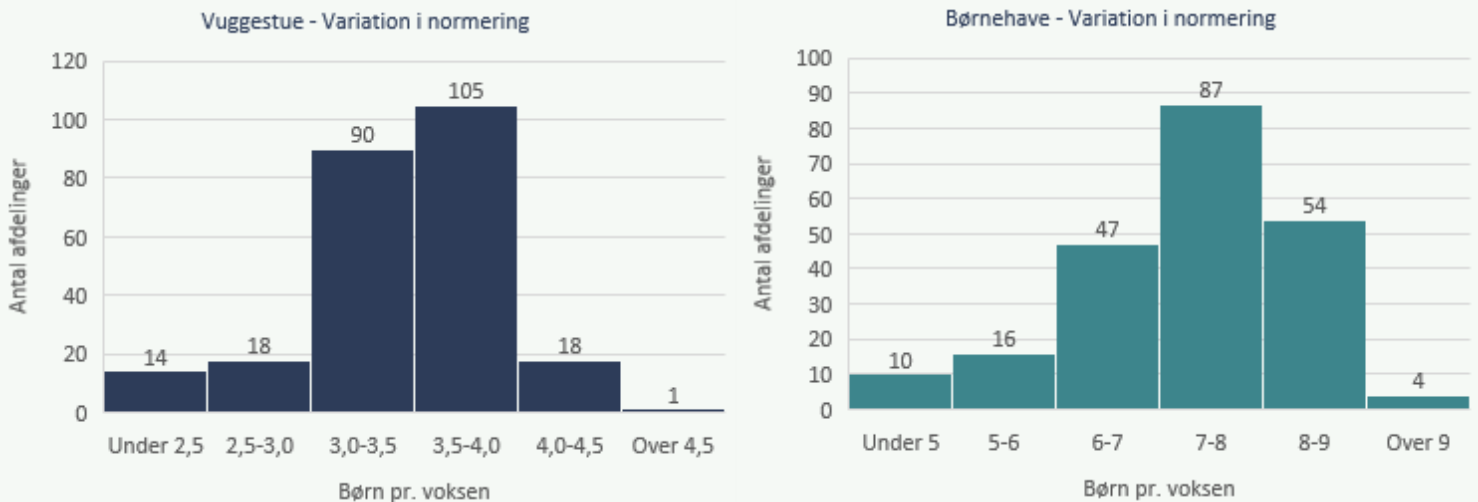
Analyserne viste følgende normeringer i dagtilbuddene:

	'Brutto-normering'	'Netto-normering'
Vuggestue	3,41	3,58
Børnehave	7,23	7,40

Som nævnt tidligere er de lovbundne minimumsnormeringer pr. 1. januar 2024 maksimalt tre børn pr. pædagogisk personale i vuggestuerne, og maksimalt seks børn pr. pædagogisk personale i børnehaverne.

Analyserne viste desuden en stor variation i normeringerne på tværs af dagtilbudsafdelinger. Af figur 5 nedenfor fremgår variationen i 'Brutto-normeringer':

Figur 5: Variation i normering på tværs af

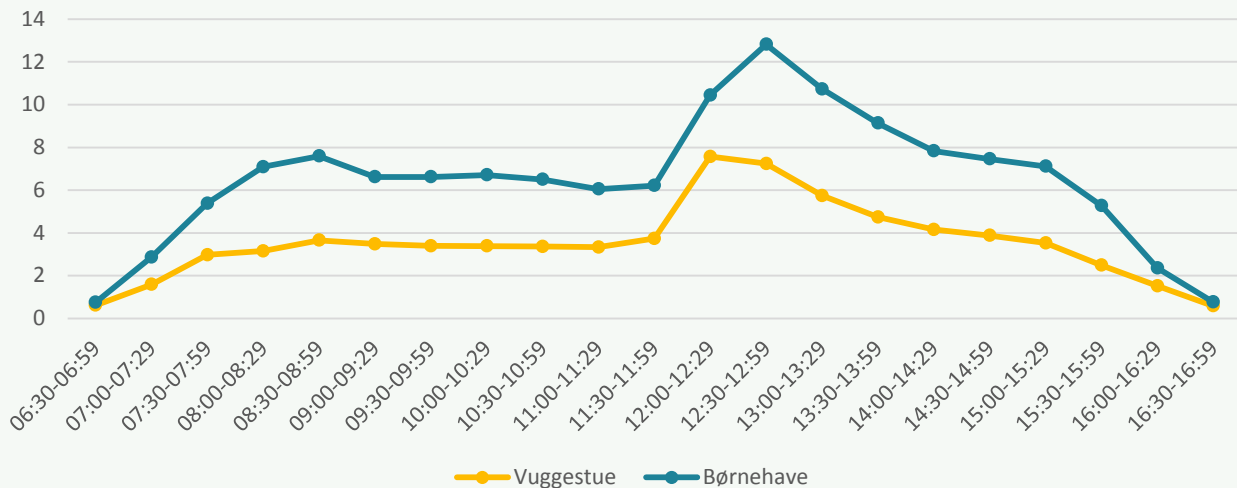
børnehaver til højre.

dagtilbudsafdelinger. Vuggestuer til venstre og

Til trods for lokale variationer er det dog gennemgående, at der er flest børn pr. voksen i tidsrummet fra 12.00 til 13.30. Børn og Unges normeringsundersøgelse fra efteråret 2019 viser således følgende bevægelser hen over dagen i antallet af fremmødte børn pr. voksen med børnetid:

Figur 6: Normering (antal børn pr. voksen med børnetid) hen over dagen

Som det fremgår, er der relativt få børn pr. voksen i den første time om morgenen og i den sidste time om eftermiddagen, mens der omvendt er relativt mange børn pr. voksen midt på dagen i tidsrummet fra 12.00 til 13.30. Der er ligeledes en tendens til, at normeringen om formiddagen er en anelse bedre end om eftermiddagen.

Vedrørende det relativt store udsving hen over middag uddyber de pædagogiske ledere, at det skyldes en række praktiske forhold og opgaver, og at disse er placeret hen over middag ud fra en prioritering af, hvornår ressourcerne er bedst brugt, og omvendt bedst kan undværes. De fleste vuggestuebørn sover hen over middag, og derfor kan dagtilbudsafdelingerne klare sig med færre voksne til at holde tilsyn med de børn, der sover, samt være sammen med det mindre antal børn, der er vågne i dette tidsrum.

Det ses ligeledes, at der generelt er en bedre normering om formiddagen end om eftermiddag. Det skyldes formodentlig en praksis og en tænkning, hvor de pædagogisk tilrettelagte aktiviteter primært er placeret om formiddagen, mens eftermiddagen i højere grad er afsat til fri leg og tid på legepladsen. Denne praksis er sandsynligvis et resultat af den tidligere dagtilbudslov og den tidligere læreplan, men bliver udfordret af den nye dagtilbudslov, der som tidligere nævnt stiller krav om, at der skal være fokus på læringsmiljøerne hele dagen.

Figur 6 viser desuden, at normeringen er bedst i ydertimerne. Trods en god normering kan en udfordring i ydertimerne være, at det pædagogiske personale oftest er alene med alle de fremmødte eller tilbageværende børn. Det skaber eksempelvis udfordringer i en situation, hvor Johannes skal skiftes, samtidig med Sigrید gerne vil lege købmandsbutik med Anna, der egentlig allerhelst vil ud på rutsjebanen. Fra børnenes perspektiv kan ydertimerne også være en udfordring trods den på papiret gode normering. Det skyldes, at ydertimerne ofte anvendes til at stole-op og lukke ned, samt andre praktiske rutiner og gøremål, hvor tiden reelt ikke bruges til pædagogiske aktiviteter med børnene. Dette kalder således på et genbesøg af organiseringen og rutinerne i ydertimerne, fordelagtigt med udgangspunkt i, hvilke børn, der er til stede i disse tidsrum. Er der et mønster i, hvilke børn, der møder først, og er det altid de samme to børn, der bliver hentet til sidst? Og hvad kalder det i givet fald på?

Noget af det, det eksempelvis kunne kalde på er, at der stilles skarpt på planlægningen af personalets arbejdstid. I den forbindelse blev der i februar 2021 indgået en arbejdstidsaftale mellem Børn og Unge, BUPL Århus og FOA

Skjoldhøj Dagtilbud om organisering af læringsmiljøerne for at sikre kvalitet i ydertimerne

I Skjoldhøj dagtilbud er de optagede af, hvordan de kan organisere læringsmiljøerne, så de sikrer høj kvalitet i løbet af hele dagen, også i ydertimerne. De har drøftet, hvordan de kan arbejde med deres organisering i løbet af dagen. Eks. hvad der sker ved at børn først møder kl. 11? Og kunne det give mening at holde samling kl. 16, hvis der stadig er mange børn sidst på eftermiddagen? I ydertimerne har de særlig fokus på, at der er tilgængeligt legetøj og materialer, så børnene selv har mulighed for at gå i gang med aktiviteter. Den nye læreplan er en af grundene til det styrkede fokus.

Dagtilbudslederen fortæller: *"Jeg er grundlæggende helt vild med den styrkede læreplan. Det er fedt, at det bliver understreget, at vi skal læringsmiljøet hele dagen for alle børn, men det er kulturelt bestemt, om vi tør kigge efter det og turde handle. Det er vigtigt, at man har en kultur, hvor man gør noget ved tingene, hvis børn har det svært - også selv om man ikke kan gennemskue, hvor man ender. Tvivl skal komme alle børn til gode og har vi en tvivl, om et barn trives, ex. hvis et barn ændrer adfærd, så handler vi. Vi indkalder altid forældrene, og så undersøger vi sammen med dem forholdene omkring barnet."*

Århus, med henblik at sikre en mere hensigtsmæssig og systematisk arbejdstidsplanlægning.

Som beskrevet tidligere har normeringen og antallet af hænder betydning for, hvilken pædagogik der kan udføres, og hvilke læringsmiljøer der kan etableres. Men som citatet her påpeger, er det også afgørende hvilke hænder, der

"Det er ikke alene afgørende, hvor mange hænder vi har, men også om vi har de rigtige kompetencer og kvalifikationer til at sikre høj kvalitet i vores læringsmiljøer."

(Citat dagtilbudsleder)

er tale om:

Derfor vil vi nu fokusere på andelen af uddannet personale i dagtilbuddene, og den viden vi har om, hvordan det pædagogiske personales uddannelse har afgørende betydning for kvaliteten af det pædagogiske arbejde, og dermed børnenes udbytte.

Andel uddannet personale

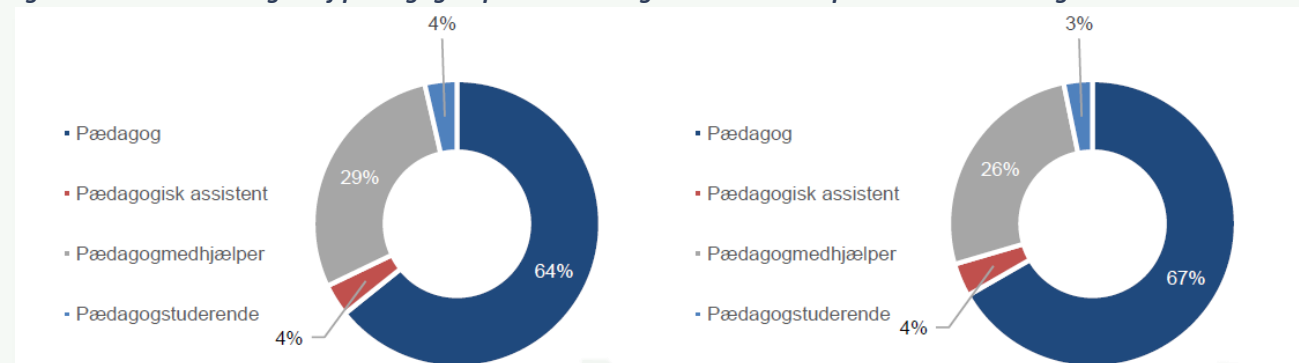
Som nævnt er kvaliteten af de tilstedeværende hænder særdeles vigtig for den samlede kvalitet i dagtilbuddet. Det i rapporten tidligere omtalte EPPSE-studie finder, at andelen af uddannet personale er en af de faktorer, der har allerstørst betydning for kvaliteten. Studiet finder, at en høj andel af uddannet pædagogisk personale har en positiv effekt på både proceskvaliteten samt børnenes sproglige såvel som sociale kompetencer – og særligt for børn i udsatte positioner.

Hvad er det så det uddannede pædagogiske personale kan bedre end det uuddannede personale? EPPSE-studiet finder her, at forskellen ligger i samspejlet mellem barnet og den voksne. Når børn og voksne arbejder sammen kognitivt, fx ved at undersøge et ords betydning eller genfortælle en hændelse, opstår det, man kalder *sustained shared thinking*, eller på dansk vedvarende fælles tænkning¹¹. Vedvarende fælles tænkning har stor betydning for proceskvaliteten, og forskning viser, at det blandt andet er hér, at det uddannede personale excellerer/skiller sig ud fra det uuddannede personale. Det uddannede pædagogiske personale er, alt andet lige, bedre til at skabe situationer med vedvarende fælles tænkning. Desuden er det uddannede pædagogiske personale bedre til at opmuntre børnene til aktiviteter, der understøtter udviklingen af sociale og kognitive kompetencer. Hertil kommer, at det uddannede pædagogiske personale har en positiv, afsmittende effekt på de uddannedes samvær med børnene¹². Netop denne viden bringes også i spil i tilbagemeldingerne fra ECERS-observationerne, hvor flere afdelinger anbefales i højere grad at anvende det uddannede personale til grundigere oplæring af eksempelvis pædagogmedhjælperne.

Det er netop i denne sammenhæng, det er værd at være opmærksom på betydningen af normeringerne som tidligere beskrevet. Bedre normeringer vil, alt andet lige, være medvirkende til at øge personalets mulighed for at skabe situationer med vedvarende fælles tænkning. Dette er således endnu et eksempel på, hvordan den strukturelle kvalitet er tæt forbundet med, og til en vis grad en forudsætning for, proceskvaliteten.

Fokuserer vi på Børn og Unges dagtilbud viser analyser, at andelen af pædagoger blandt det pædagogiske personale udgør hhv. 64 % i vuggestue og 67 % i børnehave. Dette fremgår af figur xx nedenfor.

Figur 7: Sammensætningen af pædagogisk personale i dagtilbud – baseret på 'Brutto-normeringer'.

¹¹ Sylva, K. et al. (2010). *Early Childhood Matters. Evidence from the Effective Pre-school and Primary Education Project*. Routledge Taylor & Francis Group.

¹² Danmarks Evalueringsinstitut (2017). *"Kvalitet i dagtilbud – Pointer fra forskning"*.

Yderligere analyser viser dog, at den reelle pædagogandel falder til hhv. 52 % i vuggestuerne og 55 % i børnehaverne når der tages højde for fravær, vikardækning, åbningstid og reel børnetid ('Netto-normeringer'). Faldet i pædagogandel opvejes stort set 1:1 med en tilsvarende stigning i andelen af pædagogmedhjælpere. Dette kan eksempelvis tyde på, eller skyldes, at pædagogfravær vikardækkes med pædagogmedhjælpere.

Hvorvidt pædagogfraværet vikardækkes af pædagogmedhjælpere, som i forvejen er kendte for børnene vides dog ikke på baggrund af ovenstående data. Hvis én pædagogs fravær ikke kan vikardækkes af en anden pædagog, som børnene har kendskab til, er det fra et børneperspektiv bedre, at der trods alt vikardækkes med en kendt pædagogmedhjælper i stedet for en ukendt pædagogmedhjælper. Som følge af budget 2020 er der igangsat en indsats målrettet, at vikardækning i højere grad sker med kendte voksne. På grund af COVID-19 er arbejdet med kendte voksne på dagtilbudsområdet midlertidigt sat i bero med henblik på at friholde lokale ledere og medarbejdere fra yderligere projekter.

Hvad angår andelen af uddannet personale, skal de pædagogiske assistenter, foruden pædagogerne, ligeledes medregnes som uddannet personale. Med udgangspunkt i 'Brutto-normeringerne' udgør andelen af uddannet pædagogisk personale i dagtilbuddene 68 % i vuggestuerne og 71 % i børnehaverne. Disse tal skal ses i relation til den nationale målsætning om 85 % uddannet pædagogisk personale i dagtilbuddene.

Med sigte på at øge andelen af pædagogisk uddannet personale i dagtilbuddene er der ikke blot én vej at gå. Som det fremgår af tallene, udgør de pædagogiske assistenter en meget begrænset andel af det samlede pædagogiske personale. Modsat udgør pædagogmedhjælperne en betydelig andel. Det vil således være oplagt over tid at kigge på et skifte fra pædagogmedhjælpere til pædagogiske assistenter eller til pædagoger. Én måde at gøre det på er at skabe en mere tydelig karrierevej med mulighed for kompetenceudvikling til pædagogmedhjælperne, eksempelvis gennem den pædagogiske assistentuddannelse eller meritpædagoguddannelsen. Meritpædagoguddannelsen er en uddannelse, der giver kvalifikationer svarende til en fuld pædagoguddannelse, og kan søges af fx medhjælpere

Børn og Unge har i samarbejde med VIA UC oprettet et meritpædagohold bestående af blandt andet pædagogmedhjælpere fra Børn og Unges dagtilbud. Uddannelsen er blevet tilrettelagt, så den inkluderer ugentlige oplæg ved Børn og Unges egne konsulenter, ledere og medarbejdere om Børn og Unge-relaterede emner, strategier og indsatser koblet med den relevante teori. Medarbejdere i Børn og Unge beholder deres normale løn under hele uddannelsen, samtidigt med at der bliver ansat rotationsvikarer.

Det første hold (ca. 30 studerende) begyndte i september 2020. I september 2021 starter yderligere to hold op. Der eksisterer også en merituddannelse til Pædagogisk Assistent, hvor der ligeledes arbejdes på at oprette to årlige hold, hvis der er tilstrækkelig efterspørgsel.

eller pædagogiske assistenter over 25 år med mindst 2 års pædagogisk erhvervs erfaring.

Med en national målsætning om at løfte andelen af uddannet personale, parallelt med lovbundne minimumsnormeringer, opstår der tilsammen en massiv efterspørgsel efter kvalificeret, veluddannet pædagogisk personale. I den forbindelse er det en væsentlig udfordring, at det efterspurgte personale ganske enkelt ikke er til rådighed når vi kigger et par år frem. Efterspørgslen efter, og behovet for, uddannet personale er større end udbuddet, hvilket medfører betydelige rekrutteringsmæssige udfordringer.

Rekrutteringsmæssige udfordringer

Analysen viser, at der i Børn og Unge i 2024, som følge af stigende børnetal og kravet om minimumsnormeringer, vil være behov for yderligere 429 fuldtidsmedarbejdere på vuggestueområdet og yderligere 368 fuldtidsmedarbejdere på børnehaveområdet. Tilsammen knap 800 fuldtidsmedarbejdere. Derudover viser aldersfordelingen, at andelen af pædagoger over 60 år er steget fra 5,4 % i 2015 til 8,1 % i 2020. Dette betyder alt andet lige, at vi i de kommende år må forvente, at flere pædagoger går på pension sammenlignet med de seneste år. Dette øger blot rekrutteringsbehovet yderligere.

Dertil kommer et yderligere antal medarbejdere som følge af budgetforliget 2021, hvor alderen for overgang fra vuggestue til børnehave hæves fra 2 år og 11 måneder til 3 år.

Der er således tale om en massiv udfordring, der ikke bliver mindre i lyset af, at der allerede i dag opleves store

”Vi oplever, at der til vores opslåede pædagogstillinger er meget få kvalificerede ansøgere – og at de få kvalificerede der er, fortsat kun rammer udkanten af skiven.” (Citat dagtilbudsleder)

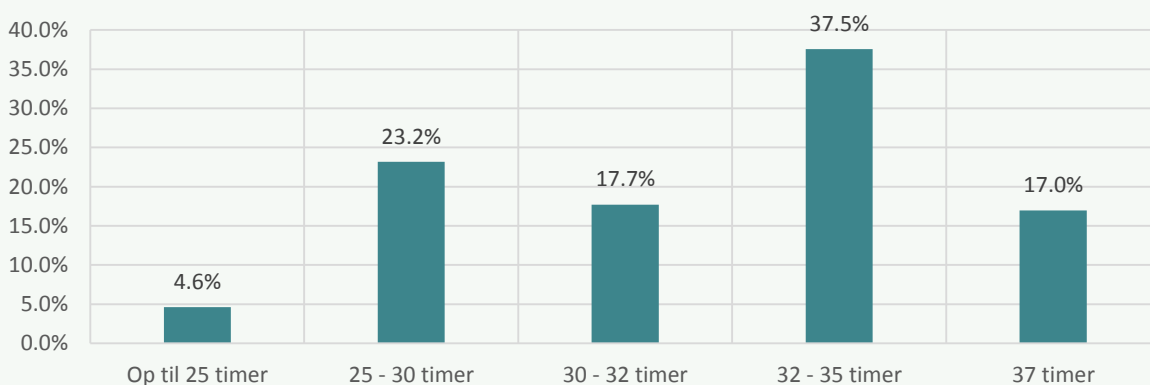
”Efter flere genopslag af pædagogstillinger har vi været nødt til at kigge en anden vej. Vi har ansat pædagogiske assistenter i stedet for, og har heldigvis haft rigtig gode erfaringer med det. Det er min overbevisning, at en af årsagerne til de gode erfaringer er, at vi i ledelsen og MED-udvalget har lavet klare beskrivelser og forventningsafstemninger til de forskellige stillingsbetegnelser (pædagog, pædagogisk assistent, pædagogmedhjælper mv.).” (Citat dagtilbudsleder)

udfordringer i forbindelse med rekruttering af nye medarbejdere, særligt pædagoger.

Med rekrutteringsmæssige udfordringer er det relevant at kigge indad og undersøge, hvilke andre muligheder, der måtte være for både at øge andelen af uddannet personale, og samtidig øge antallet af medarbejdere. Ét sted at rette blikket kunne være mod de medarbejdere vi allerede i dag har ansat.

Analysen blandt de mere end 2.500 pædagoger, der allerede er ansat i Børn og Unges dagtilbud, viser, at der her vil være et potentiale for at øge både andelen af uddannet personale, men også den samlede personaleresource. Analyserne viser blandt andet, at 55,5 % af de ansatte pædagoger er ansat på under 32 timer om ugen. Under de rigtige betingelser vil der således her være et betydeligt potentiale.

Figur 8: Pædagoger i dagtilbud fordelt efter, hvor mange timer de er ansat

Med denne viden er det også værd at bemærke, at behovet for de mere end 800 stillinger, er opgjort i fuldtidsstillinger. Med en ansættelse på et lavere timetal, er der således brug for endnu flere medarbejdere end de

beregnete godt 800. Beregninger viser, at der med den nuværende ansættelsesgrad er behov for over 1.000 nye medarbejdere.

Opsummering på kapitlet

I en situation med stigende børnetal, en relativ stor andel af det pædagogiske personale, der nærmer sig pensionsalderen, aktuelle rekrutteringsudfordringer og et lovkrav om minimumsnormeringer pr. 1. januar 2024 er således tale om en kæmpe udfordring og en betydelig opgave, der skal løftes over de kommende år.

Overordnet for dette kapitel om læringsmiljøer må det således konkluderes, at vi for børnenes skyld har brug for flere hænder, samtidig med vi skal bruge de hænder vi har til rådighed bedst muligt. På den ene side står vi altså overfor en massiv rekrutteringsmæssig udfordring, både nu og på sigt, for at skaffe hænder nok til at fastholde og forbedre kvaliteten i vores læringsmiljøer. Og på den anden side har vi en opgave med at løfte kvaliteten i de læringsmiljøer vi har i dag, og derved hjælpe børnene bedst muligt på vej mod at indfri deres fulde potentiale. For at lykkes med det må vi også som organisation stille skarpt på de uforløste potentialer, der ligger på vores banehalvdel.

Der er eksempelvis noget, der tyder på, at vi kan gøre det bedre i forhold til organiseringen og planlægningen af dagen. Vi kan med afsæt i det præsenterede data se, at noget tyder på, at det pædagogiske personale ikke i tilstrækkeligt omfang er til stede når børnene er til stede. Med en betydelig stigning i antallet af børn pr. medarbejder omkring middagstid er der således noget der tyder på, at der er færre medarbejdere på arbejde efter frokost. Data viser således, at der i børnehaven i tidsrummet 12.30-13.00 i gennemsnit er over 12 børn pr. medarbejder, mens det til sammenligning ligger på seks børn pr. medarbejder i tidsrummet 9.00 – 12.00. Dette flugter således ikke med intentionerne i dagtilbudsloven, hvor det eksplicit fremgår, at dagen skal tilrettelægges med afsæt i den aktuelle børnegrupes behov, og at det pædagogiske personale i samarbejde med ledelsen har ansvaret for at etablere de bedst mulige læringsmiljøer hele dagen.

En anden interessant iagttagelse er, at det oftest er efter frokost, når normeringen er dårligst, at børnene sendes ud på legepladsen. Denne tese bakkes op af forsker og ph.d. i pædagogisk psykologi, Lone Svinth:

“Forskningen viser, at pædagogisk personale ikke engagerer sig helt så meget i børns leg ude som inde. Det skyldes bl.a., at man typisk går på legepladsen om eftermiddagen, hvor der er færre på arbejde. Men det skyldes også, at legepladsen stadig betragtes som børnenes frirum”. At legepladsen betragtes som børnenes frirum betyder blandt andet, at børnene herude har rig mulighed for både fri leg og risikofyldt leg.

Børnene skal naturligvis have mulighed for både fri leg såvel som risikofyldt leg, men det er ikke ensbetydende med at pædagogerne ikke bør være tæt på – måske i virkeligheden tvært imod. Det er i hvert fald budskabet i dette forældrecitat:

”Jeg kan se på mit barn, at hun trives og udfolder sig med sin krop, når hun er udenfor i børnehaven. Hun har røde kinder, leger med hele kroppen og er ligesom mere fri end indenfor. Samtidig har vi som forældre brug for, at der er den nødvendige sikkerhed når vores datter er på legepladsen, men vi har generelt stor tillid til, at der er dygtige voksne, der sikrer, at hun og de andre børn ikke kommer galt afsted, når de leger vilde lege udenfor”.

(Citat far til pige på 5 år)

Dette understøtter blot pointen om at legepladsen og udemiljøerne generelt er et afgørende læringsmiljø, hvor børnene også er afhængige af at have kvalificerede voksne omkring sig.

I forhold til pilotprojektet omkring observationer af læringsmiljøerne med afsæt i ECERS-redskabet, har et kritikpunkt også været, at observationerne kun

Data fra ITERS/ECERS-pilotprojektet er i denne kvalitetsrapport løbende anvendt til at belyse kvaliteten. Det er i den forbindelse væsentligt at bemærke, at der er tale om et enkeltstående pilotprojekt, hvorfor der i udgangspunktet ikke vil være tilsvarende data fremover.

finder sted tre timer fra 9.00 til 12.00. Observationerne gennemføres bevidst på det tidspunkt, hvor der er flest børn og flest voksne til stede. Børn og Unges egne data viser, at normeringen er allerbedst netop mellem 9 og 12. Kombineret med vores viden om sammenhængen mellem normering og kvalitet kan det med rette rejse spørgsmålet: 'Forventer vi, at kvaliteten er højere på et andet tidspunkt af dagen end der, hvor ECERS-observationerne har fundet sted?'

Med afsæt i data vurderes dette ikke særligt sandsynligt. Observationerne er et øjebliksbillede og ikke den endegyldige sandhed, men det er samtidig vigtigt at tage resultaterne til efterretning. Det er trods alt et blik på, hvordan det er at være barn i vores dagtilbud – i mellem 9 og 12.

Det er derfor afgørende, at vi møder hensigten i dagtilbudsloven og sætter fokus på, at den pædagogiske hverdag tilrettelægges med afsæt i den aktuelle børnegruppes behov, med henblik på at etablere de bedst mulige læringsmiljøer for børnene, hele dagen. Ansvar for at leve op til dagtilbudsloven er en ledelsesopgave.

03

BØRN I SÅRBARE OG UDSATTE POSITIONER

Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021

Kapitel 3 indeholder:

- 3.1 Visitation til specialtilbud og inklusion
- 3.2 Fremmøde
- 3.3 Sundhed, kost og bevægelse

Kvalitet i læringsmiljøer til gavn for børn i sårbare og udsatte positioner

Dagtilbuddene har som følge af den nye dagtilbudslov, fået en mere eksplicit opgave ift. at arbejde med inkluderende læringsmiljøer, der tager afsæt i den aktuelle børnegruppe, og som medtænker en særlig opmærksomhed på børn i sårbare og udsatte positioner. Dette stiller høje krav til de pædagogiske læringsmiljøer og dagtilbuddenes løfteevne. I Aarhus kan man i disse år se en stigning i indstillinger til PPR, hvilket medfører pres på kapaciteten og børn på venteliste til specialtilbud. Samtidig kan der i nogle dagtilbud være en oplevelse af ikke at være nok personale til at kunne løfte den pædagogiske kerneopgave for børn i sårbare og udsatte positioner som ønsket.

I dagtilbudslovens §8, stk. 5 står at *”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes”*.

I Aarhus viser dagtilbuddenes foreløbige arbejde med læreplanen, at dagtilbuddene har forholdt sig til arbejdet med børn i udsatte positioner. Det er dog ikke muligt at give et fyldestgørende billede af hvordan, da grundlaget, som det er nu, ikke medvirker til at komme tæt nok på den pædagogiske praksis. For at kunne leve op til formålsbeskrivelsen, vil man være nødt til at lave observationer på læringsmiljøerne, hvilket ville kunne bidrage med værdifuld viden om de pædagogiske læringsmiljøer i de aarhusianske dagtilbud.

I ITERS/ECERS-Pilotprojektet indgår observationer fra to dagtilbud, svarende til ca. 20 afdelinger. Resultaterne fortæller blandt andet, at der observeres god kvalitet i relationerne mellem voksne og børn, hvilket blandt andet kan ses på, at personalet overvejende er sensitive og anerkendende over for børnene og deres behov, særligt på det socioemotionelle område.

Alle afdelinger formår at skabe rammer med en tryk og behagelig stemning, ligesom der hovedsageligt observeres varme og positive interaktioner. Børn trøstes ved behov og personalet er respektfulde overfor børnene og guider dem, også når børnenes adfærd er mindre hensigtsmæssig. Der ses en tendens til, at det særligt er børnegrupper fremfor enkelte børn, der oplever kontakt og samtale med de voksne. Kontakten iagttages i størst grad i de vokseninitierede aktiviteter og i mindre grad i den frie leg, hvor den voksne primært tager kontakt, hvis der opstår problemer for børnene. Personalet er generelt opmærksomme på, at der ikke er børn, som går alene rundt, uden at have muligheden for at deltage i legen.

”Der kan rettes større opmærksomhed på, at de lege, som børn måske ofte tilsyneladende ”kan klare selv”, har et læringspotentiale, der kan udvikles ved at personalet, uden at afbryde legen, deltager for at udvide og berige. Ideen i dette er både at tilføje læring, men også, at personalet er pejlemærker for børns opmærksomhed og gennem deres deltagelse kan være med til at vise børn, der har svært ved at lege, hvordan man gør”.

(Uddrag fra tilbagemeldingsrapport i ITERS/ECERS Pilotprojekt).

Definition af børn i sårbare og udsatte positioner

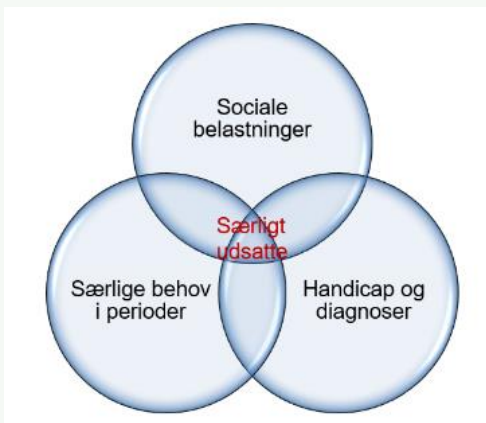
”Udsathed er ikke et karaktertræk ved et barn. En udsat position er altid relationel og opstår i relationen mellem barn, børnefællesskabet og det pædagogiske miljø. Ligesom deltagelsesmuligheder gør det” (EVA TEMA, Børn i udsatte positioner, 2021).

Gruppen af børn i sårbare og udsatte positioner er bredt sammensat og meget forskelligartet. Gruppen består både af børn som modtager særlige indsatser f.eks. via PPR, socialforvaltningen eller sundhedsplejen og børn som i kortere perioder eller længerevarende perioder har det vanskeligt. Den sidstnævnte gruppe skal gerne opfanges i dagtilbuddet for at sikre at ingen børn ”går under radaren”.

Man taler om sårbare og udsatte i følgende tilfælde:

- børn med handicaps eller diagnosticerede psykiatriske lidelser
- børn med behov for specialpædagogisk støtte i en kortere eller længerevarende periode
- børn som ikke udvikler sig helt som sine jævnaldrende (eller i samme tempo)
- børn som på grund af livsomstændigheder i familien eller i barnets eget liv, eks. sygdom eller dødsfald blandt nære familiemedlemmer, pludselig befinder sig i en sårbar eller udsat position

Figur 9: Definition af børn i udsatte og sårbare positioner

Dagtilbuddets betydning for børn i udsatte positioner

I småbørnsforskningen er der bred enighed om, at dagtilbud af høj kvalitet har afgørende betydning for alle børn og særligt for børn i udsatte og sårbare positioner. Særligt kvaliteten af de relationer og interaktioner der er til stede mellem børn og voksne i løbet af dagen, er en af de mest betydningsfulde faktorer i dagtilbud¹³. Forskning viser, at pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet, hvor der tages afsæt i et børneperspektiv og en inkluderende praksis, mindsker behovet for at iværksætte særligt tilrettelagte indsatser på børneniveau.

¹³ EVA, 2018 og 2020; Christoffersen et al, 2014

Et notat fra Tænketanken DEA viser, at der blandt de danske daginstitutioner er en betydelig forskel på institutionernes løfteevne, hvor nogle institutioner formår at løfte børnene, mens andre ikke gør¹⁴.

Særligt inden for gruppen af daginstitutioner med en høj andel børn i udsatte positioner, er der en betydelig spredning i daginstitutionernes løfteevne. Dette er også tilfældet i Aarhus. Trods den store spredning viser DEAs analyse, at alle Aarhus Kommunes daginstitutioner med en høj andel børn i udsatte positioner formår at løfte børnene signifikant. Løfteevnen opgøres med afsæt i børnenes resultater i de nationale test i dansk og matematik samt deres trivsel i indskolingen. Derfor er der også tale om betydningen af det arbejde, som er lavet i dagtilbuddene i perioden fra 2010 til 2014.

På trods af en signifikant løfteevne i de undersøgte aarhusianske institutioner, tyder forskning på, at det kan være særlig udfordrende at skabe kvalitet i en hverdagspraksis i dagtilbud med mange børn og familier i udsatte positioner. Løfteevnen fortæller noget om, hvordan det enkelte barn klarer sig fagligt på den korte bane ift. barnets socioøkonomiske reference, men giver ikke svar på *hvordan* dagtilbuddene løfter kvaliteten.

Til trods for flere indsatser i dagtilbud på landsplan, viser forskning, at der fortsat er 15-20 % børn, der i relation til deres udviklingsbetingelser er særligt udfordrede¹⁵. Desværre er kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer ikke høj nok i alle danske dagtilbud, og som nævnt ses altså også en markant forskel og stor spredning på de aarhusianske institutioners løfteevne, hvilket kan have negative konsekvenser for børn i udsatte positioner.

Forskning i dagtilbuddets betydning for børn i udsatte positioner viser, at pædagogiske læringsmiljøer, som ikke understøtter børnenes deltagelsesmuligheder, kan have ekskluderende effekt på børns oplevelse af tilhørsforhold, og indirekte fremstille barnets vanskeligheder fremfor styrker, hvilket kan få langsigtede konsekvenser for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse¹⁶. Dermed vil dagtilbud med lav kvalitet medvirke til, at børn i udsatte positioner bliver underlagt en dobbelt belastning, da børnene både vil opleve utilstrækkelige muligheder for udvikling i hjemmet og i dagtilbuddet¹⁷.

¹⁴ Løfteevne i daginstitutioner, Tænketanken DEA, januar, 2021

¹⁵ Ringsmose, C., 2020

¹⁶ Et signalement af pædagogers faglighed. En undersøgelse af specialpædagogiske opgaver. Et samarbejde mellem forskere ved Inklusionsakademiet og Nationalt Videncenter for Inklusion og Eksklusion (NVIE), UC Syd, maj 2017.

¹⁷ Pedersen, K. E. Dagtilbuddets betydning for børn i udsatte positioner, 2019

Faktaboks: Nationale puljer til området med børn og unge i udsatte positioner.

- **Minimumsnormeringer:**

Regeringen har den 5. december 2020 indgået aftale med Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet om lovbundne minimumsnormeringer på kommuneniveau fra 2024, samt et løft i normeringerne i årene frem til da. Den investering i børn, som aftalen repræsenterer, svarer til, at der kommer mere end 3.900 ekstra pædagogisk personale i daginstitutionerne i 2024. I Aarhus indføres minimumsnormeringer fra 2021 og forventes fuldt indfaset i 2024.

- **1000-dages-program. En bedre start på livet:** Som et led i '1000-dages-programmet' blev der i finanslovsaftalen for 2019 afsat 42,7 mio. kroner i 2019 og 239 mio. kroner årligt i årene 2020-2022 til flere pædagoger og pædagogiske assistenter til institutioner med mange 0-2-årige børn i sårbare og udsatte positioner – udmøntet gennem en ansøgningspulje. Aarhus Kommune modtager et tilskud på 102.001.629 kr. fordelt på 48 institutioner svarende til ca. 32 mio. kr. om året.

Tildelingspuljens formål er at medvirke til at styrke trivsel, udviklings- og læringsmuligheder for 0-2-årige fra sårbare og udsatte familier gennem kompetenceløft af såvel pædagoger og pædagogiske assistenter i dagtilbud samt dagplejere, der arbejder med 0-2-årige børn fra sårbare og udsatte familier.

- **Aftalen om 'Stærke Dagtilbud':** Aarhus Kommune har, som led i 'Stærke Dagtilbud', modtaget tilskud fra puljen til flere pædagoger til institutioner med mange børn i udsatte positioner. Ansøgningspuljens formål er at mindske betydningen af negativ social arv ved at understøtte læring, trivsel og udvikling for børn i udsatte positioner gennem flere uddannede pædagoger, som kan arbejde systematisk og vidensbaseret med pædagogiske læringsmiljøer i daginstitutioner med mange børn i udsatte positioner.

AAK har modtaget tilskud på 30.6 mio. til i alt 17 afdelinger fordelt ud fra antallet af indskrevne børn i målgruppen svarende til ca. 10 mio. kr. årligt.

- **Aftalen om parallelsamfund:** To lovforslag, som udmønter delaftaler mod parallelsamfund, der skal sikre en bedre start på livet for børn i udsatte boligområder:
 - **Bedre fordeling af børn i daginstitutioner:** Kommunerne skal sikre bedre fordeling af børn i daginstitutioner, sådan at der højst må nyoptages 30 pct. børn fra udsatte boligområder i alle daginstitutioner. Hensigten er at der skal være bedre mulighed for at udvikle det enkelte barns danske sprog, trivsel og generelle læringsparathed. Aarhus Kommune har fået 5 års dispensation fra dette, bl.a. på grund af Vestbysaftalen og de igangværende sproglige initiativer.
 - **Obligatorisk læringstilbud:** Etårige der bor i et udsat boligområde, og ikke er indskrevet i et dagtilbud, skal have et obligatorisk læringstilbud på 25 timer om ugen. Det obligatoriske læringstilbud skal understøtte udviklingen af barnets danske sprog, barnets læringsparathed og introducere barnet til danske traditioner og højtider samt demokratiske normer og værdier. Erfaring med obligatorisk læringstilbud, baseret på i alt to børn, viser at børnene kommer 25 timer ugentligt i dagtilbuddet. I alt var der i 2019 indmeldt to børn og i 2020 var der seks børn indmeldt.

Faktaboks: Vestbyaftale, juni 2018. Lokale indsatser pba. aftalen om parallelsamfund i perioden 2020-2029

- **Ekstra sundhedsplejebesøg**, når børnene er fire måneder og et udvidet besøg ved ni måneder, hvor der er fokus på sprogudvikling og relationsdannelse mellem barn og forældre. Formålet er, at forældrene får større viden om, hvordan de stimulerer deres barn.
- **Forældreforløb**, hvor alle forældre i dagtilbuddene i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven tilbydes et forløb, hvor de får styrket deres kompetencer i forhold til at være forældre. Det er afgørende, at forløbene relaterer sig til familiernes hverdag og giver redskaber til at håndtere håndgribelige situationer i hverdagen, herunder samarbejdet mellem forældre og konfliktløsning.
- **Hjemmebesøg**, hvor medarbejdere i dagtilbud, skole og SFO besøger familierne i hjemmet, er et af flere virkemidler i et stærkt forældresamarbejde. Målet med hjemmebesøg er at bidrage til at øge kendskabet til hinanden, styrke relationen og sætte fokus på gensidig forventningsafstemning omkring barnets dagtilbuds- og skolegang.

Samarbejdet med forældrene

Forskning peger på, at et velfungerende forældresamarbejde kan give børnene en bedre kognitiv og social udvikling, hvilket i særlig grad gælder børn i socialt udsatte positioner. Som det fremgår af dagtilbudsloven, har det pædagogiske personale en central rolle i at insistere på et styrket forældresamarbejde. Samarbejdet skal tage afsæt i forældrenes forskellige forudsætninger og behov, særligt for forældre til børn i sårbare og udsatte positioner.

Dagtilbudsloven kaster lys på dagtilbuddenes ansvar for at skabe et differentieret samarbejde med forældrene, der tager højde for både det generelle og det individuelle forældresamarbejde. Via den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddene konkret forholde sig til, hvordan de vil samarbejde med forældrene. Dagtilbuddene i Aarhus har i forbindelse med sidste kvalitetsopfølgning på dagtilbudsområdet været optagede af, hvordan de kan skærpe forældresamarbejdet og bl.a. arbejde med det differentierede forældresamarbejde.

En undersøgelse fra Danmarks Evalueringsinstitut, viser at 75 % af forældre i Danmark med kort uddannelse og forældre med minoritetsbaggrund efterlyser vejledning om læring og skoleparathed fra dagtilbuddet¹⁸. Dette ses blandt andet beskrevet af flere aarhusianske dagtilbud i deres læreplaner. Her beskrives deres hensigt og arbejde med at skabe et konstruktivt og anerkendende forældresamarbejde, og at samarbejdet vægtes særligt højt, i og med at forældrene er indgangen til at kunne arbejde helhedsorienteret omkring børnene. Der beskrives i flere læreplaner et styrket fokus på at bygge bro mellem barnets hjemmemiljø og læringsmiljøet i dagtilbuddet, samt en vejledende og guidende tilgang til forældrene. Der er yderligere en opmærksomhed på, at en tryk relation mellem dagtilbud og forældre, har en positiv indvirkning på børnenes fremmøde i dagtilbuddet.

Om styrket forældresamarbejde ift. at understøtte fremmøde i dagtilbuddene

I Brabrand dagtilbud er de optagede af at styrke deres samarbejde med forældrene.

Den pædagogiske leder i en af afdelingerne fortæller: *”Min oplevelse er, at jo bedre forældresamarbejdet er, jo nemmere har vi ved at nå de udsatte børn og sikre at de møder op”. Der prioriteres at gå langt for at opnå et tillidsfuldt samarbejde med forældrene. ”Vi har snakket om hvordan vi tager imod børnene, når de kommer for sent. Vi arbejder med gode læringsmiljøer hele dagen, så kommer børnene først kl. 10 og bliver hentet kl. 16 så skal de også have en god dag. Vi er bare glade for at børnene kommer. Vi snakker meget med forældrene om hvorfor fremmøde er vigtigt for deres børn og vi taler med familien om, hvad de kan gøre for at komme afsted om morgenen” (pædagogisk leder i Brabrand dagtilbud)*

OECD's nationale dagtilbudsanalyse fra 2018 viser, at det pædagogiske personale i danske dagtilbud, herunder også i dagplejen, efterspørger faglig kompetenceudvikling inden for de samme emner – særligt emner som ”arbejdet med børn med særlige behov” og ”arbejde med flersprogede børn”. Analysen viser også, at det meste pædagogiske personale i danske dagtilbud (84-90 %) mener, at eventuelle særlige vilkår for børn i udsatte positioner indtænkes i dagtilbuddets læringsmiljø. Dog er det kun 16-20 % af det pædagogiske personale, som i høj grad føler, at de kan understøtte udviklingen hos børn fra udsatte hjem¹⁹.

¹⁸ Danmarks Evalueringsinstitut (2016): Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner.

¹⁹ Pædagogisk praksis og faglig overbevisning, Anden afrapportering fra Viden om Praksis – OECD's dagtilbudsundersøgelse 2018

Praksischock for nyuddannede, Brabrand dagtilbud

Det er ikke bare enkelt at skabe et tillidsfuldt forældresamarbejde, og nyuddannede pædagoger kan opleve at komme til kort, når de pludselig står i en hverdag med mange børn i udsatte positioner.

”Hvis vi får nyuddannede pædagoger, kan det være en stor mundfuld for dem. Mange får et praksischock når de pludselig står i det. Kompetencerne kommer med erfaring og her har vi en god blanding af medarbejdere der har været her længe, hvor de nye pædagoger kan få sparring. Alle har været i situationer hvor de ikke ved hvad de skal gøre, særligt i forældresamarbejdet. Det kan være vanskeligt, mangelfuldt og frustrerende, men utrolig vigtigt, og det er meget noget man lærer hen ad vejen (pædagogisk leder i Brabrand dagtilbud)

I den Børn og Unges analyse af børn med dansk som andetsprog, ses en række interviews med pædagogiske ledere og medarbejdere i dagtilbud, hvor der trods succeshistorier med forældresamarbejdet, fortsat opleves udfordringer i samarbejdet. Noget af det, som italesættes som udfordrende er de tilfælde, hvor samtalekulturen i dagtilbud og hjem er meget forskellig fra hinanden, og at der opleves barrierer ift. at tale med forældrene om barnets udfordringer, samt, at der i nogle familier kan være et forbehold overfor det system som dagtilbuddet repræsenterer.

Et forskningsprojekt understreger samme tendens, og påpeger, at der i dagtilbud i udsatte boligområder, er et behov for en særlig pædagogfaglig profil for at kunne løfte børn og familier i udsatte positioner²⁰. Det fremhæves bl.a. at det pædagogiske personale med fordel både skal repræsentere en bred pædagogisk og socialpædagogisk faglighed, for at kunne imødekomme børn og familiers behov for støtte. Herunder styrket viden om forældresamarbejde og specifik viden om børn og familier i udsatte og sårbare positioner.

Inkluderende fællesskaber og børnenes perspektiv

Dagtilbudsloven indskærper, at alle børn skal have lige deltagelsesmuligheder i dagtilbuddets hverdag. Er det vanskeligt for nogle børn at indgå i sociale sammenhænge, har børnene krav på at blive hjulpet ind i fællesskabet. I lovens §8 stk. 2 står: *”I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at afprøve forskellige positioner mv. Det er det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet”.*

Dagtilbuddene skal altså med afsæt i børnenes perspektiver og den aktuelle børnegruppe arbejde med at organisere læringsmiljøer, der muliggør at alle børn kan etablere venskaber på tværs af alder, køn og kultur. Det forudsætter et ressourcesyn på børns forskelligheder, og at det er igennem fællesskaberne, at børn får positive erfaringer med børn, som er anderledes end dem selv.²¹

Forskning i børns trivsel viser, at noget af det vigtigste for børn i dagtilbud er at være en del af et fællesskab med andre børn. Desværre ses en tendens til, at børn i udsatte positioner behandles anderledes end andre børn, og at de voksnes tilgang til et barn der befinder sig i en udsat position, har indflydelse på barnets relationer til de andre børn i børnegruppen²².

²⁰ Niels Rosendal Jensen, R. N., Petersen, K. E. og Wind, A. K.: Daginstitutioner i udsatte boligområder- Pædagogisk udvikling i arbejdet med udsatte børn og familier. Et forsknings- og udviklingsprojekt, DPU, 2015

²¹ Gulløv, E.: Forskel og fællesskab. Minoritetsbørn i daginstitution, 2008

²² Ellegaard, 2004; Warming, 2000; Palludan, 2005

Forskning fremhæver det pædagogiske personales afgørende betydning ift. at opspore de børn, der er på kanten af fællesskaberne og nødvendigheden af at ændre praksis, når det er nødvendigt. Man kan dermed sige, at læringsmiljøet indirekte kommer til at påvirke graden af børns udsathed. Det stiller store krav til, at den pædagogiske praksis tilrettelægges, så børn i sårbare og udsatte positioner har samme mulighed for at deltage i de pædagogiske læringsmiljøer, som alle andre børn. Denne opmærksomhed er også skrevet ind i lovgivningen, der netop tilsiger, at dagtilbuddene skal justere deres læreplan og praksis, så den altid imødekommer den aktuelle børnegruppe og børnenes behov.

En landsdækkende evaluering af dagtilbuddenes arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan viser dog, at dagtilbud på landsplan kan blive endnu bedre til at arbejde med, hvordan det enkelte barn understøttes i at indgå i børnefællesskaber. Aarhus kommunes dagtilbud peger selv på, at de på baggrund af arbejdet med realiseringen af læreplanen, er blevet bedre til at indrette læringsmiljøerne med afsæt i børnenes behov, inddrage børnenes familiestruktur og hverdag som afsæt for samtaler om forskellighed, men at de også kan blive bedre til at følge op på, om børnene får det ønskede udbytte.

I evalueringen af de aarhusianske dagtilbuds proces med at udarbejde læreplanen, evaluerer dagtilbuddene bl.a. i hvilke situationer det er lykkedes dem at skabe velfungerende børnefællesskaber, hvor alle børn er med. Her viser det sig blandt andet, at flere dagplejere, vuggestuer og børnehaver, som følge af COVID-19, oplever en pædagogisk gevinst på baggrund af deres øgede bevidsthed om, og ændrede praksis i forhold til, bl.a. gruppesammensætninger og gruppestørrelser. Det profiterer mange børn af.

”Børnene hjælpes til at indgå i meningsfulde relationer, da ingen børn skal stå uden for et fællesskab. Corona-perioden er med til at understøtte dette, da vi lige nu er meget opdelt i faste grupper med faste voksne”.

Og et citat fra dagplejen: *”Vi har ti dagplejere med fire børn i forskellige aldre. Det kræver et bredt syn på de daglige læringsmiljøer, når alle gruppens børn skal udvikle sig gennem hele dagen. Dagplejerne er i eget hjem med en lille gruppe børn, hvilket giver dem en unik mulighed for at følge børnenes perspektiv gennem hele dagen”.*

Tidlige og mere forebyggende indsatser

De seneste års forskning har vist, at tidlige investeringer, kvaliteten i dagtilbud samt relationen mellem forældre og barn har stor betydning for børns videre trivsel, læring og udvikling - såvel i folkeskolen som senere i livet²³. Samtidig kan tidligere, mere forebyggende indsatser medvirke til at mindske betydningen af den sociale arv.

Økonomen James Heckman har i sin forskning tydeliggjort, hvor vigtigt det er at investere i de yngste børn. Forskningen viser med stor tydelighed, at der er afgørende forskel på børns livsmuligheder, og at forskellen allerede kan ses tidligt i børns liv. Heckmans forskning viser, at en tidlig intervention kan forebygge børns chanceulighed på sigt.

Der har de sidste år været en stigende anerkendelse af dagtilbudsområdets betydning for børns trivsel og udvikling både på kort og lang sigt. Blandt andet er følgende nationale tiltag iværksat for at løfte småbørnsområdet.

Vi ved fra forskningen at særligt barnets første 1000 dage har afgørende betydning for barnets udvikling og trivsel – både her og nu og fremadrettet²⁴. Det handler både om forholdene i familien og i dagtilbuddet. At have ekstra fokus på at skabe de bedst mulige rammer for barnets trivsel i begge disse arenaer er derfor en helt central opgave for Børn og Unge.

²³ Væver et al. 2016, Lind 2003, Væver 2015, Trivette et al. 2010, Heckmann J.J. 2008, Taggart 2015

²⁴ Egmont Rapporten 2016

Konkret blev der i Børn og Unge i 2016 afsat 53,8 mio. kr. til investeringsprojekter, som hver for sig og tilsammen skulle bidrage til hhv. styrkede forudsætninger hos børnene og de unge og et styrket forældresamarbejde.

Evalueringen af de byrådsbeslutede tidlige indsatser, viste tilsammen at styrke Børn og Unges faglige strategier omkring tidlig indsats, helhedssyn, forældresamskabelse og en vidensbaseret tilgang. Erfaringer fra evalueringerne kan på flere måder ses som væsentlige at bringe i spil i den videre understøttelse af dagtilbuddenes arbejde med realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan og den lokale forankring. De tidlige indsatser har haft en positiv betydning for det pædagogiske personales faglige viden, handlekompetencer og professionelle dømmekraft. Derudover har indsatserne bl.a. bidraget til et skærpet blik hos det pædagogiske personale i forhold til det tidligt forebyggende arbejde med de 0-2årige og forældrevejledningsindsatserne har frembragt konkrete metoder til et styrket forældresamarbejde.

OVERSIGT OVER DE TIDLIGE INDSATSER	
Kompetenceudvikling	Forældrevejledning
<ul style="list-style-type: none"> • Robusthed og vedholdenhed 0-18 år (Ikke permanentgjort, 75 medarbejdere under uddannelse) • Krop og bevægelse 0-6 år (Ikke permanentgjort) • Børns tidlige sprog (Er finansieret via varige midler til sprog og læseinitiativer) 	<ul style="list-style-type: none"> • Familiegrupper i dagtilbud (ikke permanentgjort, enkelte lokale forankringer) • Trivselsmøder 0-2 år (permanentgjort) • Socialfaglige medarbejdere i lokaldistrikterne (Ikke permanentgjort) • READ dagtilbud og skole (Er finansieret via varige midler til sprog og læseinitiativer) • Forældrevejledning i udskolingen (ikke permanentgjort, færdigudviklet materiale til rekvirering på skoler)

Forventningen er en mere positiv udvikling hos de tilbud, der har deltaget i indsatserne sammenlignet med de tilbud, der ikke har. Dog med det forbehold, at det kan tage flere år, inden effekterne for alvor viser sig hos børnene.

Tidlig og rettidig indsats

I Stavtrup dagtilbud har fokus på den tidlige indsats skærpet deres tilgang til forældresamarbejdet. Det har medført en øget bevidsthed om, hvordan de ønsker at samarbejde med forældrene.

”Hvis vi oplever små tegn på, at et barn ikke trives eller ændrer adfærd, f.eks. begynder at bide eller bliver stille og indadvendt, så tager vi fat i forældrene med det samme til en snak om, hvad vi oplever og hvordan forældrene oplever barnets trivsel i hjemmet. Vi har en forpligtelse til at se på, hvad der er på spil. Det kan være at mormor er blevet alvorligt syg, bedstevennen er flyttet til en ny børnehave eller, at barnet mangler sprog at udtrykke sig med. Vi folder hele paraplyen ud og ser bredt på hele barnet. Vi indkredser de forskellige mulige forklaringer til nogle få, som vi aftaler at arbejde videre med. Både hjemme og i dagtilbuddet. Seks uger senere mødes igen, og ofte er der sket en positiv ændring” (Pædagogisk leder i Stavtrup dagtilbud)

Generelle og specifikke forebyggelsesindsatser understøtter børn i udsatte positioner

Børn og Unges arbejde med børn i sårbare og udsatte positioner, retter sig primært mod den generelle og specifikke indsats. Den generelle indsats understøtter alle børn og vil typisk bestå i at fremme trivsel og sundhed generelt, så kommunens børn forbliver sunde og trives, for dermed at hindre at sundhedsmæssige og sociale problemer overhovedet opstår. I Aarhus er der fx på tværs af byen, iværksat tiltag for at løfte kvaliteten af de generelle sproglige læringsmiljøer, da et godt sprog er afgørende for barnets sociale liv og deltagelsesmuligheder. Såvel forskning som kommunens egne sprogdata fra 3-års vurderinger har gennem en årrække vist behov for både fokuserede og særlige sprogstøtteindsatser i dagtilbuddene.

Den specifikke indsats retter sig mod potentielle risikogrupper. Indsatsen består i at minimere mistrivselssymptomer og graden af udsathed med det formål at gøre børn der potentielt er i en udsat position mere selvhjulpne.

I arbejdet med at sikre de mest optimale udviklingsbetingelser for alle børn, og herunder børn i udsatte og sårbare positioner, er der et særligt fokus på Vestbyen. Med afsæt i lovgivning om parallelsamfund, skal indsatser med et særligt fokus på sprogområdet være med til at sikre, at børn i udsatte positioner og børn med dansk som andetsprog udvikler tilstrækkeligt sprog.

Udviklingspotentiale ift. brugen af READ-materialerne

Evalueringen af READ dagtilbud- 3-6 år, viser at kun ni kommunale dagtilbud, ud af i alt 39 dagtilbud, i 2019 og 2020 har benyttet sig af READ-materialerne til forældre. Tolv forskellige dagtilbud har over de to år lånt READ-materialerne. Seks af dagtilbuddene har benyttet sig af lånet i begge kalenderår.

I distrikt Øst og Vest hvor dagtilbuddene har den højeste andel af børn, som er vurderet til at have behov for en fokuseret eller særlig sprogingdsats ved tre år, har ingen dagtilbud benyttet sig af indsatsen til forældre til de 3-6-årige. Det kan indikere, at dagtilbuddene benytter sig af andre forældrerettede initiativer. Ift. brugen af READ tyder det på, at materialet bruges mindst de steder, hvor der er størst behov. Her er altså et udviklingspotentiale ift. at finde metoder hvorpå den kommunale indsats kan udbredes til dagtilbud med familier der har det største behov.

READ Dagtilbud- 0-3 år, er som beskrevet tidligere, pr. marts 2020, leveret til alle 0-3-års- afdelinger. Der er ingen central viden om i hvilket omfang materialet her er taget i brug.

3.1 Inklusion og visitation til specialtilbud

Udviklingen i omfanget af børn i sårbare og udsatte positioner

Generelt oplever Aarhus Kommune en stigning i antallet af børn og unge, som har behov for en ekstra indsats eller ekstra støtte i en længere eller kortere periode. Det kommer til udtryk ved en stigning i antallet af indstillinger til PPR, antallet af børn og unge i specialklasser og antallet af børn og unge som henvises til Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling (BUA). Tendensen er landsdækkende, og derfor ikke en særskilt udfordring i Aarhus Kommune. Det er dog svært at konkludere på, om stigningen i antallet af børn og unge med specialpædagogiske behov er en entydigt negativ tendens. Det kunne muligvis også være udtryk for, at det øgede fokus på en tidlig, forebyggende indsats betyder, at flere børn og unge i begyndende mistrivsel opdages og får den nødvendige hjælp, eller en kombination af begge dele.

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) understøtter og bidrager til, at alle børn og unge trives og udvikler sig i de miljøer de færdes i til dagligt – uanset om dette sker i de almene tilbud eller i et specialtilbud. På dagtilbudsområdet er de fleste 0-6-årige børn med særlige behov indskrevet i almene dagtilbud, hvor den daglige praksis tilrettelægges, så børnene på bedst mulig måde inkluderes i dagtilbuddets fællesskaber under hensyntagen til deres særlige behov.

Arbejdet med tidlig indsats, herunder 'Trivselsmøder', har medvirket til et styrket fokus på barnets mistrivsel og en styrket systematisk proces med bl.a. større inddragelse af forældrenes perspektiv. Det styrkede fokus kan forhåbentlig bidrage til, at børn med særlige behov opdages tidligere, så det bliver muligt at give barnet den støtte, det har behov for. Der er en opmærksomhed på, at alle børn skal trives i de tilbud de er i, og på trivselsmødet afklares om det er i et specialtilbud eller i et almentilbud, at barnet vil trives bedst.

Trivselsmødet er et tværfagligt mødeforum med fagpersoner inden for psykologi, pædagogik og sundhed som omhandler det 0-6-årige barns trivsel eller udvikling. På trivselsmødet deltager barnets forældre, kontaktpædagog eller dagplejer, en psykolog/pædagogisk psykologisk fagkonsulent fra Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), en tale-hørekonsulent fra PPR og eventuelt din sundhedsplejerske.

Trivselsmøde er udviklet som en del af de tidlige indsatser og har medvirket til en øget systematik i indstillingsprocessen og har styrket forældresamarbejdet.

Som forælder kan det være en sårbar proces, når dagtilbuddet påbegynder et samarbejde med PPR omkring ens barn. Dog giver trivselsmødernes skærpede systematik automatisk forældrene en større stemme end tidligere, og kan i højere grad end før nuancere, hvordan barnets sårbarhed og udsathed kommer til udtryk.

I evaluering af Trivselsmøderne er forældrene spurgt til, hvordan de oplever at blive inddraget i processen, der ligger før eller op til en indstilling eller visitation til specialtilbud. Af de adspurgte forældre svarer 84 %, at de i meget høj grad eller i høj grad føler sig hørt og aktivt inddraget i arbejdet med at understøtte deres barns trivsel og udvikling, hvilket ligger godt i tråd med Børn og Unges ambition om en større grad af samskabelse med forældre. 53 % af forældrene føler også i meget høj grad eller i høj grad at de får råd og vejledning til, hvad de kan gøre for at støtte deres barns trivsel og udvikling.

Praksisfortællinger fra Aarhus

Nest møder dagtilbud

I henhold til dagtilbudsloven har dagtilbuddet ansvar for at etablere læringsmiljøer, der igennem hele dagen giver alle børn mulighed for at lære og udvikle sig. *Nest møder dagtilbud* er et bud på, hvordan man kan arbejde med en fællesskabsunderstøttende pædagogisk tilgang, hvor den stærke vi-kultur udgør fundamentet. Et fundament, hvor der er fokus på de pædagogiske værdier, samarbejdet mellem de professionelle, på børnenes behov, fællesskabets betydning og på det gode læringsmiljø.

I *Nest møder dagtilbud* stilles der skarpt på, at alle børn uanset socioøkonomiske forhold, fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller af andre grunde er i risiko for at stå udenfor fællesskabet, har brug for det samme. Dog har vi en viden om, at børn ankommer til dagtilbuddet med vidt forskellige forudsætninger.

I *Nest møder dagtilbud* er der fokus på etablering af et fælles pædagogisk fundament i institutionen ud fra grundværdierne i Nest:

- Børn er mere ens end forskellige og derfor bør de lære og udvikle sig sammen
- Børn gør hvad de kan og lykkes de ikke med deres forehavende, er det de professionelle som må gøre noget andet

Eksempler på virksomme Nest metoder i dagtilbuddet:

- Fokus på positiv adfærdsstøtte, italesættelse af det der lykkes for barnet
- Brug af ens visuelle støttesystemer for alle børn i hele institutionen
- Tage udgangspunkt i børns styrker og interesser i planlægningen af aktiviteter
- Samarbejde med fokus på tydelig rolle- og opgavefordeling blandt de professionelle
- Fælles sprog blandt de professionelle – hvordan taler vi om børn, hvordan taler vi til børn, hvordan taler vi med børn

Eksempel fra pædagogisk indsats

I et *Nest møder dagtilbud*-kompetenceforløb havde pædagogerne på en stue som mål, at en dreng med store opmærksomhedsudfordringer skulle være fuldt deltagende i stuens samling på lige fod med sine jævnaldrende. De arbejdede målrettet, og trin for trin øgede de kravene til hans deltagelse.

Ved PPR's første besøg på stuen sad drengen med en pædagog i udkanten af fællesskabet. Han var meget urolig og viste ikke den store interesse for det fælles. Efter få minutters deltagelse, ønskede han at forlade samlingen. Den voksne roste systematisk dagligt det, der lykkedes for drengen til samlingen.

Efter en måned kom PPR igen på besøg på stuen. Her styrede den pågældende dreng samlingen sammen med en pædagog. En tavle med piktogrammer visualiserede for hele gruppen, hvad der skulle ske. Drengens opgave var at flytte pilen, som viste på tavlen, hvor langt de var nået, samt at udpege de børn som skulle have kødbenet i legen: "Lille hund hvem har stjålet dit kødben". Drengen deltog i samlingen i 25 minutter, hvor han var fokuseret og opmærksom. Efterfølgende hjalp han den voksne med at rydde op, han fik stor ros og anerkendelse for sin indsats. Han var tydeligvis stolt og glad.

I de 0-6 års institutioner, som har deltaget i Nest-kompetenceudviklingsforløb, ses Nest af mange som en ny vej til at arbejde med inkluderende fællesskaber. Det skyldes, at fundamentet og metoderne i Nest rummer mulighed for diversitet for både børn og voksne, samtidig med at der tilbydes en tydelig ramme for det pædagogiske arbejde.

Børn i særlige dagtilbud

Aarhus Kommune har tre særlige dagtilbud som tilbyder pasning til børn med betydeligt og varigt fysisk eller psykisk nedsat funktionsevne. Disse særlige dagtilbud er Specialbørnehaven Skovbrynet, Børnehaven Lystruplund og Børnehaven Thorshavnsgade. Udover de særlige dagtilbud findes der også almindelige dagtilbud, der har særlig viden om børn med handicap: **Vuggestuen Trekanten og Børnegården Rundhøj.**

Antallet af børn i særlige dagtilbud har ligget relativt stabilt siden 2015, med ca. 75 børn i tilbuddene. Dog har der i samme tidsperiode været et stort pres på kapaciteten af pladserne, og som reaktion herpå blev der i maj 2020 oprettet endnu en afdeling under Specialbørnehaven Skovbrynet, kaldet Skovhøj med yderligere 17 pladser. Det forventes at kapaciteten udvides yderligere ved oprettelsen af en ny dagtilbudsafdeling i forbindelse med Stensagerskolen, når denne rykker til Tovshøjskolens areal og bygninger. I januar 2021 står der aktuelt 34 børn på venteliste til specialtilbud. Det forventes, at alle disse børn skal tilbydes en plads i et specialtilbud.

De særlige dagtilbud er reguleret gennem Servicelovens §32, og er derfor ikke omfattet af dagtilbudsloven og den pædagogiske læreplan. Visitationen til disse tilbud sker via PPR. Hvis et barn skal visiteres til et særligt dagtilbud, kræver det, at barnets behandlingsbehov skal overstige det, som et almindeligt dagtilbud kan tilbyde. Der er derudover en række forudsætninger, som skal være på plads, før en visitation til et særligt tilbud kan foregå.

1. Først og fremmest skal barnet skal være velundersøgt. Det betyder at barnet har været drøftet på et Trivselsmøde med deltagelse af både dagtilbud, PPR-psykolog og barnets forældre. Barnet skal herefter indstilles til PPR, som udarbejder en Pædagogisk Psykologisk Vurdering (PPV). Måske inddrages Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling efterfølgende for at lave en udredning af barnet, eller barnet udredes på en somatisk afdeling.
2. Derudover kan der også laves pædagogiske observationer af barnet i dagtilbuddet.
3. Til slut laves en samlet vurdering af barnet. Vurderes det, at barnet skal visiteres til et specialdagtilbud, udarbejder barnets aktuelle dagtilbud eller, hvis barnet endnu ikke er i pasning, laver barnets rådgiver en indstilling til PPR.

Forebyggende arbejde for børn, som udviser en begyndende mistrivsel

I Mårslet-Solbjerg dagtilbud har de gennem en årrække haft fokus på at forbedre deres tidlige, forebyggende arbejde for at de børn, som udviser en begyndende mistrivsel.

Dagtilbudsleder Birgitte Rasmussen beskriver dagtilbuddets arbejdsgang, når en pædagog har en begyndende bekymring for om at barn trives eller udvikler sig som det skal:

"Først og fremmest øger personalet i dagtilbudsafdelingen opmærksomheden på barnet i en periode. Vi er optagede af, hvordan vi kan "indsamle mere data" om barnet, så at sige. Sideløbende med denne afdækning og opmærksomhed begynder vi dialogen med forældrene.

Herefter følger en vifte af muligheder, alt afhængig af, hvad vi synes problemstillingen kalder på. Det kan eks. afholde Trivselsmøde, være at inddrage Tværfaglig Enhed, de pædagogiske fagkonsulenter fra PPR, vores egne ressourcepædagoger, eller en ansat i dagtilbuddet som har en motorikuddannelse.

Dagtilbuddet har valgt selv at ansætte to ressourcepædagoger. Det giver en stor fleksibilitet, at jeg som dagtilbudsleder kan sætte noget i værk her og nu og selv prioritere, hvilke børn eller dagtilbudsafdelinger, der har mest behov. Ressourcepædagogerne kan kigge med nye øjne på barnet og kan hjælpe med til at afklare, om problemerne opstår i barnets omgivelser, eller om det er nødvendigt at gå videre med en mere individrettet indsats gennem et Trivselsmøde med PPR og barnets forældre.

I dagtilbuddet har vi desuden indført halvårsmøder med vores samarbejdspartnere i PPR. Her drøfter vi hvad går godt, hvad der skal plejes og hvad der skal udvikles på i vores samarbejde. Derudover får vi mulighed for at have en løbende dialog om, hvornår det er rigtigt at indstille et barn til PPR. På den måde får vi udnyttet de forskellige fagligheder og ressourcer bedst muligt".

Børn med vidtgående støtteressourcer

Dagtilbuddene kan søge PPR om ekstra ressourcer, kaldet vidtgående støtteressourcer til enkelte børn, som eks. kan bruges til at ansætte ekstra personale, som kan hjælpe barnet til at indgå i sociale sammenhænge eller som kan lave strukturerede aktiviteter, som understøtter barnets sprog, motorik, sociale kompetencer eller noget helt fjerde. Antallet af børn, som modtager vidtgående støtteressourcer, er stigende og har været det i en årrække. I 2018 var antallet 177, i 2019 var det 207 og i 2020 var antallet igen steget til 221 børn.

Denne stigning skyldes ikke udelukkende befolkningstilvæksten i Aarhus Kommune, som medfører at der er kommet flere børn i dagtilbuddene generelt, idet andelen af børn der tildeles vidtgående støtteressourcer er steget ca. 12 % fra 2018 til 2020. Børn med behov for vidtgående støtteressourcer fordeler sig relativt ligeligt på tværs af Børn og Unges fem distrikter, og på tværs af dagtilbud.

Et andet tegn på det stigende pres på det specialpædagogiske område på dagtilbudsområdet er antallet af afviste indstillinger til PPR. Her ser vi, at mens det totale antal bevillinger til vidtgående støtteressourcer er steget fra gennemsnitligt 227,7 i 2015 til 276,3 i 2020, er antallet af afviste ny-visiteringer også steget fra 80 i 2015 til 93 i 2019. I 2020 er tallet af afviste ny-visiteringer igen faldet til 66, men dette kan skyldes den usædvanlige situation som 2020-året generelt har været. Dette giver et billede af, at flere og flere dagtilbud søger midler til ekstra støtte, og at dette samtidigt også presser kapaciteten. Ofte sker afvisningerne fordi børnene vurderes til ikke at høre til målgruppen for central støtte. Dermed skal opgaven løses via de decentraliserede H-midler, som alle dagtilbud modtager mhp. at lave lokale indsatser for børn med mindre indgribende støttebehov.

Antal børn der efter dagtilbud indskrives direkte i specialtilbud

En anden måde at illustrere det stigende behov for specialpædagogisk støtte til børn i Aarhus Kommune, er ved at kigge på antallet af børn, som indskrives direkte i en specialklasse eller specialskole. Disse børn begynder aldrig i en almenklasse, men går direkte fra børnehaven over i et specialpædagogisk undervisningstilbud.

Som det er nævnt tidligere, er dette ikke nødvendigvis en uønsket udvikling. Alle børn og unge i Aarhus Kommune skal gå i det (undervisnings)tilbud, som skaber de bedste rammer for deres læring, trivsel og udvikling – og for en gruppe af børn, er det netop en specialklasse.

Men når vi samtidig ved at trivsel i specialklasserne er lavere, fraværet højere og chancerne for at eleverne kommer videre i en ungdomsuddannelse er mindre, så er der gode argumenter for at arbejde på, at flere børn kan gå i deres lokale folkeskole tæt på det lokale fællesskab.

Ved budgetforligene for 2020 og 2021 afsatte Byrådet derfor midler til, at skolerne skulle arbejde mere med mellemformer. Mellemformer er tiltag, som fusionerer metoder fra det specialpædagogiske ind i almenpædagogikken og som bidrager til at flere elever kan lære, trives og udvikle sig i fællesskabet på den lokale skole. De første 10 skoler begynder med deres lokale projekter i august 2021.

Andel børn indskrevet direkte i specialklasse i 0.klasse (alle skoler inkl. Specialskoler inkluderet)

Skoleår	Andel indskrevne elever
16/17	2,1%
17/18	2,2%
18/19	2,9%
19/20	2,4%
20/21	3,1%

Overgangsarbejde mellem dagtilbud/skole

Åby skole og GI. Åby dagtilbud har gennem flere år haft fokus på at skabe gode overgange fra dagtilbuddet til skolen. I samarbejde med PPR gennemførte medarbejdere fra både dagtilbud og skole for et par år tilbage et skræddersyet kompetenceudviklingsforløb, som netop havde som mål at understøtte den gode overgang. Kompetenceudviklingsforløbet havde overskriften *Skolestart for alle* og fokuserede på at skabe en fælles forståelse af de børn, som har særlige behov og at skabe et fælles sprog om skoleparathed på tværs af fagligheder.

Skoleparathed er ikke bare noget børnene skal være – skolen skal også være parat til de børn der kommer. Blandt andet gennem kompetenceudviklingsforløbet fik skole og dagtilbud en større indsigt i hinandens perspektiver og verdener. Og begge parter fremhæver netop kendskabet til hinanden som afgørende for den gode overgang mellem dagtilbud og skole:

Et godt kendskab på tværs betyder at:

- Det er langt nemmere at etablere en god og tryk overgang for børnene, når de voksne taler det samme sprog – eks. i forståelsen af hvad skoleparathed reelt betyder.
- Den løbende koordination op til og efter skolestart lettes, fordi personalet kender hinanden og ikke skal bruge kræfter på at skabe relationerne først.
- Man kan være nysgerrige ind i hinandens verdener og dermed "spille hinanden gode".

3.2. Fremmøde i dagtilbud

Vi ved fra forskning, at børns fremmøde i dagtilbud af høj kvalitet gør en forskel for børn i udsatte positioner. For at understøtte børnenes forskellige behov bedst muligt, eller træffe afgørelse om videre foranstaltninger og visitation, forudsætter det, at børnene har et stabilt fremmøde i dagtilbuddet. Fremmødebegrebet orienterer sig modsat fraværsbegrebet, ikke mod barnet, men retter sig i stedet mod at finde løsninger i læringsmiljøet i samarbejdet mellem familie og dagtilbud. Det understreger vigtigheden af et tæt forældresamarbejde, hvor forældrene inddrages i samarbejdet om barnet. Samarbejdet bør etableres når barnet starter i dagtilbud, og i nogle tilfælde via sundhedsplejen, inden barnet starter i dagtilbud.

Et eksempel på, hvorfor fremmøde i dagtilbud er vigtigt kunne være de børn med dansk som andetsprog, der har et sprogstøttebehov. Disse børn har behov for en høj grad af sprogstimulering på dansk – og her er dagtilbuddets sproglige læringsmiljøer en afgørende faktor. Dagtilbuddets sproglige læringsmiljøer kan kompensere for, at barnet ikke oplever dansksproglig stimulering i hjemmet. Har barnet meget fravær fra dagtilbuddet, får barnet dermed færre dansksproglige input, hvilket påvirker barnets sprogudvikling.

Børnefremmøde i Aarhus Kommunes dagtilbud

I 2021 drøfter Børn og Unge i fællesskab med Sociale forhold og Beskæftigelse 'Den sociale Bæredygtighedsplan-Bedre hverdag for sårbare børn', hvor bl.a. fremmøde i dagtilbud er et tema. Der er i den forbindelse en opmærksomhed på, at viden fra kvalitetsrapporten og Den sociale Bæredygtighedsplan sammentænkes.

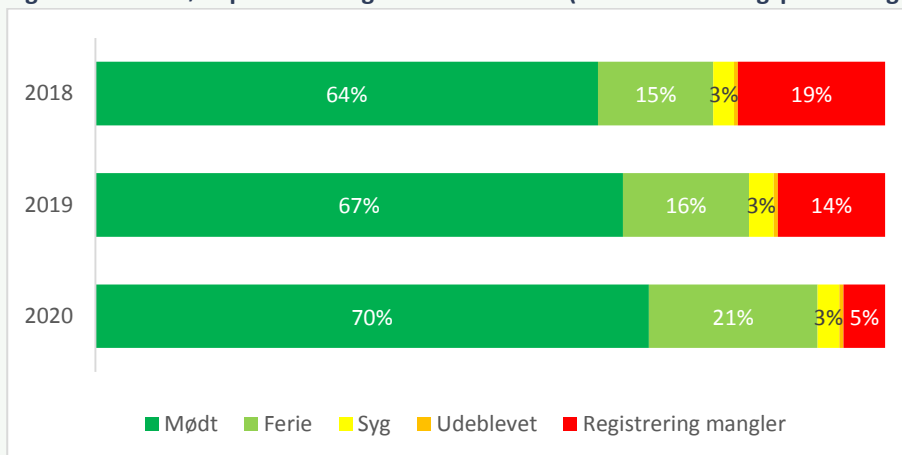
I Aarhus Kommune anvendes det såkaldte 'Komme-gå system' til at holde styr på børnenes fremmøde. Komme-gå systemet blev indført i 2016, og er et system, hvor alle dagtilbud skal registrere børnenes fremmøde digitalt. Det er

lovpligtigt at føre opsyn med, hvilke børn der er til stede, bl.a. med henblik på evakuering. Det er dagtilbuddets pligt at registrere fremmøde, hvis det ikke i forvejen er registreret af forældrene. Kortlægning af børns fremmøde kan eksempelvis anvendes, når man som ledelse ønsker et overblik over, og et datainformeret grundlag for, hvordan læringsmiljøerne kan organiseres hen over dagen, så de tager højde for alle børn. Fremmøderegistrering kan give et overblik over, hvilke tidspunkter børnene reelt er i dagtilbuddet, hvilket bl.a. kan anvendes i planlægning af aktiviteter samt pædagogisk personale hen over dagen. Dette naturligvis med henblik på at anvende de tilgængelige ressourcer så godt som muligt.

Ser vi på fremmødet i hele 2020, mødte børnene i gennemsnit op i dagtilbuddet i 64 % af de dage som de var indskrevet. Dette tal er dog påvirket af nedlukningen af dagtilbuddene pga. coronavirus fra 16. marts til 15. april. Ser vi bort fra nedlukningen, var fremmødeprocenten i stedet 70 %. Ser vi på udviklingen over tid, tegner der sig *umiddelbart* et billede af et stigende fremmøde fra 64 % i 2018 til 67 % i 2019 og til 70 % i 2020 (her ses bort fra både nedlukningsperioden samt den forskellige placering af påsken i de enkelte år). Ser vi nærmere på tallene viser det sig dog, at der snarere er tale om, at forældre og personale i stigende grad er blevet bedre til at bruge komme-gå systemet. Således faldt andelen af manglende registreringer fra 19 % i 2018 til 14 % i 2019 og til 5 % i 2020, som illustreret i figur 10. Den ekstraordinære coronasituation kan have medvirket positivt til den forbedrede registreringspraksis i 2020.

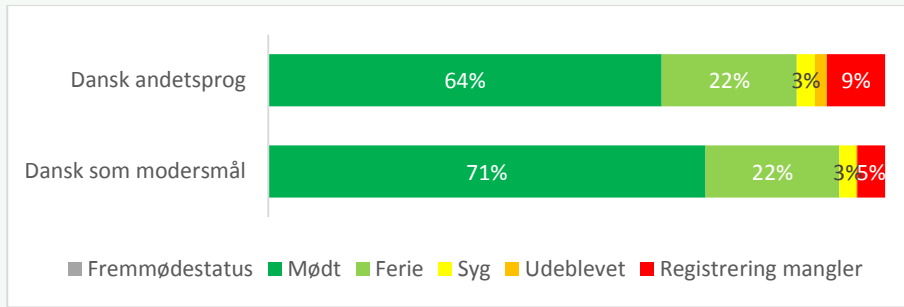
Figur 10: Fremmødeprocent i dagtilbud 2018-2020 (ekskl. nedlukningsperiode og påskeuge)

Ser vi på fremmødet fordelt på børnenes modersmål, ser det ud til, at børn med dansk som andetsprog har et lavere fremmøde (64 %) end børn med dansk som modersmål (71 %). Da der samtidig en større andel manglende registreringer blandt gruppen af børn med dansk som andetsprog, tyder det imidlertid på, at forskellen ikke er helt så markant, som tallene umiddelbart kunne indikere (se figur 11). Der ses et lignende mønster, når vi ser på de tidligere år. Ser vi på fremmødet i de dagtilbudsafdelinger, som ligger i udsatte boligområder, var fremmødet i 2020 i gennemsnit lidt lavere end for kommunen som helhed.

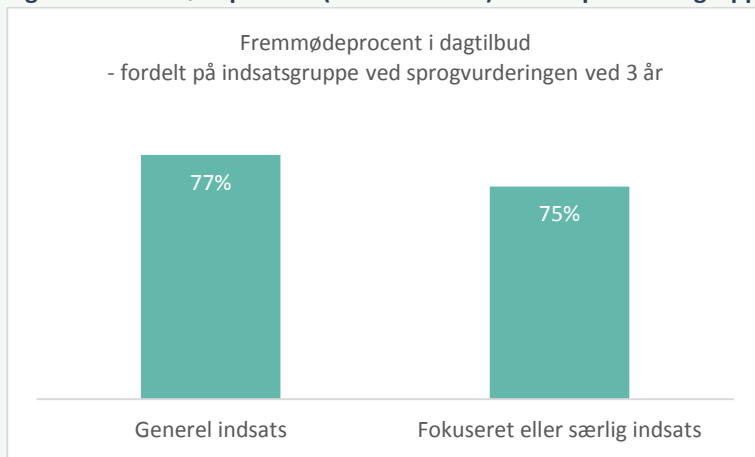

Figur 11: Fremmødeprocent i dagtilbud 2020 (ekskl. nedlukningsperiode) – opdelt på børnenes modersmål

Et højt fremmøde i dagtilbud er særligt vigtigt for de børn, som ved sprogvurderingen ved 3 år er blevet vurderet til at have behov for en fokuseret eller særlig sprogindsats i dagtilbuddet. En analyse tyder dog på, denne gruppes fremmøde faktisk er lidt lavere sammenlignet med de børn, som blev vurderet til en generel sprogindsats.

Figur 12: Fremmødeprocent (2. halvår 2019) fordelt på indsatsgrupper ved sprogvurderingen ved 3 år (2018/19)

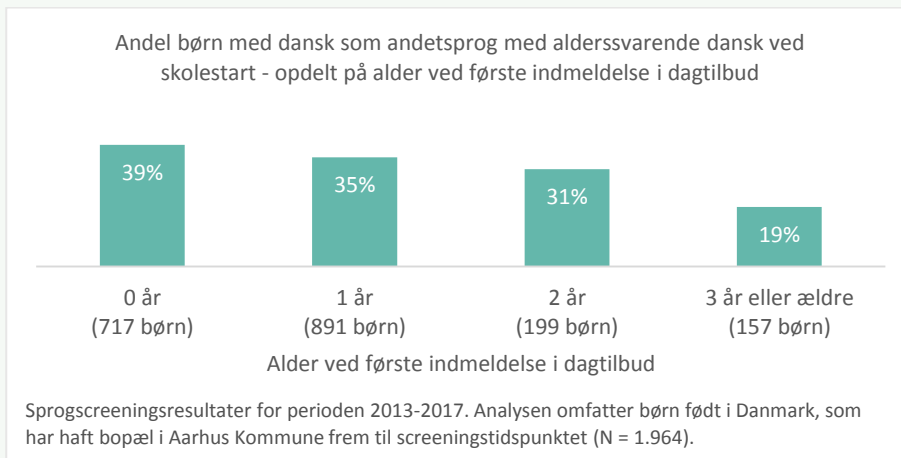
Alder ved opstart i dagtilbud og sammenhæng til sprogscreeningsresultater før skolestart

Fremmøde i dagtilbud er vigtigt for børn med dansk som andetsprog, da denne gruppe af børn først begynder at lære dansk i mødet med det omkringliggende samfund. Et møde, der for langt de fleste børn er forbundet med opstart i dagtilbud. For nogle børn finder det først sted, når de er omkring 3 år. Det betyder at, at de allerede fra start er bagud i deres tilegnelse af dansk.

En analyse af sprogscreeningsresultater før skolestart fra årene fra 2013-2017 viser en klar sammenhæng mellem børnenes alder ved indskrivning i dagtilbud og deres resultater ved sprogscreeningen. Som vist i figuren nedenfor ligger andelen uden sprogstøttebehov ved skolestart på 39 % for de børn, der er startet i dagtilbud, inden de fyldte 1 år, mens den for børn, der var 3 år eller ældre ved indskrivning, ligger på 19 %. Det indikerer, at dagpleje- og vuggestueafdelinger formår at løfte børnenes sproglige niveau i den periode børnene går i dagtilbuddet, hvilket ikke kan ses hos den gruppe af børn der starter i børnehave ved tre år.

Figur 13: Andel børn med dansk som andetsprog med alderssvarende dansk ved skolestart - opdelt på alder ved første indmeldelse i dagtilbud

Jf. dagtilbudslovens §11 og §12 er der krav til at alle børn, der ved en sprogvurdering har vist sig at have behov for støtte til udvikling af deres danske sprog, skal modtage sprogstimulering. Etårige der bor i et udsat boligområde, og ikke er indskrevet i et dagtilbud, skal have et obligatorisk læringstilbud på 25 timer om ugen eller til de indskrives i dagtilbud. I Aarhus kommune omhandler det Bispehaven, Gellerup eller Toveshøj, hvor der i 2019 var indmeldt to børn og i 2020 indmeldt seks børn i Obligatorisk læringstilbud.

Krav til fremmøde i dagtilbud for børn med sprogstøttebehov

Alle børn, der ved en sprogvurdering har vist sig at have behov for støtte til udvikling af deres danske sprog, skal i henhold til dagtilbudslovens §11 og §12 modtage sprogstimulering. Hvis der er tale om børn med dansk som andetsprog, som ikke er indskrevet i dagtilbud, skal der som minimum gives sprogstøtte 15 timer om ugen. Er en eller begge forældre eller samlever ikke i beskæftigelse, skal der gives sprogstimulering i 30 timer om ugen. Familier der ikke opfylder betingelsen fratages børnefamilieydelsen for det pågældende kvartal barnet ikke møder op til sprogstimulering. Siden 2015 har der for to børn, ikke indmeldt i institution, været frataget børneydelsen fem gange pga. manglende deltagelse i sprogstimulering. Der har for syv børn, indmeldt i institution, været standset børneydelse i henholdsvis 1, 2 og 3 gange pga. manglende deltagelse i sprogstimulering

Det er lovpligtigt for forældre, at lade deres barn modtage sprogstimulering, hvis en sprogvurdering viser at barnet har behov for det. Sprogstimulering kan finde sted i Sproggruppen Troldeholdet, hvis barnet ikke er indmeldt i dagtilbud, eller forældrene kan selv sørge for sprogstimulering af barnet.

Handleanvisende pædagogisk tilgang til forældrene

I en afdeling i Tovshøj dagtilbud har de en fælles forståelse i personalegruppen for deres tilgang til forældrene. Forældre er forskellige og derfor går de til forældrene på forskellige måder – altid med empati og varme. Nogle forældre har brug for at se hvad det pædagogiske personale mener, andre har brug for at mærke på egen krop og selv gøre tingene sammen med en pædagog, for at forstå hvad pædagogen mener.

”Det vigtigste er, at personalet har opbygget gode relationer til forældrene, og møder forældrene der hvor de er. Hvis forældrene ikke forstår hvad du siger, må du vise det på en respektfuld måde og nogle gange også gøre det sammen med forældrene, så de mærker det på deres egen krop. Vise- og gøre pædagogik er noget man som pædagog skal turde. Vi oplever flere forældre sige; ja det skal jeg nok, i deres iver for at gøre det bedste og samarbejde. De vil ikke sige, at de egentlig ikke helt forstår hvad det er vi siger. Derfor viser vi forældrene, hvad det er vi mener og vi vejleder dem også gerne i praksis”

”Som Idrætsinstitution er vi meget kropslige og vi er opmærksomme på at smilet, øjenkontakt, hånden på skulderen når vi siger godmorgen, er med til at skabe tryghed for forældre. Særligt når noget er svært er det vigtigt at forældrene er trygge og har en god relation til pædagogen”

”Har børnene et ustabil fremmøde taler vi med forældrene om hvorfor det er vigtigt at komme hver dag. Igen viser vi gerne hvad vi mener, og inviterer også forældrene med i praksis, så de selv mærker værdien af at være med i fællesskabet og de kan se glæden i deres barns øjne. Når vi har den gode og trygge relation, oplever vi, at vi lettere kommer i mål med at få børnene til at komme”

”Det handler også om, at pædagogerne sikrer gode læringsmiljøer for børnene, så børnene selv insisterer på at komme i institution, da de ikke vil gå glip af alt det sjove og spændende der sker hver dag sammen med nærværende voksne, der giver en masse kram”, fortæller den pædagogiske leder i afdelingen.

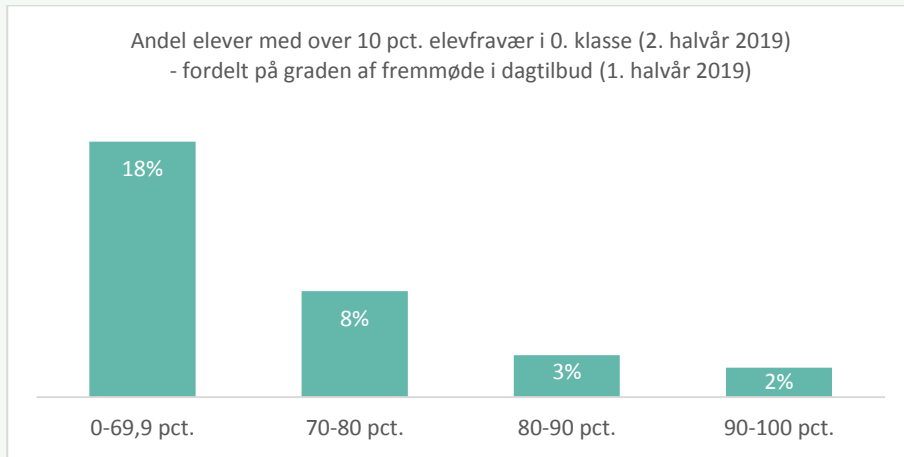
Et lavt fremmøde i dagtilbud hænger sammen med et højt elevfravær i skolen

Forskning på skoleområdet peger på, at skolefravær kan påvirke børn og unges emotionelle, sociale og faglige udvikling negativt på både lang og kort sigt.²⁵ Det er derfor relevant at se på, om en tendens til lavt fremmøde i dagtilbud kan afspejles i senere fravær når barnet starter i skole. En analyse viser en tydelig sammenhæng mellem børnenes fremmøde i det sidste halve år af deres indskrivning i dagtilbud og deres efterfølgende skolefravær i det første halvår af 0. klasse. Ud af de børn, som havde et relativt lavt fremmøde i dagtilbud, var der 18 %, som havde et elevfravær på mindst 10 % i 0. klasse, mens andelen omvendt kun var 2 % blandt de børn, som havde det højeste fremmøde i dagtilbud.

²⁵ Kearney, C. A.: An interdisciplinary model of school absenteeism in youth to inform professional, 2008

Figur 14: Andel elever med mindst 10 procent elevfravær i 0. klasse (2. halvår 2019) – fordelt på graden af fremmøde i dagtilbud (1. halvår 2019)

3.3 Sundhed – kost og bevægelse

Sunde mad- og måltidsvaner og fysisk aktivitet allerede i den tidlige barndom fremmer og bevarer både et godt helbred, god tandsundhed og forebygger overvægt, underernæring og livstilsrelaterede sygdomme på kort og lang sigt. Dansk forskning viser en tydelig sammenhæng mellem børns sundhed og bedre resultater i skolen. Børnenes sundhed har betydning for deres kognitive betingelser for læring. Sund kost medvirker f.eks. til en øget koncentration og bedre hukommelse hos børnene²⁶

Madvaner, som grundlægges i barndommen, har livslang indflydelse på sundheden²⁷. I Danmark går de fleste børn i dagtilbud, hvor de indtager hovedparten af den mad, som de skal have på en hel dag. Dagtilbuddene har derfor en afgørende rolle i forhold til at påvirke hvad og hvordan børnene spiser og udligne uligheden i sundhed blandt børnene.

Omfattende forskning viser, at bevægelse har væsentlig betydning for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Fysisk aktivitet påvirker i høj grad også børns mentale sundhed. Gode motoriske kompetencer har samtidig betydning for barnets selvfølelse og for barnets deltagelse i fællesskaber og styrker barnets forudsætninger for at være fysisk aktiv.²⁸ Udemiljøerne kan, som skitseret i kapitlet om læringsmiljøer, tilbyde optimale rammer for betydningsfulde pædagogiske aktiviteter med børnene.

Det er vigtigt at grundlægge gode vaner og få gode oplevelser med fysisk aktivitet tidligt i livet, da det øger chancen for at være fysisk aktiv i ungdom og voksenliv²⁹. Derfor er det også afgørende, hvilken bevægelseskultur børnene møder både i dagtilbuddet og i hjemmet.

Dette peger på, at dagtilbuddene har en afgørende rolle hvad angår at have bevægelse og kost i fokus, men også hvad angår samarbejdet med forældrene om at få grundlagt gode og sunde vaner. Forskningen peger på, at dette arbejde allerede skal igangsættes i barnets første år i hjemmet f.eks. via samarbejde med sundhedsplejen og videreføres op gennem dagtilbud og skole.

I Aarhus har forældrene over de seneste år i højere grad tilvalgt det kommunale frokostmåltid. Forældrene ønsker et madtilbud til deres børn i dagtilbuddene, og er optaget af, at barnet via maden har et godt udgangspunkt for at lære og udvikle sig. Dagtilbuddene i Aarhus viser stor interesse for at arbejde med krop og bevægelse samt at give et kompetenceløft til personalet hertil. Der er generelt set fokus på at udvikle og forankre et fagligt kompetent, stærkt og inspirerende bevægelsesmiljø i de enkelte afdelinger, samt på at inddrage forældrene heri – til gavn for børnene.

²⁶ Vidensråd for forebyggelse, 2018, Fremme af sunde mad- og måltidsvaner blandt børn og unge

²⁷ Miljø- og fødevarerministeriet, 2018; Iversen & Sabinsky, 2011

²⁸ Sundhedsstyrelsen, 2018

²⁹ Sundhedsstyrelsen, 2018

Mad og måltidsvaner i Børn og Unge

Faktaboks

Rammerne for arbejdet med mad og måltider

Børne- og ungepolitikken og Aarhus Kommunes sundhedspolitik forpligter bredt Aarhus Kommune og Børn og Unge til at målrette indsatser, der bidrager til at reducere den sociale ulighed i sundhed. I den forbindelse fastlægger Dagtilbudsloven i § 16 a, at alle børn i dagtilbud efter § 19 skal have et sundt frokostmåltid alle hverdage. Børn og Unges vejledning for mad og måltider 0-18 år skal sikre, at alle dagtilbud lever op til de officielle anbefalinger for mad og måltider og sikre gode rammer omkring måltidet.

Forældresamarbejde

I flere studier fremhæves mad og måltider som et godt udgangspunkt for et samarbejde mellem forældre og dagtilbud, hvor forældre kan få indflydelse på deres børns dagligdag. Studierne peger overordnet på, at forældrenes sociale, kulturelle og sproglige baggrunde kan have indvirkning på dette samarbejde. Da børn og voksnes sundhed i høj grad grundlægges i de første leveår, er det sundhedsfremmende samarbejde mellem sundhedspleje, dagtilbud og forældre om mad og måltider derfor et væsentligt led i at udligne den sociale ulighed i sundheden.³⁰

Valg om frokostmåltidet i dagtilbud

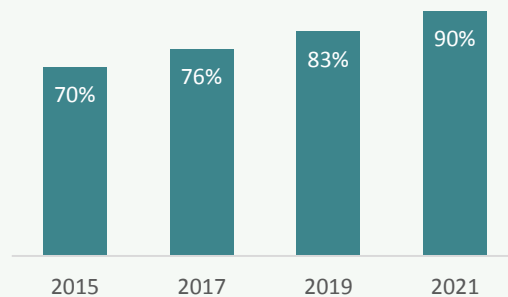
Et af de områder, hvor forældrene har direkte indflydelse på rammerne for børnenes kost i dagtilbuddene, er i forbindelse med valget til frokostmåltidet i dagtilbud (jf. §16 i dagtilbudsloven). Formålet med det kommunale frokostmåltid er at medvirke til, at alle børn får tilbudt mindst et sundt måltid dagligt og på den måde medvirke til at udligne den ulighed, kosten skaber for børnenes betingelser for læring, trivsel og udvikling.

Senest har der i efteråret 2020 været forældre- og bestyrelsesvalg om det kommunale frokostmåltid. Resultaterne viser, at forældrene i 90 % af afdelingerne har ønsket et kommunalt frokostmåltid. I cirka halvdelen af dagtilbudsafdelingerne har man mulighed for at producere sin egen mad. I de 10 % af afdelingerne, hvor man har fravalgt det kommunale frokostmåltid, skal børnene selv have madpakke med hjemmefra.

Ingen afdelinger i et udsat boligområde har fravalgt det kommunale frokostmåltid. Det betyder, at alle børn i de udsatte boligområder får tilbudt et sundt kommunalt frokostmåltid, hvilket sikrer disse børn mindst et sundt hovedmåltid dagligt, som dermed kan medvirke til at mindske uligheden i sundhed.

Resultaterne af valget vil træde i kraft i de enkelte dagtilbudsafdelinger pr. 1. juli 2021, og gælder ind til 1. juli 2023.

³⁰ Det pædagogiske arbejde med mad og måltider i dagtilbud, Vidensopsamling,

Figur 15: Andel børn, der får kommunalt frokosttilbud

Der er en markant stigning i andelen af forældre, der vælger et kommunalt frokostmåltid. Det er positivt, da der er dokumentation for, at introduktion af sunde madordninger, etablering af mad- og måltidspolitikker samt en øget viden om sund mad hos børn i dagtilbud og skole fremmer sunde mad- og måltidsvaner³¹.

Stigningen kan skyldes flere ting, herunder:

- Udbuddet af den ekstern leverede mad blev ændret, så der ikke skulle konkurreres på pris, men i stedet kvalitet, økologiprocent. Der blev dermed stillet større krav til maden
- Stort fokus på økologi
- Større fokus på kommunikation af fakta om frokostmåltidet, hvad kan der forventes af maden både til dagtilbud og forældre
- Forældre har fået mere fokus på et godt måltid til deres barn i institution og vil gerne undgå madpakker

Fremhævet faktaboks

Økologi i dagtilbuddene i Aarhus Kommune

Børn og unge har en målsætning om 90 % økologi i frokostmåltidet i dagtilbuddene. De seneste opgørelser viser, at målet er opnået for dagtilbudsafdelinger med egen produktion og 80-90 % ved måltider, der bliver leveret. Økologi forstås bredt og indebærer flere friske grøntsager i sæson, færre tilsætningsstoffer og mindre brug af sprøjtemidler, mere bæredygtig produktion, mindre madspild, mindre gensplejset mad og foder.

De pædagogiske rammer har betydning for udvikling af børns maddannelse, madglæde og madmod. Studier peger på, at personalet mangler kompetencer til at udforme mad- og måltidspædagogikken i praksis. Madvaner grundlægges i barndommen, og har livslang indflydelse på sundheden. Børn af forældre med lav socioøkonomisk status har større risiko for overvægt end andre børn. Det sundhedsfremmende samarbejde med forældre er derfor et væsentligt led i at udligne den sociale ulighed i sundhed.^[1]

³¹Forebyggelsespakken for mad og måltider

^[1] Det pædagogiske arbejde med mad og måltider i dagtilbud, Vidensopsamling, Regeringens strategi for mad, måltider og sundhed 2018

Dette kan kalde på kompetenceudvikling for madprofessionelle og pædagoger, så pædagogiske og læringsmæssige rammer og forældresamarbejdet om barnets mad og måltidsvaner styrkes. Et kompetenceløft kan ses i sammenhæng med etablering af 16 produktionskøkkener på skolerne besluttet med budget 2021.

Skåde-Højbjerg Dagtilbud udvikler en ny kost- og sundhedspolitik

Dagtilbuddene spiller som nævnt en vigtig rolle i at grundlægge gode kostvaner hos børn, særligt i forhold til sårbare og udsatte børn. Forældresamarbejdet er en afgørende faktor.

I dialogen mellem Skåde-Højbjerg dagtilbud og skole har man i en periode oplevet, at særligt mange piger er overvægtige, når de bliver vejede ved skolestart. Skåde-Højbjerg dagtilbud beslutter derfor at udarbejde en ny kost- og sundhedspolitik i samarbejde med medarbejdere og forældre. Kost- og sundhedspolitikken skal især have fokus på forældresamarbejdet. Dagtilbuddet beskriver, hvilke strategier man vil sætte i værk for at samarbejde med forældre om barnets kostvaner. Her har man fokus på at motivere forældre med afsæt en stærk faglighed om kostens betydning for barnets udvikling.

Man er ligeledes opmærksom på, at forældresamarbejdet skal være differentieret. Særligt i forhold til familier i sårbare og udsatte positioner arbejder dagtilbuddet med tydelige forventninger og kommunikation f.eks. i forbindelse med opstart i dagtilbuddet, herunder også informationsmøder og hjemmeside. Man har også udviklet en tegnefilm om mad og måltider, som kan styrke formidlingen til målgruppen.

Forældrene synes, det er vigtigt at tage fat i og går ind i arbejdet med at udvikle kost- og sundhedspolitikken.

Søndervang dagtilbud – fælleskøkken giver dialog med forældre og børn

Søndervang dagtilbud er kendetegnet ved stor grad af udsathed og mange overvægtige børn. De har særlig gode erfaringer med fælleskøkkenet for både dagtilbud og skole, der laver madplaner tilpasset vuggestue, børnehave og skole. Dagtilbuddet deler madplanerne på Intra og på deres facebookside, så forældrene kan følge med i, hvad børnene skal have at spise. Madplanerne giver en god dialog med forældrene om mad og giver samtidig forældrene en tryghed og ro. Særligt sårbare familier kan finde ro i, at børnene i hvert fald har fået et godt måltid i dagtilbuddet. Udover madplanerne lægger dagtilbuddet også nogle gange billeder af maden op. Den mad, der serveres i dagtilbuddet, er ofte forskellig fra maden, der serveres hjemme. Madplaner og billeder kan derfor være med til at inspirere til ny mad hjemme. Sammen med maden laver kokken nogle gange faktakort om maden, de spiser fx om koriander. Det giver gode snakke mellem pædagogerne og børnene under maden.

I forældrebestyrelsen arbejder de med kostpolitik. Ved mærkedage som fødselsdag og afslutning må forældre ikke medbringe kage og søde sager. I stedet serveres der søde sager tre gange årligt i forbindelse med forældrearrangementer. Til arrangementerne er det forældrene, der styrer sukkerindtaget. Nogle er bedre til det end andre. Forældre i forældrerådet sætter eksemplet ved arrangementerne. Det tog tid at ændre mindset, da mad og kærlighed ofte hang sammen for forældrene. Kommunikationen er tydelig ved opstart af nye børn, og nu er det helt naturligt, at forældre kommer med fx frugt og ikke kage.

Motorik og bevægelse i børn og unge

Børn, der er fysisk aktive, bliver fortrolige med deres krop, og udvikler i højere grad lyst til at lege, bruge kroppen og bevæge sig. Ved at styrke børns motoriske færdigheder, udholdenhed og bevægelighed, forstærker man deres forudsætninger for at udvikle sig.

Undersøgelser viser en tydelig sammenhæng mellem børns motoriske udvikling og deres indlæring, koncentration og aktivitetsniveau³². Gode motoriske kompetencer har betydning for barnets selvfølelse og deltagelse i sociale fællesskaber, og det styrker barnets forudsætninger for at være fysisk aktiv.³³

At sikre solid understøttelse af børns motorisk udvikling har således stor betydning, ikke blot for børnenes sundhed og selvhjulpethed på kort sigt men for deres generelle trivsel, læring og udvikling.

Ny skandinavisk forskning har blandt andet vist, at børn med gode fysiske færdigheder også har stærke kommunikative evner og ikke mindst større sproglig bevidsthed og sprogforståelse. Herudover har gode motoriske færdigheder betydning for børnenes lyst til fysisk aktivitet og bevægelse, hvilket dels kan have indvirkning på deres sundhed og bidrage til øget selvværd og dels fungerer som adgangsbillet til sociale fællesskaber.

³² Ericsson & Karlsson, 2014

³³ Uddrag fra Antologi fra sundhedsstyrelsen, Motorik, fysisk aktivitet og stillesiddende tid hos 0-6-årige børn © Sundhedsstyrelsen, 2016.

<https://sundhedsstyrelsen.dk/~media/98FE88553AE34B24A6050871AB6196F3.ashx>

Børn i alderen 0-6 år har et naturligt behov for at bevæge sig. De fleste børn i Danmark tilbringer størstedelen af deres vågne tid i daginstitutioner. Derfor spiller dagtilbuddene en væsentlig rolle i at give børnegruppen mulighed for at udfolde og udvikle sig motorisk.

Bevægelse og motorik blandt børn i sårbare og udsatte positioner

Den motoriske udvikling er et af de vigtigste udviklingsmæssige områder i spæd- og småbørnsalderen, og tegn på forsinket motorisk udvikling kan hænge sammen med andre udviklingsproblemer, sygdom eller utilstrækkelig stimulation i forhold til barnets behov. En undersøgelse af danske børn i 8-10-måneders alderen født i 2017 finder, at 10 % ikke følger en forventet udvikling i forhold til barnets alder³⁴. Den seneste opgørelse fra 2020 fra Aarhus Kommune viser, at 15 % ud af 2777 børn ved 8-10-månedersbesøget ikke følger en forventet udvikling.

Undersøgelsen af danske børn finder en socioøkonomisk sammenhæng, hvor andelen, der ikke følger en forventet udvikling, er højere blandt børn af forældre med grundskolen som højeste uddannelsesniveau. Derudover finder et andet dansk studie en højere forekomst af børn med motoriske vanskeligheder ved indskolingen blandt de børn, hvor man allerede i 8-10-måneders alderen finder at den motoriske udvikling ikke er som forventet³⁵.

Det vurderes, at cirka otte procent af danske børn har motoriske vanskeligheder ved skolestart³⁶. Dansk forskning om børn i alderen 7-9 år peger på, at forældrenes etniske baggrund og arbejdsmæssige situation spiller ind på børnenes deltagelse i sport og motion³⁷. Børn, hvis forældre ikke har vestlig herkomst eller ikke er i arbejde, dyrker mindre sport og motion end børn af danske forældre eller børn af forældre der er i arbejde. Særligt pigernes deltagelse er betydeligt mere påvirket af forældrenes etniske baggrund samt forældrenes arbejdsmæssige situation.

Der findes endnu ikke meget viden om sammenhængen mellem bevægelse og børn i sårbare og udsatte positioner i dagtilbud, men som det beskrives i afsnittet om Udemiljøer, viser forskning, at børn i udsatte positioner kommer mindst i naturen, hvilket understreger vigtigheden af at prioritere brugen af udemiljøerne mere med netop denne børnegruppe.

Dagtilbudsloven fastlægger i §7, at børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring. Af Sundhedslovens §119 fremgår det, at kommunerne skal skabe rammer for sund levevis og etablere forebyggende og sundhedsfremmende tilbud.

Med revitaliseringen af læreplanstemaet Krop, Sanser og Bevægelse sætter dagtilbudsloven fornyet fokus på betydningen af det pædagogiske arbejde med børnenes kropslige og motorisk udvikling. De to ministerielt fastsatte mål for læreplanstemaet fremgår herunder.

³⁴ Pedersen, Pant, og Ammitzbøll, 2019

³⁵ Sjöberg, Svendsen og Holstein, 2011

³⁶ Brixval, Svendsen og Holstein, 2011

³⁷ Danskernes motions- og sportsvaner 2016, Idrættens Analyseinstitut

De to pædagogiske mål for 'Krop, sanser og bevægelse':

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Status i Aarhus*Evalueringerne af arbejdet med den pædagogiske læreplan*

I evalueringerne af arbejdet med den pædagogiske læreplan i forhold til læreplanstemaet Krop, Sanser og Bevægelse peger dagtilbuddene på, at styrkerne i indsatsen med arbejdet med børnenes krop, sanser og bevægelse er gode og indbydende legepladser, som motiverer børnene til fysisk udfoldelse, og man har også fået en ekstra opmærksomhed på at skabe rum med mulighed for forskellige bevægelsesmuligheder. Der er generelt også kommet et fornyet fokus på at arbejde med børnenes sanser. Der er en erkendelse af, at de voksne er rollemodeller, der motiverer, inspirerer og udfordrer passende til de enkelte børn. Personalets bevægelsesglæde har en afsmittende effekt på børnene.

En del dagtilbud peger på, at de stadig skal arbejde med fælles systematik på tværs af dagtilbuddet – og en fælles forståelse/prioritering af arbejdet med krop, sanser og bevægelse. Fokus er også på forældreinddragelse – hvordan både dagtilbud og forældre kan bidrage til at øge børnenes bevægelsesglæde. Derudover peger dagtilbuddene også selv på, at de skal have blik for at lykkes med deltagelsesmuligheder for alle børn. Denne opmærksomhed taler ind i ovenstående eksempler fra forskningen, der viser, at børn i sårbare og udsatte positioner på den ene side er mere udfordrede motorisk og på den anden side også er dem, man lykkes dårligst med at få med.

Tidlig indsats med krop og bevægelsesvejledere

For at styrke arbejdet med dagtilbudslovens læreplanstema Krop, Sanser og Bevægelse, herunder det motoriske og sansemotoriske arbejde i både dagplejen, vuggestuer og børnehaver, blev Krop- og Bevægelsesindsatsen igangsat som en del af Børn og Unges Tidlige, forebyggende indsatser fra 2016.

Indsatsen bestod af et kompetenceforløb til Krop- og Bevægelsesvejleder og et forløb til Krop- og Bevægelsesassistent. Der var stor efterspørgsel på forløbene. 35 ud af 65 dagtilbudsafdelinger har en vejleder eller en assistent eller begge dele – herunder har 9 ud af de 16 dagtilbudsafdelinger i udsatte boligområder en assistent, en vejleder eller begge. Ved at styrke kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer er målet at forbedre børnenes motoriske udvikling og reducere andelen af børn med motoriske vanskeligheder og overvægt i indskolingen. Der foreligger ikke data om effekt i børnegruppen, men evalueringerne peger på et væsentlig kompetenceløft i det pædagogiske personale omkring børnene. I evalueringerne svarer 90 % af deltagerne, at de efter forløbet gør sig pædagogiske overvejelser, når de laver bevægelsesaktiviteter med børnene mod 60 % i baselinemålingen. 63 % svarer, at de føler sig i stand til at opspore børn med motoriske vanskeligheder mod 32 % i baseline. Særligt det pædagogiske personales oplevelse af at have en styrket evne til at opspore kan have betydning for, at børn får den motoriske understøttelse til sin udvikling tidligere end før. Indsatsen er afsluttet i 2020, da kompetenceudviklingsforløbet ikke er permanentgjort efter den tidsbegrænsede projektperiode.

Tilst dagtilbud – Krop- og Bevægelsesvejledere og -assistenter, et eksempel fra praksis

Tilst dagtilbud har skærpet fokus på børnenes motoriske udvikling og bevægelse og har flere Krop- og Bevægelsesvejledere og -assistenter. Kompetenceløftet af medarbejderne betyder, at dagtilbuddet både i den generelle indsats og i indsatsen med børn i sårbare og udsatte positioner har en mere kvalificeret pædagogisk praksis i forhold til børnenes motoriske udvikling.

Arbejdet med bevægelse blandt udsatte børn omhandler i høj grad regulering, da nogle af de udsatte børn har svært ved at komme ned fra høj stimulation. Det handler dermed om at arbejde med at veksle mellem at lege vildt og fx meditation og børneyoga.

Det pædagogiske personale oplever, at de i højere grad opsporer børn, som ikke har en alderssvarende motorisk udvikling. I de tilfælde udarbejder de en handleplan i samarbejde med forældrene. Forældre får vejledning til, hvordan de kan understøtte den motoriske udvikling i hjemmet f.eks. i form af konkrete øvelser.

Lisbjerg-Trige-Spørring Dagtilbud – pædagogisk idræt, et eksempel fra praksis

Daginstitutioner har mulighed for at blive certificeret som idrætsinstitution. For at opnå en idrætscertificering skal institutionens personale gennemgå et uddannelsesforløb med både teori og praktiske øvelser forestået af VIA University College og DGI/DIF.

I Lisbjerg-Trige-Spørring Dagtilbud er der mange idrætscertificerede afdelinger. Fokus er på pædagogisk idræt, og at børn lærer gennem kroppen. I hverdagen er bevægelse tænkt ind i aktiviteterne og institutionerne er indrettet, så der er plads til bevægelse, fx er det tilladt at løbe på gangene, og der er et motorikrum med redskaber. Udsatte børn er ofte ekstra udfordret, også motorisk. En Krop og Bevægelsesvejleder laver profiler på børnene, og der laves indsatser. Hensynet til det enkelte barn gør, at en aktivitet bliver sat i gang på en stue, mens nogle børn også får specifikke 1:1 forløb. Pædagogerne italesætter bevægelse meget for forældre og følger op. Ift. udsatte børn oplever de, at de skal være mere fokuseret på barnets udvikling, og at opnå familiernes opbakning til, at bevægelse er vigtigt for børnene. Indsatsen foregår altid med forældrene, og derfor får forældrene idéer til, hvad de kan gøre hjemme. Generelt arbejdes der på at give børnene så meget bevægelse som muligt, når de er i dagtilbuddet, da de oplever, at det kan være svært at finde overskuddet til det i familierne.

I dagtilbuddet har de afholdt café-møder med forældrene, hvor fokus er på sundheds, bevægelse, kost og tandpleje og særligt hvad man som forældre kan gøre. Der har været interesse for det og særligt blandt vuggestueforældre.

Der er dermed pt. ikke iværksat særlige indsatser til understøttelse af dagtilbuddenes arbejde med bevægelse.

Kost og bevægelse i dagtilbud er afgørende for at mindske overvægt

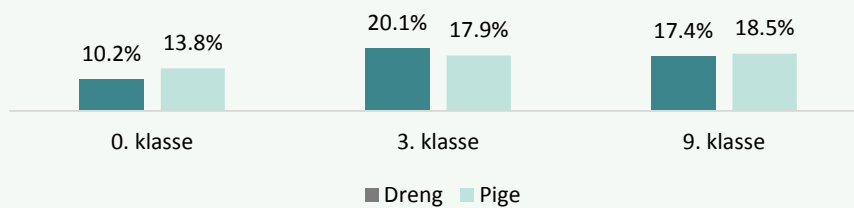
Den naturlige vækstspurt i 4-6 årsalderen giver øget risiko for overvægt, hvis kosten ikke er alderssvarende og sund, og hvis børnene ikke bevæger sig. Dette viser med tydelighed, at tiden i dagtilbuddet lægger grundstenene

for børnenes sundhed på lang sigt. Derfor er kost og bevægelse i dagtilbuddet afgørende for at modvirke overvægtigt børn.

På landsplan er næsten hvert femte barn mellem ni og elleve år overvægtigt. Det samme gør sig gældende i Aarhus Kommune, hvor 19 % af børnene i 3. klasse er overvægtige.

Figur 16: Andel overvægtige (2019/20) opdelt på køn og klassetrin

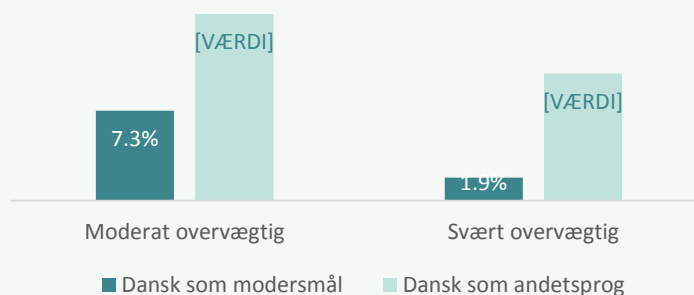

Højere forekomst af overvægt blandt børn med dansk som andetsprog og forældre med kort uddannelse

En national undersøgelse viser, at der er 81 procent flere overvægtige blandt 4-14-årige børn og unge af forældre med kort uddannelse end blandt børn og unge af forældre med en lang uddannelse³⁸.

En analyse af overvægtige børn i Aarhus i 0. klasse opdelt på modersmål viser, at der er en markant højere forekomst af moderat overvægt og særligt svært overvægt blandt elever med dansk som andetsprog. Som vist i figuren, var hhv. 15,2 % moderat overvægtige og 10,4 % svært overvægtige blandt børn med dansk som andetsprog, mens de tilsvarende tal var hhv. 7,3 % og 1,9 % blandt børn med dansk som modersmål.

Figur 17: Andel overvægtige elever i 0. klasse (2019/20) opdelt på modersmål

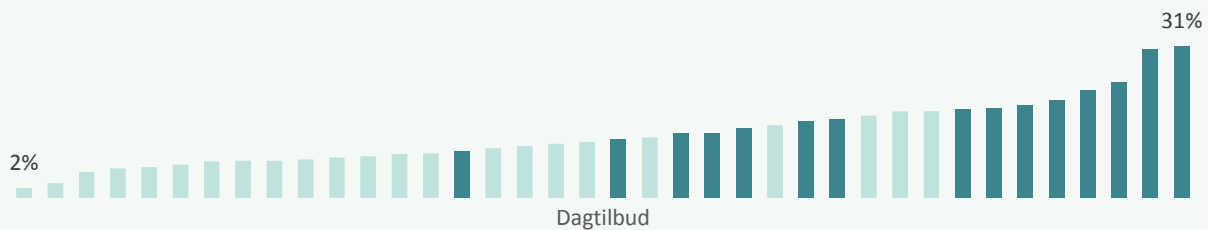
Den højere forekomst af overvægt blandt børn med dansk som andetsprog afspejler sig i, at der er stor variation i dagtilbuddene imellem i forhold til, hvor stor en andel af dagtilbuddets skolestarterne, der er overvægtige ved skolestart. En analyse af aarhusianske børn, der var overvægtige eller svært overvægtige i 0. klasse i skoleåret 2019/2020, viser således, at der i to dagtilbud var over 30 % af skolestarterne, der var overvægtige i 0. klasse, mens der i tre dagtilbud var over 20 % overvægtige skolestartere. Omvendt var kun 2 % af skolestarterne overvægtige i 0. klasse i det dagtilbud, som havde den laveste andel. Opgørelsen viser en klar tendens til, at de

³⁸ Pedersen, et al., 2015

dagtilbud, som har den største andel overvægtige skolestartere, også har den højeste andel børn med dansk som andetsprog (i figuren er dagtilbud med en højere andel skolestartere med dansk som andetsprog end kommunegennemsnittet er fremhævet med en kraftigere farve).

Figur 18: Andel overvægtige i 0. klasse (2019/20) opdelt på afgivne dagtilbud

Den store spredning viser, at det er afgørende med fokus på overvægt, kost og bevægelse i dagtilbud. Dette kan igen underbygge et behov for kompetenceudvikling for madprofessionelle og pædagoger, så pædagogiske og læringsmæssige rammer og forældresamarbejdet om barnets mad og måltidsvaner styrkes.

Derudover har dagtilbud mulighed for at inddrage sundhedsplejen, der med forældrenes accept kan indgå i et forløb for et førskolebarn med overvægt (3-6 år).

Viden fra sundhedsplejen om børn og familier i sårbare og udsatte positioner

Sårbare gravide

I 2020 var der 602 sårbare gravide i målgruppen, som alle fik tilbudt en indsats med bl.a. ekstra besøg af sundhedsplejersken under graviditeten og ekstra kontakt med specialuddannede sundhedsplejersker. I 2019 var der 457 sårbare gravide. De sårbare gravide kan, via f.eks. vejledning og gruppetilbud, hjælpes tidligere i deres problemstillinger og gøres mere trygge og robuste i forælderrollen.

Ekstra behovsbesøg

Behovsbesøg er en del af den forebyggende og sundhedsfremmende indsats. De fleste behovsbesøg ligger i barnets første måneder. Der er store bredde i behovsbesøgene, der kan omhandle vejledning om amning, søvn, gulsot, samspil mellem forældre og barn og regulering. De tidlige behovsbesøg medvirker til, at der i mindre grad er behov for behovsbesøg, når børnene bliver ældre. Behovsbesøgene er dermed med til at opspore og forebygge mistrivsel.

I 2020 fik 7260 0-årige børn standardhjemmebesøg fra sundhedsplejen. Ud af disse har 34,5 % (2506 børn) fået et ekstra behovsbesøg (gul), og 1 % (77 børn) har fået et ekstra besøg ved helt særlige behov.

I 2019 fik 7754 0-årige børn standardhjemmebesøg fra sundhedsplejen. Ud af disse fik 36 % (2759) et ekstra behovsbesøg, og 2 % (158 børn) fik et ekstra besøg ved helt særlige behov.

Sundhedsplejens erfaringer med behovsbesøgene er at de har en god effekt på familiernes trivsel. Det erfarer at sundhedsplejen opsporer tidligt og dermed formår at iværksætte en tidlig indsats i familierne. Det betyder at der er flere familier der går fra den gule indsats tilbage til den grønne indsats som er målrettet alle familier. Det vurderes fra både Sundhedsplejen, familierne og de tværfaglige samarbejdspartnere, at der med indsatsen sker en øget forældrekompetence og at sundhedsplejens helhedsorienterede tilgang til børn og familier, gør det muligt at målrette indsatsernes til den enkelte families behov.

Opsummering på kapitlet

Forskningen viser, at det er af afgørende betydning for børn i sårbare og udsatte positioner, at være i dagtilbud af høj kvalitet, og at en lav kvalitet i dagtilbuddene påvirker børn på både kort og lang sigt. Børn i sårbare og udsatte positioner er en differentieret gruppe med meget varierede behov og udfordringer og udsathed kan være til stede i kortere eller længere tid. Data viser, at antallet af aarhusianske børn, som modtager vidtgående støtteressourcer, er stigende og har været det i en årrække. Et tegn på det stigende pres på det specialpædagogiske område på dagtilbudsområdet er antallet af afviste indstillinger til PPR. Dette giver et billede af, at flere dagtilbud søger midler til ekstra støtte, og at dette samtidigt også presser kapaciteten. Ofte sker afvisningerne fordi børnene vurderes til ikke at høre til målgruppen for central støtte. Dermed skal opgaven løses via de decentraliserede H-midler, som alle dagtilbud modtager mhp. at lave lokale indsatser for børn med mindre indgribende støttebehov.

Gennem kapitlet bliver vigtigheden af den tidligt forebyggende indsats tydelig. Børn fra familier i udsatte positioner, med et højt eller ustabil fremmøde i dagtilbuddet, kan være særlig vanskelige at opfange og tilrettelægge indsatser omkring. Generelt kan man se at fremmøde i de aarhusianske dagtilbud har en betydning for børn på forskellige områder. Bl.a. ses der af sprogscreeningsresultater før skolestart fra årene fra 2013-2017, at der er en klar sammenhæng mellem børnenes alder ved indskrivning i dagtilbud og deres resultater ved sprogscreeningen. Det indikerer, at dagpleje- og vuggestueafdelinger formår at løfte børnenes sproglige niveau i den periode børnene går i dagtilbuddet, hvilket ikke kan ses hos den gruppe af børn der starter i børnehaven ved tre år. Ydermere er der en sammenhæng mellem børnenes fremmøde i dagtilbuddet og graden af senere fravær i skole, hvilket kan pege på at mønstre i fravær grundlægges i familien allerede i barnets tidlige år og påvirker barnet videre ind i skolen. Det tydeliggør vigtigheden af en yderst opmærksom pædagogisk tilgang til børnegruppen og et tæt forældresamarbejde, for at kunne forebygge at udsathed ikke bliver langvarig.

I den netop igangværende analyse af dansk som andetsprogsområdet i Aarhus, ses i en række interviews med pædagogiske ledere og medarbejdere i dagtilbud, at der trods succeshistorier med forældresamarbejdet fortsat opleves udfordringer i samarbejdet. Det opleves særligt i de tilfælde hvor samtalekulturen i dagtilbud og hjem er meget forskellig fra hinanden, at der kan opleves barrierer ift. at tale med forældrene om barnets udfordringer, og at der i nogle familier kan være et forbehold overfor det system som dagtilbuddet repræsenterer. Det kan pege på, at der er behov for en kapacitetsopbygning af pædagogisk personale, der arbejder med specialpædagogiske problemstillinger på normalområdet.

Evalueringen af READ dagtilbud- 3-6 år, viser at der er ni kommunale dagtilbud, ud af i alt 39 dagtilbud, der i 2019 og 2020 har benyttet sig af READ-materialerne til forældre til de 3-6-årige. Tolv forskellige dagtilbud har over de to år lånt READ-materialerne. Seks af dagtilbuddene benyttede sig af lån i begge kalenderår. I distrikt Øst og Vest hvor dagtilbuddene har den højeste andel af børn, som er vurderet til at have behov for en fokuseret eller særlig sprogindsats ved tre år, har ingen dagtilbud benyttet sig af indsatsen, hvilket kan indikere at dagtilbuddene har benyttet sig af lokale forældrerettede indsatser. Det viser dog, at READ-materialet bruges *mindst* de steder, hvor der er *størst* behov. Her er altså et udviklingspotentiale ift. at finde metoder hvorpå indsatsen kan udbredes til dagtilbud med familier der har det største behov.

READ Dagtilbud- 0-3 år, er pr. marts 2020 leveret til alle 0-3-års- afdelinger i Kommunen. I hvilket omfang materialet er taget i brug til forældre til de 0-3-årige, er der ikke viden om.

I Børn og Unge arbejdes med afsæt i forebyggelsesstrategien, der har til hensigt at forebygge udsathed med en tidlig og rettidig opsporing og indsats og med et mål om et styrket forældresamarbejde. Udover specifikke centrale eller lokalt initierede indsatser, der enten forebygger eller understøtter børn i udsatte positioner, har dagtilbuddene med afsæt i formålsbeskrivelsen, til opgave at skabe inkluderende læringsmiljøer med afsæt i

børnenes behov. Eksempelvis er sunde mad- og måltidsvaner og fysisk aktivitet allerede i den tidlige barndom, afgørende for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, og derfor er det sundhedsfremmende samarbejde mellem sundhedspleje, dagtilbud og forældre om mad og måltider derfor et væsentligt led i at udligne den sociale ulighed i sundhed.

Bl.a. viser en analyse af overvægtige børn i Aarhus i 0. klasse opdelt på modersmål viser, at der er en markant højere forekomst af moderat overvægt og særligt svær overvægt blandt elever med dansk som andetsprog. Der ses en stor spredning mellem dagtilbuddene, der viser, at det er afgørende med fokus på overvægt, kost og bevægelse i dagtilbud. Dette kan igen underbygge et behov for kompetenceudvikling for madprofessionelle og pædagoger, så pædagogiske og læringsmæssige rammer og forældresamarbejdet om barnets mad og måltidsvaner styrkes.

Dagtilbuddene i Aarhus har i forbindelse med sidste kvalitetsopfølgning på dagtilbudsområdet, 2017, netop været optagede af hvordan de kan skærpe forældresamarbejdet omkring børns trivsel, læring, udvikling og dannelse og har bl.a. arbejdet med det differentierede forældresamarbejde.

Et nyt notat fra DEA viser, at der blandt de danske daginstitutioner er en betydelig forskel på institutionernes løfteevne, hvor nogle institutioner formår at løfte børnene, mens andre ikke gør. Særligt inden for gruppen af daginstitutioner med en høj andel børn fra udsatte positioner, er der en betydelig spredning i daginstitutionernes løfteevne i forhold til børnenes resultater i de nationale test i dansk og matematik og deres trivsel i indskolingen. I Aarhus Kommune formåede samtlige institutioner med en høj andel børn i udsatte positioner (ca. 15 % af det samlede antal undersøgte institutioner i perioden 2010-2014) at løfte børnene signifikant, men der var alligevel en markant forskel i, hvor meget de enkelte institutioner løftede børnene.

Forskning viser, at børn, udelukkende ved at være i en udsat position, kan blive fastholdt i en særlig rolle og ekskluderet fra de øvrige børnefællesskaber og i de tætte relationer med det pædagogiske personale. Det må derfor konkluderes, at de aarhusianske dagtilbud, som dagtilbud i resten af Danmark i øvrigt, har en vigtig forebyggende rolle ift. at sikre en høj kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer. Med et bevidst afsæt i det pædagogiske grundlag og i det kontinuerlige arbejde med læreplanen og en styrket evalueringspraksis, kvalitetssikres det pædagogiske arbejde, så der ikke pågår en ubevidst ekskluderende praksis i de aarhusianske dagtilbud.

Evaluering af dagtilbuddenes arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan (EVA, 2020), viser at dagtilbuddene på landsplan kan blive endnu bedre til at arbejde med hvordan det enkelte barn understøttes i at deltage i børnefællesskaber. Aarhus kommunes dagtilbud peger selv på, at de pba. arbejdet med realiseringen af den styrkede læreplan er blevet bedre til at indrette læringsmiljøerne med afsæt i børnenes behov, inddrage børnenes familiestruktur og hverdag som afsæt for samtaler om forskellighed – men at de også kan blive bedre til at følge op på, om børnene får det ønskede udbytte.

Med afsæt i rapporten bliver det tydeligt, at der er behov for at få endnu mere viden om dagtilbuddenes løfteevne, for at sikre at alle børn får lige muligheder og det bedste afsæt de kan igennem deres tid i dagtilbuddet. Et mere dybdegående og nuanceret blik på praksis gennem observationer af læringsmiljøerne, vil kunne bibringe mere af den viden, der er behov for.

Indstilling

Til Aarhus Byråd via Magistraten
Fra Børn og Unge
Dato 9. juni 2021

Kvalitetsrapport 2021 for 0-6 års-området

Opfølgning på kvaliteten på 0-6årsområdet i Børn og Unge med særligt fokus på de pædagogiske læringsmiljøer og børn i sårbare og udsatte positioner.

1. Resume

Lovgivningen foreskriver, at kommunalbestyrelsen hvert andet år drøfter kvaliteten på dagtilbudsområdet med henblik på at iværksætte tiltag, der kan understøtte dagtilbuddene i at leve op til lovens krav om kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer.

Kvalitetsafrapporteringen 2021 er centreret om kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer og børn i sårbare og udsatte positioner. De to temaer fokuserer på henholdsvis kvaliteten i de sproglige læringsmiljøer, udemiljøer og personalesammensætningen. I forhold til børn i udsatte og sårbare og udsatte positioner er fokus på udviklingen i visitation, fremmøde og kost og bevægelse.

Rapporten belyser betydningen af kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Rapporten peger på variation på tværs af dagtilbuddene både hvad angår børnenes sproglige udvikling, arbejdet med kost og bevægelse, herunder udfordringer med overvægt. Ligesom der også fremgår variation i organiseringen af de pædagogiske læringsmiljøer.

2. Beslutningspunkter

Det indstilles:

At 1) byrådet drøfter kvaliteten på dagtilbudsområdet med særligt fokus på de pædagogiske læringsmiljøer og børn i sårbare og udsatte positioner

At 2) rådmanden frem mod næste kvalitetsopfølgning iværksætter tiltag, der understøtter dagtilbuddenes arbejde med de i bilag 2 fremlagte opmærksomhedspunkter.

At 3) at dagtilbuddene frem til næste kvalitetsrapport i foråret 2023 har et særligt fokus på

- at fremme kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer, herunder sproglige læringsmiljøer, udemiljøer og personalesammensætning,
- at styrke deltagelsesmulighederne for børn i sårbare og udsatte positioner med særligt fokus på inklusion og visitation til specialtilbud, fremmøde samt kost og bevægelse

3. Baggrund

Det er byrådets ansvar at følge op på kvaliteten af de tilbud, der leveres til kommunens børn og unge. I praksis er denne opgave i vid udstrækning delegeret til Børn og Unge, men tilsynsforpligtelsen og opfølgningen på kvaliteten påhviler byrådet og kan ikke delegeres.

Med dagtilbudsloven fra 2018 blev byrådets forpligtelse til at drøfte kvaliteten på dagtilbudsområdet skærpet, idet der hermed blev stillet krav om en politisk drøftelse af kvaliteten hvert andet år med henblik på at vurdere om dagtilbuddene har de betingelser og rammer, der gør dem i stand til at leve op til lovens krav. Det vil sige, at byrådet i forbindelse med opfølgningen på kvaliteten skal vurdere, om det er behov for iværksættelse af tiltag, der kan understøtte dagtilbuddenes kvalitetsudvikling.

Byrådet besluttede i 2019 at forenkle og fokusere kvalitetsafrapporteringen og hermed skærpe afsættet for de politiske rapporter. Det betyder, at kvalitetsrapporten på

6-18 årsområdet behandles i lige og på 0-6årsområdet i ulige år.

Den nye ramme for det lokale arbejde med kvalitetsopfølgning og tilsyn, besluttet i byrådet den 28. april 2021, fastlægger en tæt sammenhæng mellem den politiske drøftelse af kvaliteten på dagtilbudsområdet og det lokale arbejde med kvalitet. Således sætter byrådets beslutninger retning for fokus i det lokale arbejde med kvalitetsopfølgning og tilsyn i en kommende toårig periode.

4. Effekt

Den tætte sammenhæng mellem det lokale arbejde med kvalitetsopfølgning og den politiske drøftelse skal sikre det bedst mulige grundlag for en dynamisk og lærende organisation og for de lokale indsatser, hvor børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse er et fælles anliggende. Dette i tråd med børne- og ungepolitikken, hvor ambitionen er, at alle børn og unge udvikler deres potentialer bedst muligt, så alle bliver så dygtige, som de kan, samtidig med at de trives og indgår i sociale fællesskaber.

Vi ved fra forskningen, at høj kvalitet i dagtilbuddene skaber en varig effekt hos børnene. Rapporten peger på den ene side på en række områder, hvor der er forskel i, hvordan børnene i dagtilbuddene trives og udvikler sig. På den anden side bliver det i mange tilfælde ikke afdækket, hvad årsagen til variationen er. Det vil med andre ord sige, at rapporten tegner et billede af, at vores viden om kvaliteten af den pædagogiske praksis på dagtilbudsområdet er begrænset.

Sproglige læringsmiljøer

Forskningen peger på, at interaktionen mellem voksen og barn er den mest betydningsfulde enkeltfaktor for børnenes intellektuelle udvikling. Sproget er børnenes nøgle til trivsel og udvikling. Rapporten viser, at 11 % af børnene i Aarhus ved 3 år har behov for en sprogindsats, udover den generelle sprogindsats i dagtilbuddene. Det viser også, at børn med dansk som andetsprog generelt er væsentlig mere udsatte hvad angår sproglig udvikling. Omvendt er

denne opgørelse også udtryk for, at 89 % af børnene har en sproglig udvikling inden for normalområdet.

Forskningen og data i rapporten viser desuden, at det er de børn, som har mest brug for det, som personalet taler mindst med. Det vil sige, at det er de børn, der har størst behov, som får mindst støtte til deres sproglige udvikling i hverdagen.

Udemiljøer

Forskningen viser, at børn – og særligt børn i sårbare og udsatte positioner – profiterer af pædagogiske læringsmiljøer udenfor. Udemiljøer skaber andre muligheder for børns leg og udfoldelse, som er en vigtig kilde til kropslig, sanselig og følelsesmæssig udvikling.

Data i rapporten viser, at kvaliteten falder i de pædagogiske læringsmiljøer udenfor. Dels mangler børnene materialer og legetøj til at udvikle deres leg, og dels er personalet længere væk fra børnene, så deres mulighed for at understøtte børnenes sproglige og sociale udvikling er forringet.

COVID-19 tiden har medført et øget fokus på behovet og mulighederne for at styrke kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer uden for i dagtilbuddene.

Personalesammensætning

Dagtilbudsloven stiller krav til dagtilbuddene om at etablere læringsmiljøer af høj kvalitet hele dagen. I den henseende er normeringer og personalesammensætningen afgørende faktorer for kvaliteten af læringsmiljøerne. Det vil sige, at lovgivningen stiller krav til dagtilbuddenes organisering og planlægning af de tilgængelige ressourcer.

Børn og Unges egen normeringsundersøgelse viser generelt en bedre normering om formiddagen end om eftermiddagen. Foruden variationen hen over dagen findes også betydelig variation på tværs af byen.

I gennemsnit er andelen af uddannet personale 64% i vuggestuer og 67 % i børnehaver. Yderligere analyser viser, at den reelle pædagogandel falder til hhv. 52 % i vug-

gestuerne og 55 % i børnehaverne, når der tages højde for fravær, vikardækning, åbningstider og reel børnetid.

Vi går en tid i møde med stigende børneantal, en stor gruppe af pædagoger, som nærmer sig pensionsalderen, rekrutteringsudfordringer og et lovkrav om minimumsnormeringer pr. 1. januar 2024. Dette betyder, at dagtilbuddene står over for en markant rekrutteringsmæssig udfordring – både nu og på sigt.

Børn i sårbare og udsatte positioner

Dagtilbudsloven giver dagtilbuddene et eksplicit ansvar for at have fokus på udvikling og trivsel hos børn i sårbare og udsatte positioner og sikre lige deltagelsesmuligheder for alle børn i de pædagogiske læringsmiljøer.

Forskningen viser, at netop i forhold til denne gruppe har kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer stor betydning for børnenes fremtidige tilværelse. I dagtilbuddenes egne evalueringer af arbejdet med den pædagogiske læreplan peges på, at netop det at lykkes med denne gruppe optager dem meget. DEA's rapport fra januar 2021 underbygger også dagtilbuddenes løfteevne og peger på stor variation på tværs af dagtilbuddene i Aarhus kommune.

Inklusion og visitation til specialtilbud

Aarhus Kommune oplever en stigning i antallet af børn og unge, som har behov for en ekstra indsats eller ekstra støtte i en længere eller kortere periode. Det kommer til udtryk ved en stigning i antallet af indstillinger til PPR, antallet af børn og unge i specialklasser og antallet af børn og unge som henvises til Børne- og Ungdomspsykiatrisk afdeling (BUA). Tendensen er landsdækkende, og derfor ikke en særskilt udfordring i Aarhus Kommune. Det er dog svært at konkludere, om stigningen i antallet af børn og unge med specialpædagogiske behov er en entydigt negativ tendens. Det kunne muligvis også være udtryk for, at det øgede fokus på en tidlig, forebyggende indsats betyder, at flere børn og unge i begyndende mistrivsel opdages og får den nødvendige hjælp, eller en kombination af begge dele.

Arbejdet med tidlig indsats, herunder 'Trivselsmøder', har medvirket til et styrket fokus på barnets mistrivsel og en styrket systematisk proces med bl.a. større inddragelse af forældrenes perspektiv. Det styrkede fokus skal bidrage til, at børn med særlige behov opdages tidligere, så det bliver muligt at give barnet den støtte, det har behov for. Der er en opmærksomhed på, at alle børn skal trives i de tilbud de er i, og på trivselsmødet afklares om det er i et specialtilbud eller i et almentilbud, at barnet vil trives bedst.

Fremmøde i dagtilbud

Vi ved fra forskning, at dagtilbud af høj kvalitet gør en forskel for børn i udsatte positioner. Det forudsætter imidlertid et stabilt fremmøde i dagtilbuddet

Børn, som har et sprogstøttebehov, har i særlig grad brug for dagtilbuddets sproglige læringsmiljøer. Det skyldes, at sproglige læringsmiljøer af høj kvalitet kan være med til at udligne nogle af de sproglige forskelle, der måtte være. Højt fravær medfører en øget risiko for, at barnet får færre sproglige input af høj kvalitet, hvilket påvirker barnets sprogudvikling.

Børn i dagtilbud havde i 2020 en gennemsnitlig fremmødeprocent på 70 %. Rapporten viser desuden en tydelig sammenhæng mellem børnenes fremmøde i det sidste halve år af deres indskrivning i dagtilbud og deres efterfølgende skolefravær i det første halvår af 0. klasse. Ud af de børn, som havde et relativt lavt fremmøde i dagtilbud, var der 18 %, som havde et elevfravær på mindst 10 % i 0. klasse, mens andelen omvendt kun var 2 % blandt de børn, som havde det højeste fremmøde i dagtilbud.

Fremmøde i dagtilbud retter sig mod at finde løsninger i læringsmiljøet i samarbejdet mellem familie og dagtilbud. Det understreger vigtigheden af et tæt forældresamarbejde, hvor forældrene inddrages i samarbejdet om barnet allerede ved start i dagtilbuddet og inden via sundhedsplejen.

Sundhed – kost og bevægelse

Rapporten viser ligeledes stor variation i andelen af børn med overvægt. Analyserne peger også på, at udfordringerne er centreret om enkelte dagtilbud. Samtidig tilbydes hverken målrettede kost- eller bevægelsesinitiativer fra forvaltningen, men der arbejdes lokalt med samarbejdet med børn og forældre om kost og bevægelse.

5. Ydelse

I relation til Børn og Unges nye ramme for lokal kvalitetsopfølgning og tilsyn knyttes den politiske drøftelse tættere sammen med det lokale arbejde med kvalitetsopfølgning.

Arbejdet med at udvikle og følge op på kvaliteten i Børn og Unge går på to ben. Dels den politiske drøftelse af kvaliteten hvert andet år, og dels det løbende og systematiske lokale arbejde. Rammen for kvalitetsopfølgning og tilsyn forbinder de to perspektiver og giver en fælles retning.

Efter byrådets behandling af kvalitetsrapporten arbejder man lokalt videre med de temaer, som er behandlet politiske. Rådmanden forpligter sig endvidere på at iværksætte tiltag, der kan understøtte dagtilbuddene i forhold til de opmærksomhedspunkter, der er fremhævet med afsæt i kvalitetsrapporten. I forbindelse med den næste afrapportering til byrådet følges der op på det lokale arbejde med temaerne fra kvalitetsrapporten.

6. Organisering

Med den nye organisering af kvalitetsrapporten for 0-6 årsområdet er det hensigten, at kvalitetsopfølgningen i højere grad end tidligere inddrager lokale perspektiver, kvalitative data og kommer bagom de opgørelser, som kan vises kvantitativt.

I forlængelse heraf – og i lighed med rapporten for skole og FU i 2020 – er udarbejdelsen af rapporten sket gennem en inddragende proces. Ledernetværkene for dagtilbud, skoler, SFO og klubber samt faglige organisationer, lederforeninger og forældreorganisationer har med afsæt i data anbefalet temaer til kvalitetsrapporten. I forbindelse med selve udarbejdelse af rapporten har lokale enheder også

været inddraget i forhold til at kvalificere data med erfaringer fra praksis.

I marts-april 2021 har et udkast til kvalitetsopfølgning på 0-6 årsområdet været sendt til udtalelse hos dagtilbudsbestyrelser og interessenter på dagtilbudsområdet. Muligheden for at indgive udtalelse er blevet suppleret af et informationsmøde om kvalitetsrapporten. Der er indkommet 11 udtalelser. I bilag 4 findes en sammenfatning af udtalelserne, ligesom udtalelserne kan læses i deres fulde længde i bilag 5.

Generelt kvitterer udtalelserne for et skærpet fokus på dagtilbudsområdet. Der er en opmærksomhed på formål og læsevenlighed i forhold til, at det er bestyrelserne der skal komme med en udtalelse. Det virker som et fagligt dokument, som det kan være svært for bestyrelserne at forholde sig til. En del af høringssvarene peger på mangel af viden om kvaliteten af læringsmiljøerne på tværs af byen og ikke kun fra pilotprojekter eller praksiserfaringer.

7. Ressourcer

Indstillingen har ingen økonomiske, miljømæssige eller arbejdsmiljømæssige konsekvenser

Underskrift rådmand

/

Underskrift direktør

Indstilling

Til Aarhus Byråd via Magistraten
Fra [Klik her for at angive tekst.](#)
Dato Dato for fremsendelse til MBA

Bilag

- Bilag 1: Kvalitetsrapport 0-6års- området
- Bilag 2: Opmærksomhedspunkter på baggrund af kvalitetsrapporten
- Bilag 3: Datapakke
- Bilag 4: Opsummering af høringssvar
- Bilag 5: Høringssvar
- Bilag 6: Opfølgning på kvaliteten i private dagtilbud og pasningsordninger

Tidligere beslutninger

Byrådsbeslutning den 14. august 2019

Byrådsbeslutning den 15. april 2020

Byrådsbeslutning den 28. april 2021

Sagsnummer: 20/099066-34

Antal tegn: 14207

Pædagogik og Forebyggelse

Sagsbehandler: Louise Heltborg Budde

Tlf.: 30 52 68 73

E-post: lohebu@aarhus.dk

Bilag 3: Opmærksomhedspunkter og handlingsforslag på baggrund af kvalitetsrapporten på 0-6-årsområdet

På baggrund af kvalitetsrapporten fremhæves følgende opmærksomhedspunkter i relation til kvalitetsrapportens overordnede temaer og hertil hørende fokusområder.

Organisatoriske opmærksomhedspunkter

Opmærksomhedspunkter fra kvalitetsrapporten	Status og mulige tiltag
<p>Variation på tværs Det kommer til udtryk i kvalitetsrapporten, at der er stor variation i kvaliteten af den pædagogiske praksis på tværs af stuer, afdelinger og dagtilbud.</p>	<p>Hvad gør vi nu? Stærkere læringsfællesskaber er den kulturforandring, der forpligter organisationen til videndeling, organisatorisk læring og lærende fællesskaber, så børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse er et fælles anliggende.</p> <p>Ved hjælp af læringssamtaler, ledelsesopfølgninger og drøftelser i netværk styrkes den professionelle dømmekraft og organisatoriske læring.</p> <p>Hvad kunne vi gøre fremover? Lokal ramme for kvalitetsopfølgning og tilsyn, herunder fastholdelse af Stærkere Læringsfællesskaber.</p>
<p>Sproglige læringsmiljøer Kvalitetsrapporten peger på, at de børn, der har mest brug for sproglig stimulering i dagtilbuddet, får mindst. De pædagogiske medarbejdere taler mere med de børn, der i forvejen har sprog. Det gælder både i den før-sproglige alder og senere.</p> <p>Dette er et opmærksomhedspunkt og et fokus på de sproglige læringsmiljøer, der rækker bredere end DSA-problematikken. Dette er et opmærksomhedspunkt på den generelle bane.</p> <p>Rapporten peger på, at udfordringen centrerer sig om organiseringen af</p>	<p>Hvad gør vi nu: Der er på nuværende tidspunkt igangsat et omfattende arbejde med sprog – både bydækkende, men også lokalt, eksempelvis i vestbyen.</p> <p>Børns tidlige sprog er et af de eksisterende tilbud, som har stor effekt på medarbejdernes tilgang til de sproglige læringsmiljøer og medvirker til at løfte kvaliteten af de sproglige læringsmiljøer.</p> <p>Desuden arbejdes også med fysiske materialer til dagtilbuddene som kan styrke kvaliteten i det fysiske sprog miljø og hjælpe dialogen, eksempelvis sprogjulekalender, samtaledug mv.</p> <p>Hvad kunne vi gøre fremover?</p>

<p>det pædagogiske læringsmiljø, herunder det pædagogiske personale rundt om børnene. Det er således et fokuspunkt, at den pædagogiske praksis tilrettelægges, så dagtilbuddene i højere grad arbejder med sprogstimulering af <u>alle</u> børn – også dem, der har mindst sprog, for det er dem, der har mest brug for det.</p>	<p>Dagtilbuddene understøttes i, at sprogarbejdet fremover har et tydeligere fokus på den før-sproglige alder. Blandt andet med gode erfaringer fra Børns Tidlige Sprog, hvor evalueringer også viser, at netop dette fokus efterspørges lokalt.</p> <p>Understøttelse af realisering af dagtilbudslovens krav om at skabe lige deltagelsesmuligheder for alle børn ved f.eks. kompetenceudvikling af ledere med fokus på faglig ledelse og organisering af kvalitet i de pædagogiske læringsmiljøer.</p>
<p>Personalesammensætning Resultater fra normeringsundersøgelsen viser en væsentlig variation i normeringen hen over dagen. Men også, at der er stor variation på tværs.</p> <p>Eksempelvis ses det, at normeringen om eftermiddagen er dårligere end om formiddagen. Samtidig ses en klar tendens til, at børnene i overvejende grad er udenfor om eftermiddagen. Kombinationen af disse to fund sætter kvaliteten i udemiljøerne under pres.</p> <p>Der er lovgivningsmæssige krav om, at de tilgængelige ressourcer skal bruges på at skabe læringsmiljøer af høj kvalitet gennem hele dagen. Med dette in mente rejser kvalitetsrapporten en række spørgsmål vedr. den lokale organisering og prioritering/planlægning af de tilgængelige ressourcer.</p>	<p>Hvad gør vi nu? Af større 'projekter' taler den nyligt indgåede Arbejdstidsaftale samt PAPPA-systemet ind i organiseringen og planlægningen af de tilgængelige ressourcer, herunder det pædagogiske personale.</p> <p>Hvad kunne vi gøre fremover? Organisering spiller en central rolle i arbejdet med etablering af en evalueringskultur i dagtilbuddene. Derfor arbejdes der også fortsat videre på denne lovpligtige bane, og et handlingsforslag kunne i den forbindelse være at tænke fokus på organisering og planlægning sammen med dels ledelsesopgaven, men evt. også med kompetenceudviklingen af det pædagogiske personale.</p>

Politiske opmærksomhedspunkter

Opmærksomhedspunkter fra kvalitetsrapporten	Status og mulige tiltag
<p>Viden om pædagogisk praksis</p> <p>Generelt er det et opmærksomhedspunkt, at objektiv viden på tværs af dagtilbuddene, såvel kvantitativ som kvalitativ, er begrænset. Der findes kvantitative data om børnenes udbytte fra sprogvurderinger og data fra dialoghjulet, men data fra dialoghjulet er ikke udviklet til at sammenligne på tværs.</p> <p>På den kvalitative bane er der data fra den pædagogiske læreplan og evalueringen af arbejdet med den pædagogiske læreplan, hvilket er et selvevaluerende redskab.</p> <p>Når der spørges ind til kvaliteten af den pædagogiske praksis, er det således svært at give et entydigt svar, da Børn og Unge-forvaltningen og Byrådet ikke er systematisk tæt nok på den pædagogiske praksis.</p> <p>Der findes f.eks. ikke systematiske observationer af de pædagogiske læringsmiljøer på tværs. Kvalitetsrapportens data fra ECERS og ITERS stammer fra et pilotprojekt, og der gennemføres ikke andre systematiske læringsmiljøobservationer.</p> <p>Systematisk arbejde med egne kvalitative data, som kan danne afsæt for kvalitetsopfølgningen, er heller ikke tilgængelige.</p>	<p>Hvad gør vi nu:</p> <p>Faglige distriktskonsulenter, læringspartnere, PPR- og sundhedsplejepersonale mv. har berøring med og indsigt i dagtilbuddenes hverdag, herunder hvilke lokale fokusområder de arbejder med, og hvordan de gør de. Der er dog ikke noget systematisk tværgående data herpå, og dagtilbuddenes praksis er vidt forskellig med vidt forskellige fokusområder og tilgange til den pædagogiske praksis.</p> <p>Hvad kunne vi gøre fremover?</p> <p>I andet halvår 2021 forventes en udmøntning af finanslovsaftalen vedr. eksternt tilsyn på dagtilbudsområdet. Heri indgår et krav om observationer af læringsmiljøerne i dagtilbuddene. Det afgørende bliver i den forbindelse, at observationerne giver så kvalificeret og anvendeligt et datagrundlag som mulig og kan tilpasses konteksten i Aarhus.</p> <p>Udmøntningen af finanslovsaftalen forventes at blive behandlet i byrådet i efteråret 2021/vinter 2022. Parallelt med udmøntningen har Børn og Unge igangsat en følgegruppe med repræsentanter fra BUPL, FOA og DTLAa, hvor redskaber til observationer af kvalitet i dagtilbud drøftes.</p>

<p>Visitation og inklusion</p> <p>Antallet af børn med særlige behov i dagtilbuddene er stigende. Det gælder både antallet af børn som tildeles ekstra støtteressourcer, antallet af børn som skal i et særligt dagtilbud, eller antallet af børn, som starter direkte i et specialpædagogisk undervisningstilbud.</p>	<p>Hvad gør vi nu:</p> <ul style="list-style-type: none">• MSBs Sociale Bæredygtighedsplan, som har fokus på børn med særlige behov.• Trivselsmøderne, som nu er for hele 0-6 årsområdet, som sætter fokus på den tidlige indsats og systematikken i forbindelse hermed. <p>Hvad kunne vi gøre fremover?</p> <ul style="list-style-type: none">• Analysen af PPR, som bl.a. kan have betydning for PPRs betjening af dagtilbuddene.• Arbejdet med mellemformer i skolerne, som kan få en afsmittende effekt på distriktssamarbejdet med dagtilbuddet om udvikling af bredere børnefællesskaber. <p>PPR er i denne forbindelse optagede af, hvordan tankerne i den igangværende kulturforandringsproces i arbejdet med mellemformer, kan tænkes ind i 0-6 årsområdet og 0-18 års-samarbejdet i distrikterne.</p> <p>I foråret 2021 påbegyndes en proces om, hvordan mellemformer i et dagtilbudsperspektiv kan tilrettelægges, med afsæt i de erfaringer der på daværende tidspunkt er gjort på skoleområdet. Derudover vil der, som en del af denne proces, blive drøftet kompetenceudvikling af de professionelle med fokus på de specialpædagogiske kompetencer.</p>
---	--

<p>Udemiljøer</p> <p>Kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer falder, når børnene bevæger sig udenfor. Der ses en lavere kvalitet i forhold til tilgængeligheden af legetøj og andre materialer, der understøtter leg og læring. Men også i forhold til det pædagogiske personales tilgængelighed og samvær med børnene udenfor. Personalet opholder sig længere væk fra børnene rent fysisk udenfor sammenlignet med indenfor. Det kan hænge sammen med normeringen hen over dagen, og dermed igen organiseringen af læringsmiljøerne.</p>	<p>Hvad gør vi nu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilbud om temakasser, der kan kvalificere praksis i udemiljøerne • Inspiration fra Natursamarbejdet • Temamøder i alle distrikter med fokus på udendørs læringsmiljøer i en coronatid: I forbindelse med den ændrede praksis ved COVID-19 og deraf erfaringer fra dagtilbuddene, blev det i efteråret 2020 besluttet at afholde temamøder i alle distrikter med inspiration og videndeling på tværs af dagtilbud. Temamøderne blev afholdt for ledere og ressourcepersoner i dagtilbud i januar og februar 2021
	<p>Hvad kunne vi gøre fremover?</p> <p>Understøtte dagtilbuddene i at sætte fokus på spændende og attraktive legepladser, hvor der sigtes efter at minimere omfanget af 'døde zoner', herunder et øget fokus på udemiljøerne som væsentlige læringsmiljøer med afgørende betydningen for børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse.</p> <p>Fokus på 'Det åbne dagtilbud', hvor dagtilbuddene gør brug af nærområderne udenfor institutionen. Derudover foreslås det at fortsætte nogle af de gode og succesfulde initiativer og aktiviteter, der allerede er igangsat og som er beskrevet i kvalitetsrapporten.</p> <p>Fokus på organisering og planlægning, herunder faglig ledelse, ved hjælp af kompetenceudvikling af pædagogiske personale og ledelse.</p>

<p>Kost og bevægelse</p> <p>I rapporten ses en forholdsvis stor andel af børn med overvægt i nogle dagtilbud. Endnu en gang ses også her stor variation på tværs af byen. Det er imidlertid et opmærksomhedspunkt, at vi ikke på nuværende tidspunkt har nogle indsatser, der understøtter dagtilbud eller forældre i arbejdet med kost og bevægelse.</p>	<p>Hvad gør vi nu:</p> <p>I øjeblikket er der ingen centrale indsatser, der understøtter arbejdet med kost og bevægelse i dagtilbuddene. Rapporten peger på mange lokale tiltag, men vi har ingen viden om effekten for børnene.</p> <p>Hvad kunne vi gøre fremover?</p> <p>Forslag til konkrete indsatser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genetablering af den tidlige indsats og uddannelse af motorikvejledere og motorikassistenter (bydækkende) • Dagtilbuddene formulerer en sundhedspolitik • Tættere samarbejde mellem sundhedsplejen og dagtilbud • Mere fokus på sundhed, bevægelse og kost i dagtilbud • Der er stillet forslag om produktionskøkkener i budgetforhandlingerne – endnu uvist, hvor meget dagtilbuddene bliver tænkt ind. Det kan sætte fokus på kost. • Penge i corona-trivselspakken: Familierettede bevægelsesindsatser. Produktet er ikke udviklet. Udvikling af indsats sker i skoleåret 2021/2022.
<p>Løfteevne</p> <p>I kvalitetsrapporten beskrives, hvordan dagtilbuddene løfter de børn, der befinder sig i sårbare og udsatte positioner. Det beskrives også, at der er stor variation i dagtilbuddenes løfteevne. Dagtilbuddenes løfteevne er et opmærksomhedspunkt i sig selv, men det er også et opmærksomhedspunkt, at vi ikke kan sige noget om, hvad det er der løfter børnene. Der skal vi tilbage til kvaliteten i læringsmiljøerne og læringsmiljøobservationerne.</p> <p>Der ses ligeledes en stor variation i anvendelsen af READ på tværs af dagtilbud. Kun 9 ud af 37 kommunale dagtilbud har benyttet sig af READ. Der ses ligeledes en tendens til, at de dagtilbud der anvender af materialet, ikke er de dagtilbud, som har de mest sprogligt udfordrede børn. Noget tyder på, at materialerne ikke anvendes, da de måske er for svært tilgængelige.</p>	<p>Hvad gør vi nu:</p> <p>Det generelle og løbende arbejde med kvalitet og læringsmiljøer taler direkte ind i dagtilbuddenes løfteevne.</p> <p>Hvad kunne vi gøre fremover?</p> <p>I forhold til READ vil et konkret handlingsforslag være et kigge i retning af en større udbredelse af materialet og samtidig sikre en større og nemmere tilgængelighed for dagtilbuddene. I dag skal materialet lånes gennem Center for Læring, og et muligt håndtag kunne derfor være at udbrede materialet således alle afdelinger fik deres eget og dermed undgik 'låne-processen'</p>

<p>Fremmøde i dagtilbud Kvalitetsrapporten indikerer en sammenhæng mellem børnenes fremmøde i dagtilbuddet og graden af senere fravær i skolen. Dette peger på at mønstre i fraværet grundlægges i familien allerede i barnets tidlige år.</p> <p>I øjeblikket pågår en drøftelse i MBU og MSB vedrørende 'Den sociale Bæredygtighedsplan', hvor der er fokus på en bedre hverdag for sårbare børn, herunder blandt andet et tema om fremmøde i dagtilbud. Der er i den forbindelse en opmærksomhed på at viden fra kvalitetsrapporten og Den sociale Bæredygtighedsplan sammentænkes.</p> <p>Arbejdet med fremmøde i dagtilbud er tæt forbundet med forældresamarbejdet og samarbejdet mellem dagtilbud og hjemmet generelt. I den forbindelse vil overgangsarbejdet også være relevant ind i arbejdet med fremmøde i dagtilbud.</p> <p>Derudover peger kvalitetsrapporten også på, at der i visse tilfælde er behov for pædagogisk personale med specialpædagogiske kompetencer.</p>	<p>Hvad gør vi nu: Komme-gå-registrering Forældresamarbejde og fokus på eksempelvis overgange fra hjem til dagtilbud, men også evt. fra vuggestue/dagleje til børnehave.</p>
	<p>Hvad kunne vi gøre fremover? Fortsat og øget fokus på forældresamarbejde. Øget fokus på / italesættelse af registreringen af alle børn hver dag i komme-gå-systemet.</p> <p>Kapacitetsopbygning af pædagogisk personale med kompetencer indenfor de specialpædagogiske problemstillinger. Dette komplementerer også de pædagogiske kompetencer i dagtilbuddene i forhold til inklusion og visitation til specialtilbud.</p>

Opsamling på udtalelser til kvalitetsrapporten på 0-6årsområdet

13. april 2021

Side 1 af 2

Der er indkommet 11 udtalelser til kvalitetsrapporten på 0-6 årsområdet. 8 udtalelser fra dagtilbudsbestyrelser, 1 fra dagtilbudsledernes forening, DTLAa, 1 fra Aarhus forældreorganisation, ÅFO og 1 fra Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund, BUPL.

Generel opsamling på udtalelser fra dagtilbudsbestyrelser:

Udtalelserne kvitterer overordnet for en særskilt kvalitetsrapport på 0-6-årsområdet. Det påpeges, at en sådan kvalitetsrapport giver selvstændigt fokus på kvalitetsudviklingen på 0-6-årsområdet – noget der tidligere har været savnet. Derudover tages det positivt imod, at rapporten i kapitel 1 definerer kvalitetsbegrebet, som giver et fælles udgangspunkt.

Bestyrelserne er overvejende positive overfor de udvalgte temaer som de beskriver nuancerede og velvalgte i forhold til dagtilbuddenes arbejde med realiseringen af den pædagogiske læreplan. Derudover modtages det særdeles positivt, at rapporten har en stærk videns- og evidensbaseret tilgang.

Det fremhæves også, at rapporten er omfattende og vanskelig at forholde sig til for en forældrebestyrelse. Der skal i den forbindelse gøres opmærksom på, at målgruppen for rapporten er Byrådet og ikke de lokale forældrebestyrelser – et enkelt høringssvar er opmærksom på denne sondring og nævner i samme moment, at omfanget er mere passende, når rapporten er målrettet Byrådet og har det formål som den har.

Det påpeges desuden i hovedparten af høringssvarene, at der ikke er særligt mange lokale data, og at der savnes et bedre og mere bydækkende dagtaggrundlag.

Opsamling fra DTLAA:

DTLAA stiller sig positive i forhold til, at der nu udarbejdes en særskilt kvalitetsrapport på 0-6-årsområdet. Dette medfører et selvstændigt fokus på kvalitetsbegrebet på dagtilbudsområdet ifm. realisering af ny dagtilbudslov og videreudvikling af læringsmiljøer af høj kvalitet.

DTLAA fremhæver rapporten som interessant læsning for alle med interesse for dagtilbudsområdet med referencer til både praksis og forskning. Der fremhæves dog et ønske om en by-dækkende rapport som i højere grad kan ses med lokale øjne og indeholdende mere lokalt data.

Det påpeges ligeledes, at rapporten flere steder bygger på et spinkelt datagrundlag i form af ITERS/ECERS-observationer i to dagtilbud. DTLAA finder det ærgerligt, at der ikke er flere dagtilbud, der har haft muligheden for at

BØRN OG UNGE

Pædagogik og Forebyggelse
Aarhus Kommune

Dagtilbud

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Telefon: 41 85 93 14

Direkte telefon: 30 52 68 73

Direkte e-mail:
lohebu@aarhus.dk

Sag: 20/099066-37
Sagsbehandler:
Louise Heltborg Budde
Ane Bredahl Lavsén
Patrick Larsen

afprøve redskabet. Dette vil både give et mere solidt datagrundlag til kvalitetsrapporten, samtidig med, at det virker til at give mening lokalt for de deltagende dagtilbud.

13. april 2021
Side 2 af 2

DTLAA hæfter sig desuden ved, at afsnittet vedrørende normeringer og personalesammensætning er velunderbygget med data fra lokal normeringsundersøgelse samt dagtilbudsanalyse, hvilket giver grobund for lokale kvalitetsdrøftelser.

Opsamling på udtalelse fra BUPL:

BUPL kvitterer for en fyldig og informativ rapport, der giver et godt indblik i de to overordnede temaer, og som følger op på flere igangsatte initiativer på 0-6-årsområdet i Aarhus Kommune.

BUPL fremhæver, at det er af stor vigtighed, at der anvendes metoder til systematisk indsamling af data, for at kunne sige noget validt om kvaliteten.

BUPL anfører ligeledes, at vejen til læringsmiljøer af høj kvalitet hele dagen består af en række sammenhængende faktorer i kompleks pædagogisk praksis.

Der pointeres yderligere, at der er behov for, at pædagogisk personale såvel som ledelse, uddannes tilstrækkeligt til at løfte den komplekse opgave det er at kunne dække og afdække alle børns behov.

Opsamling på udtalelse fra Aarhus Forældreorganisation:

ÅFO er positive overfor opdelingen af kvalitetsrapporten, så 0-6-årsområdet behandles separat, da de vurderer, at der er behov for at give dette område mere særskilt opmærksomhed. Rapportens længde problematiseres, da ÅFO mener, at det er afgørende, at en kvalitetsrapport inddrages i det lokale arbejde med at evaluere kvaliteten i dagtilbuddet.

Det bemærkes, at de to ITERS/ECERS-pilotprojekter udgør et spinket grundlag, som afsæt for at sige noget om kvaliteten i dagtilbuddene som helhed. Der fremsættes i den forbindelse et ønske om mere systematisk dataindsamling i alle afdelinger, da "det er åbenlyst, at der mangler en lokalt forankret viden om kvaliteten".

ÅFO kvitterer for afsnittet om normeringer og personalesammensætning fordi det har stor betydning for kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer og fremsætter ønske om, at det også er et forhold, som dagtilbuddenes kvalitet vurderes på baggrund af.

Endelig opfordrer ÅFO til i højere grad at inddrage børnenes stemme i kvalitetsafrapporteringen fremover.

AARHUS
KOMMUNE

UDTALELSE TIL KVALITETSRAPPORTEN 2021 PÅ 0-6-ÅRSOMRÅDET (H263)

Samlede hørings svar

Start på høring	19/03/2021
Høringsfrist	14/04/2021
Antal hørings svar	11

Forening / organisation	3
Bestyrelsen Dagtilbuddet Christiansbjerg (v. Karin Lykke) - HS2920030	3
Bestyrelsen i Dagtilbuddet Christiansbjerg (v. Karin Lykke) - HS9579892	7
Bestyrelsen i Tilst Dagtilbud (v. Birgitte Jensen) - HS3598152	10
BUPL Århus (v. Helle Ebsen) - HS4216247	13
Dagtilbudsbestyrelse, Brabrand dagtilbud (v. Lene Syberg, DTLAa) - HS4916288	17
DTLAa, Dagtilbudslederforeningen Aarhus (v. Lene Syberg, DTLAa) - HS6357403	20
Myndighed	23
Ellevang dagtilbuds bestyrelse (v. Christian Thaarup) - HS6910931	24
Viby-Rosenvang Dagtilbud (v. Lisbeth Skjøttgaard) - HS8968059	27
Råd og nævn	29
Bestyrelsen Gl. Åby Dagtilbud (v. Gl. Åby Bestyrelse) - HS1251135	30
Dagtilbudsbestyrelse, Risskov Dagtilbud (v. Carsten Rune Ellendersen) - HS3294194	33
Dagtilbudsbestyrelsen Dagtilbud Hasle (v. Jens Munch) - HS7620453	35

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Karin Lykke

Forening / organisation

Bestyrelsen Dagtilbuddet Christiansbjerg

HS2920030

H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS2920030
Dato for oprettelse: 2021-04-13 06:34:03

Afsender

Navn: Karin Lykke
Udtaler sig som: Forening / organisation
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Bestyrelsen Dagtilbuddet Christiansbjerg

Indhold

Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021

På vegne af bestyrelsen i Dagtilbuddet Christiansbjerg.

13-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Aarhus d. 12.4.21

Bestyrelsen i Dagtilbuddet Christiansbjerg

Høringsvar til rapporten "Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021"

Generelle kommentarer:

- Det er positivt, at der er kommet en selvstændig kvalitetsrapport for dagtilbudsområdet, således at det kan komme fokus på læringsmiljøer af høj kvalitet på 0-6 års-området.
- Der er tale om en meget lang rapport. Hvis den er henvendt til bestyrelserne i dagtilbuddene bør man overveje at minimere omfanget. Hvis den er tiltænkt de politiske beslutningstagere er omfanget måske mere passende. Hvis rapporten er tiltænkt sidstnævnte kan man overveje at opstille konkrete anbefalinger under hvert tema (som en del af opsummeringen).
- Der er en del eksempler fra praksis i kapitel 3 om sårbare og udsatte børn, mens dette ikke er tilfældet i kapitel 2 om læringsmiljøer. I kapitel 2 kunne man med fordel supplere med konkrete eksempler fra praksis.

Læringsmiljøer:

- Man kan med fordel have et større fokus på, hvordan der samles data til at understøtte arbejdet med læringsmiljøer
- Kommentar til tekst om figuren på side 22: Ja, læringsaktiviteter er lav, men både plads og indretning samt rutiner for personlig pleje er under 4 (middelværdien). Hvornår er disse tal mon fra? Det underer os nemlig, hvis man under en pandemi ikke scorer højere på rutiner for personlig pleje.
- På side 23 fremgår, at det kræver ledelse at omsætte data til pædagogisk praksis. Er der mon et eksempel fra praksis, hvor man netop har formået at omsætte data til reelle tiltag i daginstitutionerne?

Sproglige læringsmiljøer:

- På side 26 fremgår, at flere har behov for sprogstøtte ved målingen i 0. klasse sammenlignet med ved målingen i 3 års alderen. Ifølge rapporten skyldes det, at man ikke har opdaget det ved 3 års målingen eller at barnet ikke havde behovet i 3 års alderen. Kan det mon også skyldes, at de 10 %, som ikke går i daginstitution bliver målt i skolealderen, og at nogle af disse børn måske kan have et ekstra behov?

Udemiljøer:

- På side 34 fremgår at der er et mindre udvalg af legetøj udenfor sammenlignet med indenfor. Men hvad er legetøj egentlig? Mange børn vil vel gerne lege med sand, sten og pinde? Pallerammer, der bankes sammen til et "legehus"? Mælkekasser, der bruges til at lave en borg ud af? Ude får man nogle andre materialer forærende, selvom det ikke nødvendigvis defineres som legetøj.

Normering og andel uddannet personale:

- Har man data på, hvor gode de forskellige institutioner er til at "opdrage" forældrene i brugen af børneintra i forhold til komme- og gåtider? Hvis forældrene er vant til at bruge børneintra og noterer deres børns komme- og gåtider, kan institutionen nemlig bedre planlægge arbejdstider i forhold til de reelle behov.
- På side 39 fremhæves, at ydertimerne bruges til praktiske gøremål og dermed ikke på pædagogiske aktiviteter. Men kan man ikke kombinere de to? Der er vel masser af læring for børnene i at hjælpe med lukkerutinerne fx?
- Det kunne være interessant at se fordelingen af uddannet vs. Ikke-uddannet personale hen over dagen. Er der færre uddannede i bestemte tidsrum?

Sårbare og udsatte børn:

- På side 63 skrives i faktaboksen som om der er en figur også – hvor er den?
- Nest møder dagtilbuddet (side 64): Nest giver også tydelige fordele for børn uden særlige behov. Det kan undre, at man ikke nævner Nest i skolen, for der er vel en tydelig sammenhæng mellem Nest på Katrinebjergskolen og Nest i dagtilbuddene? Det kunne være spændende at sammenligne børn, der kommer fra dagtilbud med fokus på Nest overfor børn der kommer fra andre dagtilbud ift. trivsel i de første skoleår.

Mad og bevægelse:

- Mad og bevægelse er særdeles væsentligt – både for "almindelige" børn og for sårbare og udsatte børn. Overvej om dette afsnit bør have mere generel karakter.
- Har man nogle data, hvor man sammenligner sundheden blandt børn i institutioner med versus uden kostordning? Er børn fra institutioner med kostordning sundere end børn, der har madpakke med hjemmefra?
- Kan valg af frokostordning i udsatte områder mon skyldes måden man vælger på? Man skal jo stemme nej, hvis man ikke ønsker denne ordning. Så stemmeprocenten kan også afsløre, om det kan være en del af forklaringen på, hvorfor så mange af kommunens institutioner har valgt kostordningen til?

På vegne af bestyrelsen i Dagtilbuddet
Christiansbjerg

Gitte Hansen

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Birgitte Jensen

Forening / organisation

Bestyrelsen i Tilst Dagtilbud

HS3598152

H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS3598152
Dato for oprettelse: 2021-04-13 20:44:07

Afsender

Navn: Birgitte Jensen
Udtaler sig som: Forening / organisation
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Bestyrelsen i Tilst Dagtilbud

Indhold

Høringssvar til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Vedhæftet i fil.

13-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Tilst 12-04-2021

Høringssvar fra Tilst dagtilbudsbestyrelse vedr. rapporten "Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021"

Overordnet stiller bestyrelsen sig positivt i forhold til udkastet.

Bestyrelsen lægger særligt mærke til, at kvalitetsopfølgning og tilsynet tager afsæt i kvalitet i læringsmiljøerne. Eftersom forskning peger på, at kvaliteten i læringsmiljøerne er en af de væsentligste faktorer i forhold til børns mulighed for at blive så dygtige, som de kan. Samtidig er det her, personale og ledelse har mulighed for at regulere og justere på indsatser på et oplyst grundlag.

Bestyrelsen finder det er positivt, at kvalitetsopfølgningen er målrettet alle børn, som benytter et dagtilbud, således at udsatte og sårbare børn fortsat får den støtte, som denne gruppe har behov for, og samtidig er der fokus på kvaliteten for de resterende børn, så alle børn får mulighed for at blive så dygtige, som de hver især kan.

Bestyrelsen anerkender, at data i rapporten er videns- og evidensbaseret, og gør op med lokal praktiseret og funderet pædagogik.

Bestyrelsen anerkender at, rapporten og vurderingen af læringsmiljøerne hænger godt sammen med arbejdet med realiseringen af læreplanen.

Bestyrelsen kan være bekymret for, at data kan bruges til at udskamme dagtilbud offentligt, og opfordrer til at data primært anvendes til at måle progression i et lærende, udviklende og tilsynsperspektiv.

Bestyrelsen opfordrer til, at data i forhold til læringsmiljøerne, indhentes for alle afdelinger i et dagtilbud, for dermed at øge kvaliteten i tilsynet, men også for at øge muligheden for at udvikle læringsmiljøerne mere præcist i de enkelte afdelinger. Derudover vil dette øge muligheden for vidensdeling og inspiration lokalt i dagtilbuddet.

På vegne af bestyrelsen i Tilst Dagtilbuddet

Birgitte Z. Jensen

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Helle Ebsen
Forening / organisation
BUPL Århus
HS4216247
H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS4216247
Dato for oprettelse: 2021-04-14 07:13:20

Afsender

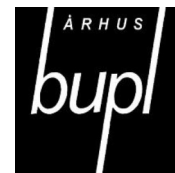
Navn: Helle Ebsen
Udtaler sig som: Forening / organisation
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: BUPL Århus

Indhold

Udtalelse

Kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021

14-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Udtalelse til udkast til kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021

13-04-2021

Indledningsvis vil vi kvittere for en fyldig og informativ rapport, som giver et godt indblik i de to overordnede temaer: Pædagogiske læringsmiljøer og Børn i sårbare og udsatte positioner samt de to temaers fokusområder.

Udvikling af metoder og redskaber til indsamling af data

Valget af de to overordnede temaer følger fint op på flere af de gode initiativer, som allerede er i gang på 0 - 6 årsområdet i Aarhus Kommune. Det er helt afgørende, at der udvikles og bruges metoder til systematisk indsamling af data, for at kunne sige noget validt om kvaliteten. Det er derfor godt, at dagtilbudslederforeningen, forvaltningen og de faglige organisationer allerede nu mødes for at udvikle på metoder og redskaber til indsamling af data. Det er metoder og redskaber, der skal kunne understøtte medarbejdere og ledere i systematisk indsamling af både kvalitative og kvantitative data til belysning af kvaliteten. Det er alles ønske, at dagtilbuddene skal og kan bidrage markant til den bedste trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn.

Fælles faglig refleksion

Ingen kan være uenige i, at børnene i dagtilbud skal mødes af pædagogiske læringsmiljøer hele dagen. Vejen derhen består af flere sammenhængende faktorer, som det er vigtigt at være opmærksom på, når der er tale om en kompleks pædagogisk praksis. Pædagogisk arbejde består både af pædagogisk arbejde med børnene og pædagogisk arbejde om børnene. Kvalitet kommer ikke af sig selv, men hænger nøje sammen med den tid og mulighed det pædagogiske personale har til forberedelse og fælles faglig refleksion. Det pædagogiske arbejde om børnene styrker den faglige dømmekraft og evnen til at træffe de bedst mulige valg, både for børnegruppen og det enkelte barn. Derudover hænger kvaliteten i de pædagogiske læringsmiljøer nært sammen med antallet af pædagoger og øvrigt uddannet personale. Pædagoger er bl.a. uddannet til at kunne tage ansvar for den pædagogiske kvalitet, de pædagogiske læringsmiljøer og til både at kunne initiere og deltage i fælles faglig refleksion.

Børn i udsatte og sårbare positioner

Den tidlige og rettidige indsats er af stor vigtighed for at de børn der på den ene eller anden måde er i udsatte og sårbare positioner. Det er derfor også vigtigt, at der fortsat prioriteres ressourcer hertil, både i form af tilstrækkeligt uddannet personale og ligeledes understøttende systemer i forvaltningen. Her tænkes særligt på dagtilbuddenes muligheder for at få den rettidige faglige sparring til det pædagogiske arbejde, så den rette og nødvendige indsats kan iværksættes.

Pædagogisk ledelse

Flere steder i rapporten gøres der opmærksom på, at den pædagogfaglige ledelse er meget central i forhold til, at det pædagogiske arbejde og medarbejderne organiseres, så de pædagogiske læringsmiljøer er af høj kvalitet og foregår hen over hele dagen. Det er ligeledes afgørende for kvaliteten, at ledelsen er uddannet til at kunne give pædagogisk sparring til alle medarbejdere. Med den struktur der er på dagtilbudsområdet i Aarhus Kommune skal dagtilbudslederne også kunne give de pædagogiske ledere målrettet sparring på det at være både personale- og pædagogisk leder.

Efter/videreuddannelse

Endelig peges der flere steder i rapporten på, at opkvalificering af det pædagogiske personale kan være nødvendigt. BUPL Århus kan kun bakke op om, at målrettet efter/videre uddannelse skal prioriteres for, at forventningen om opgaver og ressourcer hænger sammen. Uddannelse er en afgørende faktor for, at alle børn mødes af pædagoger der har den nødvendige opkvalificering til at kunne dække og afdække alle børns behov.

For BUPL Århus

Helle Ebsen, næstformand

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Lene Syberg, DTLAa

Forening / organisation

Dagtilbudsbestyrelse, Brabrand dagtilbud

HS4916288

H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS4916288
Dato for oprettelse: 2021-04-14 08:57:28

Afsender

Navn: Lene Syberg, DTLAa
Udtaler sig som: Forening / organisation
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Dagtilbudsbestyrelse, Brabrand dagtilbud

Indhold

Kvalitetsopfølgning 0-6

vedhæftet

14-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Brabrand 13.4.21

Høringsvar vedrørende kvalitetsopfølgning 0-6 årsområdet 2021 fra bestyrelse Brabrand dagtilbud

Forældrebestyrelsen i Brabrand dagtilbud forholder sig positivt til, at man har delt kvalitetsrapport op mellem 0-6 og 6-18, således at dagtilbudsområdet får et selvstændigt fokus.

Vi har en overordnet bemærkning om at rapporten er meget stor, og uoverskuelig for en forældrebestyrelse at forholde sig til. Endvidere er den skrevet i et fagtungt sprog, som forældre ikke nødvendigvis er i stand til at afkode. Der er ikke mange konkrete data at forholde os til, og slet ikke ned i en lokal Aarhus kontekst. Det er derfor ikke muligt for os at kommentere på andet end et par nedslag i rapporten.

- Sproglige læringsmiljøer – hvilke data for læringsmiljøet underbygger rapporten? Her kan vi ikke se så konkrete praksis eksempler som i afsnit om børn i udsatte positioner. Vi kunne ønske os at man sammenholder kvalitet af det sproglige læringsmiljø med børnenes progression. Vi anser de 2 ECCERS pilotprojekter som et meget spinkelt data grundlag for at konkludere noget, og undrer os over at man ikke ønsker et mere data og evidens baseret kvalitets og tilsyns begreb med lokale eksempler.
- Børn i udsatte positioner – dagtilbud formår at løfte børnene. Rapport giver ikke svar på hvordan, samt data grundlaget for at løfte børnene og igen ikke data fra lokale Aarhus undersøgelser.
- Vi undrer os over at der ikke er afprøvet kvalitetsudviklingsmodeller i flere dagtilbud, da det ser ud som om at ECCERS/ITERS kunne være en model for et fælles kvalitetssyn med konkrete indikatorer på god dagtilbudspraksis. Med en sådan model, kunne det være målet at løfte og følge op på kvaliteten af læringsmiljøer til gavn for alle børn, og specifikt til gavn for børn i udsatte positioner.

På vegne af forældrebestyrelsen Brabrand dagtilbud
Formand Annelene Aaboe Laier

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Lene Syberg, DTLAa

Forening / organisation

DTLAa, Dagtilbudslederforeningen Aarhus

HS6357403

H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS6357403
Dato for oprettelse: 2021-04-13 12:23:35

Afsender

Navn: Lene Syberg, DTLAa
Udtaler sig som: Forening / organisation
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: DTLAa, Dagtilbudslederforeningen Aarhus

Indhold

Kvalitetsopfølgning 0-6

fil vedlagt

13-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Høringssvar fra DTLAa – Dagtilbudslederne i Aarhus vedrørende kvalitetsopfølgning 0-6 års-området 2021

Vi stiller os i DTLAa meget positive i forhold til at adskille kvalitetsopfølgningen i et 0-6 års-område og et 6-18 års-område. Dette kan medføre et selvstændigt fokus på kvalitetsbegrebet på dagtilbudsområdet ifm. realisering af ny dagtilbudslov og videreudvikling af læringsmiljøer af høj kvalitet på dagtilbudsområdet.

Vi har fra DTLAa mange spor man kunne dykke ned i – dette er ikke muligt med den store rapport. Vi har derfor en overordnet bemærkning vedrørende datagrundlaget for rapporten. Vi vil her pege på, at datagrundlaget kan forekomme noget spinkelt i forbindelse med at de to pilotprojekter ifm. ECCERS, ITERS flere gange trækkes frem som datagrundlag. Vi undrer os endvidere over, at der er en del flere eksempler på praksis i dagtilbud i afsnittet vedrørende børn i udsatte positioner i forhold til afsnit om læringsmiljøer.

ECCERS er indtil videre kun afprøvet i to dagtilbud, men ønsket om en model for evidensbaseret tilgang til kvalitetsopfølgning og tilsyn har været gennemgående for høringssvar til ny kvalitetsmodel fra decentrale dagtilbud. At sammenholde læringsmiljøets kvalitet med børnenes progression er af afgørende betydning for kvalitetsudvikling, og her kan vi konstatere, at vi indtil videre ikke har en samlet konkret forståelse af kvalitet udover den lovbestemte læreplan og pædagogiske grundlag, som langt hen ad vejen er overordnet og bredt formuleret.

Vi undrer os efterfølgende over, at man ikke har ønsket at imødekomme stort set alle høringssvar fra decentrale enheder samt forældreforeningen i ønsket om et evidensbaseret kvalitetsbegreb, og som derfor ikke er udmøntet i rapporten. Her kunne vi have ønsket os et overordnet fokus på, hvordan der samles data til at understøtte arbejdet med at kvalificere læringsmiljøerne både centralt og lokalt i dagtilbud.

Derudover har vi følgende bemærkninger:

Sproglige læringsmiljøer – hvilke data for læringsmiljøet underbygger rapporten? Vi kunne ønske os, at man sammenholder kvalitet af det sproglige læringsmiljø med børnenes progression. Igen anser vi de to ECCERS-pilotprojekter som et meget spinkelt datagrundlag for at konkludere noget, og vi undrer os over, at man ikke ønsker et mere data- og evidensbaseret kvalitets- og tilsynsbegreb.

Børn i udsatte positioner – dagtilbud formår at løfte børnene. Rapporten giver ikke svar på hvordan, og datagrundlaget for at løfte børnene 11% er uigennemskueligt og tilsyneladende taget fra en skoleundersøgelse for børn i 2. klasse.... Igen nævnes læringsmiljøerne som afgørende for løfteevne, uden at vi kommer nærmere på, hvordan det kvalitativt gode læringsmiljø ser ud og hvad det indeholder ift. løfteevne.

Generel sammenkædning af læringsmiljøer af høj kvalitet og dagtilbuddets løfteevne ift. sårbare og udsatte børn er gennemgående i rapporten, hvilket adskillige forskningsresultater også peger entydigt på, bl.a. Brenda Taggart's EPPSE-forskning. Her er vi som dagtilbudsledere interesserede i at forfølge

data, samt udøve vores tilsynsforpligtelse ud fra kvalitetsindikatorer som bygger på evidensbaseret viden som en fælles retning for kvalitetsudvikling på dagtilbudsområdet i Aarhus.

Afsnit vedrørende normeringer og andel uddannet personale er velunderbygget med data fra lokal normeringsundersøgelse samt dagtilbudsanalyse. Her er der grobund for lokale kvalitetsdrøftelser med medarbejdere, bestyrelse og ikke mindst i forbindelse med drøftelserne vedrørende ny arbejdstidsaftale – Dagtilbudsaftalen.

Afslutningsvis – det er en meget stor rapport som kan være uoverskuelig at dykke ned i som dagtilbudsbestyrelse. Man kunne have ønsket sig en by-dækkende rapport som i højere grad kunne ses med lokale øjne. Rapporten er interessant læsning for alle der interesserer sig for dagtilbudsområdet, med referencer til både praksis og forskning.

Vi kunne have ønsket os mere lokalt data at basere kvalitetsopfølgning på og ikke kun de to ECCERS-pilotprojekter og ti praksisfortællinger i afsnittet om børn i udsatte positioner.

På vegne af DTLAa

Lene Syberg

Formand

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Christian Thaarup

Myndighed

Ellevang dagtilbuds bestyrelse

HS6910931

H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS6910931
Dato for oprettelse: 2021-04-12 13:12:54

Afsender

Navn: Christian Thaarup
Udtaler sig som: Myndighed
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Ellevang dagtilbuds bestyrelse

Indhold

Kvalitetsopfølgning i dagtilbuddene

Ellevang dagtilbuds bestyrelse

12-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Hørings svar fra Ellevang Dagtilbuds bestyrelse

Ellevang Dagtilbuds bestyrelse har drøftet Børn og Unges udkast til kvalitetsopfølgning til byrådet på 0-6-årsområdet. Denne drøftelse har givet anledning til følgende høringssvar:

Volumen, form og indhold

Bestyrelsen erfarer, at rapporten er for lang. Det er ikke muligt for bestyrelsen at forholde sig til hele 80 sider, og opbygningen af rapporten giver dårlig mulighed for at danne sig et overblik ved blot at læse resumeer. Resumeerne "gemmer" sig desuden i rapporten. Bestyrelsen efterlyser en tydeligere opbygning og struktur.

Bestyrelsen bemærker, at form og indhold bærer præg af, at flere skribenter har været inde over udformningen af rapporten, hvilket går ud over læsevenligheden. Der opleves desuden modsatrettede holdninger i rapporten, fx til legens betydning og medarbejderens deltagelse i legen.

Bestyrelsen oplever, at rapporten er skrevet af fagfolk til fagfolk, hvilket gør at både volumen, form og indhold rammer ved siden af i forhold til målgruppen. Som fagperson er kvalitetsopfølgning et interessant område helt ned på detaljeniveau, men på dette niveau mister man bestyrelsen, der ingen forudsætninger har for at forstå store dele af rapportens indhold. Der inddrages for meget historik, som forstyrrer forståelsen for behandling af de to hovedpunkter.

På baggrund af ovenstående, foreslår bestyrelsen, at man deler rapport op i to dele:

Den ene del i form af et teknisk bilag, der fungerer som mellemregning for personer med en faglig interesse, der ønsker at dykke ned i undersøgelser, forløb, beskrivelser og faktabokse. Således vil det tekniske bilag fungere som et mindre leksikon om læringsmiljø, pædagogisk læreplan, ITERS, ECERS, kvalitet, normering, andel af uddannet personale, READ m.m.

Den anden del indeholder materiale til en kortere og mere konkret og læsevenlig rapport, en form for pixie-udgave, der dermed er målrettet dagtilbudsbestyrelser og andre med almen interesse og uden forforståelse for materialet.

Både det tekniske bilag og pixie-udgaven bør rette sig direkte mod barnets dag i institutionen.

Sundhed – kost og bevægelse

Bestyrelsen er af den opfattelse, at behandlingen af overvægtige børn var afsluttet efter den seneste række kvalitetssamtaler i den tidligere organisering med Områdechefer. Ifølge Vidensråd for Forebyggelse (<http://www.vidensraad.dk/>) er drøftelsen om overvægtige børn langt mere kompleks og ifølge en artikel i Politiken den 13/3/21 omhandler det flere perspektiver, som ligger udenfor et dagtilbuds metier.

Børn i særlige dagtilbud

Bestyrelsen savner, at Vuggestuen Trekanten indgår i afsnittet under overskriften Børn i særlige dagtilbud, eftersom Vuggestuen Trekanten er Aarhus Kommunes særlige vuggestue, hvor der inkluderes børn med varige og vidtgående fysiske og/eller psykiske handicaps.

På vegne af Ellevang Dagtilbuds bestyrelse
Formand Anne Wolthers

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Lisbeth Skjøttgaard
Myndighed
Viby-Rosenvang Dagtilbud
HS8968059
H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS8968059
Dato for oprettelse: 2021-04-13 11:29:55

Afsender

Navn: Lisbeth Skjøttgaard
Udtaler sig som: Myndighed
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Viby-Rosenvang Dagtilbud

Indhold

Høringssvar på udkast til ramme for lokal kvalitetsopfølgning og tilsyn

På vegne af bestyrelsen i Viby-Rosenvang.

13-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Høringssvar til rapporten udkast til "Kvalitetsopfølgning 0-6 års området.

Bestyrelsen i Viby-Rosenvang Dagtilbud har følgende kommentarer til udkast til kvalitetsopfølgning 0-6 års området:

Bestyrelsen bemærker, at der er tale om en meget omfangsrig rapport, en fagtung rapport med brug af rigtig mange fagtermer. Vigtigt at være opmærksom på, hvilken målgruppe, der formidles til. For at sikre information til flest mulige, opfordrer vi til, at der med udg. pkt. i den nuværende rapport udarbejdes en pixi-udgave, der målrettes interessenter, der ikke har den faglige viden og dermed forforståelse for indholdet af den digre rapport.

Det er velset og positivt, at der kommer en gennemsigtig ramme og en systematik på området. Det er centralt, at tilsynet vil foregå via dialog. Vi er i læring sammen. Vi hilser velkommen, at tilsynet primært har sigte på kvalitetsudvikling.

Bestyrelsen retter opmærksomhed på og overvejelse om, hvorvidt bestyrelser reelt ønsker så høj grad af indflydelse, som der i rapporten lægges op til. Umiddelbart opleves det som en meget stor opgave for en bestyrelse, ligesom det må overvejes, om bestyrelsen har den rette faglige indsigt og forudsætning. Erfaringen er, at kontinuiteten i bestyrelsen ofte er begrænset.

De udvalgte temaer er velvalgte, nuancerede og fyldestgørende. De giver gode muligheder for prioritere og vælge ud, i forhold til relevans og mening for lokale forhold.

Bestyrelsen finder sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse interessant og relevant. Bestyrelsen er nysgerrig på de relevante og meningsgivende data, der fortæller om arbejdet med udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer i arbejdet med realisering af den pædagogiske læreplan. Et opmærksomhedspunkt kunne være, øget fokus på, hvordan der samles data til at understøtte arbejdet med kvalificering af de tilbudte læringsmiljøer.

Bestyrelsen finder, at det fremadrettet vil være meningsfuldt at inddrage børnene stemme gennem børneinterview og "jeg" fortællinger. Ligesom flere forældres stemme kan inddrages gennem fyraftensmøder med udvalgt tema samt gennem enkle brugerundersøgelser.

Vi ser frem til det fortsatte kvalitetsarbejde.

På vegne af bestyrelsen i Viby-Rosenvang Dagtilbud

Personalerepræsentant Gitte Nielsen

Formand Sidse Olsen

Dagtilbudsleder Lisbeth Skjøttgaard.

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Gl. Åby Bestyrelse
Råd og nævn
Bestyrelsen Gl. Åby Dagtilbud
HS1251135
H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Høringens ID: 263

Høringssvarets sagsnummer: HS1251135

Dato for oprettelse: 2021-04-14 09:52:29

Afsender

Navn: Gl. Åby Bestyrelse

Udtaler sig som: Råd og nævn

Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Bestyrelsen Gl. Åby Dagtilbud

Indhold

Høringssvar

Høringssvar fra Gl. Åby Bestyrelse vedr. kvalitetsopfølgning på 0-6 års området, april 2021

Vi er i bestyrelsen først og fremmest positive over, at rapporten indeholder begrebsafklaringer – i særdeleshed i forhold til kvalitetsbegrebet, der i tidligere materiale har manglet. Samtidig er det også positivt, at der i rapporten henvises til den bagvedliggende forskning på området, om end rapporten dog desværre mangler en samlet referenceliste, for at denne forskning og resultater kan vurderes.

Derudover savnes der også en tydeliggørelse af selve databegrebet og det at arbejde databaseret. I vores bestyrelse anser vi, at det at arbejde databaseret ikke i sig selv er et kvalitetsstempel, idet data – kvantitativ såvel som kvalitative data – kan tilvejebringes på mange måder og deraf være af varierende kvalitet. Dertil kan data såfremt det ikke er konkret rammesat, tolkes på mange måder. Herunder mener vi, at det er vigtigt, at der er opmærksomhed på, at det kræver kompetencer og indsigt at oversætte og forstå data, og derfra opstille kvalitetsmål, hvorfor det kunne være hensigtsmæssigt, at ledere og til en vis grad også medarbejdere uddannes i at forstå og omsætte brugen af data.

I rapporten er store dele af datagrundlaget baseret på et pilotprojekt foretaget i 3 dagtilbud. Vi har forståelse for, at COVID-19 naturligvis har sat begrænsninger for, at flere dagtilbud har kunne indgå i dette projekt, men vi anser, at det på sigt kunne være en fordel, at flere dagtilbud inddrages i dette projekt, således, at datagrundlaget bliver mere repræsentativt.

Desuden mener vi også, at der med fordel kunne udarbejdes lokale rapporter for dagtilbuddene, for at der på den måde kan tages højde for lokale forskelle, udfordringer m.v. i henhold til både data- og kvalitetsbegrebet. Endvidere kunne dette muligvis også medvirke til, at rapportens længde minimeres.

Afslutningsvist synes det fortsat uklart for os som bestyrelse, hvordan vi vil få indflydelse på kvalitetssikringen. I de enkelte afdelinger kan der være forskelle på, hvilke former for data, der kan være relevante, hvorfor vi gerne vil have det konkretiseret, hvorvidt alle afdelinger i et dagtilbud skal bruge de samme data.

Med venlig hilsen

Gl. Åby Bestyrelse ved
Bestyrelsesformand

14-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Toril Jensen

14-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Carsten Rune Ellendersen

Råd og nævn

Dagtilbudsbestyrelse, Risskov Dagtilbud

HS3294194

H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Høringens ID: 263

Høringssvarets sagsnummer: HS3294194

Dato for oprettelse: 2021-04-14 12:32:51

Afsender

Navn: Carsten Rune Ellendersen

Udtaler sig som: Råd og nævn

Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Dagtilbudsbestyrelse, Risskov Dagtilbud

Indhold

Høringssvar fra Risskov Dagtilbud vedr. Udkast til Kvalitetsrapport 2021

Bestyrelsen i Risskov Dagtilbud har haft lejlighed til at læse og drøfte udkast til Kvalitetsrapport 2021 for 0-6 års området. Det har givet anledning til følgende kommentarer/bemærkninger.

Bestyrelsen finder det positivt at rapporten overvejende er kvalitativ og med prosatekst frem for kvantitativ information/grafier som hurtigt munder ud i en form for benchmark frem for at være et afsæt for at forbedre kvaliteten. Det er dog bestyrelsens vurdering at rapportens form er for lang hvis den også skal orientere sig mod forældre.

Afsnittet omkring specialområdet fylder uhensigtsmæssigt meget, set i forhold til hvor meget dette udgør af det samlede 0-6 års område, fordelingen i rapporten virker således ikke repræsentativ for hele dagtilbudsområdet.

Bestyrelsen savner flere praksiseksempler fra normalområdet i rapporten, i lighed med de praksiseksempler som er medtaget under specialområdet.

Bestyrelsen har ikke kunnet finde en uddybelse af hvordan og hvornår ekstrent tilsyn praktiseres.

Bestyrelsen savner en uddybelse af, hvilke metoder der skal benyttes til at indsamle data, for at dagtilbud kan arbejde datainformeret med læringsobservationer og læringsrefleksioner.

Generelt er det bestyrelsens opfattelse at rapporten giver et fint her og nu billede, men den kunne passende indeholde en beskrivelse/perspektiv på hvordan kvalitet skal ses fremadrettet.

Rapporten pointerer nødvendigheden af tidlig indsats og inddragelse af PPR. Det er imidlertid bestyrelsens opfattelse at PPR skal tildeles flere/tilstrækkelige ressourcer, hvis det skal være muligt for dagtilbud at arbejde mere forebyggende. De nuværende sparingsmuligheder med PPR giver primært mulighed for at arbejde med en indgribende indsats.

14-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

HØRINGSSVAR

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet

Jens Munch
Råd og nævn
Dagtilbudsbestyrelsen Dagtilbud Hasle
HS7620453
H263

OFFENTLIGT HØRINGSSVAR

Dokument

Høringens navn: Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 på 0-6-årsområdet
Høringens ID: 263
Høringssvarets sagsnummer: HS7620453
Dato for oprettelse: 2021-04-14 09:26:37

Afsender

Navn: Jens Munch
Udtaler sig som: Råd og nævn
Evt. navn på virksomhed/organisation/myndighed: Dagtilbudsbestyrelsen Dagtilbud Hasle

Indhold

Udtalelse til kvalitetsrapporten 2021 0-6 årsområdet

<https://deltag.aarhus.dk/system/temporary?file=H%C3%B8ringssvar%20til%20byra%CC%8Adet%20i%20forbindelse%20med%20kvalitetsopf%C3%B8lgning.pdf>

14-04-2021 - Modtaget via Aarhus Kommunes Digitale Høringsplatform.

Høringsvar til byrådet i forbindelse med kvalitetsopfølgning på 0- 6 årsområdet

Vi har på bestyrelsesmøde i Dagtilbud Hasle pr. 8. april 2021 diskuteret udkastet til kvalitetsrapporten og har følgende kommentarer:

Dagtilbud Hasles bestyrelses finder det yderst vanskeligt at forholde sig til rapporten om kvalitetsopfølgning, da det

- 1) er et for omfattende materiale, der er utilgængeligt for den almindelige forælder.
- 2) har en for kort svarfrist.
- 3) er meget uklart, hvad byrådet ønsker svar eller kommentarer på.

Hvis byrådet ønsker et brugbart input fra forældrebestyrelserne, så henstiller vi til:

- 1) at materialet gøres nemmere at tilgå. Det er urealistisk at forvente, at forældre med en travl hverdag, som sidder frivilligt i en forældrebestyrelse, kan sætte sig ind i og til bunds forstå et materiale på 81 sider.
- 2) at man giver bestyrelserne mulighed for at diskutere emnet til bunds inden svarfristen.
- 3) er mere tydelig omkring, hvad man som byråd ønsker besvaret eller ønsker bestyrelsens holdning til.

Der er opsat nogle mål i rapporten, men hvad er succeskriterierne for disse mål? Samt hvornår og hvordan tilsikres der løbende opfølgning på målene, således at man altid er skarpe på, at man arbejder i den rigtige retning i det rigtige tempo.

Målsætningerne og succeskriterierne bør så vidt muligt være ambitiøse og entydige så de ikke er til individuel tolkning, hvor man altid kan dække sig ind.

Kan SMART-modellen eller lignende model kan evt. tages med i betragtning i forhold til målinger af succeser samt for at evaluerer og tilsikre, at der er de nødvendige ressourcer for at opnå det som ønskes?

Med det sagt så mener vi, at det er vigtigt at have for øje, at vi ikke går på kompromis med den pædagogiske kvalitet i spørgsmålet om minimumsnormering eller den faglige refleksion – vi vil fortsat prioritere at bibeholde en høj faglighed og fastholde et højt antal af uddannede personale, således at den pædagogiske hverdag tilrettelægges med afsæt i den aktuelle børnegruppes behov, med henblik på at etablere de bedst mulige læringsmiljøer for børnene, hele dagen.

På vegne af dagtilbudsbestyrelsen i Dagtilbud Hasle
Jens Munch
Formand.

Århus Forældreorganisation

Kommentar til kvalitetsrapport for Århus dagtilbud 2021

Vi anser det som positivt, at der er sket en opdeling af kvalitetsrapporten, så vi behandler 0-6-årsområdet separat. Der er helt generelt brug for at give dette område mere særsomt opmærksomhed.

Omfang

Indledningsvis vil vi pointere, at omfanget af rapporten er problematisk (81 sider). Dette er især problematisk set i lyset af at rapporten skal behandles i og af bestyrelserne. Det anser vi faktisk for at være urealistisk. Når bestyrelsesmedlemmer ikke når at læse rapporten bliver det op til dagtilbudslederen at prioritere i indholdet. Dette vil i høj grad definere bestyrelsens kommentar. Vi mener, at det underløber den demokratiske proces og arbejdet i bestyrelsen.

En rapport af et sådant omfang kan også få bestyrelserne til at miste troen på, at de er kvalificerede til at løfte opgaven med at kommentere på kvalitetsrapporten. Derfor er det afgørende at en kvalitetsrapport tilrettelægges, så det bliver nemt og overskueligt at sætte sig ind i indholdet – også for forældrerepræsentanter i dagtilbuddene. Vi ser det som en væsentlig opgave, at bestyrelserne bliver inddraget i arbejdet med at evaluere på kvaliteten i dagtilbuddet, da det er det, som er fundament for deres arbejde.

Overordnet indhold

Den udsendte kvalitetsrapport indeholder for så vidt mange brugbare informationer om, hvad god kvalitet i dagtilbud er, set ud fra forskningen. Men rapporten synes dog meget svagt koblet til den faktiske kvalitet i de århusianske dagtilbud.

Vi oplever at der er meget lidt konkret, lokalt forankret data-materiale udfoldet i rapporten. De 2 ECCERS pilotprojekter synes at udgøre et meget spinket grundlag, som afsæt for at sige noget om kvaliteten i Aarhus dagtilbud som helhed.

Vi bakker op om den definition af kvalitet, der fremsættes i rapporten, hvor man både ser på strukturelle parametre, proces- og resultat-kvalitet. Men der er åbenlyst, at vi ud fra at de data, der er i rapporten ikke kan efterprøve om kvaliteten er i orden. Når man læser rapporten undrer man sig over, at Århus kommune ikke har ønsket og insisteret på et mere data- og evidensbaseret kvalitets- og tilsynsbegreb, da det er åbenlyst, at der mangler en lokalt forankret viden om kvaliteten.

Rapporten giver anledning til at gengive de pointer, vi har fremsat i forbindelse med høring om kvalitet og tilsyn.

- ÅFO ønsker et objektivt, systematisk og forskningsmæssigt funderet tilsyn
- ÅFO anbefaler årlige tilsyn på alle matrikler
- ÅFO anbefaler at forældrerådene skal inddrages i afrapporteringen af tilsynet
- ÅFO foreslår at tilsynet fremlægges på forældremøder

Et tilsyn bør se på forhold som: Børnenes trivsel, normering, gruppestørrelser, indeklima, legemiljø ude og inde, forældresamarbejde, barn-voksenrelation, børnenes medbestemmelsesmuligheder.

Rapporten giver også anledning til at fremhæve, at vi er glade for at den kommunale tilsynspraksis på dagtilbudsområdet har fået stor bevågenhed på Christiansborg. Med finanslovsaftalen blev der lagt op til, at der fremover skal fastsættes tydelige lovkrav til det kommunale tilsyn. Lovforslaget skal vedtages i oktober. Vi ser frem til at være med til at omsætte dette til praksis i Aarhus.

Forældrenes stemme.

Forældrenes synsvinkel og samarbejde med forældrene er fraværende i rapporten. Vi savner ikke de tidligere forældretilfredshedsundersøgelser, som vi finder problematiske af flere grunde. Men vi mener at rapporten meget åbenlyst udstiller, at forældrenes stemme er fraværende.

Der mangler veltilrettelagte forældretilfredshedsundersøgelser med overordnede, enkle spørgsmål:

- Vil du anbefale dit barns institution til andre forældre?
- Oplever du at dit barn trives i institutionen?
- Er du tilfreds med samarbejdet omkring dit barn?
- Oplever du at det er trygt at aflevere og hente dit barn?
- Kan du finde kendt personale at aflevere dit barn til om morgenen?
- Er der tid til en snak om barnets dag, når du henter?
- Har du haft brug for at komme i kontakt med ledelsen? Hvis ja, var det nemt?
- Er du tilfreds med kommunikationen med dig som forælder?
- På en skala fra 1-5 hvor tilfreds er du med samarbejdet med institutionen?

Et problem med de tidligere forældretilfredshedsundersøgelser var at de fleste spørgsmål blev stillet til forældrene, som om de er de primære brugere af dagtilbuddene, og at de derfor har indsigt i den daglige drift. Men det er jo børnene, der er de primære brugere, hvor forældrenes opholdstid er yderst begrænset – ca. 5 minutter ved aflevering og afhentning. Det giver ikke et reelt indblik i hvordan dagen forløber. Det leder os hen til at børnenes stemme også mangler.

Børnenes stemme - børnemiljøer

I rapporten er der kun et sted henvist til børnene egen oplevelse. Dette er i afsnit om udemiljøer, hvor det fremhæves at børnenes yndlingssteder ofte er de steder, som de voksne ikke ser. Det giver god anledning til at have mere fokus på at inddrage børn i tilrettelæggelsen af deres hverdag. Især giver det også anledning til at spørge børnene, når kvaliteten skal vurderes. Vi skal passe på, at de voksnes læringsmålsstyrede blik ikke drukner børnenes drive og eget initiativ.

En institution eller et udeområde med et læringsmiljø med alle de rigtige læringsmaterialer er uinteressant, hvis ikke børnene oplever, at det er spændende, dragende og inspirerende. Vi anbefaler, at man i Århus kommune arbejder målrettet med at inddrage børnene i en kvalitetsvurdering på børnenes præmisser.

Normeringsforhold

Vi er meget tilfredse med afsnittet vedrørende normeringer og andel uddannet personale. Det vidner om et fokus på, at der skal være tid til det enkelte barn. Dette knytter an til de kvalitetsparametre, der fremhæves i rapporten, hvor normeringsforhold fremhæves som væsentligste enkeltfaktor - ligesom børn-voksenkontakten angives som afgørende. Men vi savner at normeringsforhold indgår, som et faktum der måles på, og som indgår som data i kvalitetsrapporten.

Vi håber, at man med det nye planlægningsværktøj vil kunne trække oplysninger, der belyser normeringsforhold (tilstedeværsnormering), så vi kan angive den *faktiske* normering i dagtilbuddene og inddrage normeringstal i kvalitetsrapporten.

Anne Ernst Grøndal
Formand, Århus Forældreorganisation

Tilsyn med private institutioner, puljeordninger (0-6) og private pasningsordninger 2020

13. april 2021
Side 1 af 4

1. Baggrund

I dette notat gøres status på tilsyn med private institutioner, puljeordninger og private pasningsordninger i 2020 med henblik på den samlede afrapportering til byrådet af tilsynet på 0-6 årsområdet.

2 Tilsyn

2.1 Tilsyn 2020 i private institutioner og puljeordninger (0-6)

Almindeligvis gennemføres det pædagogiske tilsyn i private institutioner og puljeordninger gennem minimum to årlige tilsynsbesøg, hvoraf det ene er uanmeldt.

I 2020 var tilsynet præget af både nedlukning og smittebegrænsende foranstaltninger i forbindelse med Covid-19. Tilsynet blev derfor gennemført gennem et uanmeldt tilsynsbesøg og et anmeldt telefonisk tilsyn.

Fokus for de fysiske tilsyn har været på de private institutioners og puljeordningernes arbejde med pædagogisk grundlag som afsæt for den pædagogiske læreplan, jfr. dagtilbudslovens § 8, stk. 1. Fokus for de telefoniske tilsyn har primært været på enkelte børns trivsel.

Tilsynet har afdækket, at de private institutioner og puljeordninger (0-6) arbejdet med pædagogisk grundlag på forskellig vis, og at det er varieret, hvor langt de er i arbejdet. Der har ikke været forhold, der har givet anledning til at iværksætte et skærpet tilsyn.

I 2021 er fokus for tilsynet med de private institutioner og puljeordningerne arbejdet med sprog, herunder sprogvurderinger.

2.2 Tilsyn 2020 i private pasningsordninger

I 2019 var fokus for tilsynet de sikkerhedsmæssige forhold, særligt de uden-dørs fysiske rammer.

Tilsynet i 2020 har været præget af både nedlukning og særlige foranstaltninger i forbindelse med covid-19. Der er således gennemført minimum et fysisk tilsyn i hver privat pasningsordning. Derudover er gennemført minimum et telefonisk tilsyn i hver privat pasningsordning. Her har fokus været på gennemførelse af god pasning inden for de gældende smittebegrænsende foranstaltninger.

I hele perioden er der aflagt fysisk tilsynsbesøg, hvor konkrete udfordringer i forhold til børnene har tilsagt det.

BØRN OG UNGE

Pædagogik og Forebyggelse
Aarhus Kommune

Fritid, Uddannelse og Forebyggelse

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Telefon: 41 85 90 56
Direkte telefon: 29 20 99 39

Direkte e-mail:
hskr@aarhus.dk

Sag: 21/033844-2
Sagsbehandler:
Hans Sloth Kristoffersen

Tilsynet har afdækket, at de private pasningsordninger arbejder med pædagogiske læringsmiljøer, demokrati og medbestemmelse på forskellig vis. Der har i 2020 ikke været forhold, der har givet anledning til iværksættelse af skærpet tilsyn.

13. april 2021
Side 2 af 4

Der er i 2020 iværksat en ny model for afholdelse af trivselsmøder med PPR vedr. børn i private pasningsordninger, der har konkrete udfordringer. Modellen indebærer en involvering af tilsynsførende i trivselsmøderne. Det er med til at styrke tilsynet i situationer, hvor børn har konkrete udfordringer.

3 Lovgrundlag for tilsynet

3.1 Tilsyn med private institutioner og puljetilbud

Private institutioner drives i henhold til dagtilbudslovens § 19, stk. 5, mens puljeordningerne drives i henhold til ibid. § 102, stk. 1.

Børn og Unge fører tilsyn med private institutioner og puljeordninger beliggende i Aarhus Kommune, jfr. dagtilbudslovens § 5. Med tilsynet skal det tilses, at tilbuddene overholder lovgivningen, herunder dagtilbudslovens formålsparagraf (§ 7) og kravet om udarbejdelse af pædagogiske læreplaner (§§ 8-9) samt efterlever de af byrådet prioriterede rammer og indsatser, jfr. ibid. § 3a.

3.2 Tilsyn med private pasningsordninger

Private pasningsordninger oprettes og drives i henhold til dagtilbudslovens § 78. En privat pasningsordning drives uden offentlige midler, idet forældre modtager kommunalt tilskud til at købe pasning.

Private pasningsordninger forekommer i to varianter. For det første selvstændige børnepassere, hvor den private pasningsordning er en selvstændig virksomhed, der sælger pasning til forældre. Her foregår pasningen typisk i børnepassers hjem. For det andet ansatte børnepassere, hvor forældre ansætter en privat børnepasser. Her foregår pasningen typisk i forældrenes hjem.

Hvis pasningen varetages i et privat hjem, kan der gives tilladelse til pasning af fem børn; dog op til ti børn, hvis pasningen varetages af flere personer, jfr. ibid. § 79.

I Aarhus Kommune ydes tilskud til private pasningsordninger vedr. børn i aldersgruppen fra 24 uger til skolealderen.

Det påhviler kommunen at føre tilsyn med de private pasningsordninger, jfr. dagtilbudslovens. § 78, stk. 2.

Der gennemføres både et pædagogisk og et sikkerhedsmæssigt tilsyn.

13. april 2021
Side 3 af 4

Pædagogisk skal tilsynet sikre, at pasningen i den private pasningsordning fremmer læring gennem trygge læringsmiljøer, og at arbejdet med læringsmiljøer er tilpasset den konkrete børnegruppe og i øvrigt står mål med tilsvarende i et dagtilbud.

Der skal desuden føres tilsyn med, at den private pasningsordning sikrer børnene medbestemmelse, medansvar og oplevelser med demokrati, ligestem, samt at hovedsproget som udgangspunkt er dansk.

Tilsynet skal tilse, at pasningen foregår på sikkerhedsmæssig og hygiejnisk forsvarlig vis.

Endelig føres der tilsyn med, at den private pasningsordning alene anvender betegnelsen 'privat pasningsordning' i alle offentlige sammenhænge.

I Aarhus Kommune aflægges hver privat pasningsordning minimum to tilsyn årligt, hvoraf mindst det ene er uanmeldt. Der kan forekomme flere tilsynsbesøg i en privat pasningsordning.

4 Volumen

4.1 Private institutioner og puljeordninger (0-6)

Primo 2020 var der ni privatinstitutioner og to puljetilbud beliggende i Aarhus Kommune. Der var i alt indskrevet 631 børn i tilbuddene.

I løbet af 2020 ophørte den ene privatinstitution. Samtidig faldt det samlede antal indskrevne i privatinstitutioner og puljetilbud til 619 børn.

Udviklingen er illustreret i Tabel 1 og 2:

Tabel 1 Antal privatinstitutioner og puljetilbud i 2020 beliggende i Aarhus Kommune

	januar 20	december 20
Antal privatinstitutioner	9	8
Antal puljetilbud (0-6 år)	2	2
Tilbud i alt	11	10

Tabel 2 Antal børn indskrevet i privatinstitutioner og puljetilbud i Aarhus Kommune i 2020

Antal børn i...	Januar 20	december 20
Privatinstitutioner	519	511
Puljetilbud (0-6 år)	112	108
Børn i alt	631	619

Kilde: Børn og Unges Ledelsesinformationssystem

4.2 Private pasningsordninger

13. april 2021
Side 4 af 4

Ved udgangen af 2020 var der i Aarhus kommune 65 selvstændige børnepassere og seks ansatte børnepassere. Der var i alt 271 børn i private pasningsordninger i Aarhus Kommune.

I tabel 1 og 2 følger de seneste tre års udvikling i antal private pasningsordninger samt antal indskrevne børn.¹

Tabel 1 Antal private pasningsordninger i Aarhus Kommune fordelt på selvstændige henholdsvis ansatte børnepassere – opgjort den 1. januar de respektive år

	2019	2020	2021
Antal selvstændige børnepassere	67	80	65
Antal ansatte børnepassere	10	7	6
<i>Private pasningsordninger i alt</i>	<i>77</i>	<i>87</i>	<i>71</i>

Tabel 2 Antal børn i private pasningsordninger fordelt på selvstændige henholdsvis ansatte børnepassere – opgjort den 1. januar de respektive år

	2019	2020	2021
Antal børn hos selvstændige børnepassere	246	295	261
Antal børn hos ansatte børnepassere	15	9	10
<i>Børn i private pasningsordninger i alt</i>	<i>261</i>	<i>304</i>	<i>271</i>

Antallet af private pasningsordninger er samlet set faldet fra 77 i 2019 til 71 i 2021, dog med en stigning undervejs ved indgangen til 2020. Til gengæld er antal børn indskrevet i private pasningsordninger steget fra 261 i 2019 til 271 i 2021.

¹ Tabellerne omfatter alene børn og pasningsordninger, som Aarhus Kommune fører tilsyn med. Ansvar for, at der føres tilsyn, påhviler bopælskommunen. Medmindre andet konkret er aftalt, udføres tilsynet med udenbys børn i Aarhus af bopælskommunen.

Datapakke for 0-6-årsområdet

Data om resultat kvalitet, proces kvalitet og strukturel kvalitet på dagtilbudsområdet i Aarhus Kommune

December 2020

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Formål og data

Formål

Formålet med datapakken er at understøtte en datainformeret dialog om udvælgelsen af fokusområder til kvalitetsrapporten på 0-6-årsområdet i 2021.

Data

Datapakken indeholder en lang række data om resultatkvalitet, proceskvalitet og strukturel kvalitet på 0-6-årsområdet, herunder bl.a. data om:

- Børnenes kompetencer indenfor de seks læreplanstemaer (Dialoghjul i dagtilbud)
- Børnenes sproglige kompetencer (sprogvurdering og sprogscreening)
- Overvægt i 0. klasse og tandsundhed ved 5 år
- SUS-skema ved 9-10 mdr. og ekstra besøg fra Sundhedsplejen
- Sene skolestartere og omgængere i 0. klasse
- Børn med specialpædagogiske behov (vidtgående støtteressourcer og antal indstillinger til PPR)
- Dagtilbuddenes evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan
- Det pædagogiske læringsmiljø i vuggestuer og børnehaver (pilotafprøvning af ECCERS og ITERS).
- Normeringer (antal børn pr. voksen)
- Børnenes fremmøde i dagtilbud
- Andel uddannede pædagoger
- Samarbejde mellem dagtilbud og skole

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

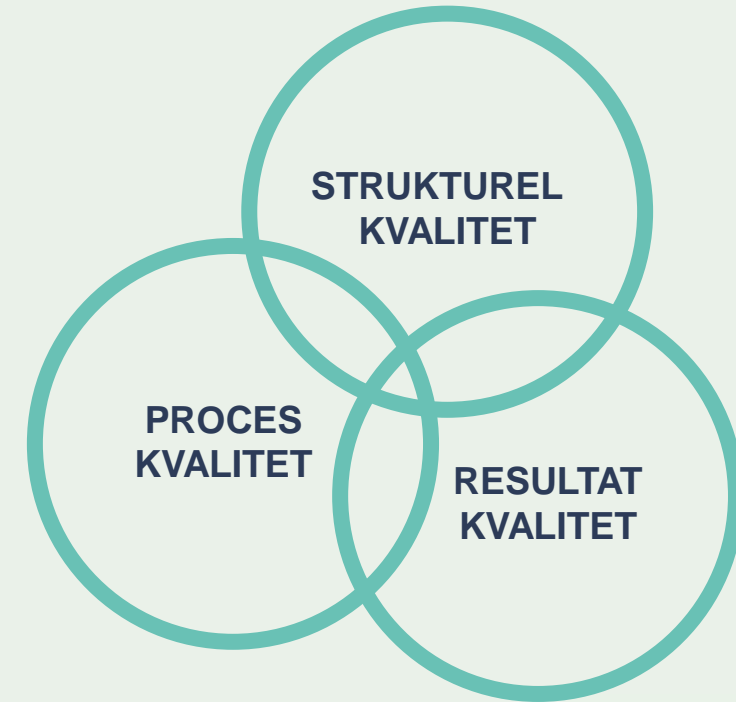
Kvalitet – struktur, proces og resultat

Datapakken indeholder data om de tre kvalitetsbegreber:

Strukturel kvalitet handler om dagtilbuddets fysiske rammer, personalets uddannelse, normering og organisering.

Proceskvalitet handler om den pædagogiske interaktion.

Resultatkvalitet handler om børnenes færdigheder og sammenhæng til skole.

Kilde: EVA

Det gode børneliv

– Kvalitet for børnene og de unge

1. Resultatkvalitet på 0-6-årsområdet	Side	5
2. Proceskvalitet på 0-6-årsområdet	Side	16
3. Strukturel kvalitet på 0-6-årsområdet	Side	34

Resultat kvalitet på 0-6-årsområdet

Dialoghjul i dagtilbud

- Pædagoger og forældres vurderinger af børnenes kompetencer inden for læreplanstemaerne

Sprog vurdering og sprogscreening

- Sprog vurderingsresultater
- Skolebegynderscreening af børn med dansk som andetsprog

Vægt og tandsundhed

- Overvægt i 0. klasse
- Tandsundhed

Sundhedsplejens hjemmebesøg

- SUS-skema ved 9-10 mdr.
- Ekstra hjemmebesøg fra Sundhedsplejen

Overgang til skole

- Sene skolestartere og omgængere i 0. klasse

Børn med specialpædagogiske behov

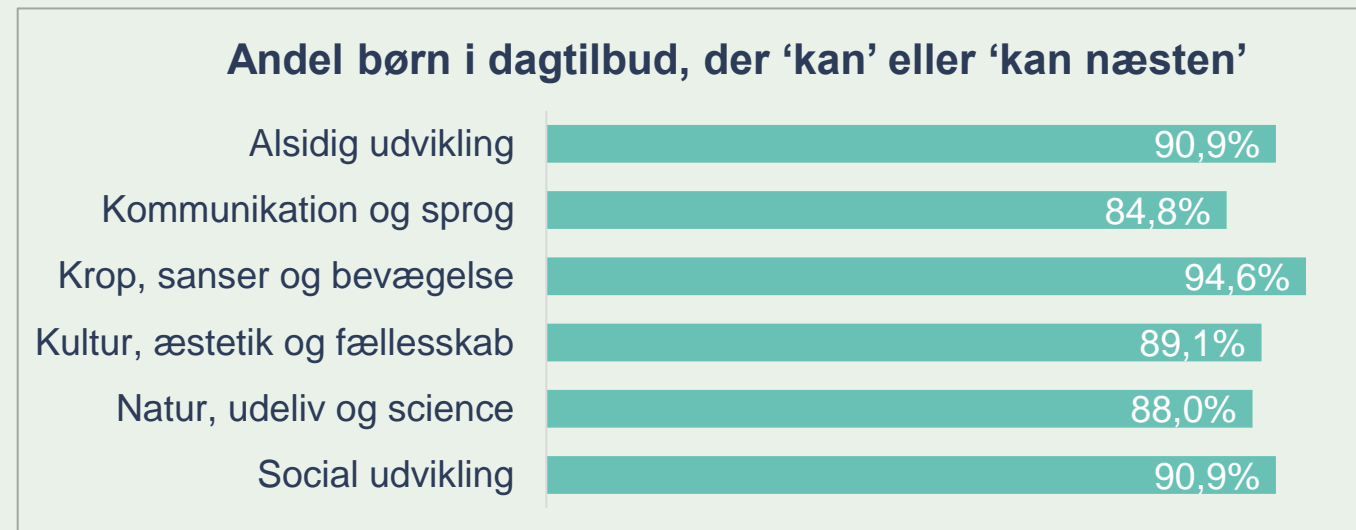
- Vidtgående støtteressourcer
- Indstillinger til PPR

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Dialoghjulet i dagtilbud

- Flest børn vurderes højt inden for inden for læreplanstemaet om krop, sanser og bevægelse, hvor 95% af børnene vurderes i de to bedste kategorier. Kun 85 % af børnene vurderes i de to bedste kategorier inden for læreplanstemaet Kommunikation og sprog. Piger vurderes i gennemsnit højere på alle seks læreplanstemaer end drenge.
- Børn med dansk som modersmål (93%) vurderes i gennemsnit højere på alle seks læreplanstemaer end børn med dansk som andetsprog (DSA) (76%). Børn med DSA vurderes især lavere inden for 'kommunikation og sprog'.

Note: Forud for status- og udviklingssamtalerne (SUS) i dagtilbud registreres vurderinger af børnenes kompetencer inden for de seks læreplanstemaer i Dialoghjulet. Vurderingerne foretages af både forældre og pædagoger i dagtilbuddet. I forbindelse med vurderingerne anføres det, om barnet 'Kan', 'Kan næsten', 'Kan med hjælp' eller 'Kan ikke endnu' i forhold til de opstillede læringsmål og indikatorer/tegn, der hører til det enkelte læreplanstema. I opgørelsen indgår data for de første 11 mdr. af 2020.

Sprog vurdering

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

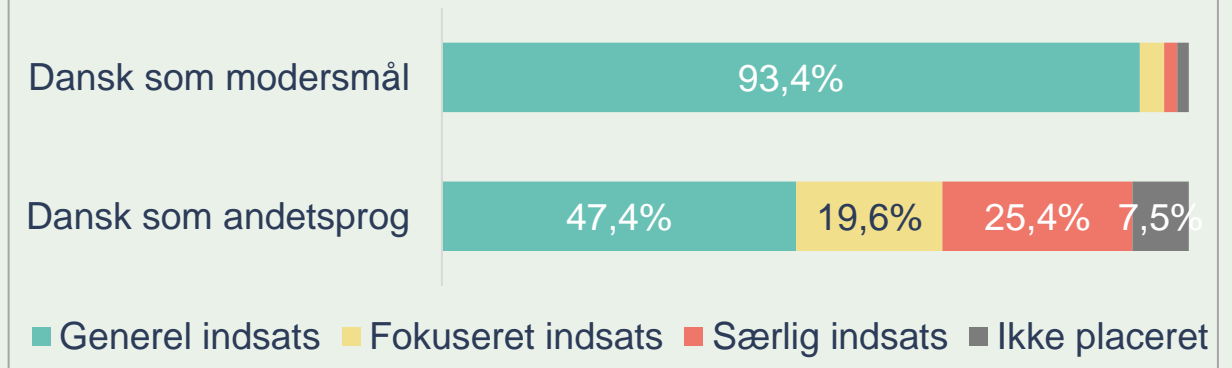
Sprog vurdering ved 3 år

- I 2019 blev 14,1 % af børnene ved 3 år vurderet til at have behov for en sprogindsats ud over den generelle sprogindsats i dagtilbuddet ift. deres talesproglige færdigheder.
- 52,6 % af børn med dansk som andetsprog havde behov for en ekstra sprogindsats ift. tale ved 3 år mod 6,6 % af børn med dansk som modersmål.

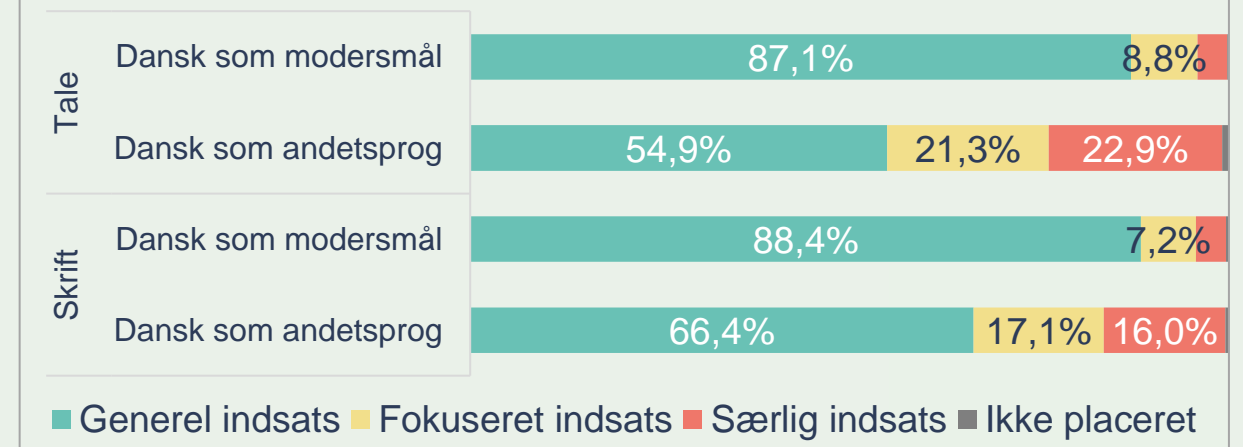
Sprog vurdering i 0. klasse

- I skoleåret 2019/20 blev hhv. 18,4 % og 15,3 % af børnene i 0. klasse vurderet til at have behov for en ekstra indsats ift. hhv. talesproglige og før-skriftlige færdigheder.
- Hhv. 45,1 % og 33,6 % af børn med dansk som andetsprog havde behov for en ekstra sprogindsats ift. hhv. tale og skrift i 0. klasse mod hhv. 12,9 % og 11,6 % af børn med dansk som modersmål

Sprog vurdering ved 3 år (talesprog)

Sprog vurdering i 0. klasse

Note: Sprog vurderingen ved 3 år foretages, når barnet er mellem 2 år og 9 mdr. til og 3 år og 4 mdr.

Sprogscreening

Skolebegynderscreening af børn med dansk som andetsprog

- Ved skolestart i 2020/21 havde 31,2 % af skolestartere med dansk som andetsprog et alderssvarende dansk sprog (156 børn). Det er på niveau med tidligere år.
- 64,0 % havde et sprogstøttebehov (320 børn), mens 4,8 % havde behov for basisundervisning i en modtagelsesklasse (24 børn).

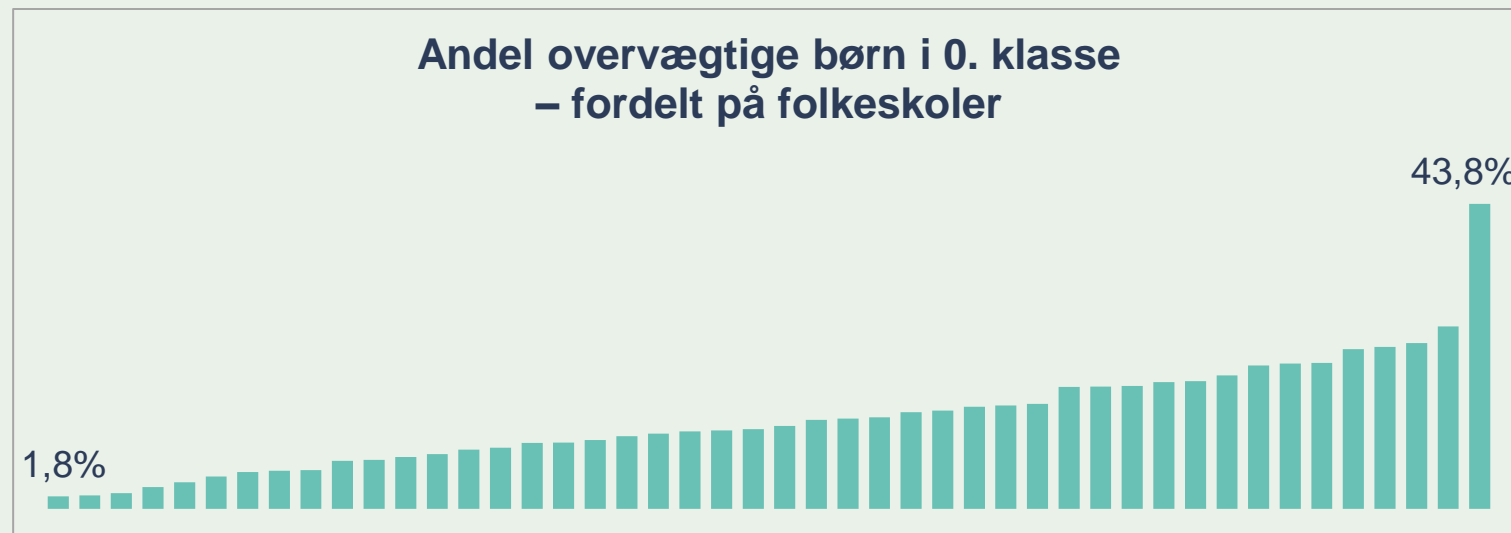
Note: Resultaterne fra skolebegynderscreeningen kan ikke sammenlignes direkte med resultaterne fra sprogvurderingen, da der anvendes et andet materiale.

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Overvægt i 0. klasse

- 11,4 % af eleverne i 0. klasse var overvægtige i skoleåret 2019/20. Det er på niveau med tidligere år.
- Lidt flere piger (13,3 %) end drenge (9,6 %) er overvægtige.
- Der er store geografiske forskelle mellem de enkelte skoler. Andelen af overvægtige børn i 0. klasse varierer fra 1,8 % på skolen med den laveste andel overvægtige til 43,8 % på skolen med den højeste andel.

Note: Opgørelsen er lavet for skoleåret 2019/20. Alle børn med bopæl i Aarhus Kommune indgår i kommunegennemsnittet.

Det gode børneliv*– Sammen om kvalitet for børnene og de unge*

Tandsundhed

Tandsundhed ved 5 år

- 87,9 % af de 5-årige børn havde ingen huller i tænderne i 2020, mens 2,4 % af de 5-årige børn havde mange huller i tænderne (over 6 huller). Begge dele er på niveau med tidligere år.
- Der er stor geografisk spredning i børnenes tandsundhed. I 17 af de 45 bopælsskoledistrikter har ingen af de 5-årige børn mange huller i tænderne, mens 16 % af de 5-årige børn i bopælsskoledistriktet med den højeste har mange huller i tænderne.

Note: Opgørelsen er lavet for de første 11 mdr. af 2020. Alle børn med bopæl i Aarhus Kommune er med i opgørelsen. I opgørelsen indgår færre børn end normalt pga. hel og delvis corona-nedlukning samt ujævn drift pga. corona (2.702 børn ift. 3.183 børn året før).

Det gode børneliv*– Sammen om kvalitet for børnene og de unge***SUS-skema ved 9-10 mdr.**

- I 2019 blev der udfyldt SUS-skema (status- og udviklingssamtalseskema) på 3.252 børn i forbindelse med sundhedsplejens hjemmebesøg ved 9-10 mdr.
- SUS-skemaet beskriver børnenes personlige og sociale udvikling (tilknytning og indlevelse), krop og bevægelse (sanser og bevægelser) samt sproglige udvikling (kommunikation og sproglig kontakt).

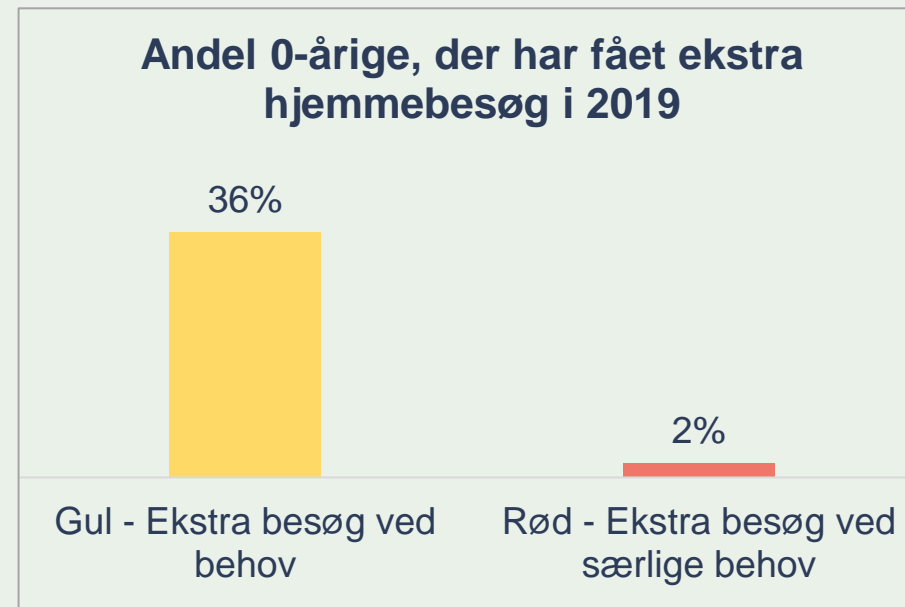

Note: I forbindelse med status- og udviklingssamtalerne (SUS) ved sundhedsplejens hjemmebesøg vurderer forældrene sammen med sundhedsplejersken, om barnet 'Kan', 'Kan næsten', 'Kan med hjælp' eller 'Kan ikke endnu'. Data for 2020 er ikke retvisende pga. corona. Derfor vises data for 2019.

Det gode børneliv*– Sammen om kvalitet for børnene og de unge*

Ekstra hjemmebesøg fra Sundhedsplejen

- I 2019 har 7754 0-årige børn fået standardhjemmebesøg fra Sundhedsplejen.
- Ud af disse har 36 % (2.759) fået et ekstra behovsbesøg, og 2 % (158 børn) har fået et ekstra besøg ved helt særlige behov (rød).

Note: Data for 2020 er ikke retvisende pga. corona. Derfor vises tal for 2019.

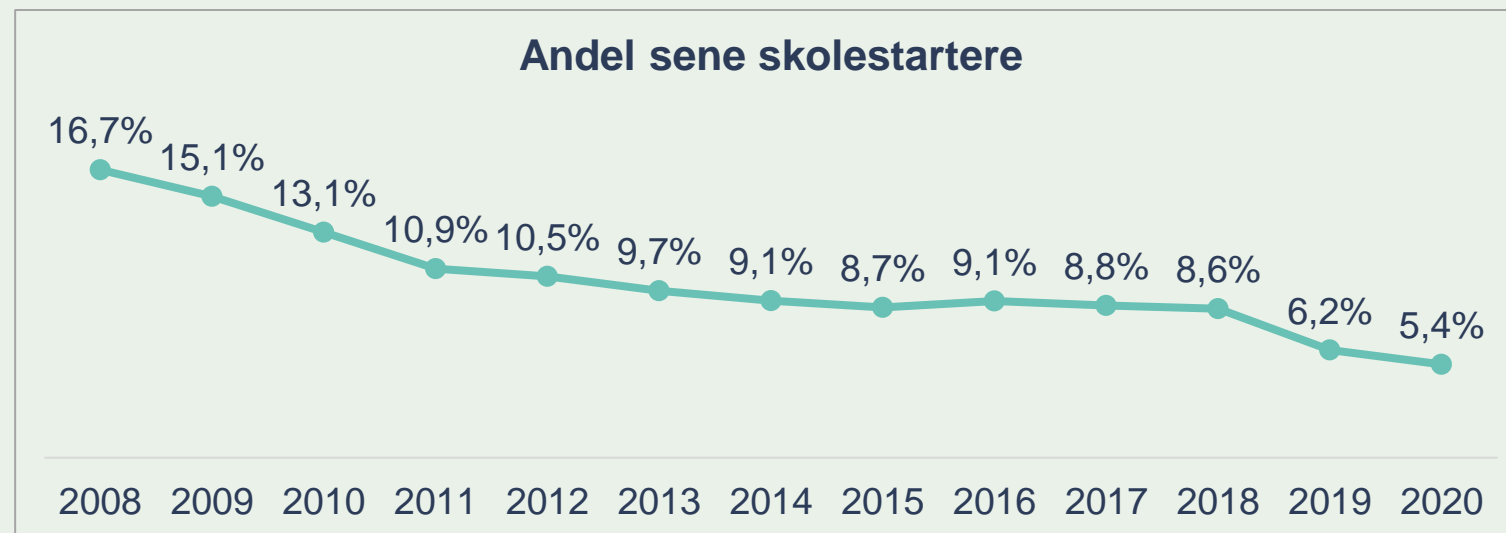
Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Overgang til skole

Sene skolestartere og omgængere i 0. klasse

- Andelen af børn, der starter sent i skole, har været faldende i de senere år fra 16,7 % i 2008/09 til 5,4 % i 2020/21. Andelen af sene skolestartere i Aarhus Kommune ligger lidt over andelen på landsplan.
- Den faldende andel sene skolestartere har ikke ført til en stigning i andelen af omgængere i 0. klasse. Andelen af omgængere har derimod ligget stabilt på omkring 1-2 % i perioden.

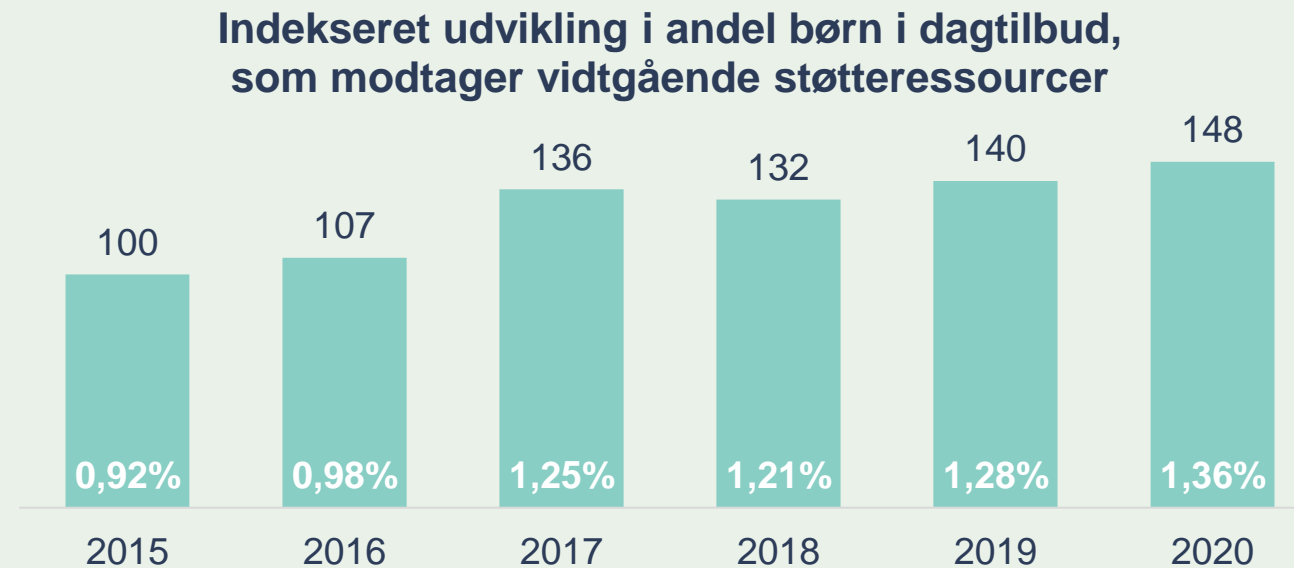
Note: Sene skolestartere er defineret som de børn, der starter i 0. klasse, som fylder 7 år i kalenderåret for skolestart.

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Vidtgående støtteressourcer

- I 2020 udgør andelen af børn i dagtilbud, som modtager vidtgående støtteressourcer, 1,36% af det samlede antal børn i dagtilbud.
- Fra 2018 til 2020 er andelen af børn i dagtilbud, som modtager vidtgående støtteressourcer steget med 12 procent.

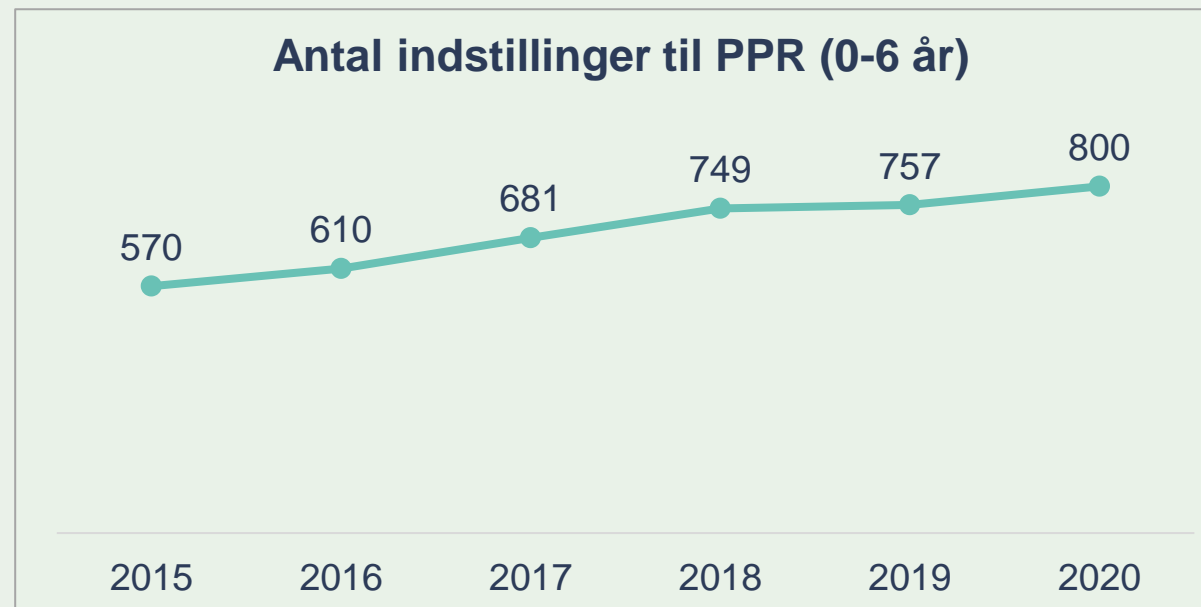
Note: Baseret på antal indskrevne børn i kommunale dagtilbud (fratrasket specialdagtilbud) pr. september i det pågældende år.

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Indstillinger til PPR

- Antallet af indstillinger til specialpædagogisk støtte til børn i alderen 0-6 år har været stigende i perioden fra 2015 til 2020 – fra 570 indstillinger i 2015 til 800 indstillinger i 2020.

Note: Antal for 2020 udgør forventet niveau.

Proceskvalitet på 0-6-årsområdet

Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan

- Dagtilbuddenes evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan

Det pædagogiske læringsmiljø

- Det pædagogiske læringsmiljø i vuggestuer (ITERS)
- Det pædagogiske læringsmiljø i børnehaver (ECCERS)

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan

Opsamling på procesevaluering

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan

- I juli 2018 trådte den nye dagtilbudslov i kraft. Af loven fremgår det, at arbejdet med den pædagogiske læreplan skal evalueres hvert andet år. Evalueringen af arbejdet med den pædagogiske læreplan skal tage afsæt i de 12 politisk fastlagte pædagogiske mål, herunder sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes læring, udvikling, trivsel og dannelse.
- Evalueringen er et led i processen med at realisere den pædagogiske læreplan, herunder etablering af en løbende evalueringskultur samt leve op til lovens krav om en evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan i 2020.
- På de kommende slides præsenteres et koncentrat af dagtilbuddenes evalueringer af arbejdet med læreplanen i de første to år. Deadline for offentliggørelse af selve den pædagogiske læreplan er 31/12 2020 – men arbejdet med læreplanen er pågået de seneste godt og vel to år.
- Der er tale om en selvevaluering

Det pædagogiske grundlag

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

<i>Vi er blevet bedre til...</i>	<i>... men det her er svært...</i>
At arbejde struktureret og systematisk	Ofte føles det som noget man skal 'gå fra' til – særligt hvis det vedrører data.
At arbejde med læring hele dagen	At planlægge dagen med afsæt i børnenes behov – og ikke falde i fælden med den gammeldags 'aktivitetsplans-tænkning'.
At have et fælles sprog om pædagogik	Når der sker udskiftning i personalegruppen
At være bevidste om, at vi bør have gode læringsmiljøer hele dagen	Særligt i overgange (fx garderoben, spisesituationer, samling mv.)
At være bevidste om, at medarbejdere også udgør en vigtig del af læringsmiljøet	Når vi ikke får planlagt dagen ordentligt og er nødt til at afstemme med hinanden mens børnene er til stede
At have og praktisere et fælles børnesyn	Når der sker udskiftning i personalegruppen
At indrette læringsmiljøerne med afsæt i børnenes behov	Ikke alle medarbejdere er lige glade for ændringer

Læreplanstemaer

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

	<i>Det vurderer vi at vi gør godt...</i>	<i>men det her skal vi blive bedre til...</i>
Kultur, æstetik og fællesskab	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på leg, dannelse, børnenes perspektiv og børnefællesskaber i det pædagogiske grundlag • Inddragelse af børnenes familiestruktur og hverdag som afsæt for snakke om forskellighed 	<ul style="list-style-type: none"> • Mere tilgængelighed og større udbud af materialer • Give mere plads til spontanitet og barnets eget initiativ i kreative aktiviteter • Fokus på mangfoldighed • Bruge byens rum
Natur, udeliv og science	<ul style="list-style-type: none"> • Understøtte børnenes nysgerrighed • Gør naturen tilgængelig både på legeplads og på ture • Arbejder med affaldssortering, matematisk forståelse 	<ul style="list-style-type: none"> • Mere fokus på science og it • Kunne blive bedre til at tale om konsekvenserne af vores handlinger i naturen (fx fokus på bæredygtighed og klimapåvirkning)

Læreplanstemaer

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

	<i>Det vurderer vi at vi gør godt...</i>	<i>men det her skal vi blive bedre til...</i>
Krop, sanser og bevægelse	<ul style="list-style-type: none"> • Gode og indbydende legepladser med forskellige underlag, redskaber og plads til fysisk udfoldelse • Stimulering af børnenes sanser – fodbad, duftelege, massage mv. • Tydelige læringsrum, der lægger op til stille, kreative eller kropslige udfoldelser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fælles systematik på tværs af dagtilbuddet • Variation med henblik på deltagelsesmuligheder for alle børn
Kommunikation og sprog	<ul style="list-style-type: none"> • Sætter ord på følelser • Tænker sprogarbejdet ind i alle læringsmiljøer • Vi er gode til at møde børnene inden for deres nærmeste udviklingszone. • Vi er gode til at benævne 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvis der er mange børn med dårlige forudsætninger for at blive sprogstimuleret i hjemmet

Læreplanstemaer

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

	<i>Det vurderer vi at vi gør godt...</i>	<i>men det her skal vi blive bedre til...</i>
Alsidig personlig udvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på selvhjulpenhed • Leg på tværs af køn, alder og stuer (når det er muligt grundet COVID-19) • Fokus på børnenes udvikling både i rutinesituationer og i dagens øvrige læringsmiljøer 	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbejdsrelationer på tværs kan være svært i aktuelle faste grupper. • Mange afbrydelser i de pædagogiske aktiviteter • Det er afgørende at medarbejderne er enige og samstemte om barnets nærmeste udviklingszone.
Social udvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Benævner det positive i barnets intention og anviser alternative positive handlinger, hvor det er nødvendigt • Vi sætter ord på barnets behov og følelse • Fokus på at alle børn er med 	<ul style="list-style-type: none"> • Ved travlhed er der risiko for en for stor grad af voksenstyring

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Evalueringens kultur

<i>Vi er blevet bedre til...</i>	<i>... men det her er svært...</i>
Øget systematik – både i dataindsamling og evaluering, men også i møder mv.	Variation i evalueringsmodeller og metoder. Vi har en tendens til at anvende den samme 'evalueringssmodel' hver gang.
At agere datainformeret – og have fokus på evalueringens kultur	Når vi på baggrund af data og vores skiftende børnegruppe skal justere læreplanen løbende.
At stille hinanden kritiske spørgsmål som 'Hvad bygger du det på?' og 'Er det noget du ved, eller noget du synes?'	Det er en kulturforandring, og vi er stadig på vej. Fortsat øvebane.
At anvende video og billeder både af læringsmiljøerne og egen praksis	Vil gerne bruge video endnu mere
At opstille delmål for at nå de langsigtede mål	At formulere præcist, hvad børnene skal have ud af det vi gør.
At aftale, hvad det er vi kigger efter	At blive så konkret, og i processen vælge andet relevant fra.
At tilrettelægge læringsmiljøerne efter børnenes nærmeste udviklingszone	At følge op på, om børnene får det ønskede udbytte.

Det gode børneliv

– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Fokusområder i det kommende arbejde

Realiseringen af læreplanen

- Genbesøge den pædagogiske læreplan med systematisk gennemgang af læringsmiljøerne
- Fokus på få ting ad gangen i stedet for spredt fokus på mange ting
- Medarbejdernes ejerskab til dagtilbuddets læreplan
- Refleksion: "Er vi reelt der, hvor vi tænker pædagogik før aktivitet?"
- Fortsat fokus på progression og læringsmiljø
- Forbedring af evalueringskulturen i de enkelte afdelinger – ved hjælp af videndeling i lederteamet

Erfaringer fra en tid med COVID-19

- De små grupper giver mulighed for nærvær og fordybelse
- Den samme voksne tæt på børnene giver stærke relationer og et godt afsæt for pædagogik
- Det skaber bedre rammer for pædagogik, når børnene afleveres, hvor forældrene ikke kommer ind på stuen (eller afleverer helt udenfor).
- Vigtigheden af at mødeplanen skal harmonere med børnefremmødet.
- Uderummet meget mere i brug som læringsmiljø
- Vigtigt at være opmærksom på, hvordan man bibeholder det gode samarbejde og den gode sparring til trods for at være i faste grupper

Det gode børneliv

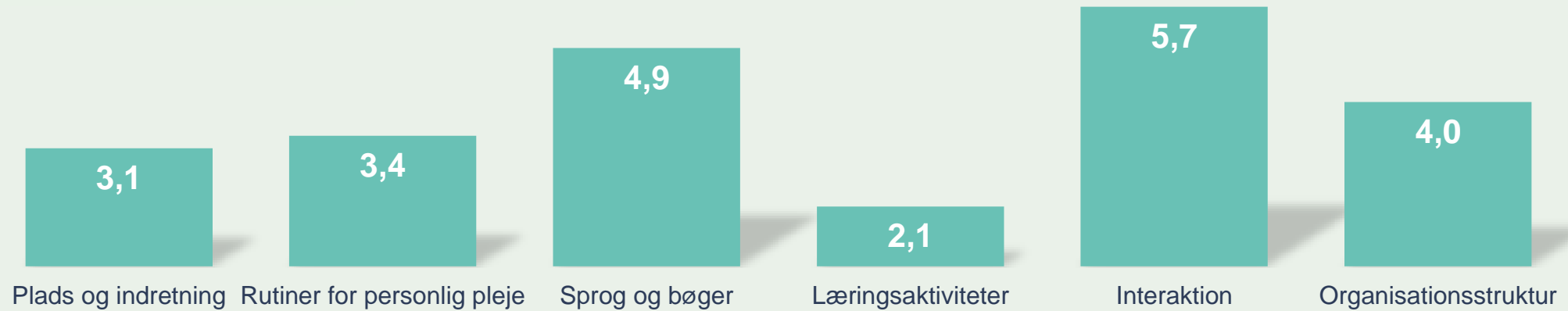
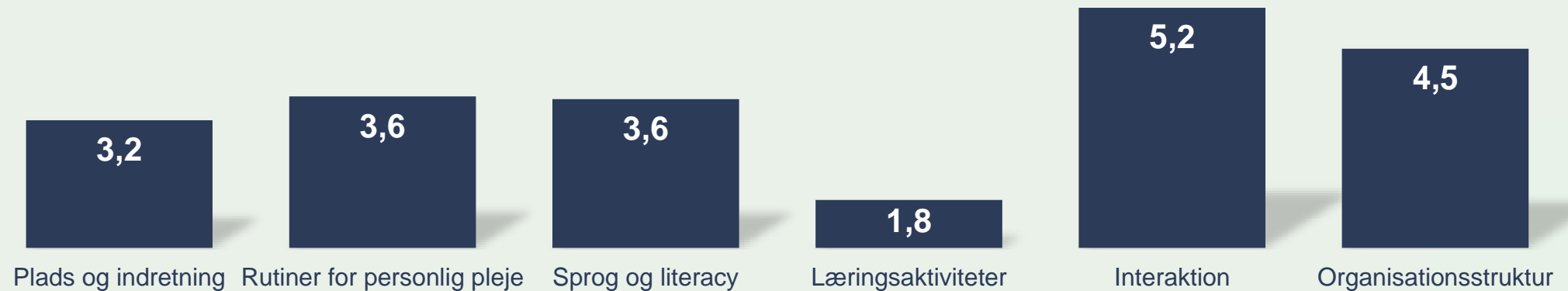
– Sammen om kvalitet for børnene og de unge

Det pædagogiske læringsmiljø

Data fra pilotprojekt med ITERS & ECERS

Data fra pilotprojekt med ITERS & ECERS

- Der er tale om et pilot- og forskningsprojekt i samarbejde med UCN.
- ITERS og ECERS måler kvaliteten af læringsmiljøerne med afsæt i evidensbaserede observationspunkter. ITERS og ECERS giver et objektivi blik på den pædagogiske praksis.
- Kvaliteten måles på en skala fra 1 til 7.
- Der er tale om et øjebliksbillede, hvor der er observeret (3 timer på hver stue).
- De tre dagtilbud, der er med i projektet (Søndervang, Tranbjerg og Risskov) er udvalgt med henblik på at skabe et så repræsentativt grundlag som muligt.
- På de kommende slides præsenteres data fra Risskov og Tranbjerg dagtilbud – data fra i alt 67 observationer af 3 timer (én observation på alle stuer).

VUGGESTUE (35 observationer)**BØRNEHAVE (32 observationer)**

Plads og indretning

Hvor gør vi det bedst:

- Børnene har god indendørs plads
- God plads til grovmotoriske lege

Udfordringer:

- Indretning til leg og læring
 - Vigtigt med bløde møbler
 - Vigtigt med tydelige interessecentre

” Der er nok indendørs plads til børn, personale og inventar. Der er god ventilation som kan justeres og naturligt lys, som kan justeres i forhold til nogle af vinduerne. Stuens gulve, vægge og andre overflader er rimeligt vedligeholdt og rene. (...) Der er nok møbler til plejerutiner og leg, og alle møbler er robuste og i god stand.

”

” I forhold til personalets brug af bøger, er én stor udfordring mængden af bøgerne, og mangel på et oplagt afskærmet område hvor bøgerne kan/skal bruges. Dette kunne løses ved for eksempel at have 5-10 udstillede bøger på en væg, med et blødt område ved siden af, specielt afskåret fra stuens aktive områder.

”

Rutiner for personlig pleje

Hvor gør vi det bedst:

- Sikkerhedspraksis (visuelt udsyn til børnene, sikkerhedsmæssig god indretning af områder, der bruges af børnene mv.)

Udfordringer:

- Hygiejne og sundhedsprocedurer
 - Særligt i forbindelse med bleskift/toiletbesøg og i spisesituationer

” Der er ingen sikkerhedsfarer hverken inde eller ude. Alle personaler har fuldt opsyn med alle børn, det er koordineret hvem der er hvor, og der gives besked hvis fx én går fra for at ringe eller gå på toilet.

”

” Der er manglende opmærksomhed på hygiejne i forbindelse med bleskift/toiletbesøg, fx skiftes børn uden afdækningspapir på puslebordet, underlaget rengøres ikke efter hvert bleskift, børn og voksne vasker ikke hænder efter bleskift. Nogle børn skiftes stående på gulvet.

”

Sprog og bøger/literacy

Hvor gør vi det bedst:

- Opmuntre børnene til at kommunikere og bruge sproget
- Hjælpe børnene til at udvide deres ordforråd
- Samtaler med børnene

Udfordringer:

- Personalet kan blive bedre til at understøtte samtaler børnene imellem
- At opmuntre børnene til at bruge bøger

” Personalet reagerer generelt på børnenes subtile kommunikation. De bemærker for eksempel når børnene viser tegn på kedsomhed og afslutter en aktivitet. Personalet udviser følsom, individualiseret opmærksomhed og respons på børnenes kommunikation og personalet tilføjer flere ord eller ideer for at udvide, hvad børnene siger. ”

” Læsningen af ‘Otto’ var en stor ”én til alle” aktivitet, hvor mange børn kedede sig og ikke kunne se billeder eller skrift. Der var ikke tid til for mange spørgsmål og børnene skulle lytte længe til spørgsmål fra andre børn. Da der blev læst til en stor gruppe, var det ikke muligt at lave tilpasninger for børn, som har behov for yderligere støtte. ”

Læringsaktiviteter

Hvor gør vi det bedst:

- Taler med børnene om natur og naturfænomener (ikke science)
- Gode til at understøtte rollelege
- Børnene har gode muligheder for at udvikle deres grovmotorik (særligt udendørs)

Udfordringer:

- Det generelle niveau af læringsaktiviteter er uhensigtsmæssigt lavt
- Manglende tilgængelighed for børnene til alle typer materialer

” Personalet taler med børnene om vejret, både i relation til påklædning, når de skal ud, og mens de er ude på legepladsen med børnene, om sund mad under måltiderne, om navne på dyr og planter osv. ”

” Grundlæggende mangler der helt eller i større udstrækning materialer indenfor en række læringsaktiviteter. Det bliver derfor en grundlæggende udfordring at etablere leg og aktivitet indenfor disse områder. ”

Interaktion

Hvor gør vi det bedst:

- Det generelle niveau, særligt:
 - Interaktion mellem personale og børn
 - At give børnene varme og tryghed gennem fysisk kontakt

Udfordringer:

- Ingen større udfordringer på dette område
 - Dog vigtigt at personalet er sensitive overfor børnenes behov og guider børnene når det er nødvendigt

” Der observeres positive individuelle interaktioner med alle børn i gruppen og personalet er normalt følsomme over for børnenes non-verbale signaler og reagerer passende.
”

” Hjælp med at gøre børnene opmærksomme på, hvordan deres handlinger påvirker andre. Eksempelvis påpeger triste ansigter på det barn, hvis legetøj blev taget. Gør opmærksom på hvor rart det er at nogen deler.
”

Organisationsstruktur

Hvor gør vi det bedst:

- Overgange og ventetid
- Lege- og læringsaktiviteter for hele gruppen (særligt børnehaven)

Udfordringer:

- Den frie leg
 - Primært grundet voksenstyring og manglende materialer
 - Understøttelse af den frie leg ved observationer og voksentilgængelighed

” Overgange er ofte graduerede og foregår uden problemer. Der er ingen ventetider over tre minutter og dagen er generelt indrettet fleksibelt. Der er ingen negative interaktioner mellem børn og personale. Personalet vejleder og følger omhyggeligt op i overgangssituationer.

”

” Under fri leg er der generelt i begge grupper en del konflikter om legematerialer. En af børnegrupperne forventes at kunne dele et puslespil, 15 klodser og 3 rasleæg. Når der er konflikter findes der ikke supplerende materialer, men insisteres på, at alle må være her og alle må være med.

”

Strukturel kvalitet på 0-6-årsområdet

Normeringer i dagtilbud

- Antal børn pr. voksen i vuggestuer og børnehaver

Børnefremmøde i dagtilbud

- Børnenes fremmøde i dagtilbud

Uddannet personale

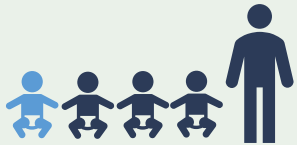
- Andel uddannede pædagoger i dagtilbud

Samarbejde mellem dagtilbud og skole

- Vilkår for overgangssamarbejdet
- Forældretilfredshed med samarbejdet

Det gode børneliv*– Sammen om kvalitet for børnene og de unge*

Normeringer i dagtilbud (børn pr. voksen)

”Brutto” papirnormeringer 2019 – fra dagtilbudsanalysen

- Vuggestue: 3,4 børn/voksen
- Børnehave: 7,2 børn/voksen

Antal fuldtidsbørn pr. fuldtidsansat voksen med pædagogiske opgaver

Gulvnormeringer i to uger i normeringsundersøgelserne 2019 (20 afdelinger)

- Vuggestue: 3,7 børn/voksen
- Børnehave: 7,1 børn/voksen

Ved normeringer ”på gulvet” forstås antal børn, der er til stede pr. antal voksne, der er sammen med børnene.

Samtidig viste normeringsundersøgelserne, at der i en given uge er stor variation i, både hvordan gulvnormeringen ser ud i forskellige afdelinger, og hvordan gulvnormeringen er i løbet af dagen (se næste slide).

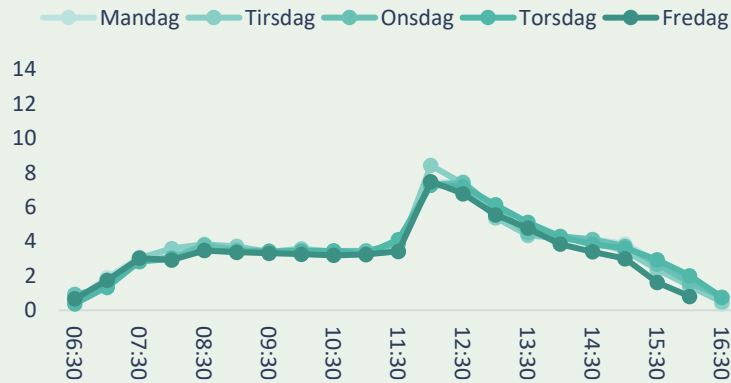
Ved normeringer på gulvet forstås antal børn, der er til stede pr. antal voksne, der er sammen med børnene.

Gulvnormeringer (børn pr. voksen)

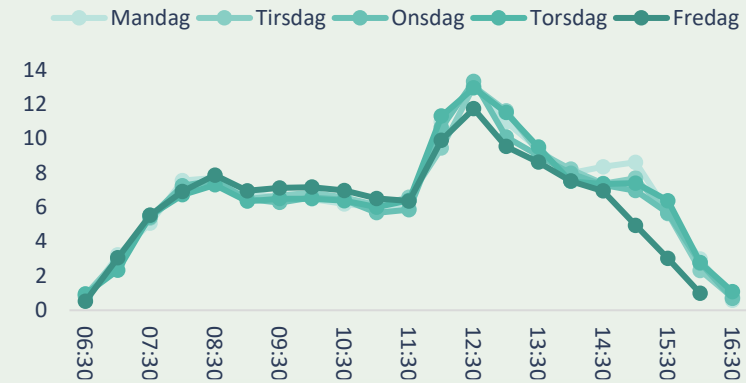
Variationer fra normeringsundersøgelse i uge 40, 2019

Variationer henover dagen:

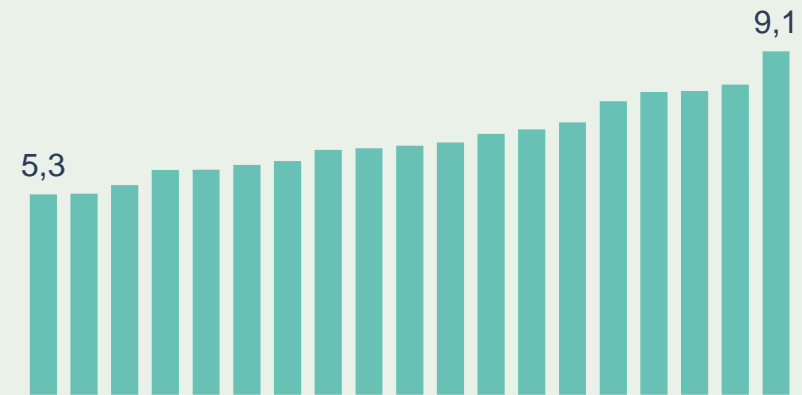
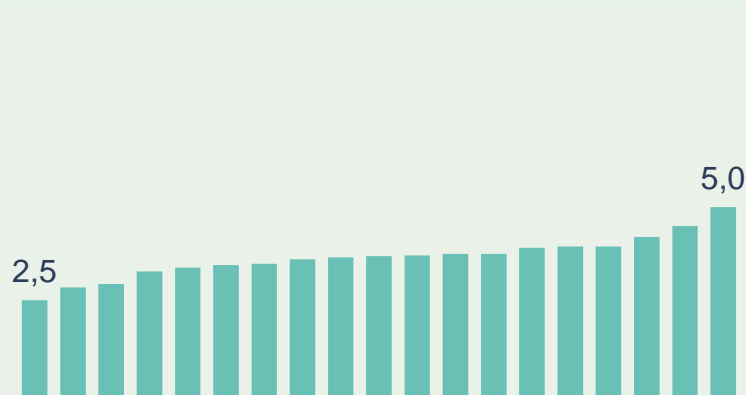
Vuggestuebørn

Børnehavebørn

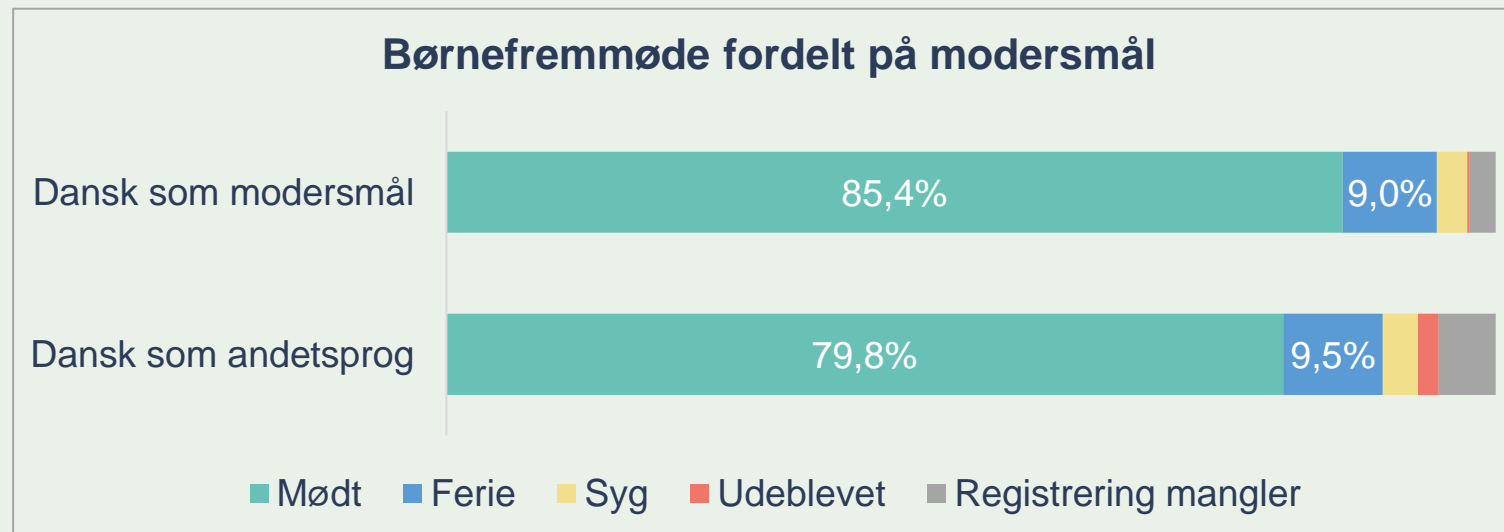
Variationer mellem afdelinger:

Det gode børneliv*– Sammen om kvalitet for børnene og de unge*

Børnefremmøde i dagtilbud

- I de første fire måneder efter sommerferien 2020 var i gennemsnit 84,3 % af de indskrevne børn i dagtilbud registreret fremmødt. Fremmødet er i gennemsnit lidt lavere om fredagen.
- Børn med dansk som andetsprog var i gennemsnit fremmødt 79,8 % af dagene, mens børn med dansk som modersmål i gennemsnit var fremmødt i 85,4 % af dagene.

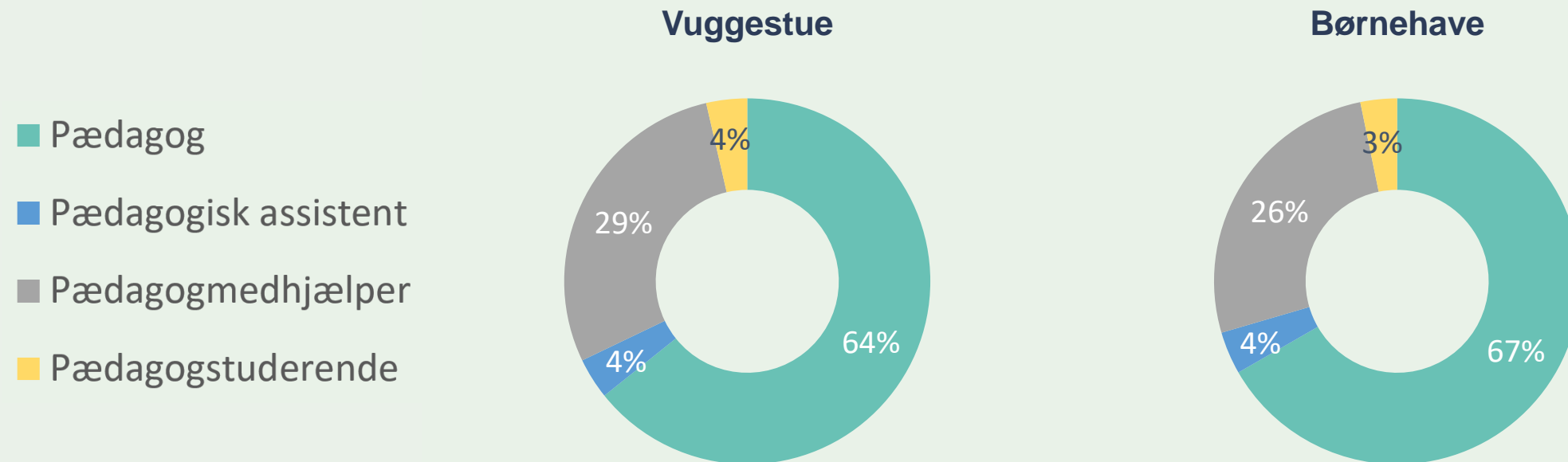

Note: Data fra Komme-gå. Opgjort for perioden fra den 3. august til og med 30. november 2020 (ekskl. uge 42). De øvrige ikke-fremmødte børn fordeler sig på i gennemsnit 9,1 % ferie/fri, 3,0 % sygdom, 0,5 % udeblevet, samt 3,1 % manglende registrering.

Det gode børneliv*– Sammen om kvalitet for børnene og de unge*

Uddannet personale

Fuldtidsansatte med pædagogiske opgaver fordelt på uddannelse

Pædagogmedhjælpere dækker relativt mere af børnetiden (32-41%), mens pædagoger dækker en relativt mindre del af tiden med børn (52-62%). Dette kan skyldes, at pædagoger vikardækkes med pædagogmedhjælpere, og at pædagoger har relativt mindre børnetid, mens en større del af pædagogmedhjælperes arbejdstid er tid med børn.

Det gode børneliv*– Sammen om kvalitet for børnene og de unge*

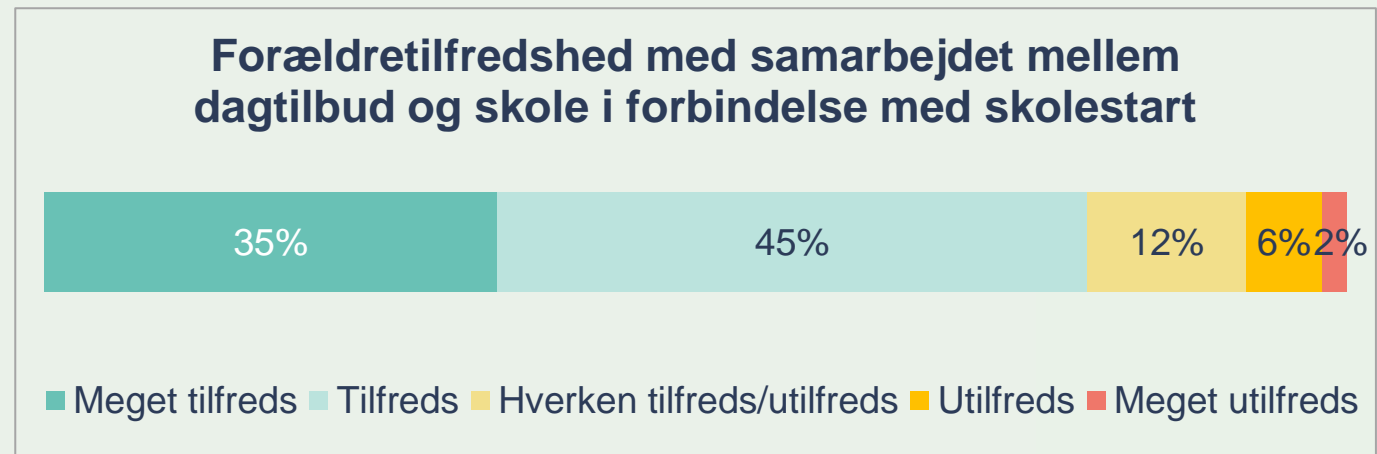
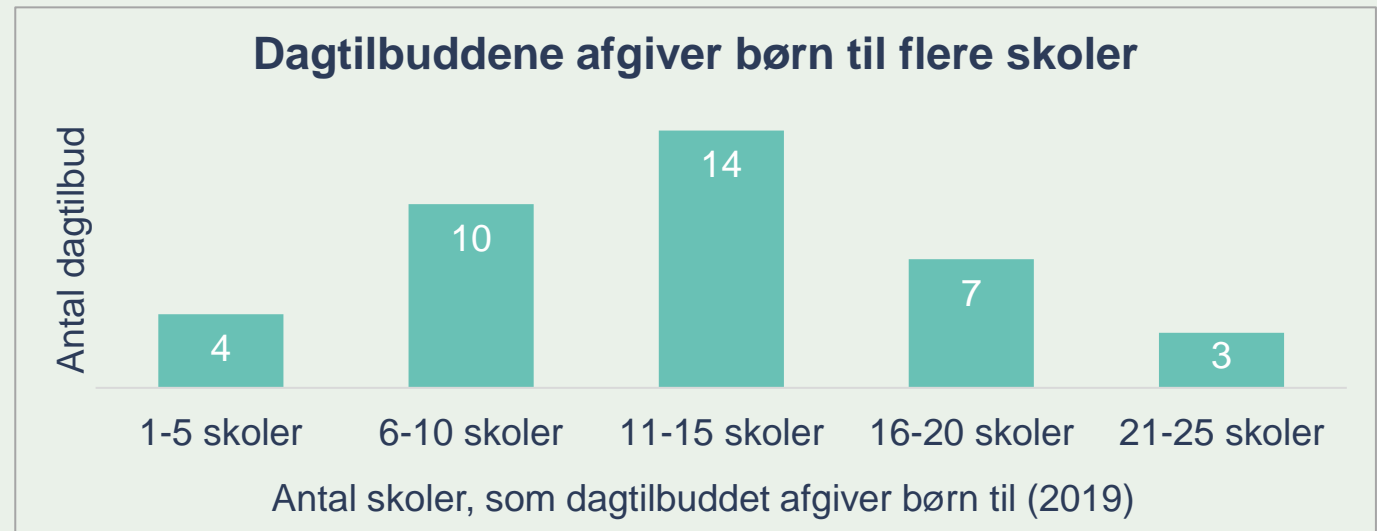
Samarbejde mellem dagtilbud og skole

Vilkår for overgangssamarbejdet

- Dagtilbuddene har forskellige vilkår for overgangssamarbejdet med skolen.
- I gennemsnit afgiver et kommunalt dagtilbud børn til 12,4 forskellige skoler. Dette antal varierer dog betydeligt mellem dagtilbuddene – fra 2 skoler til 24 skoler.

Forældretilfredshed med samarbejdet

- 80 % af forældre til børn i indskolingen er tilfredse med samarbejdet mellem dagtilbud og skole i forbindelse med barnets skolestart.
- Forældrenes tilfredshed med overgangssamarbejdet varierer fra 55 % på skolen med den laveste tilfredshed til 94 % på skolen med den højeste tilfredshed.

Beslutningsmemo

Emne **Understøttelse af den pædagogiske profil for ny skole og fritidscenter i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven**
 Til Rådmandsmøde den 27. april 2021

1. Hvorfor fremsendes forslaget?

Forvaltningschef Ole Kiil Jacobsen har sat punktet på dagsordenen med henblik på en drøftelse af Kata Fonden som en potentiel fremtidig samarbejdspartner omkring understøttelse af den ny skole og fritidscenters omstillingsproces til projektbaseret læring (LEAPS-skole). Der ønskes endvidere en stillingtagen til finansieringen af et eventuelt samarbejde med KATA Fonden.

2. Indstilling – hvad skal der tages stilling til?

Indstilling

- At det drøftes og besluttet, om der skal etableres et samarbejde med KATA Fonden
- At det såfremt, der besluttet at indgå et samarbejde med KATA Fonden, afholdes udgiften på i alt 4,2 mio. kr. frem til 2028 inden for Børn og Unges samlede økonomiske ramme i forbindelse med den årlige regnskabsafslutningsprocedure

Baggrund

Med aftalen fra juni 2018 er det besluttet at skabe et attraktivt skole- og fritidstilbud for alle børn og unge i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven. Forligspartierne omkring aftalen er enige om, at et attraktivt skoletilbud spiller en afgørende rolle for, at børnefamilier ønsker at bosætte sig i bydelene.

En unik arkitektur og en ambitiøs pædagogisk profil skal sikre, at et attraktivt skoletilbud bidrager til, at Gellerup, Toveshøj og Bispehaven udvikler sig til bydele med en social balance, hvor børnene går på den lokale skole.

For det andet skal et attraktivt skoletilbud også sikre, at alle børn i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven får de samme muligheder for at klare sig lige så godt, som børn i resten af kommunen.

I sommeren 2020 blev det besluttet af rådmanden, at den nye skole og fritidscenter for Gellerup, Toveshøj og Bispehaven skal arbejde med projektbaseret og undersøgelsesorienteret læring baseret på virkelighedsnære problemstillinger med løbende feedback. Beslutningen blev truffet på baggrund af en omfattende inddragelsesproces med afholdelse af workshops og studietur til København, hvor bl.a. medlemmer fra Børn og Unge-udvalget, repræsentanter fra MKB samt ÅLF og BUBL deltog.

CFIA har igennem inddragelsesprocessen bistået Børn og Unge i en kortlægning af, hvad der skal til for at tiltrække elever og forældre til den nye skole og fritidscenter. CFIA peger på, at et partnerskab med et etableret

20. april 2021

Side 1 af 5

BØRN OG UNGE

Pædagogik og Forebyggelse
Aarhus Kommune

Skole

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Telefon: 29 20 99 44
Direkte telefon: 41 85 74 91

Direkte e-mail:
clep@aarhus.dk

Sagsbehandler:
Claus Erik Picard

Beslutningsmemo

Emne **Understøttelse af den pædagogiske profil for ny skole og fritidscenter i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven**
 Til Rådmandsmøde den 27. april 2021

brand kan styrke skolens profil ved at skabe positiv opmærksomhed og definere den ny skole og fritidscenter som et ambitiøst og nytænkende projekt. En skarp profil og stærke partnerskaber vil skabe et bevis på, at den nye skole og fritidscenter er et sted, der bliver prioriteret. Dette skaber selvforstærkende historier, tiltrækker ekstra ressourcer og skaber de bedste betingelser for succes.

20. april 2021
 Side 2 af 5

LEAPS-skole som brand for ny skole og fritidscenter

Styregruppen for ny skole og fritidscenter anbefaler, at den besluttede projektbaserede profil for skole og fritidscenter kan styrkes optimalt ved et samarbejde med KATA Fonden, der driver LEAPS-skolerne i Danmark. CFIA har i deres proces benyttet LEGO som eksempel på en samarbejdspartner på baggrund af deres stærke brand. Denne mulighed vil der ligeledes blive arbejdet videre med på sigt.

KATA Fonden har gennem de sidste fire år demonstreret, at de har den nødvendige ekspertise og erfaring, der skal til for at løfte opgaven med at omstille den ny skole og fritidscenter til en projektbaseret didaktik og pædagogik (bilag 1).

Et projekt kan foregå i klassens trygge rammer, men kan også i perioder foregå på tværs af fag og klasser (se artikler fra Folkeskolen.dk nedenfor). Det er lærerne og pædagogerne, der afgør fra gang til gang hvilke læringsmiljøer der skaber de bedste rammer for projektet. Der er desuden fastsat regler for omfanget af holddannelse i skolen¹. Elever i børnehaveklassen og 1.-3. klasse skal undervises i deres klasse i mere end halvdelen af tiden. Den samlede tid, hvor der kan ske holddannelse i fagene i indskoling, skal således udgøre mindre end halvdelen af undervisningstiden til fag og emner. Elever i 4.-10. klasse skal i væsentligt omfang undervises i fag og obligatoriske emner med udgangspunkt i klassen.

Omstillingen til en hverdag, hvor børnene og de unge arbejder projektbaseret, er en langvarig proces (5-10 år). For at omstillingen bliver en succes, kræves der derfor vedholdenhed, samarbejde og fælles retning mellem alle involverede parter, så der både er fokus på den konkrete hverdag og en overordnet implementeringsplan. Selve understøttelsen fra fonden forløber over fem år og består bl.a. af:

- Praksisnær uddannelse af hele personalegruppen på skolen
- Projektleder fra KATA Fonden en dag om ugen, som igangsætter fælles aktiviteter, følger omstillingsprocessen tæt på (teammøder mv.)

¹ <https://www.uvm.dk/folkeskolen/fag-timetale-og-overgange/fag-emner-og-tvaergaaende-temaer/holddannelse-i-folkeskolen>

Beslutningsmemo

Emne **Understøttelse af den pædagogiske profil for ny skole og fritidscenter i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven**
 Til Rådmandsmøde den 27. april 2021

20. april 2021
 Side 3 af 5

- Adgang til de pædagogiske metoder og aktiviteter som LEAPS har udviklet gennem de sidste fem år
- Adgang til de implementeringsværktøjer LEAPS har udviklet gennem de sidste fem år
- Medlemskab i netværk af LEAPS-skoler
- Netværk for skoleledere, forvaltninger, lærere/pædagoger og resursepersoner
- Kontinuerlig metodeudvikling
- Følgforskning og dataindsamling
- Sparring med forvaltning, skoleledelse og resursepersoner
- Løbende opfølgning på resultater og aktiviteter

Omstillingsprocessen af den enkelte skole foregår i et tæt samarbejde mellem skole, fritidscenter og fonden, hvor der både er fokus på den konkrete hverdag og den overordnede 5-årsplan, som skole og fritidscenter udarbejder i samarbejde med fonden. I forberedelsesåret er der en række aktiviteter, som aftales lokalt med den enkelte skole og fritidscenter. Af erfaring ved fonden, at der skal bruges en del tid på dialog og forventningsafstemning med ledelse og medarbejdere. Dette sker bl.a. gennem ledersparring og deltagelse i afklarings- og informationsmøder med personalet.

Lokal opbakning

Der har pågået en afklaringsproces forankret hos BU-chef, Vest, Susanne Hammer-Jacobsen med ledelsen for Ellehøjskolen (kommende leder for ny skole i Gellerup) og FU-leder, Vest, omkring et potentielt samarbejde med KATA Fonden.

Både skole og FU ønsker et samarbejde med fonden, hvis det bliver en mulighed. Et eventuelt samarbejde med KATA Fonden vil være under forudsætning af, at LEAPS udvikles og tilpasses både skole og fritidscenter i fællesskab. KATA Fonden ser gerne, at alle nye LEAPS-skoler starter op samtidigt i skoleåret 2021/22. Ellehøjskolen og fritidscenteret har betinget sig, at samarbejdet først kan starte op i skoleåret 2022/23 p.gr. Coronasituationens indvirken på udviklingen af den lokale fusionsproces. Dette har fonden ikke givet sin endelige accept af.

Kommunikation om LEAPS-skolernes pædagogik og lokale organisering

Folkeskolen.dk har siden LEAPS-skolernes begyndelse fulgt udviklingen af den projektbaserede lærings indtog i DK. Dette er sket ved at besøge bl.a. Sønderkov-skole i Sønderborg ad flere omgange for at interviewe både elever, lærere og ledelse om muligheder og udfordringer ved omstillingsprocessen til en ny og gennemgribende didaktik.

Beslutningsmemo

Emne **Understøttelse af den pædagogiske profil for ny skole og fritidscenter i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven**
 Til Rådmandsmøde den 27. april 2021

Den største udfordring er oplevelsen af at skulle forholde sig til en ny hverdag, hvor skema og den klassiske undervisningsform afløses af projekter på tværs af fag og klasser. I artiklerne fra Sønderkov-skolen beskrives det fra både elev- og lærerperspektiv, at når den første forvirring har lagt sig og systematik og strukturer indtræffer for både børn og voksne, så er det svært at forestille sig at gå tilbage til den 'gamle' didaktik og hverdag. Sønderkov-skolen har justeret sit ambitionsniveau hen over perioden 2017-20, så der i dag er 8-ugers projekter med traditionel undervisning imellem projektforbørene. LEAPS skal finde sit leje lokalt - på baggrund af lokale erfaringer.

20. april 2021
 Side 4 af 5

Projektarbejde definerer skolen – og de kan ikke forestille sig andet
<https://www.folkeskolen.dk/1840457/projektarbejde-definerer-skolen--og-de-kan-ikke-forestille-sig-andet>

Projektorienteret undervisning: Skemaet er smidt væk
<https://www.folkeskolen.dk/620674/projektorienteret-undervisning-skemaet-er-smidt-vaek>

Ni skoler vil udvikle deres projektorienterede arbejde
<https://www.folkeskolen.dk/1853340/ni-skoler-vil-udvikle-deres-projektorienterede-arbejde>

LEAPS har [følgforskning](#) tilknyttet programmet v/Ålborg Universitet

Finansiering

Der er udgifter til KATA Fonden på 4,2 mio. kr. fordelt over perioden 2022-2028. Der er ikke fundet finansiering inden for de nuværende budgetter. Det ønskes drøftet, om der skal foretages en prioritering i forhold til, at midlerne findes i de fremadrettede budgetter fra 2022 til 2028, hvor den gennemsnitlige årlige udgift er 600.000 kr., eller om samarbejdet med KATA Fonden ikke skal indgås.

Finansiering og eksempel på omstillingsproces

Ny LEAPS-skole – opdeling på årsbasis							
Årsbidrag forberedelsesår 300.000 kr. Årsbidrag implementeringsår 775.000 kr.							
2022 ½ år Forberedelsesår	2023 ½ forberedelsesår + ½ Impl.	2024 Kalendarår Impl.	2025 Kalendarår Impl.	2026 Kalendarår Impl.	2027 Kalendarår Impl.	2028 ½ Impl.	Total
150.000	538.000	775.000	775.000	775.000	775.000	388.000	4.175.000

Beslutningsmemo

Emne **Understøttelse af den pædagogiske profil for ny skole og fritidscenter i Gellerup, Toveshøj og Bispehaven**
Til Rådmandsmøde den 27. april 2021

Hvis KATA Fonden skal understøtte forberedelsen og implementeringen af den nye skole og fritidscenter som LEAPS-skole, vil den samlede udgift her- til være 4,2 mio. kr.

20. april 2021
Side 5 af 5

3. Hvilke ændringer indebærer forslaget?

4. Økonomiske konsekvenser af forslaget

- Se ovenfor.

5. Videre proces og kommunikation

Bilag 1 - KATA Fonden

Styrkelse af skolens projektbaserede profil via samarbejde med KATA Fonden

I sommeren 2020 blev det besluttet, at den nye skole og fritidscenter for Gellerup, Toveshøj og Bispehaven skal arbejde med projektbaseret og undersøgelsesorienteret læring baseret på virkelighedsnære problemstillinger med løbende feedback.

Det er Børn og Unges opgave at understøtte den lokale medarbejder- og ledelsesudvikling med fokus på at udvikle, dels en stærk projektbaseret læringskultur, dels at skabe tydelige organisatoriske rammer for en succesfuld realisering af den pædagogiske vision, så skole og fritidscenter i de kommende år modnes til den nye pædagogiske virkelighed, de flytter ind i i 2025.

Udviklingen af skolens pædagogiske profil kan styrkes ved et samarbejde med KATA Fonden, så den nye skole og fritidscenter omstilles til projektbaseret læring – det som KATA Fonden benævner som en LEAPS-skole. Et eventuelt samarbejde med KATA Fonden vil være under forudsætning af, at LEAPS udvikles og tilpasses både skole og fritidscenter i fællesskab, samtidig med, at der tages hensyn til omfang og timing i forhold til opstartstidspunkt.

LEAPS står for Læring og Engagement gennem Autentiske Projekter med fokus på Science. Formålet med LEAPS er at øge læring og engagement hos eleverne i grundskolen. Dette sker gennem projektbaseret læring, hvor eleverne fordyber sig i engagerende problemstillinger, der trækker tråde til det omkringliggende samfund – lokalt, såvel som nationalt og globalt.

LEAPS er et struktureret helskoleprojekt, som omstiller folkeskoler til undervisning efter de pædagogiske principper bag projektbaseret læring. Omstillingen tager fem år, og for at det bliver en succes, kræves et tæt samarbejde mellem alle involverede parter, så der både er fokus på den konkrete hverdag og den overordnede 5-årsplan.

LEAPS drives af Kata Fonden, som er en almennyttig fond. Kata Fonden¹ er en driftsfond, der arbejder meget tæt sammen med den enkelte skole på alle niveauer i organisationen på ugentlig basis. LEAPS har eksisteret i 5 år og har i dag 4 LEAPS-skoler fordelt ud over hele landet. Flere er på vej.

Følgeforskning

LEAPS har følgeforskning tilknyttet programmet. Den anden [følgeforskningsrapport](#) (Aalborg Universitet) fra efteråret 2020 viser bl.a. følgende:

¹ Kata Fonden har i 2018 modtaget støtte fra; Bitten & Mads Clausens Fond, VILLUM FONDEN, Novo Nordisk Fonden, Fremstillingsindustrien, Lundbeckfonden

20. april 2021
Side 1 af 3

BØRN OG UNGE

Pædagogik og Forebyggelse
Aarhus Kommune

Skole

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Telefon: 29 20 99 44
Direkte telefon: 41 85 74 91

Direkte e-mail:
clep@aarhus.dk

Sagsbehandler:
Claus Erik Picard

Bilag 1 - KATA Fonden

20. april 2021
Side 2 af 3

1. Positiv udvikling i elevernes engagement. Der ses ikke det samme fald i engagement i udskolingen, som man ofte ser i andre lignende undersøgelser.
2. Tydelige kvalitative og kvantitative eksempler på, at elever tilegner sig fremtidens kompetencer ved at demonstrere problemløsnings-, kommunikations-, og samarbejdsevner.
3. Resultaterne peger på et positivt engagement i naturfagene.

Hovedkonklusioner

Resultaterne fra følgeforskningen i denne periode både bekræfter og nuancerer resultaterne som fremlagt i [den første årlige rapport](#) fra august 2019. Der sammenlignes visse steder med resultater fra denne.

AD 1 - Interesse generelt

Elevernes angivelser i surveyen viser generelt at:

- den generelle interesse, når vi kigger på udvalgte items/spørgsmål, er særlig høj blandt de yngste elever, hvilket svarer til resultaterne fra sidste årsrapport
- der synes at være en positiv udvikling hvad angår den generelle interesse, når vi kigger på udvalgte items/items fra surveyen i foråret 2019 til surveyen efteråret 2019

Analysen af de kvalitative data viser, at den generelle interesse følger elevernes udvikling i et mønster således, at den kommer til udtryk som noget spontant og momentant blandt de yngste, mere målrettet og videnbaseret på mellemtrinnet, og på de ældste klassetrin i højere grad styret af overvejelser, ønsker og planer forbundet med uddannelse og beskæftigelse efter grundskolen.

AD 2 - Tegn på læring (Deeper learning skills)

Elevernes angivelser i surveyen viser generelt at:

- eleverne er glade for at arbejde med projekter i tilknytning til LEAPS-aktiviteterne
- den positive oplevelse af at arbejde med projekter har været stigende fra foråret 2019 til efteråret 2019
- eleverne har god tiltro til egne evner, hvilket er vigtigt både generelt og set i et fremtidsperspektiv
- elevernes angivelse af tiltro til egne evner har udvist stigende tendens fra foråret 2019 til efteråret 2019

AD 3 - Interesse inden for naturfagsområdet

Bilag 1 - KATA Fonden

Elevernes angivelser i surveyen viser generelt at:

- der er positiv interesse for naturfagsområdet særligt på de yngste klassetrin
- der er indikationer på positive udviklinger, hvad angår også interessen inden for det naturfaglige område fra foråret 2019 til efteråret 2019, når der kigges på udvalgte items/spørgsmål
- generelt ønsker kun en mindre andel af eleverne en uddannelse inden for naturfagsområdet

20. april 2021

Side 3 af 3

Analysen af interessen inden for det naturfaglige område på baggrund af de kvalitative data viser, at denne naturligt er til stede på de yngste klassetrin, hvor det er knyttet til en nysgerrig og åbent undersøgende tilgang til verden, den er med alderen i stigende grad knyttet til de individuelle og mere bevidstgjorte interesser, og på de ældste klassetrin stadig tættere forbundet med en anvendelsesdimension, primært viden om at skulle anvende – eller ikke at skulle anvende – naturfag i forbindelse med fremtidig uddannelse.

Emne Resultater af Ungeprofilen 2020/2021

15. april 2020

Side 1 af 3

Til Rådmandsmøde 27. april

1. Hvorfor fremsendes forslaget?

Forvaltningschef Ole Kiil Jacobsen har sat notatet på dagsorden, mhp. at give rådmanden en præsentation af resultaterne fra Ungeprofilen samt drøfte perspektiverne ift. at bruge data fra Ungeprofilen i Børn og Unge.

Der er mulighed for at koble data fra Ungeprofilen med f.eks. fraværdata og data fra den kommunale sundhedsmåling. Dette kan styrke Børn og Unges arbejde med tidlig indsats samt give mulighed for at sætte ind med målrettede indsatser på udvalgte områder. Med Ungeprofilen kan vi således få et billede af sammenhængen mellem børnene og de unges sundheds- og risikoadfærd i folkeskolen og deres trivsel senere, når de evt. kommer i ungdomsuddannelse eller andet.

Ungeprofilen er finansieret i 2020-2021 af MBU, MSO og MSB. Fra 2022 har BA givet tilsagn om medfinansiering, og det skal på rådmandsmødet afklares, om MBU fortsat vil bidrage.

På mødet præsenteres et kort oplæg med centrale pointer fra undersøgelsen

2. Indstilling – hvad skal der tages stilling til?

På mødet præsenteres et udsnit af data og det indstilles at rådmanden:

- Tager resultaterne fra Ungeprofilen til efterretning
- Drøfter og giver input til perspektiverne ift. anvendelse af data fra Ungeprofilen, herunder eventuelle ønsker til analyser.
- Beslutter om Børn og Unge vil bidrage til finansieringen af Ungeprofilen fra 2022 og frem

3. Hvilke ændringer indebærer forslaget

Ungeprofilen er en spørgeskemaundersøgelse, der blev gennemført for første gang i Aarhus Kommune på ungdomsuddannelserne og FGU, i perioden 1. november 2020 til 31. januar 2021, som led i det tværmagistratslige arbejde med Velfærdsmål 0-100 år. I tillæg hertil gennemføres Ungeprofilen for unge udenfor job og uddannelse i april/maj 2021.

Ungeprofilen belyser de unges sundhed, trivsel og risikoadfærd – både i skoletiden og i fritiden. Ved at give et syn på de unges liv i og uden for skoletiden skabes der, sammen med Elevtrivselsundersøgelserne, et helhedsbillede af de unges sundhed og trivsel. Den viden kan benyttes som værktøj på den enkelte uddannelsesinstitution og i samarbejde med sundhedsmedar-

BØRN OG UNGE

Pædagogik og Forebyggelse
Aarhus Kommune

Sundhed

Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Direkte telefon: 29 20 97 04

Direkte e-mail:
uph@aarhus.dk

Sag: 20/008125-7
Sagsbehandler:
Ulla Parbo Hefsgaard
Erik Ngo Mikkelsen

bejdere i MSO. Samtidig kan viden om de unges trivsel og adfærd benyttes ifm. strategiske og politiske prioriteringer i Aarhus Kommune.

15. april 2020
Side 2 af 3

Data er indhentet på CPR-niveau, det vil derfor være muligt at analysere sammenhænge med fx den kommunale sundhedsmåling.

Eksempler på mulige dataanalyser:

- Er der sammenhæng mellem alkoholdebut (sundhedsmåling) og brug af alkohol, hash og andre stoffer (ungeprofil)?
- Er der sammenhæng mellem livstilfredshed (sundhedsmåling) og brug af alkohol, hash og andre stoffer (ungeprofil)?
- Er der særlige risikofaktorer i Ungeprofilen ift. frafald af ungdomsuddannelse? (kobling med frafaldsdata i MSB)
- Er der en sammenhæng imellem sundhedsadfærd i ungdomsårene og valg/gennemførelse af videregående uddannelse? (kobling med data i MSB)

Repræsentativitet i data fra Ungeprofilen 2020/21

Data fra dette års Ungeprofil kan ikke konkluderes som værende repræsentative, da der ikke er tale om en randomiseret stikprøve, men at de enkelte ungdomsuddannelser selv har taget stilling til deltagelse. F.eks. er der lav repræsentation af elever fra handels- og erhvervsskoler. Det betyder, at data i rapporten alene bør ses som et fingerpeg omkring de unges sundhed, trivsel og risikoadfærd. På institutionsniveau vil nøjagtigheden af data variere med baggrund i den lokale besvarelsesprocent. Den samlede besvarelsesprocent for de deltagende institutioner er på ca. 60-65 %.

Hvis uddannelsesinstitutioner, der ikke har deltaget i Ungeprofilen, indregnes, er besvarelsesprocenten for unge i gang med en ungdomsuddannelse eller FGU i Aarhus Kommune på ca. 25 %.

Viderefinsiering af Ungeprofilen

Ungeprofilen er i 2020-2021 finansieret af MBU, MSO og MSB med ét årsværk plus udgift til BørnUngeLiv, som ejer platformen til dataindsamlingen. Hvis MBU fortsat bidrager til finansieringen, vil udgiften fra 2022 blive fordelt mellem BA, MBU, MSO og MSB.

Det vurderes at der i 2022 stadig vil være behov for ét årsværk til videreudvikling og forankring af Ungeprofilen, hvorefter der kan nedskaleres til godt ½ årsværk. Udgiften for MBU vil dermed være 170.000 kr. i 2022 og herefter 95.000 kr. årligt fra 2023 og frem.

Udgifter til Ungeprofilen (1000 kr.)	2022	årligt fra 2023
Delestilling - 1 årsværk i 2022 herefter ½ årsværk	650	350
Årlig udgift BørnUngeLiv	30	30
I alt	680	380

Fordeling MSO/MSB/BA/MBU	170	95
--------------------------	-----	----

15. april 2020
Side 3 af 3

4. Videre proces og kommunikation

Resultaterne fra Ungeprofilen kan kommunikeres på Netværksmøder eller Distriktsledermøder i MBU, og der er allerede planlagt kommunikation i forskellige strategiske og politiske fora. Resultaterne er allerede kommunikeret ud til ungdomsuddannelserne via lokale rapporter, dialogmøde og præsentation på Uddannelsesrådsmøde. Pressemeddelelse er udsendt 26. marts 2021. Se link: [Aarhus' Ungeprofil giver unikt indblik i unges sundhed og trivsel.](#)

Rapport

SAMMENLIGNING

Genereret 24. februar 2021

BørnUngeLiv
Skolesundhed.dk

Årstal: 2020/2021

Område: UNGEPROFILUNDERSØGELSEN

Rapportniveau: Kommune - Tal for deltagende kommuner på landsplan - ikke repræsentative**

Rapport udarbejdet for Aarhus Kommune

Genereret d. 24-02-2021

Grafer med færre respondenter

Der er en række filterspørgsmål, som afgør, om respondenter får vist et eller flere andre spørgsmål i spørgeskemaet. Disse spørgsmål kalder vi 'betingede spørgsmål'. Respondenterne får således kun vist de betingede spørgsmål, der er relevante for dem.

I graferne for de betingede spørgsmål vil der ofte være færre respondenter end i rapportens øvrige grafer. Dette skyldes, at grafen kun viser resultatet for dem, der har besvaret spørgsmålet. Vær opmærksom på dette, når I fortolker resultatet.

Under "Materialer fra BørnUngeliv" kan spørgeskemaerne downloades. Heri er det noteret, når et spørgsmål kun vises til respondenter, der har svaret noget bestemt på et tidligere spørgsmål.

Valg 1

Årstal	2020/2021
Område	Ungeprofilundersøgelsen
Målgruppe	Unge (15 - 30 år)
Undersøgelse	Ungeprofilen Aarhus 2020/21
Rapporttype	Rapport med alle temaer - Ungeprofilundersøgelsen
Niveau	Kommune
Antal besvarelser	2357

Filter

Besvarelser	Alle besvarelser (her har alle respondenter ikke nødvendigvis færdiggjort spørgeskemaet)
Periode	02-11-2020 til 30-01-2021

Spørgsmål	Anvendte svarkategorier
-----------	-------------------------

Valg 2

Årstal	2020/2021
Område	Ungeprofilundersøgelsen
Målgruppe	Unge (15 - 30 år)
Undersøgelse	Ungeprofilen Aarhus 2020/21
Rapporttype	Rapport med alle temaer - Ungeprofilundersøgelsen
Niveau	Tal for deltagende kommuner på landsplan - ikke repræsentative**

** Tal på hhv. regionsniveau og landsplan er en sum af de deltagende kommuner. Tallene giver alene et fingerpeg om tendenser og er således ikke repræsentative for regionsniveau/landsplan. For enkelte undersøgelser vil der blive beregnet repræsentativitet efter forudgående aftale med de deltagende kommuner. De beregnede, repræsentative tal vil blive tilsendt særskilt til de pågældende kommuner, og de bliver ikke mulige at trække i rapportsystemet.

Antal besvarelser	27008
-------------------	-------

Filter

Besvarelser	Alle besvarelser (her har alle respondenter ikke nødvendigvis færdiggjort spørgeskemaet)
Periode	02-11-2020 til 30-01-2021

Spørgsmål	Anvendte svarkategorier
-----------	-------------------------

Indholdsfortegnelse

Forskema	9
Hvilken type af uddannelse går du på?	9
Hvilken årgang/semester går du på?	9
Baggrundsinformation	10
Hvad er dit køn?	10
Din hverdag	11
Hvem bor du sammen med?	11
Hvornår plejer du at falde i søvn, hvis du skal i skole næste dag?	11
Hvornår plejer du at vågne om morgenen, når du skal i skole?	12
Timer søvn:	12
Hvor tit sover du dårligt eller uroligt om natten?	13
I løbet af de sidste 7 dage, hvor mange dage har du... ..	13
brugt din mobiltelefon, tablet eller computer (fx i sengen), lige inden du lagde dig til at sove?	13
følt dig forstyrret af din mobiltelefon, tablet eller computer efter at du har lagt dig til at sove?	14
Dig og dine forældre	15
Spørgsmålsbatteri:	15
Hvor tit er du sammen med en eller flere af dine forældre i hverdagen?	15
Hvor tit er du sammen med en eller flere af dine forældre i weekenderne?	15
Hvordan har du det?	16
Hvordan har du det for tiden?	16
I skolen?	16
Derhjemme?	16
Med vennerne/fritiden?	17
Har du nogen venner eller veninder at tale med, hvis noget går dig på eller gør dig ked af det?	17
Har du nogen voksne at tale med, hvis noget går dig på eller gør dig ked af det?	18
Her kommer en række spørgsmål om, hvordan du har haft det de sidste 2 uger.	18
har jeg været glad og i godt humør	18
har jeg følt mig rolig og afslappet	19
har jeg følt mig aktiv og energisk	19
er jeg vågnet frisk og udhvilet	20
har min dagligdag været fyldt med ting, der interesserer mig	20
WHO-5 trivselsindeks (se guide til indekset under Materialer)	21
Føler du dig ensom?	21
De næste spørgsmål handler om mobning. Mobning er, når man gentagne gange bliver holdt udenfor, drillet eller generet på en ubehagelig måde. Tænk på det sidste halve år.	22
Er du blevet mobbet i skolen?	22
Har nogen mobbet dig på internettet?	23

Har du selv været med til at mobbe andre elever i skolen?	24
Har du været med til at mobbe andre på internettet?	25
Kan du til daglig nå de ting, du skal eller gerne vil?	25
Hvor ofte føler du... ..	26
at du skal se godt ud?	26
at du skal klare dig godt i skolen?	26
at du skal være god til sport?	27
at du skal have mange følgere og/eller likes på sociale medier?	27
Inden for det seneste år: Har du bevidst gjort skade på dig selv?	28
Sundhed	29
Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	29
Jeg føler mig sund og rask	29
Jeg spiser sundt	29
Jeg får motion nok	30
Jeg er tilfreds med mit udseende	30
Hvor tit bevæger du dig, så du bliver forpustet?	31
Tænk på de sidste 6 måneder: Hvor tit har du... ..	31
haft hovedpine?	31
haft mavepine?	32
haft andre smerter, fx ondt i nakken eller ryggen?	32
Har du brugt midler for at forbedre dit udseende eller din præstation, som ikke er ordineret af din læge?	33
Dopingstoffer (fx anabole steroider, væksthormon eller slankestoffer som clenbuterol og efedrin)	33
Uddannelse	34
Føler du dig som en del af det sociale fællesskab på din skole/uddannelse?	34
Hvor tit spiser du frokost, når du er i skole?	34
Har du pjækket fra skole inden for de sidste 30 dage?	35
Tænk tilbage på de sidste 30 dage. Har der været dage, hvor du... ..	35
ikke er kommet i skole, fordi du har det svært med lærerne?	35
ikke er kommet i skole, fordi du har det svært med kammeraterne?	36
ikke er kommet i skole, fordi du ikke har lavet lektier eller er bekymret for fx test, prøver eller fremlæggelser?	36
Fritid	37
Hvor tit gør du følgende i din fritid?	37
Går til sport i en forening eller klub (fx fodbold, håndbold, svømning eller ridning)	37
Dyrker fitness/styrketræning i et fitnesscenter	37
Dyrker motion eller sport uden for en forening eller fitnesscenter	38
Går til teater, musik, spejder, rollespil, skak eller lignende aktivitet i forening, kulturhus eller bibliotek	38
Er sammen med venner	39
Er sammen med venner på internettet	39
Arbejder i et fritidsjob	40

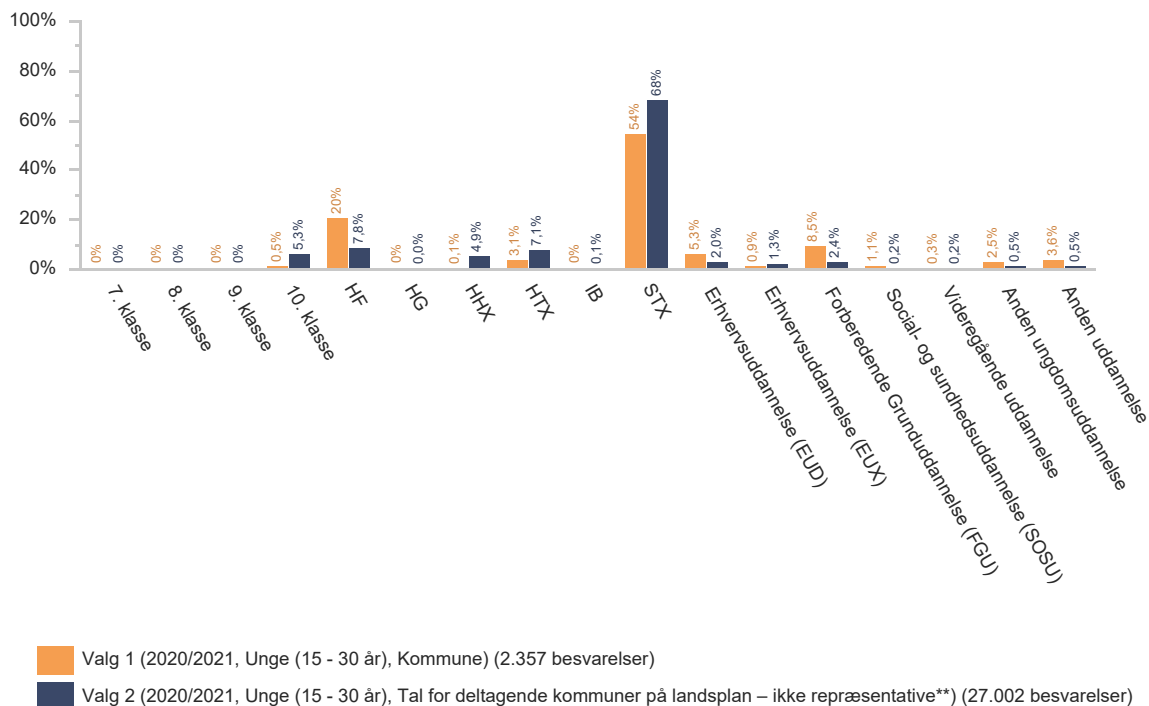
Deltager du i de fritidsaktiviteter, du kunne tænke dig?	40
Hvad er grunden til, at du ikke deltager i de fritidsaktiviteter, du kunne tænke dig?	41
Hvor mange på din skole/uddannelse tror du...	41
er fulde mindst en gang om måneden?	41
ryger cigaretter hver dag?	42
ryger e-cigaretter hver dag?	42
har prøvet at ryge hash?	43
Digital adfærd	44
Tænk på en gennemsnitsdag. Hvor lang tid bruger du på følgende?	44
Se TV, film, serier og YouTube	44
Spille på computer, konsol, telefon, tablet	44
Være på sociale medier	45
Når du er på sociale medier, gør du så noget af følgende?	45
Accepterer du folk, du ikke kender, på fx Snapchat?	45
Er du venner med/følger dine forældre på mindst et socialt medie?	46
Livestreamer du i grupper, som ikke kun består af dine venner?	46
Har du mødtes med nogen offline (dvs. ansigt til ansigt), som du udelukkende havde lært at kende over internettet?	47
Har du prøvet at lyve om din alder på sociale medier?	47
Er du medlem af grupper - fx lukkede Facebookgrupper, Snapchat eller lignende - hvor der bliver mobbet, truet, eller hvor der er en provokerende eller hånlig humor?	48
Har du inden for de sidste 12 måneder...	48
delt et seksuelt billede/video af dig selv, fx i undertøj eller nøgen?	48
delt et seksuelt billede/video af andre, fx i undertøj eller nøgen, hvor du ikke havde fået lov til det?	49
oplevet at andre har delt et seksuelt billede/video af dig, fx i undertøj eller nøgen, hvor du ikke havde givet lov til det?	49
modtaget et seksuelt billede/video af andre, fx i undertøj eller nøgen, hvor personen selv ikke havde givet lov til det?	50
Du har modtaget et seksuelt billede/video af andre, fx i undertøj eller nøgen, hvor personen ikke selv havde givet lov. Hvad gjorde du ved billedet/videoen?	50
Tobak	51
Ryger du cigaretter?	51
Hvor mange cigaretter ryger du hver dag?	51
Ryger du cigaretter i løbet af skoletiden?	52
Vil du gerne holde op med at ryge cigaretter?	52
Må du ryge for dine forældre?	53
Bruger du snus eller tyggetobak?	53
Alkohol	54
De følgende spørgsmål handler om alkohol. Der kan her være spørgsmål, der omhandler en "genstand". 1 genstand = 1 almindelig øl 1 glas vin 1 alkoholcider/alkoholsodavand (fx Breezer, Mokai, Somersby osv.) 1 drink/cocktail 2 store mindre stærke shots (fx Gajol, Fisk, Små Sure) ----- ----- 1 flaske vin = ca. 6 genstande 1 flaske spiritus = ca. 20 genstande	54
Drikker du alkohol?	54
Hvorfor har du valgt ikke at drikke alkohol?	55

Har du nogensinde prøvet at være fuld?	55
Hvor gammel var du første gang, du var fuld?	56
Tænk tilbage på de sidste 30 dage. Hvor mange gange har du drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed?	56
Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Hvor ofte har du drukket alkohol, fordi... ..	57
det gør dig glad, hvis du er i dårligt humør?	57
du føler dig mere social?	58
det giver dig en behagelig følelse?	59
du vil være fuld?	60
du ikke vil føle dig uden for, når andre drikker alkohol?	61
Vil du gerne drikke mindre, end du gør?	61
Har du oplevet ikke at blive inviteret med til hygge-aftner, fester eller lignende, fordi du ikke drikker/drak alkohol?	62
Har du sagt nej til at deltage i en hyggeaften, til en fest eller lignende, fordi du ikke havde lyst til at drikke alkohol?	62
Hvor ofte har du... ..	63
følt dig presset til at drikke mere alkohol end du havde lyst til?	63
Oplever du, at alkohol fylder for meget på din skole (fx i forbindelse med fester/fredagsbarer på skolen, introture, studieture og samtalen generelt)?	63
Stoffer	64
Har du prøvet at tage lattergas sammen med venner, til fest eller alene?	64
Hash bliver også kaldt for marihuana, pot eller skunk. Her i spørgeskemaet bruger vi kun ordet "hash" som udtryk for det hele.	64
Har du nogensinde prøvet at ryge hash?	64
Hvor mange gange har du røget hash?	65
I løbet af de sidste 12 måneder	65
I hele dit liv, hvor mange gange har du oplevet noget af nedenstående, fordi du røg hash?	65
Glemte at komme til aftaler	65
Følt dig sløv og initiativløs	66
Ikke kommet i skole/på arbejde dagen efter	67
Følt at du præsterede dårligere i skolen/på arbejdet	68
Mistet venskaber	69
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt hash... ..	69
af venner?	69
på dit uddannelsessted?	70
på internettet?	70
i nattelivet?	71
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt andre stoffer end hash... ..	71
af venner?	71
på dit uddannelsessted?	72
på internettet?	72
i nattelivet?	73
Hash bliver også kaldt for marihuana, pot eller skunk. Her i spørgeskemaet bruger vi kun ordet "hash" som udtryk for det hele.	73

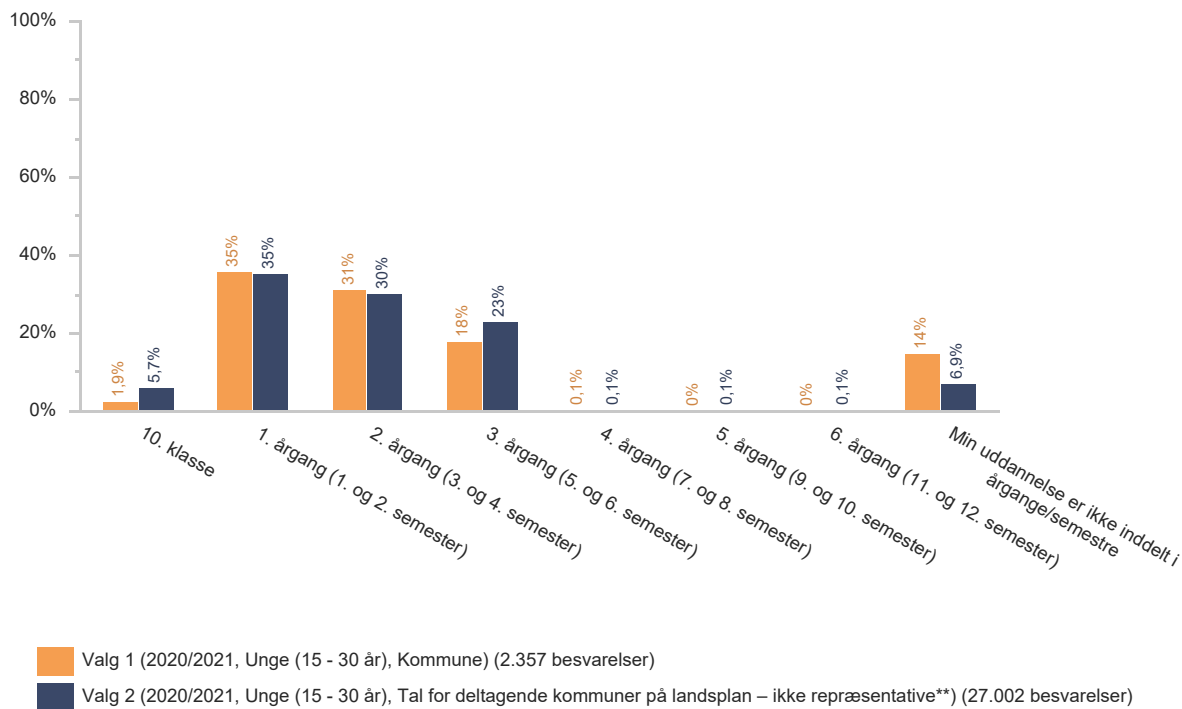
Har du nogensinde prøvet at tage andre stoffer end hash fx amfetamin, kokain, MDMA/ecstasy eller lignende?	73
Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?	74
Amfetamin	74
Kokain	74
MDMA/Ecstasy	75
Ketamin	75
Svampe	76
GHB/Fantasy	76
Ritalin	77
Andre stoffer	77
Seksualitet	78
Har du nogensinde haft samleje?	78
Hvor gammel var du, da du havde dit første samleje?	78
Hvilken prævention brugte du ved dit seneste samleje?	79
Har du inden for de sidste 12 måneder... ..	79
oplevet at du er blevet opfordret til at udføre seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder?	79
ydet seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder?	80
spurgt/opfordret andre til at udføre seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder?	80
Har du inden for de sidste 12 måneder... ..	81
modtaget seksuelt stødende henvendelser på internettet eller sociale medier?	81
fået uønskede seksuelle invitationer eller kommentarer?	81
været udsat for ubehagelig seksuel berøring eller lignende?	82
Kriminalitet	83
Har du inden for de sidste 12 måneder gjort noget af følgende for at beskytte dig selv mod kriminalitet på internettet eller for at undgå, at du kunne blive udsat for andre ubehagelige situationer på internettet?	83
Undladt at handle visse steder på internettet, fordi du var bekymret for at blive snydt	83
Undladt at downloade musik, film, software, spil osv. fra internettet, fordi du var bekymret for at downloade skadeligt indhold, der kunne ødelægge sin computer	84
Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for... ..	84
at nogen har stjålet noget fra dig (fx penge, mobiltelefon eller andet)?	84
afpresning på internettet? Fx blevet afpresset til at overføre penge, sende følsomme billeder eller lignende.	85
at nogen har slået dig, hvor de ville gøre skade eller ondt på dig?	85
at nogen har truet eller tvunget dig til at aflevere penge eller andet (fx ur, mobiltelefon eller tøj)?	86

Forskema

Hvilken type af uddannelse går du på?

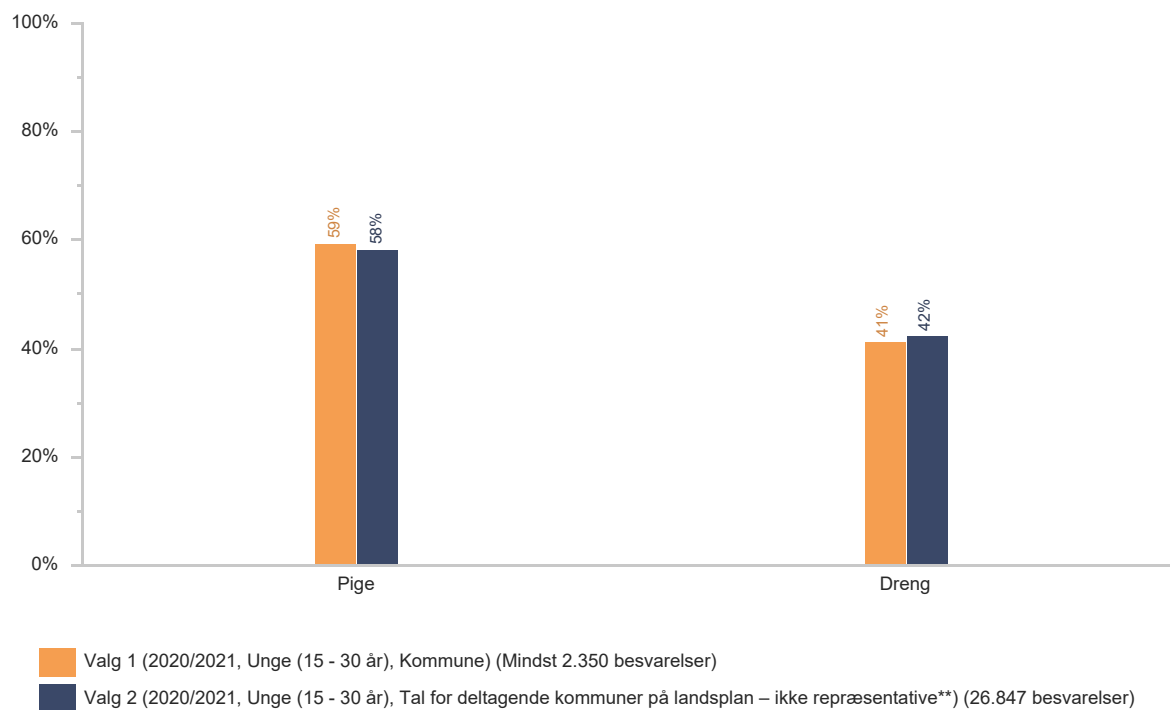

Hvilken årgang/semester går du på?

Baggrundsinformation

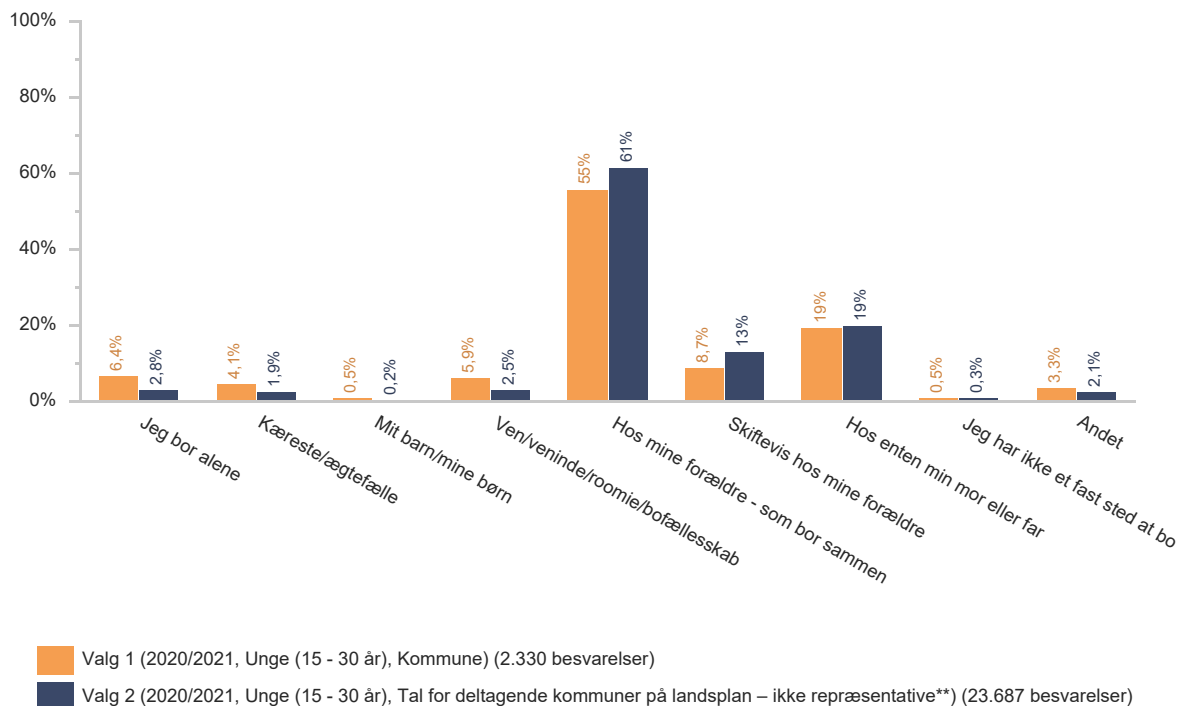
Hvad er dit køn?

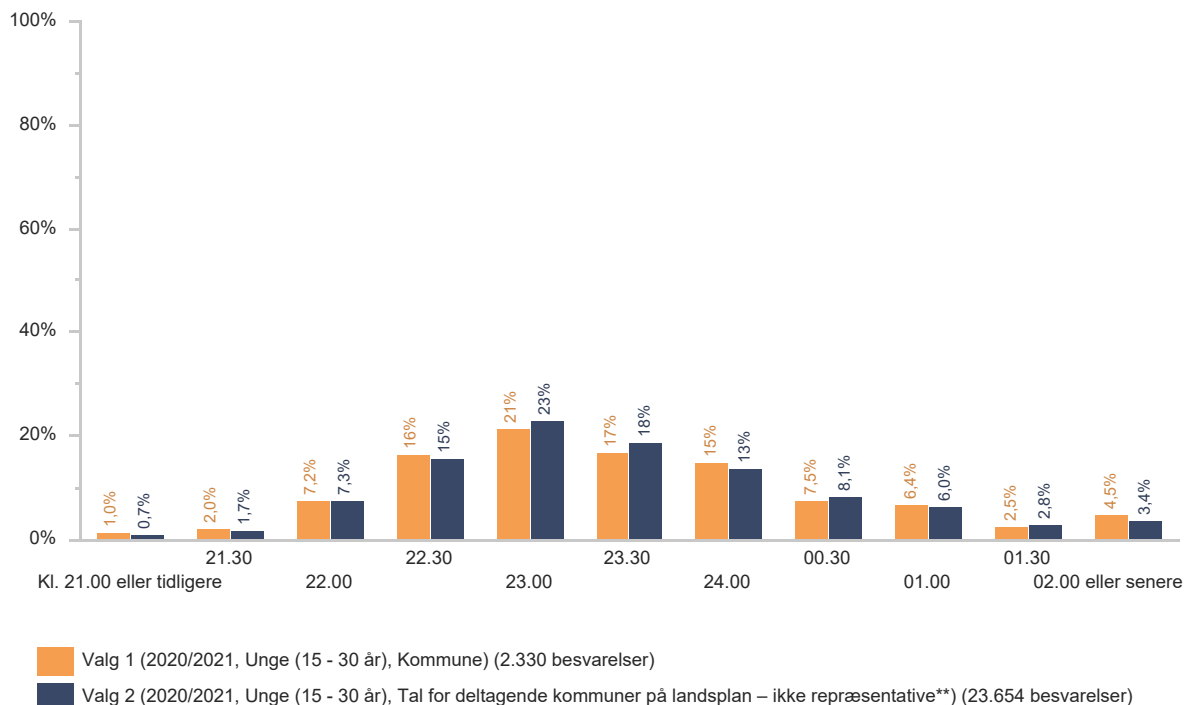
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Din hverdag

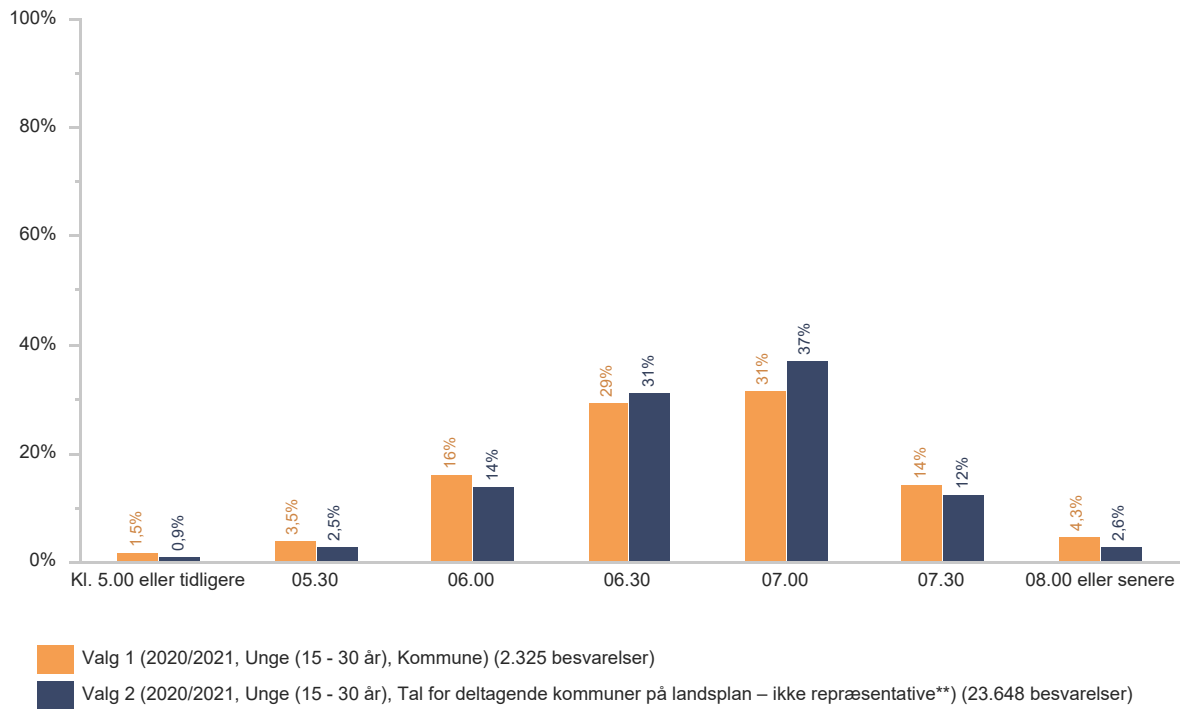
Hvem bor du sammen med?

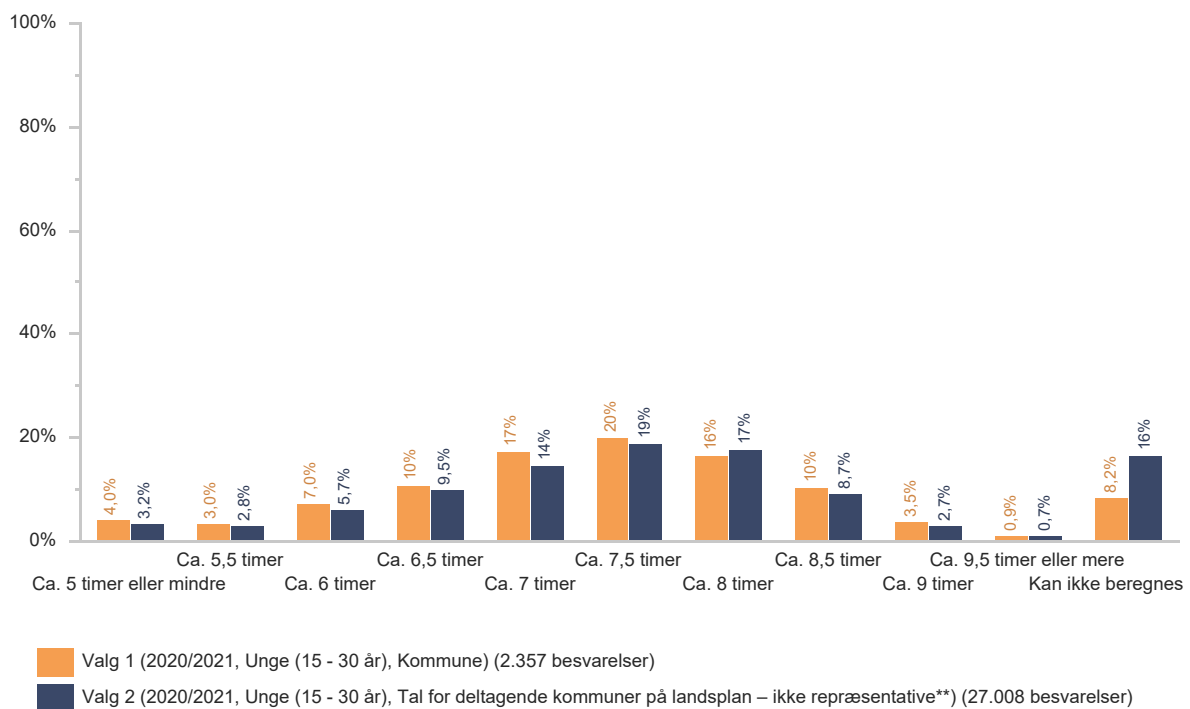
Hvornår plejer du at falde i søvn, hvis du skal i skole næste dag?

Hvornår plejer du at vågne om morgenen, når du skal i skole?

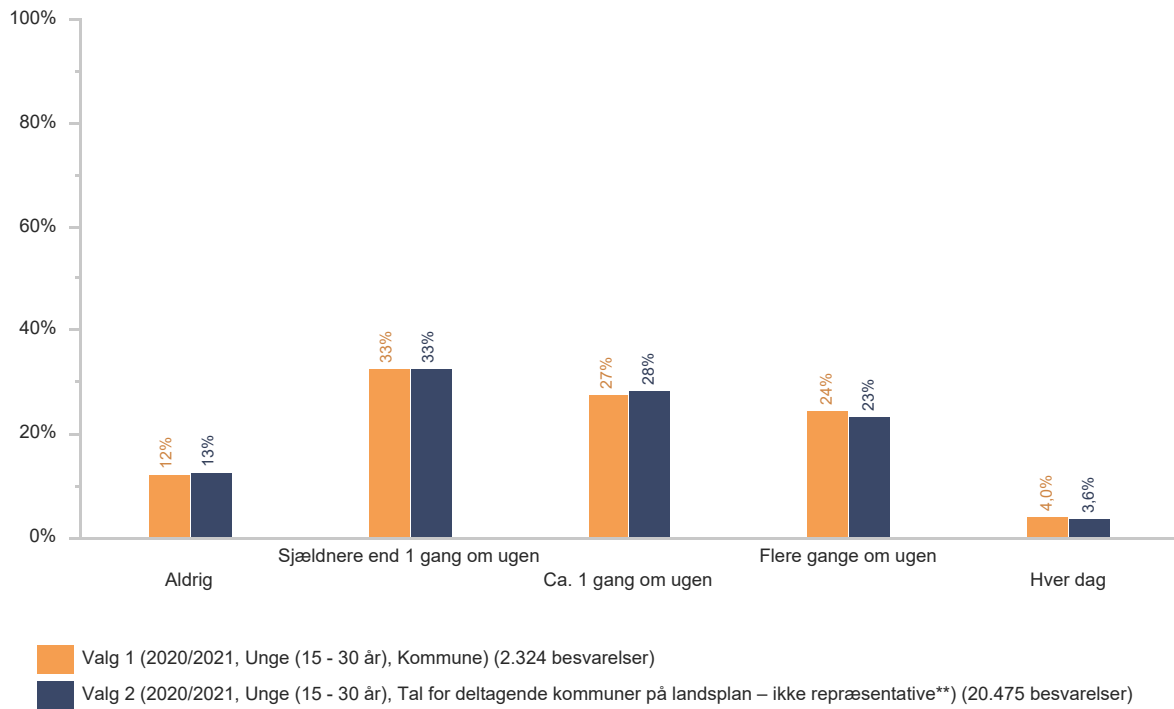

Timer søvn:

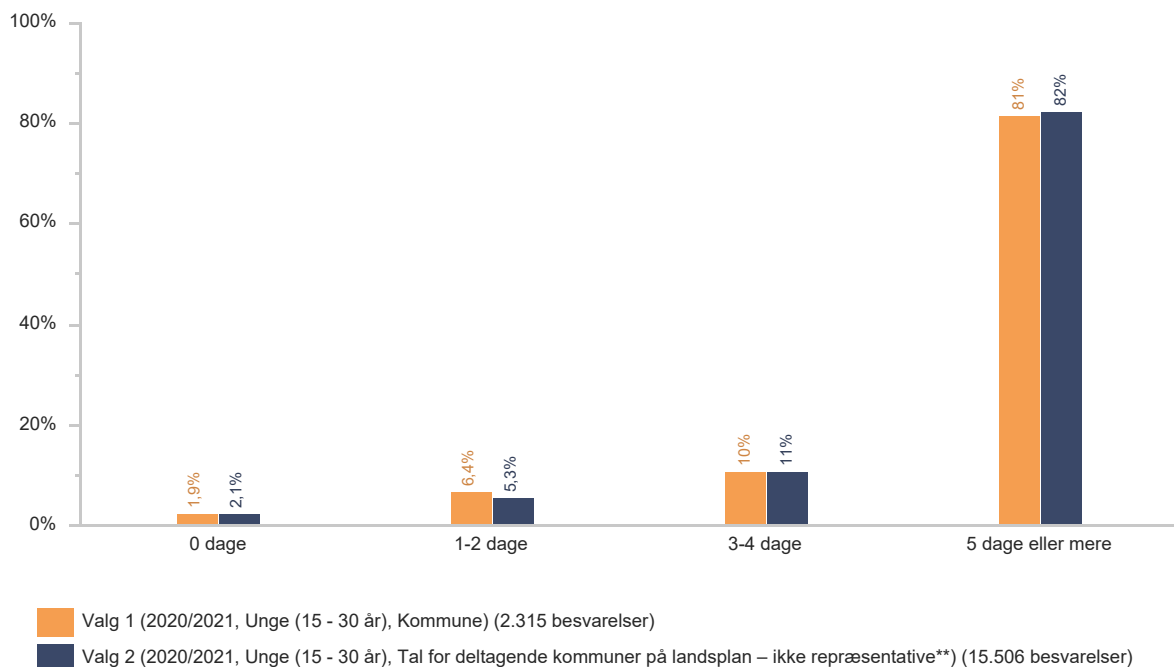
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Hvor tit sover du dårligt eller uroligt om natten?

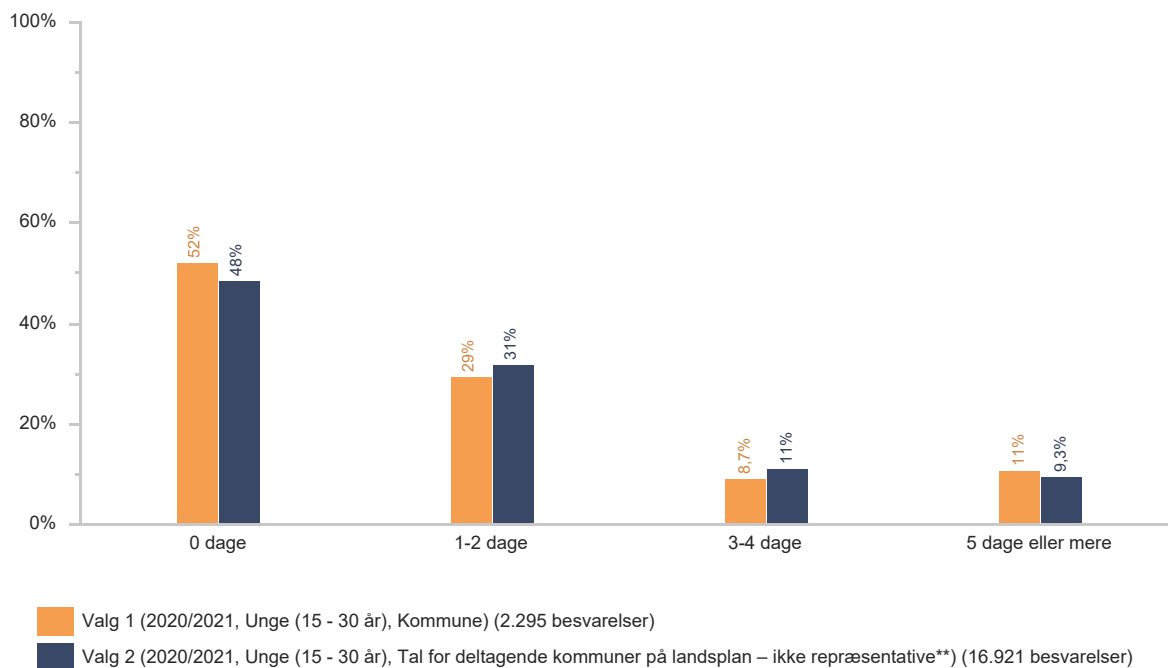
I løbet af de sidste 7 dage, hvor mange dage har du...

brugt din mobiltelefon, tablet eller computer (fx i sengen), lige inden du lagde dig til at sove?

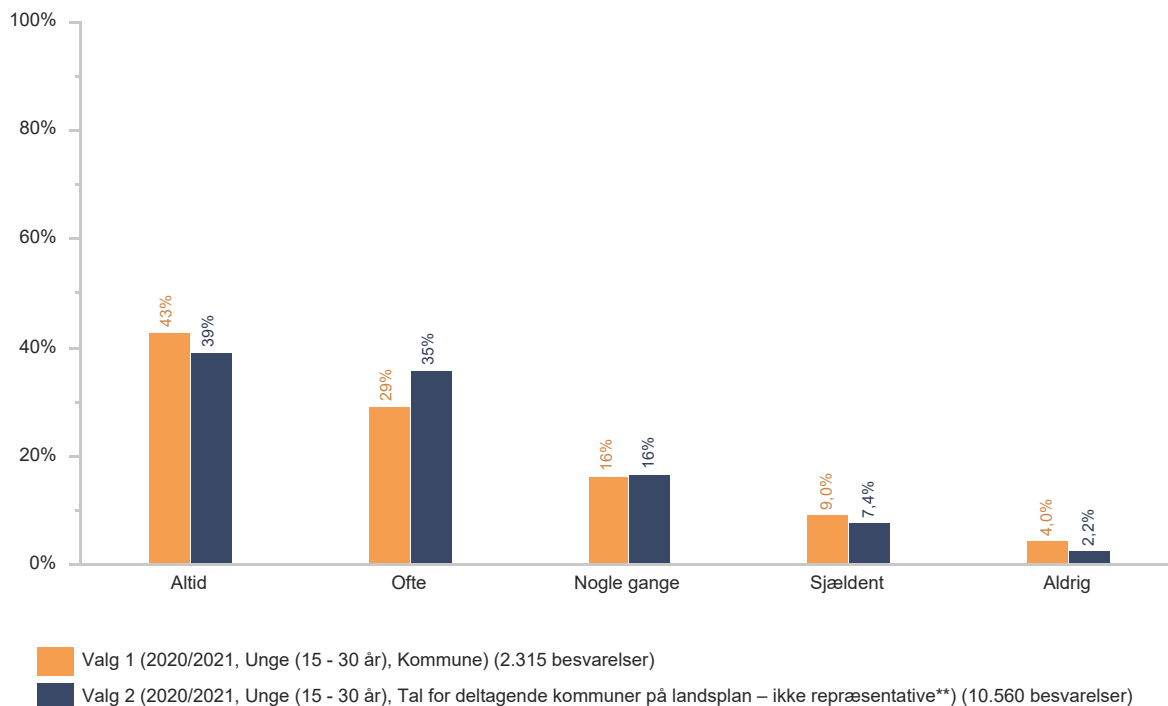
I løbet af de sidste 7 dage, hvor mange dage har du...

følt dig forstyrret af din mobiltelefon, tablet eller computer efter at du har lagt dig til at sove?

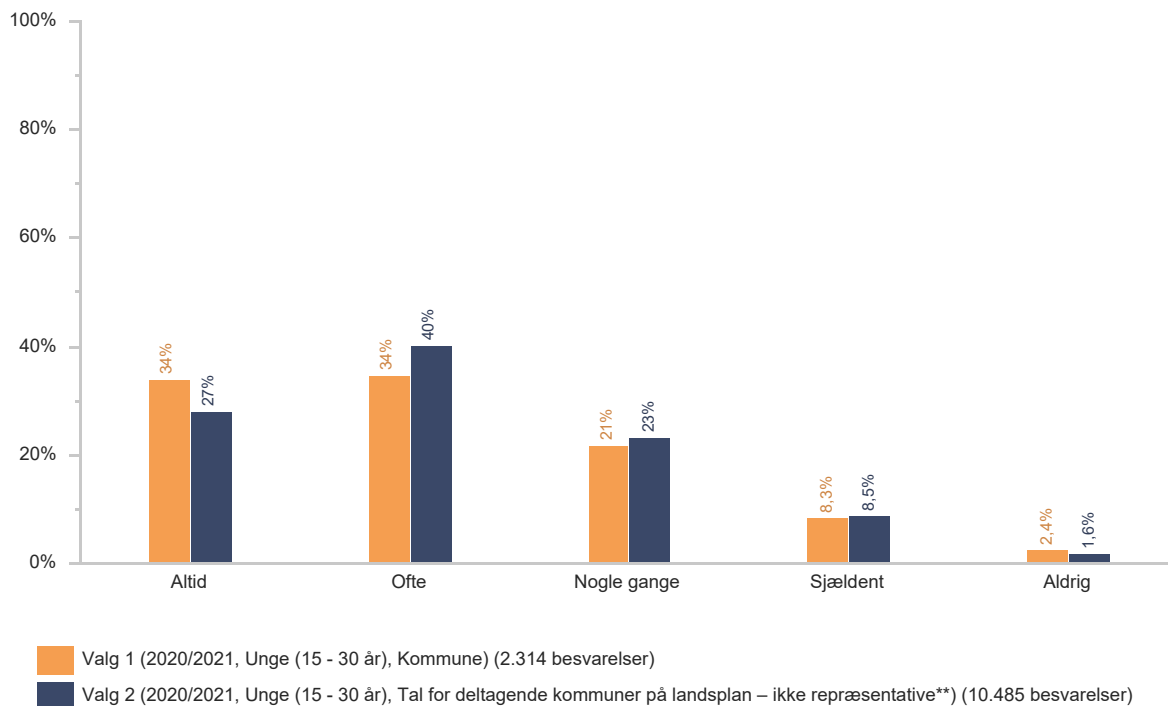
Dig og dine forældre Spørgsmålsbatteri:

Hvor tit er du sammen med en eller flere af dine forældre i hverdagen?

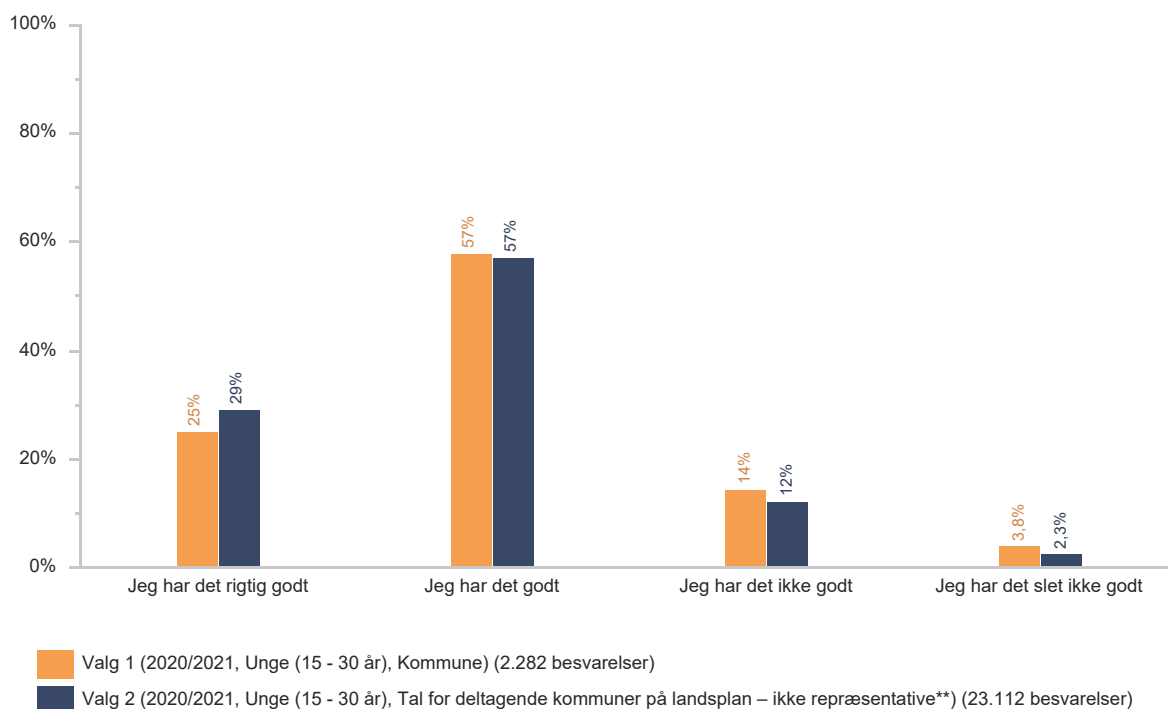
Spørgsmålsbatteri:

Hvor tit er du sammen med en eller flere af dine forældre i weekenderne?

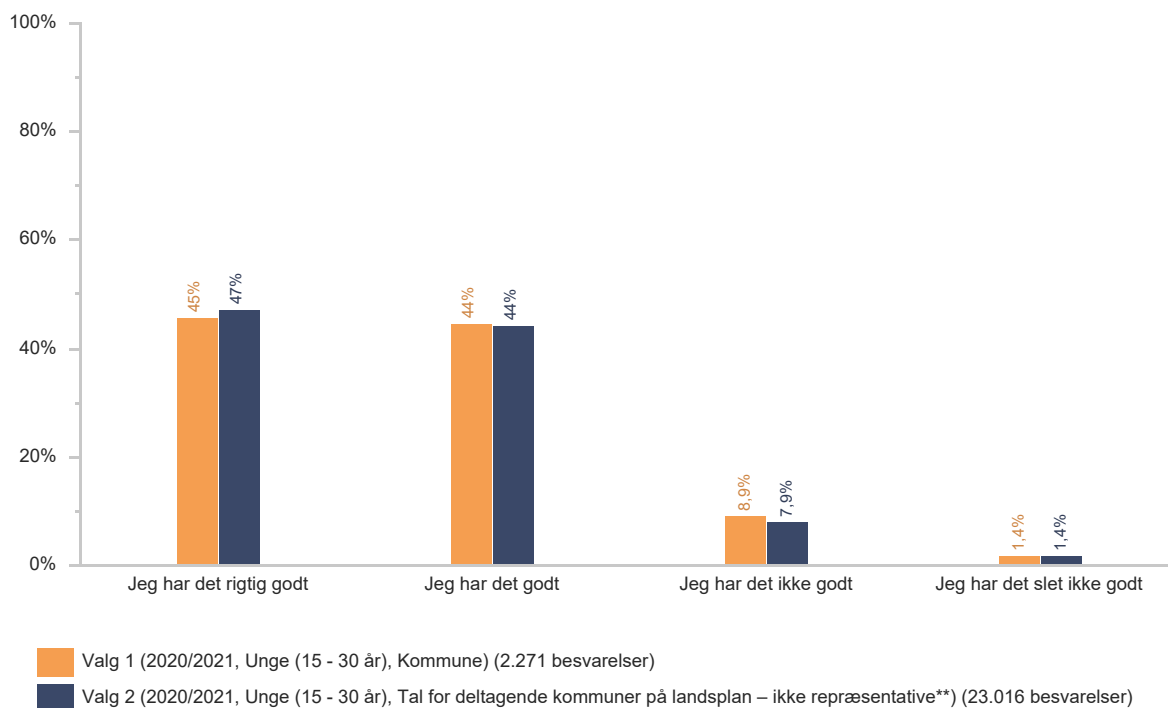
Hvordan har du det? Hvordan har du det for tiden?

I skolen?

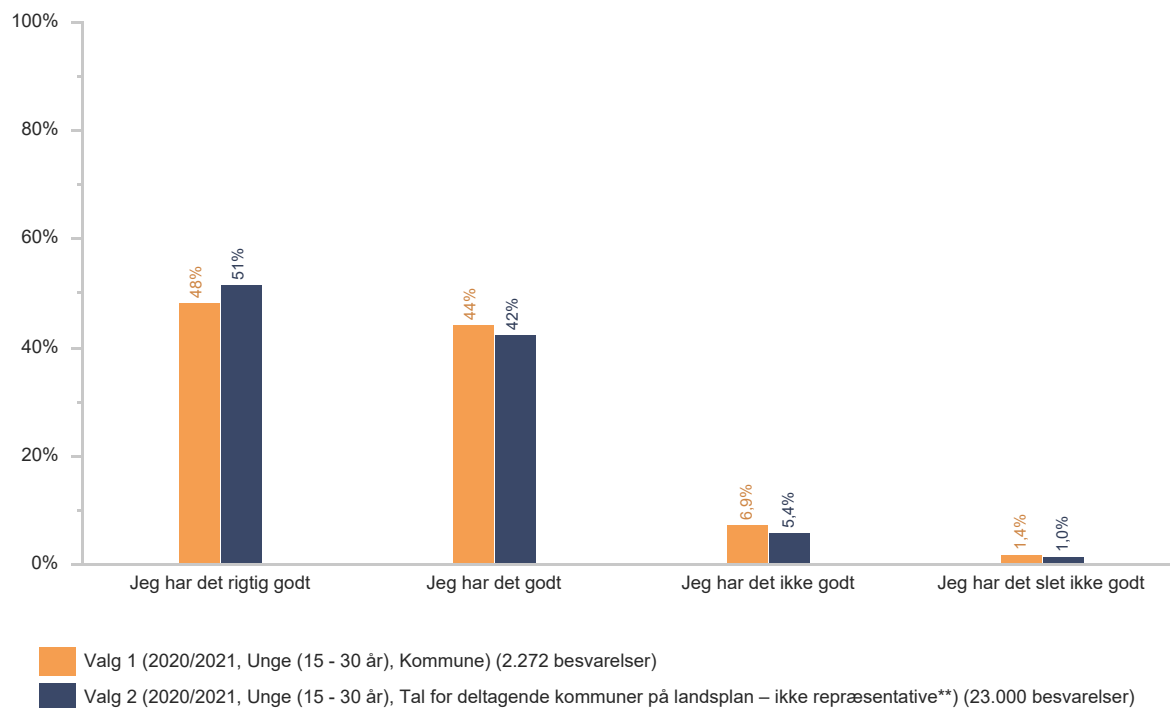
Hvordan har du det for tiden?

Derhjemme?

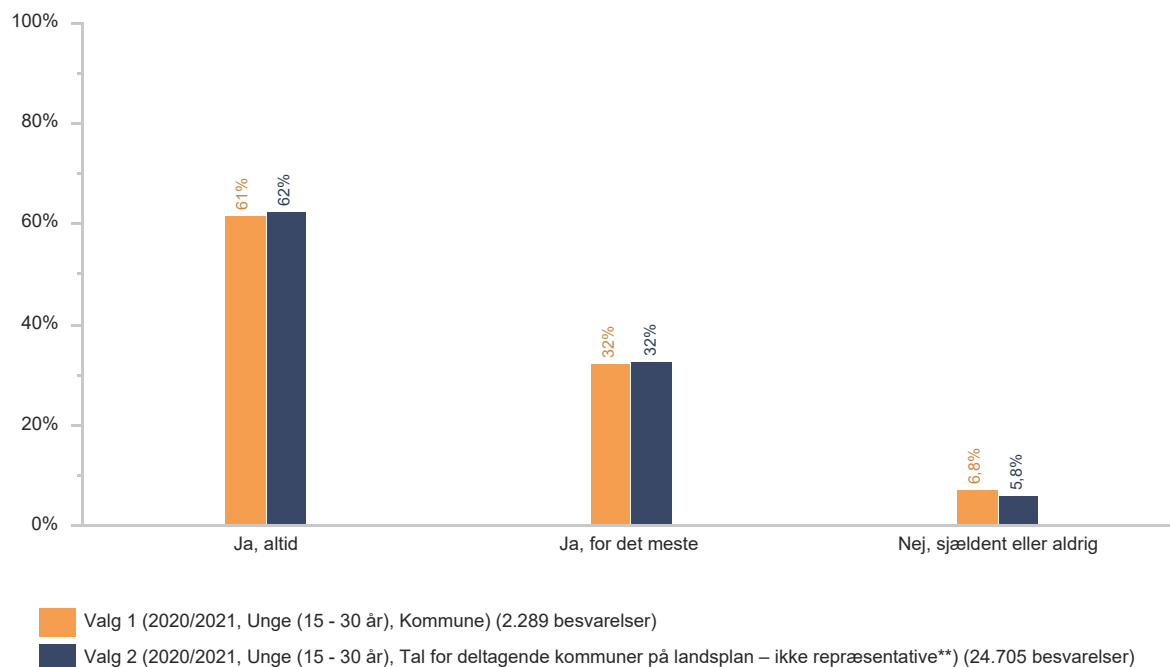

Hvordan har du det for tiden?

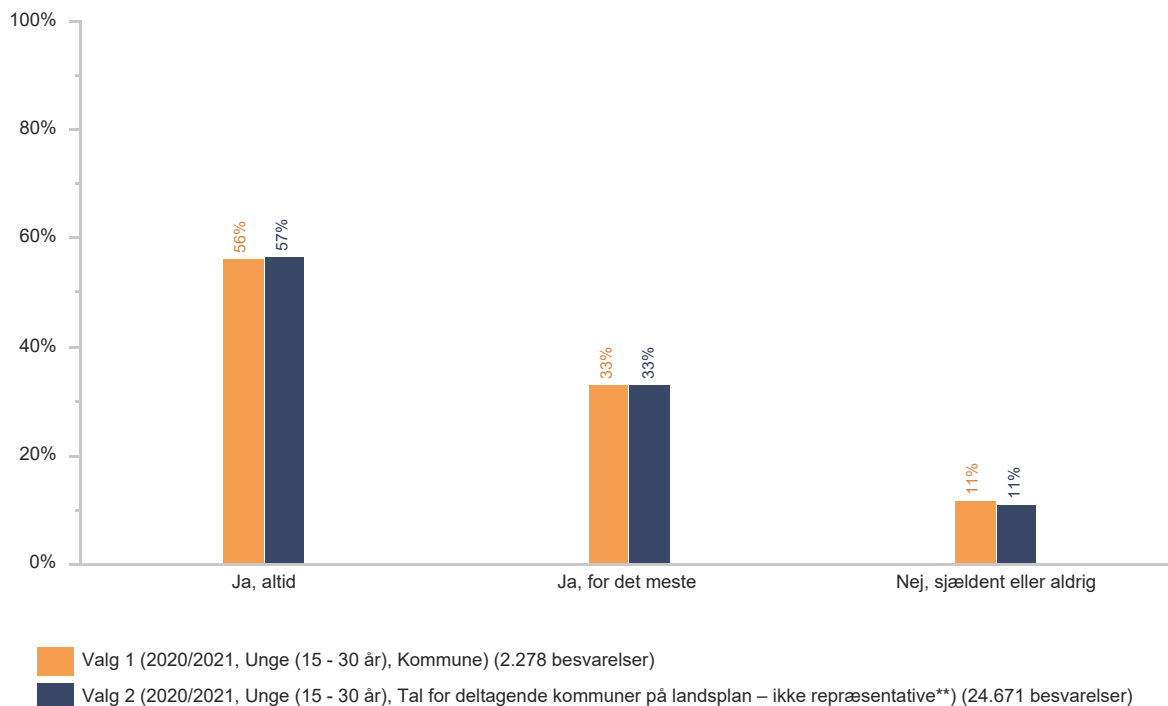
Med vennerne/fritiden?

Har du nogen venner eller veninder at tale med, hvis noget går dig på eller gør dig ked af det?

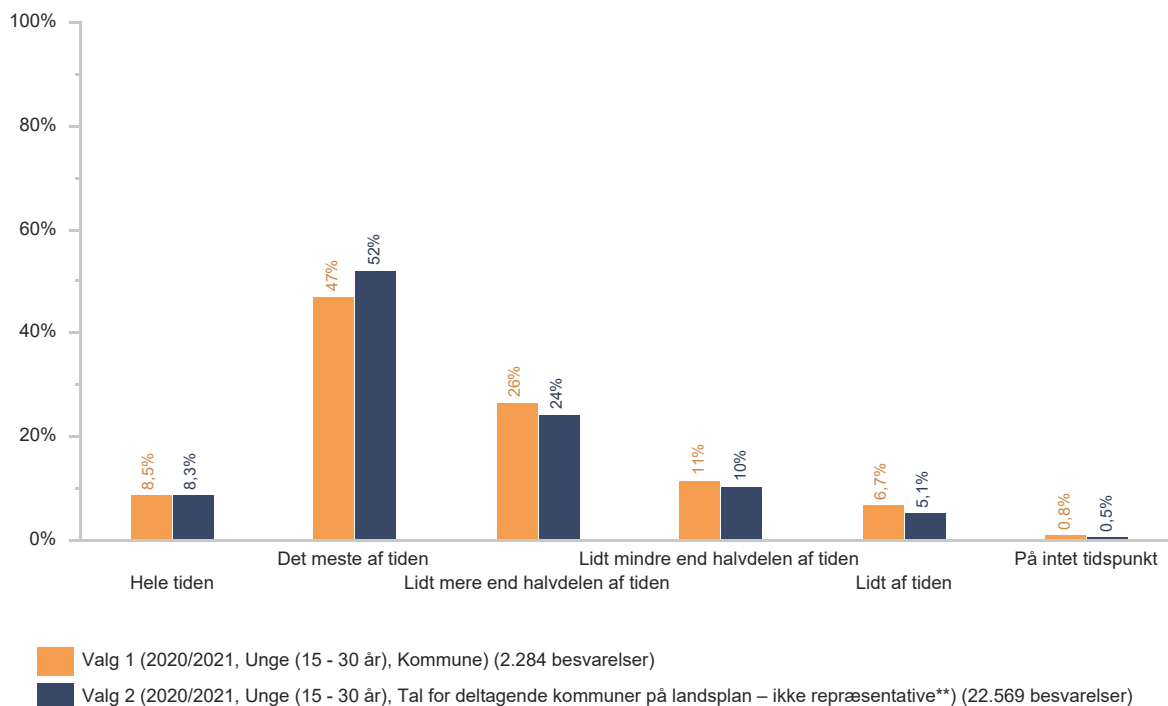

Har du nogen voksne at tale med, hvis noget går dig på eller gør dig ked af det?

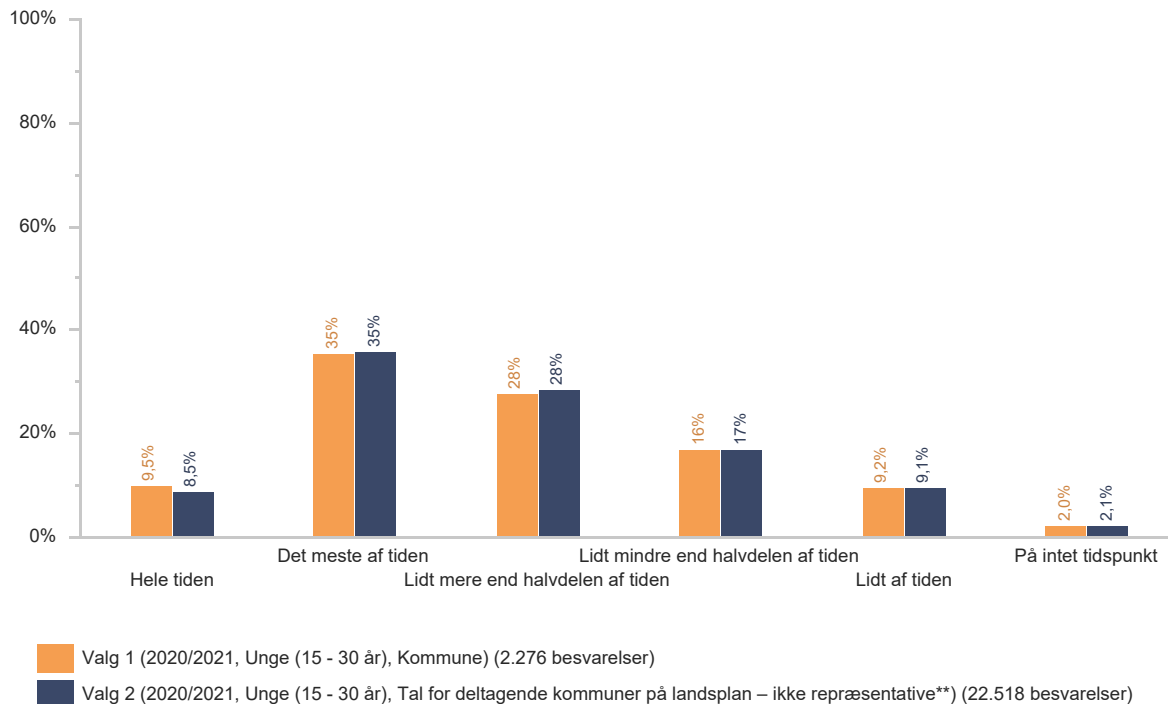
Her kommer en række spørgsmål om, hvordan du har haft det de sidste 2 uger.

har jeg været glad og i godt humør

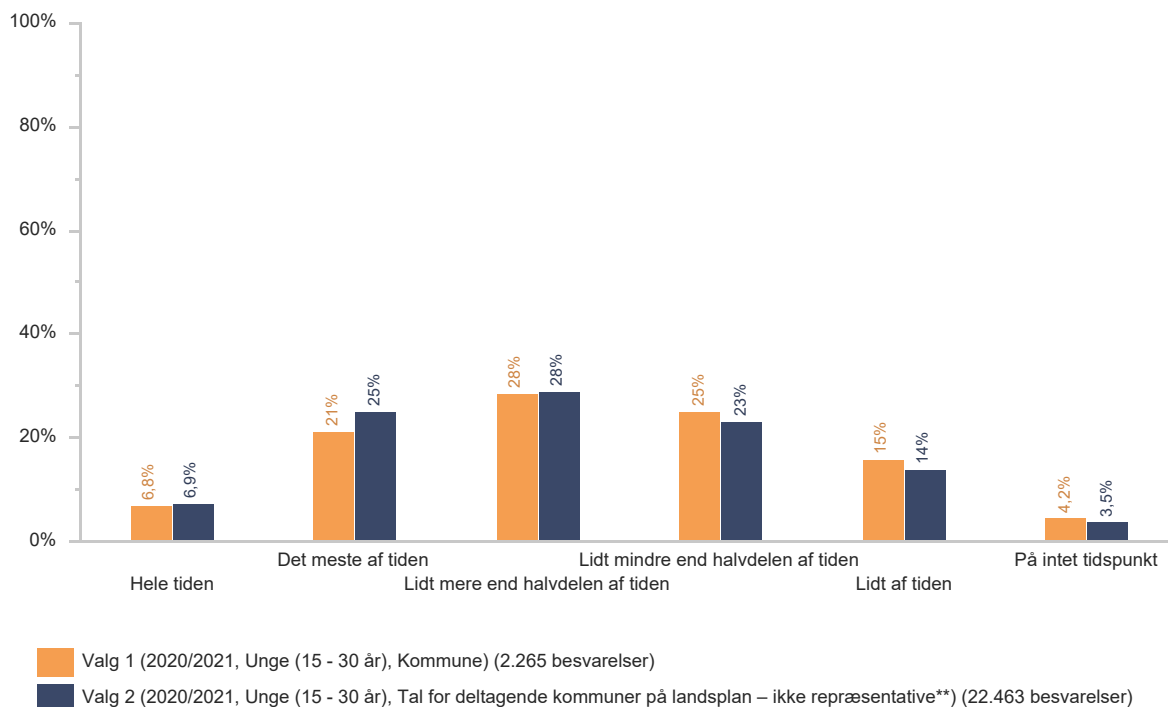
Her kommer en række spørgsmål om, hvordan du har haft det de sidste 2 uger.

har jeg følt mig rolig og afslappet

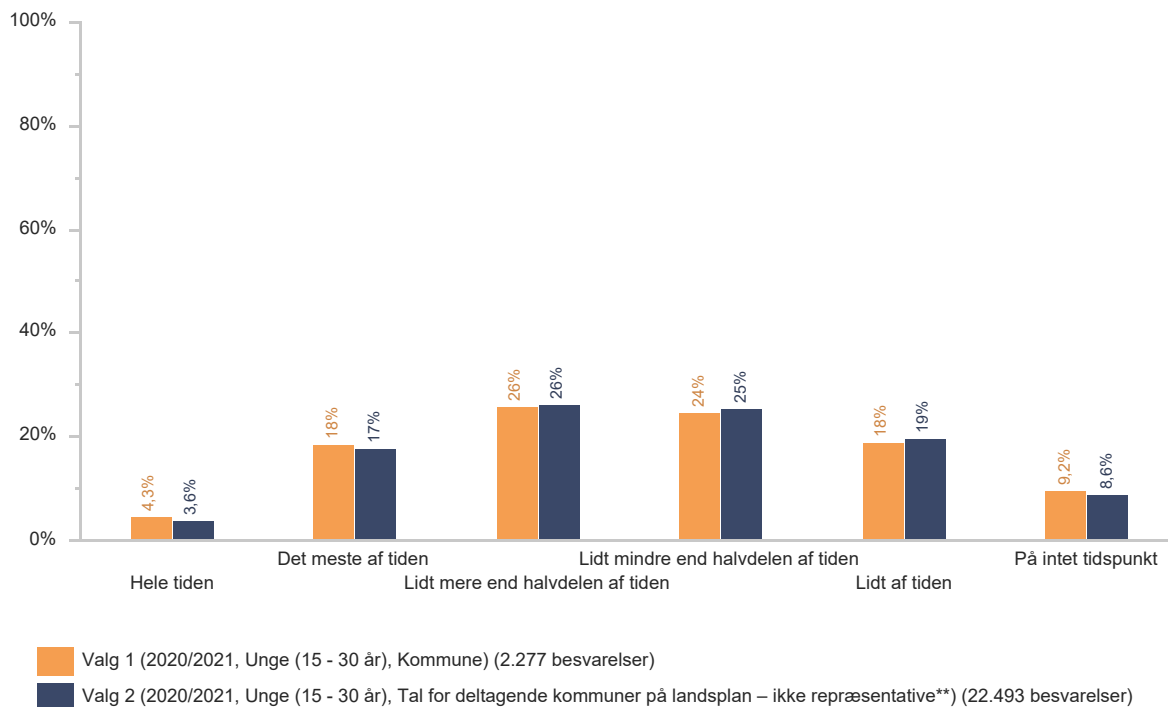
Her kommer en række spørgsmål om, hvordan du har haft det de sidste 2 uger.

har jeg følt mig aktiv og energisk

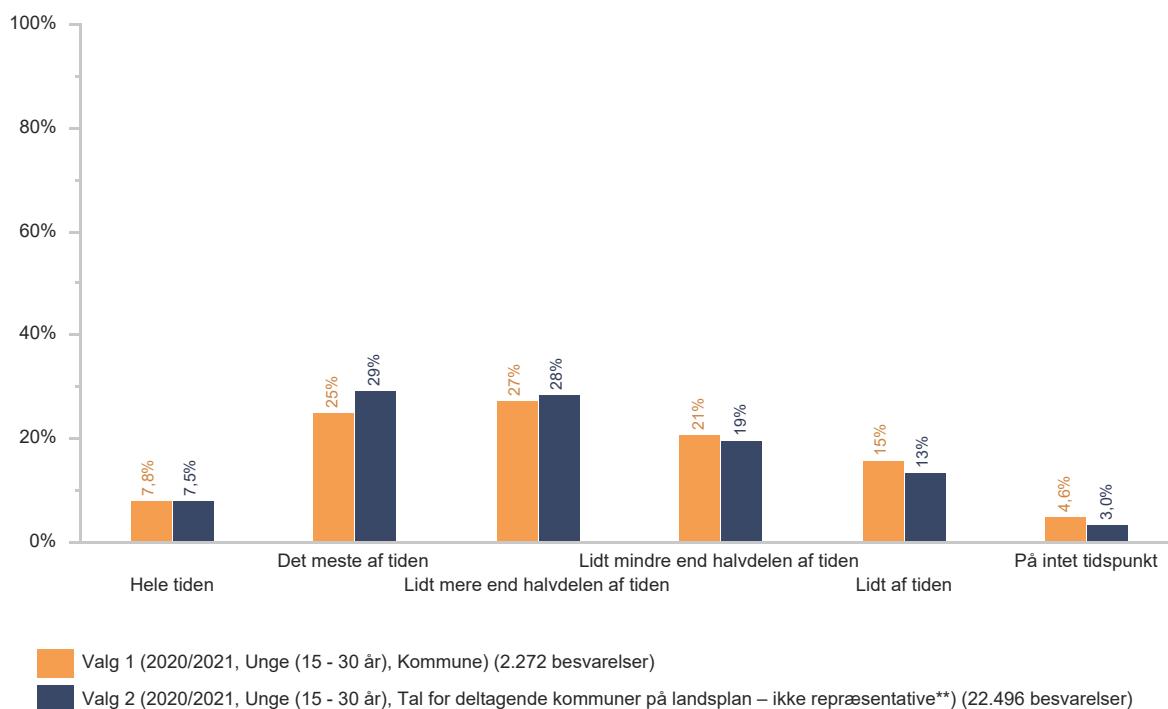
Her kommer en række spørgsmål om, hvordan du har haft det de sidste 2 uger.

er jeg vågnet frisk og udhvilet

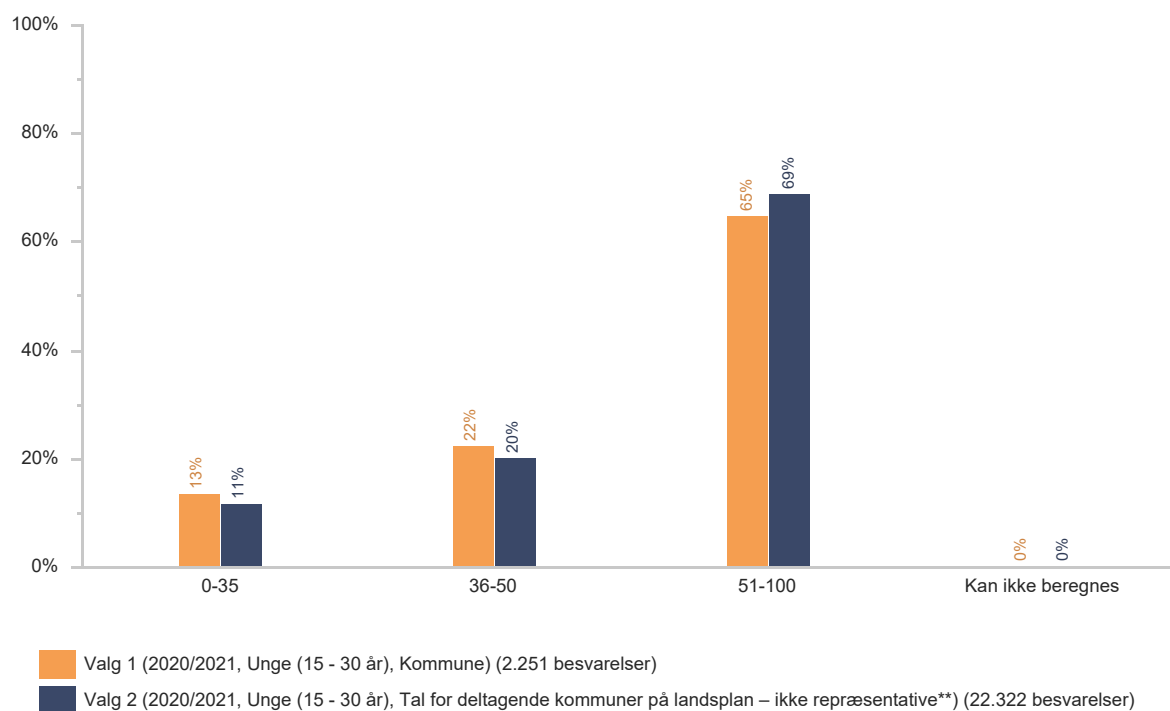

Her kommer en række spørgsmål om, hvordan du har haft det de sidste 2 uger.

har min dagligdag været fyldt med ting, der interesserer mig

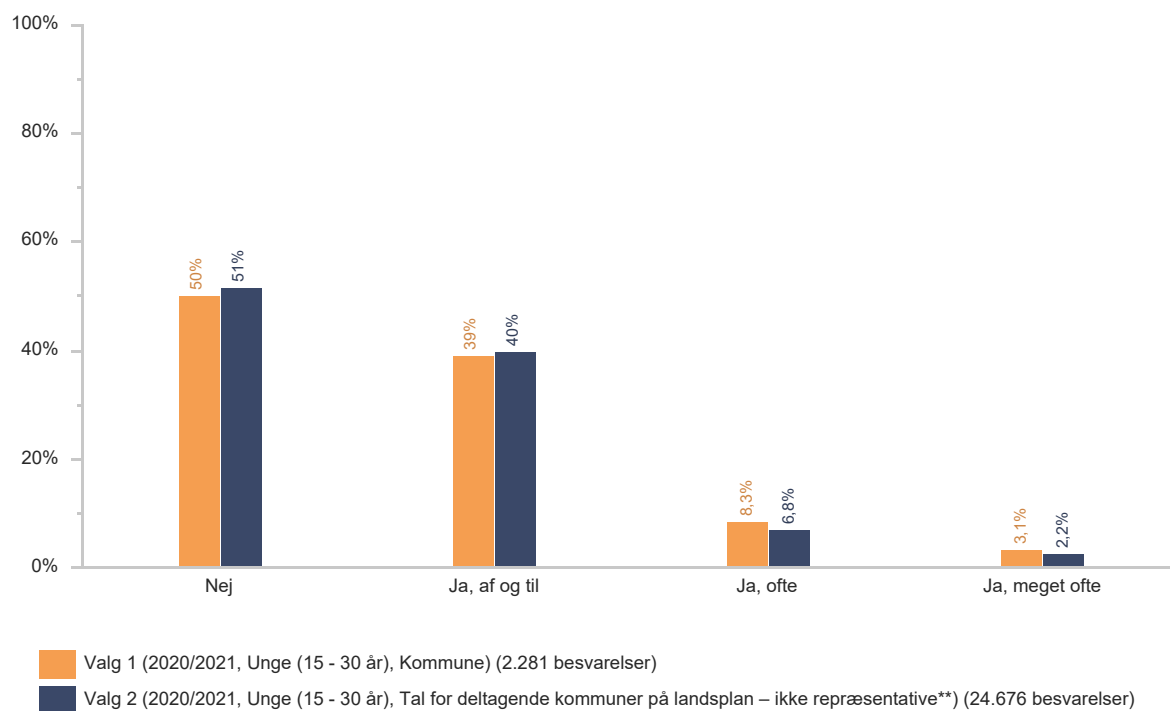

WHO-5 trivselsindeks (se guide til indekset under Materialer)

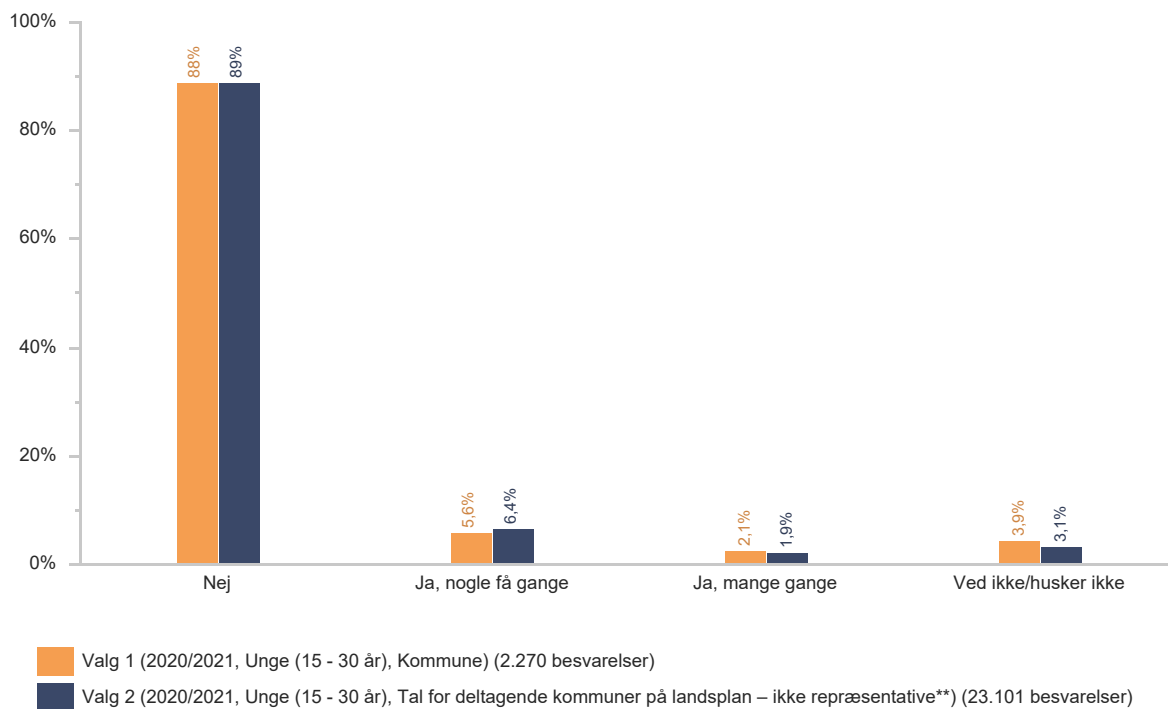
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Føler du dig ensom?

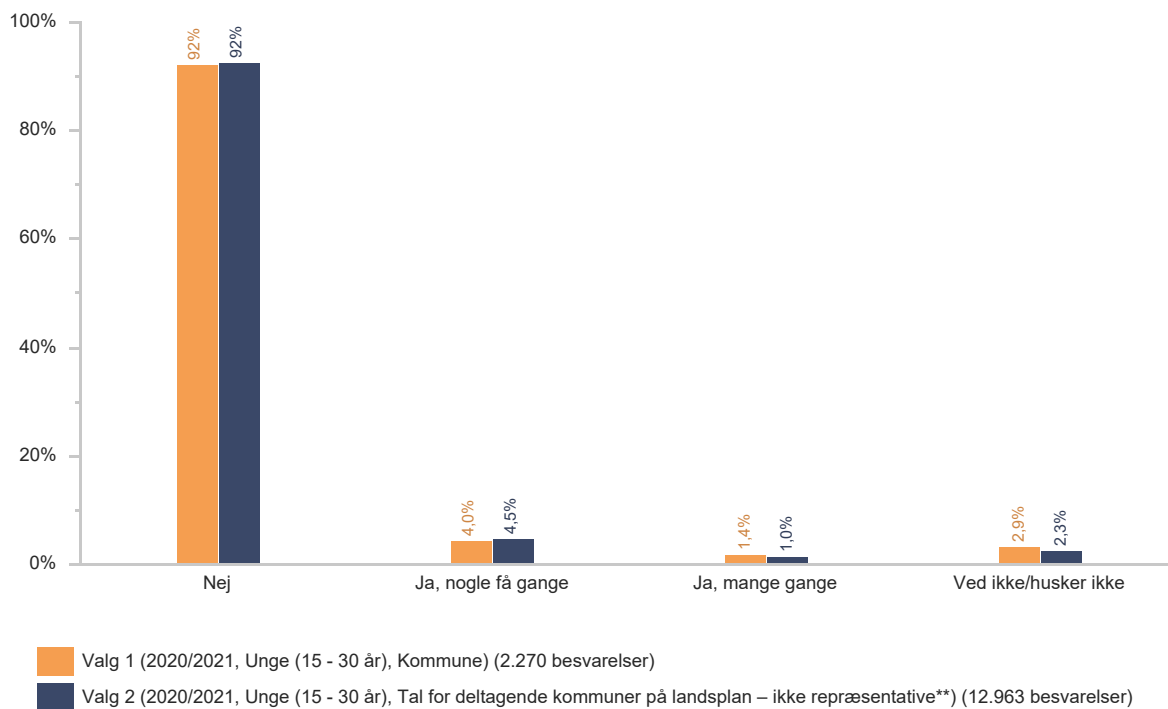
De næste spørgsmål handler om mobning. Mobning er, når man gentagne gange bliver holdt udenfor, drillet eller generet på en ubehagelig måde. Tænk på det sidste halve år.

Er du blevet mobbet i skolen?

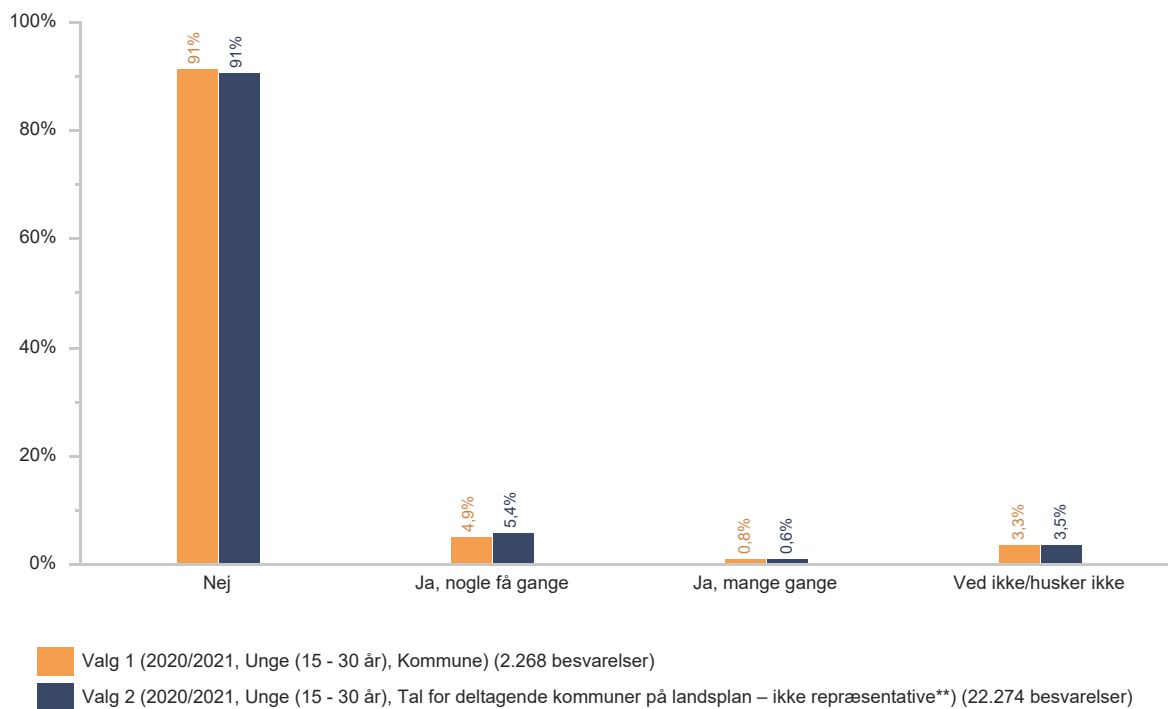
De næste spørgsmål handler om mobning. Mobning er, når man gentagne gange bliver holdt udenfor, drillet eller generet på en ubehagelig måde. Tænk på det sidste halve år.

Har nogen mobbet dig på internettet?

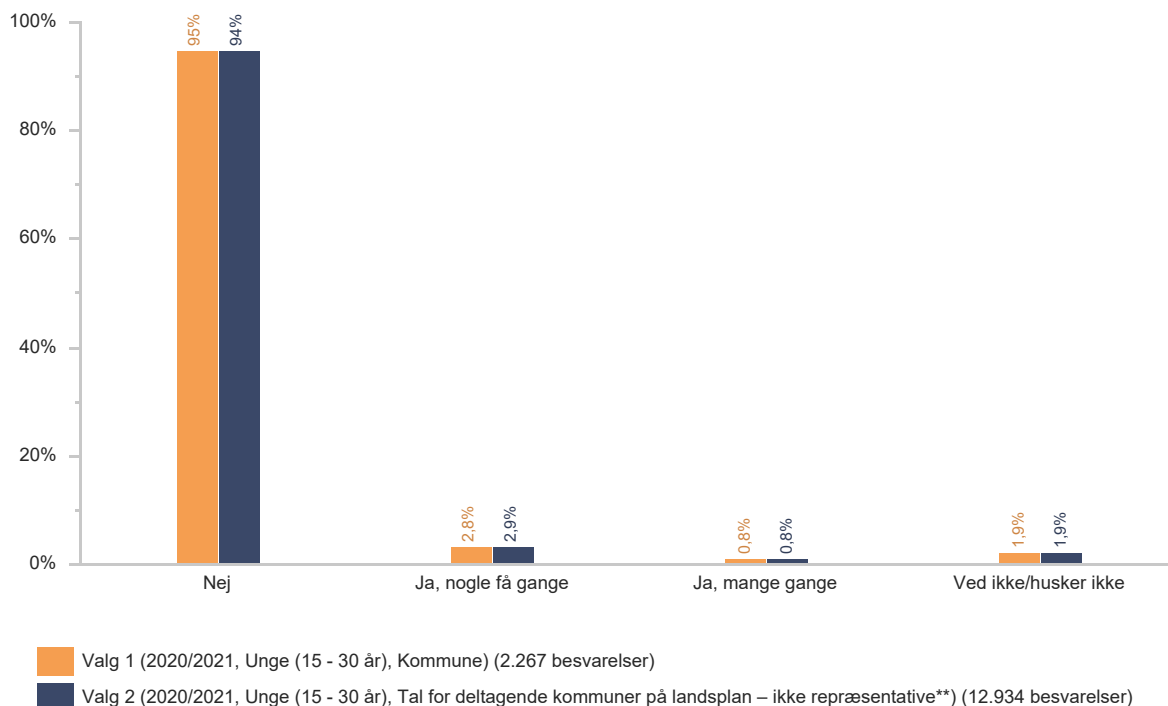
De næste spørgsmål handler om mobning. Mobning er, når man gentagne gange bliver holdt udenfor, drillet eller generet på en ubehagelig måde. Tænk på det sidste halve år.

Har du selv været med til at mobbe andre elever i skolen?

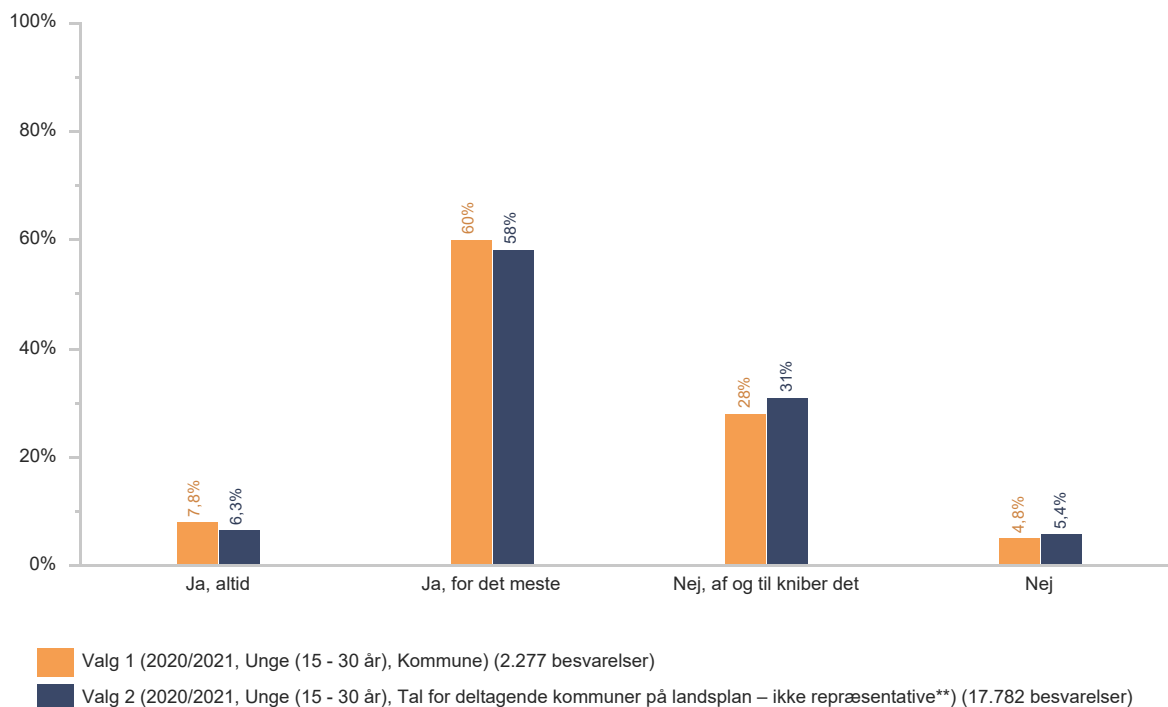

De næste spørgsmål handler om mobning. Mobning er, når man gentagne gange bliver holdt udenfor, drillet eller generet på en ubehagelig måde. Tænk på det sidste halve år.

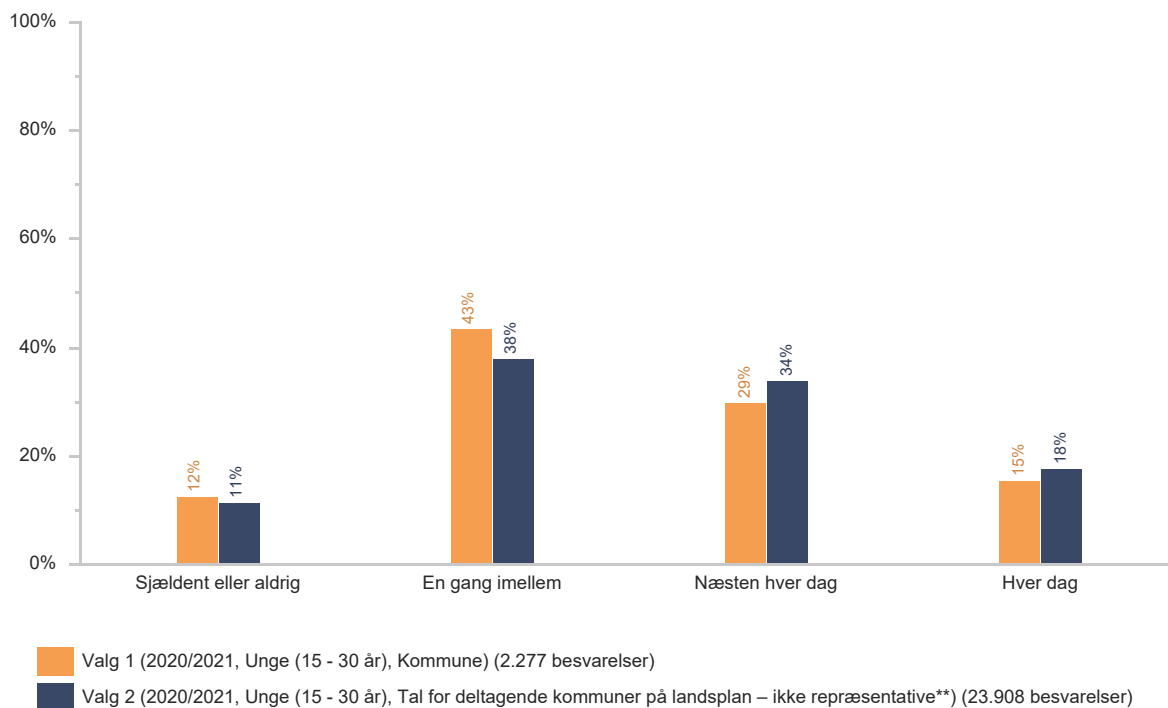
Har du været med til at mobbe andre på internettet?

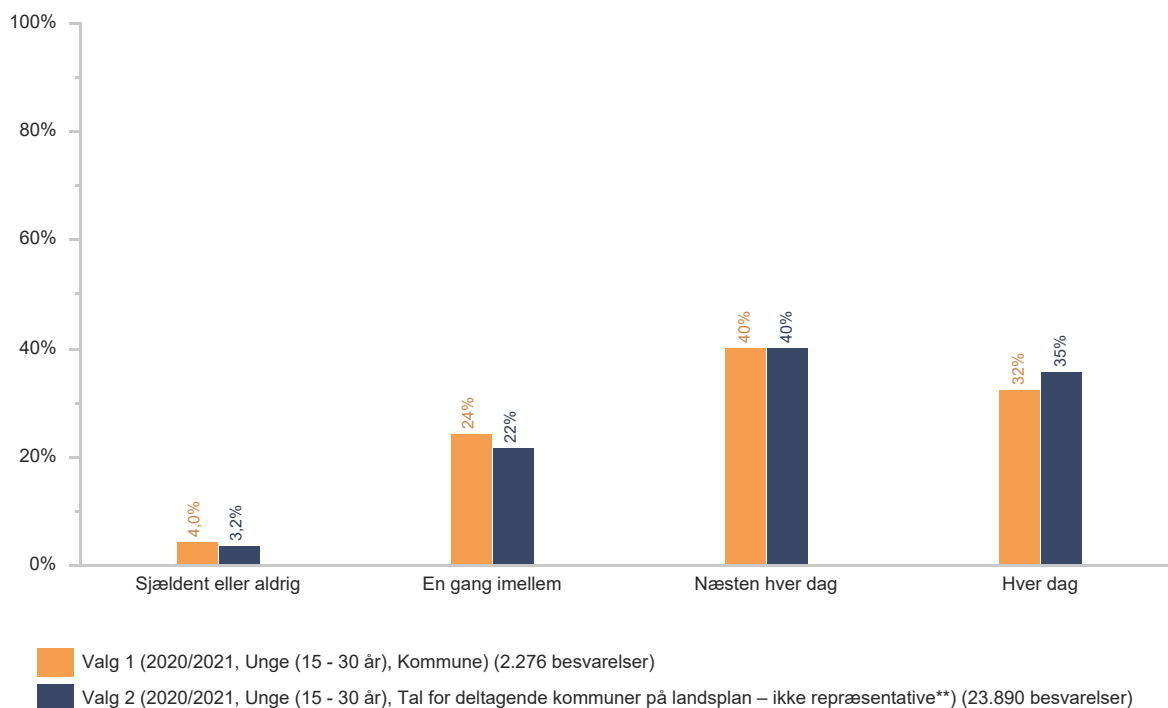
Kan du til daglig nå de ting, du skal eller gerne vil?

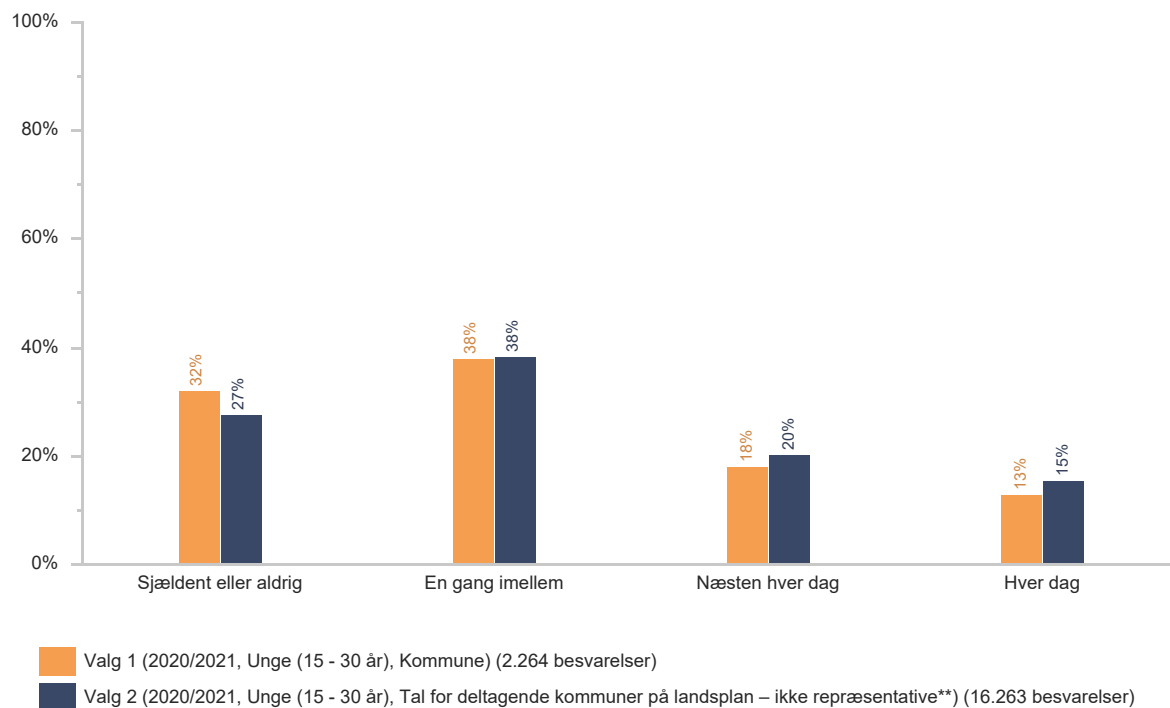
Hvor ofte føler du... at du skal se godt ud?

Hvor ofte føler du... at du skal klare dig godt i skolen?

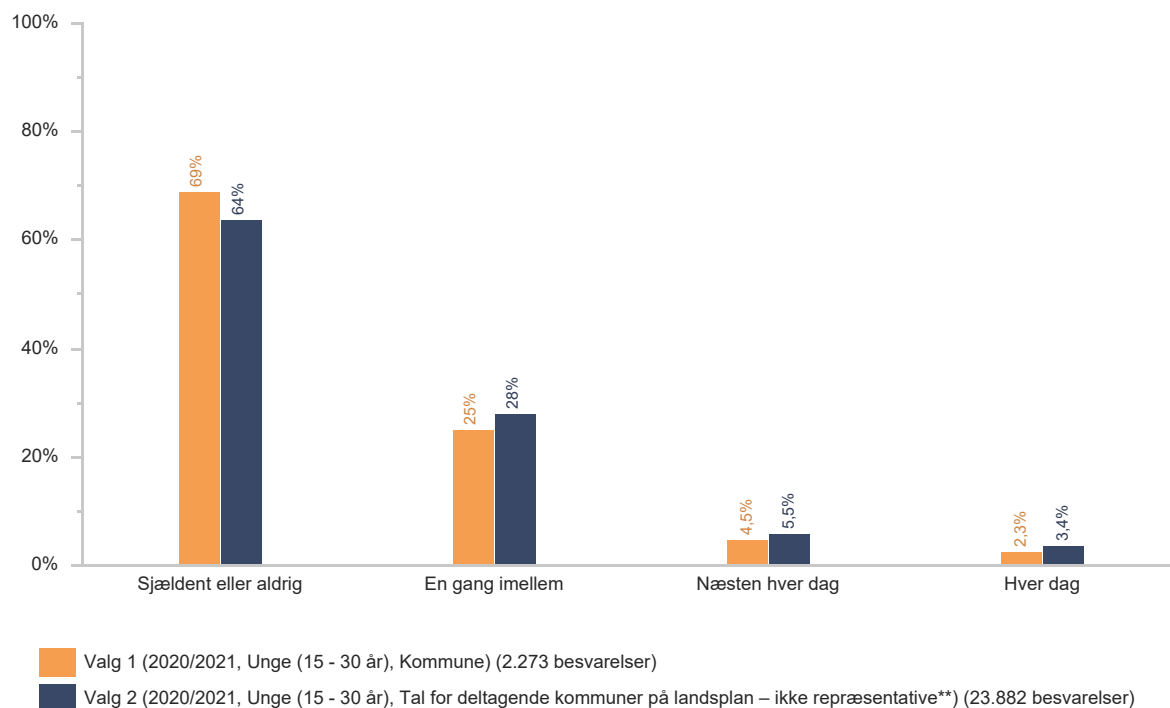

Hvor ofte føler du... at du skal være god til sport?

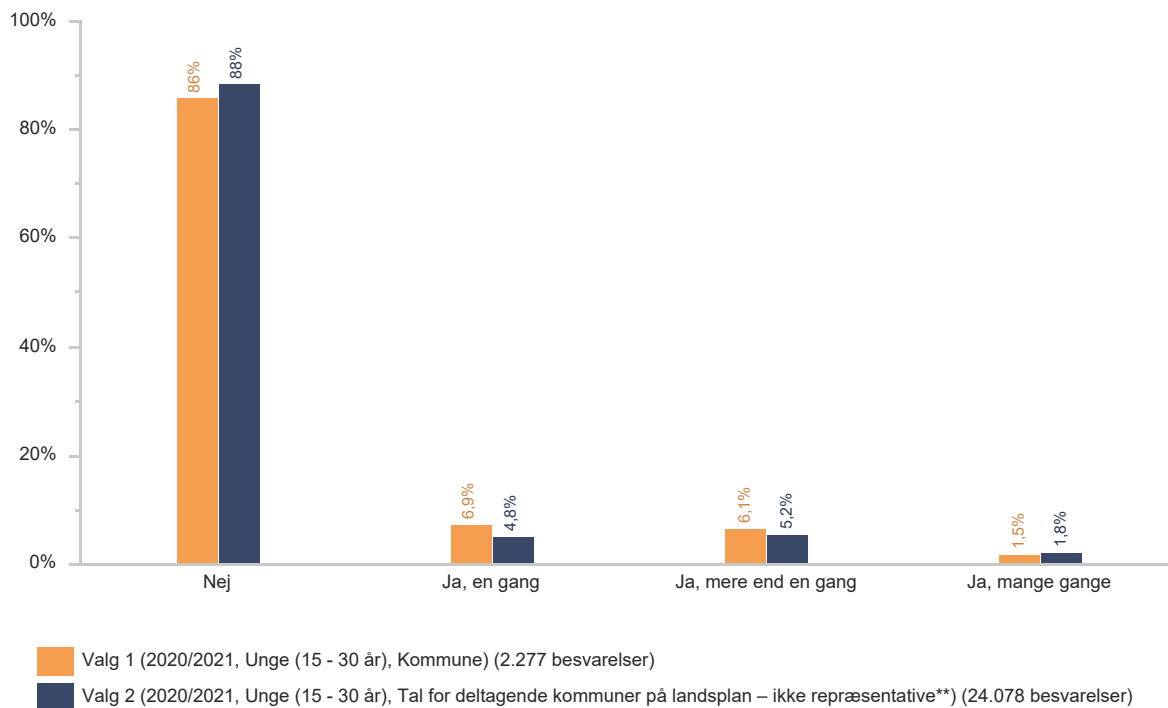

Hvor ofte føler du...

at du skal have mange følgere og/eller likes på sociale medier?

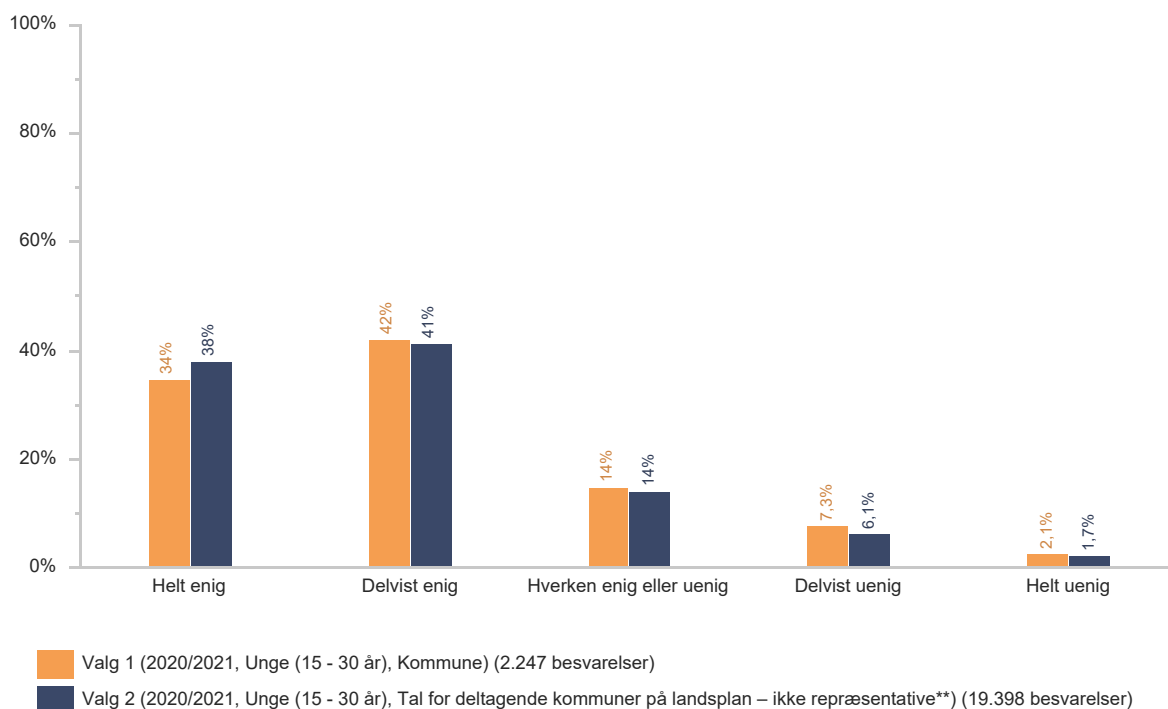
Inden for det seneste år: Har du bevidst gjort skade på dig selv?

Sundhed

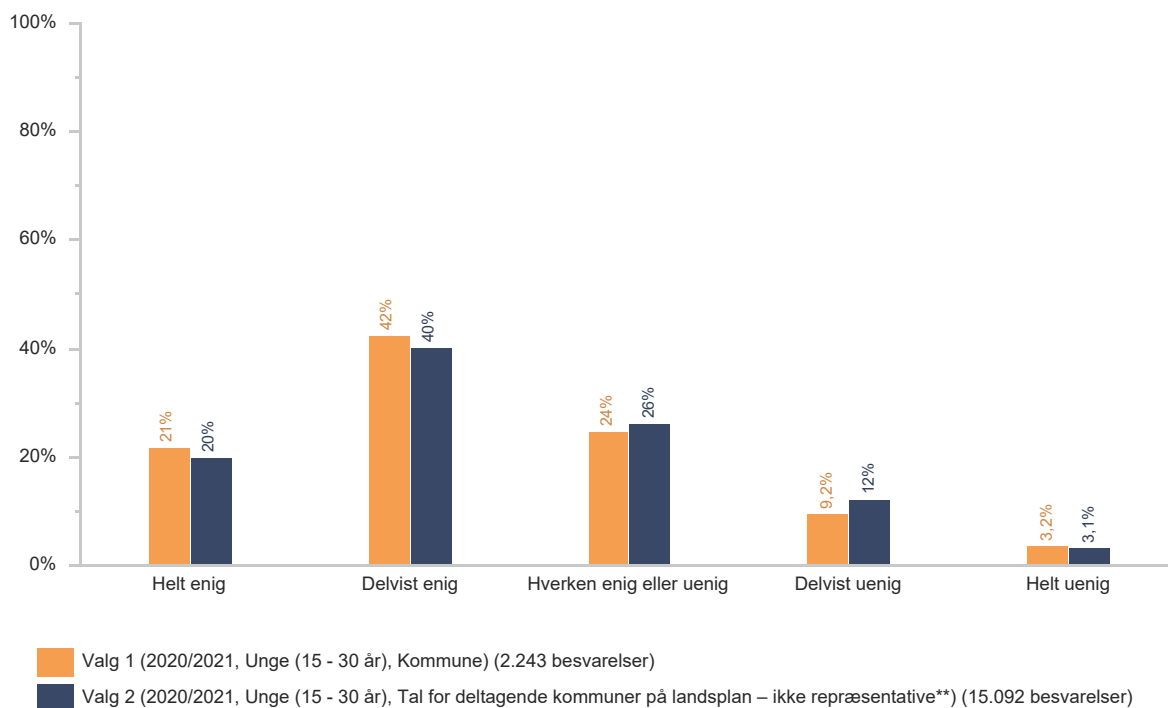
Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Jeg føler mig sund og rask

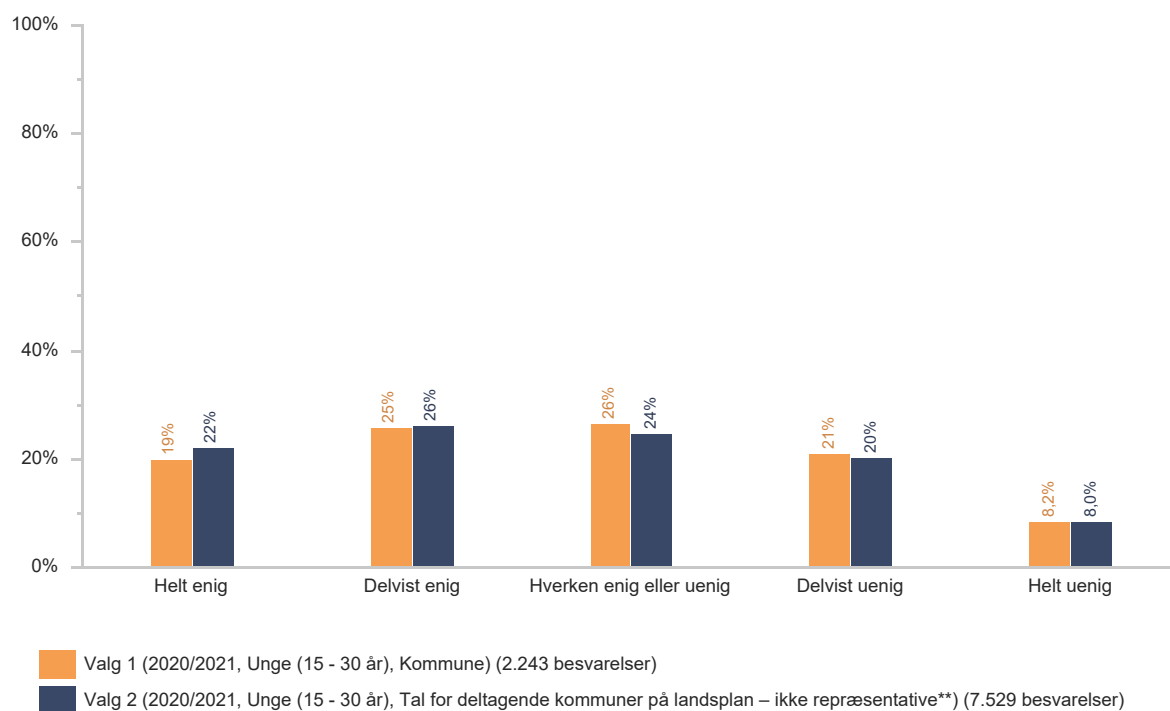
Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Jeg spiser sundt

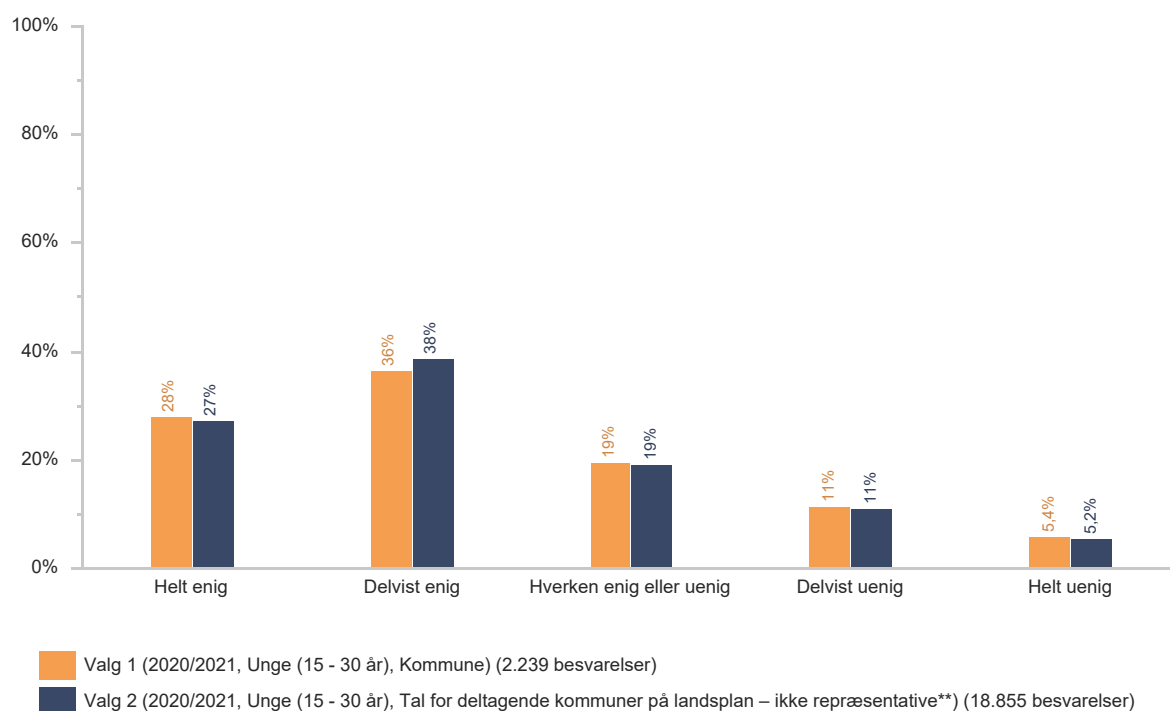
Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Jeg får motion nok

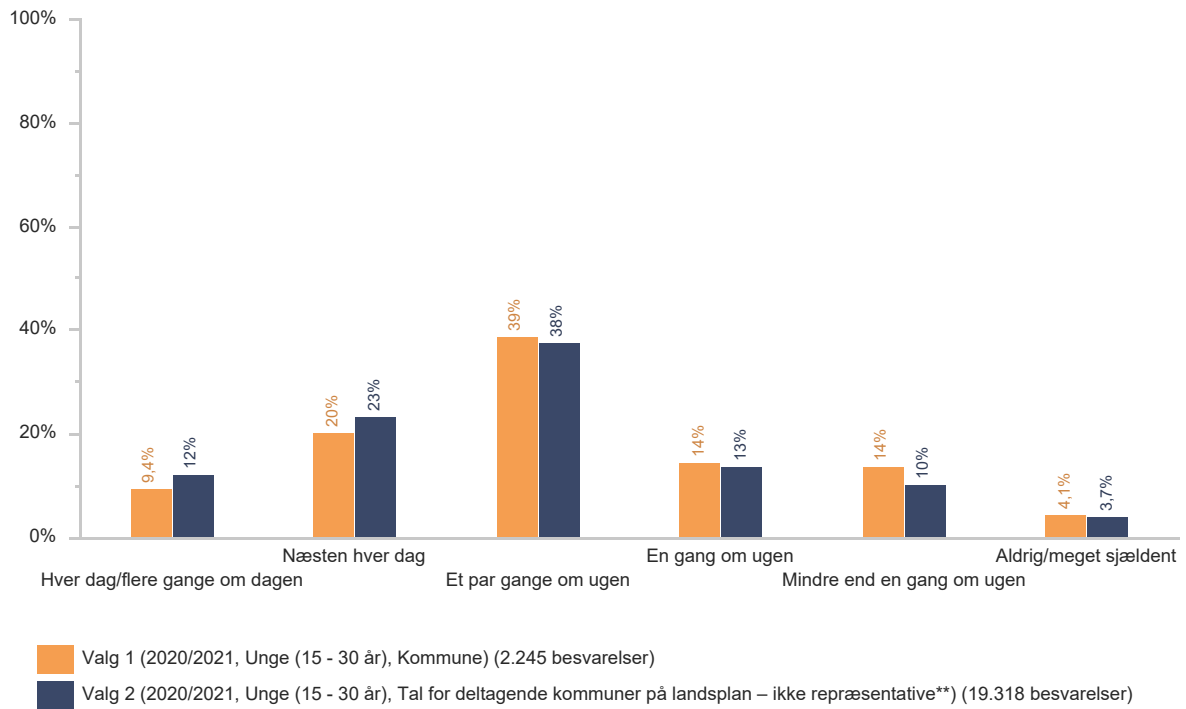

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

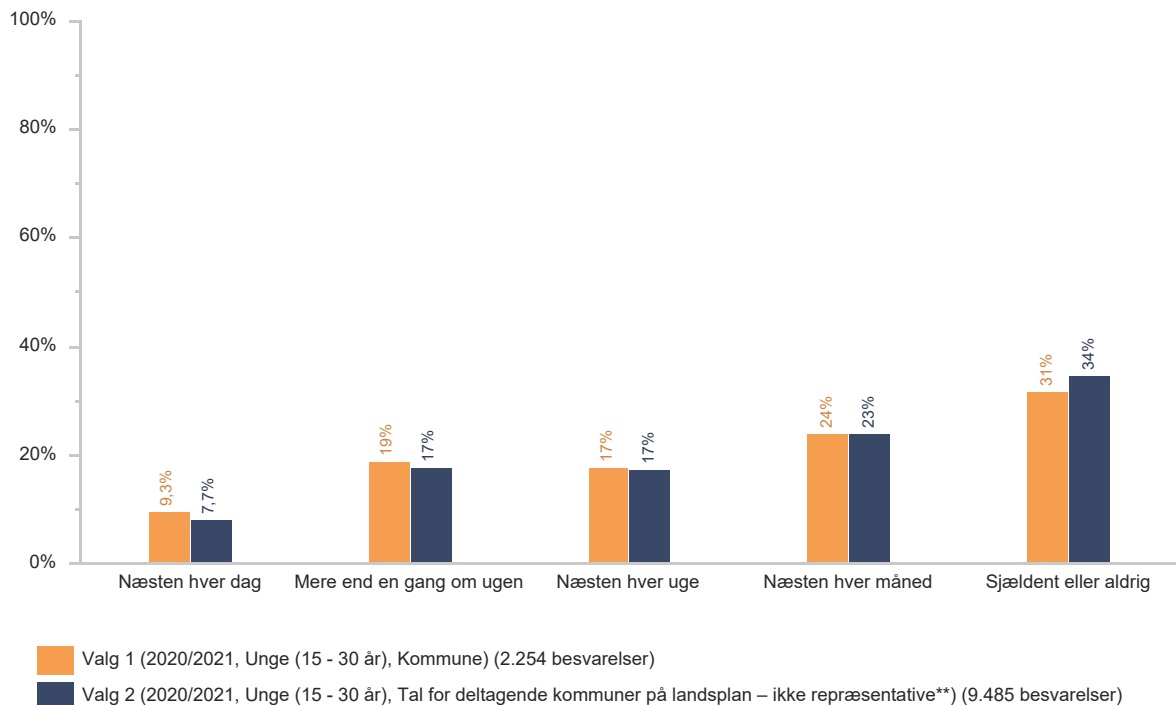
Jeg er tilfreds med mit udseende

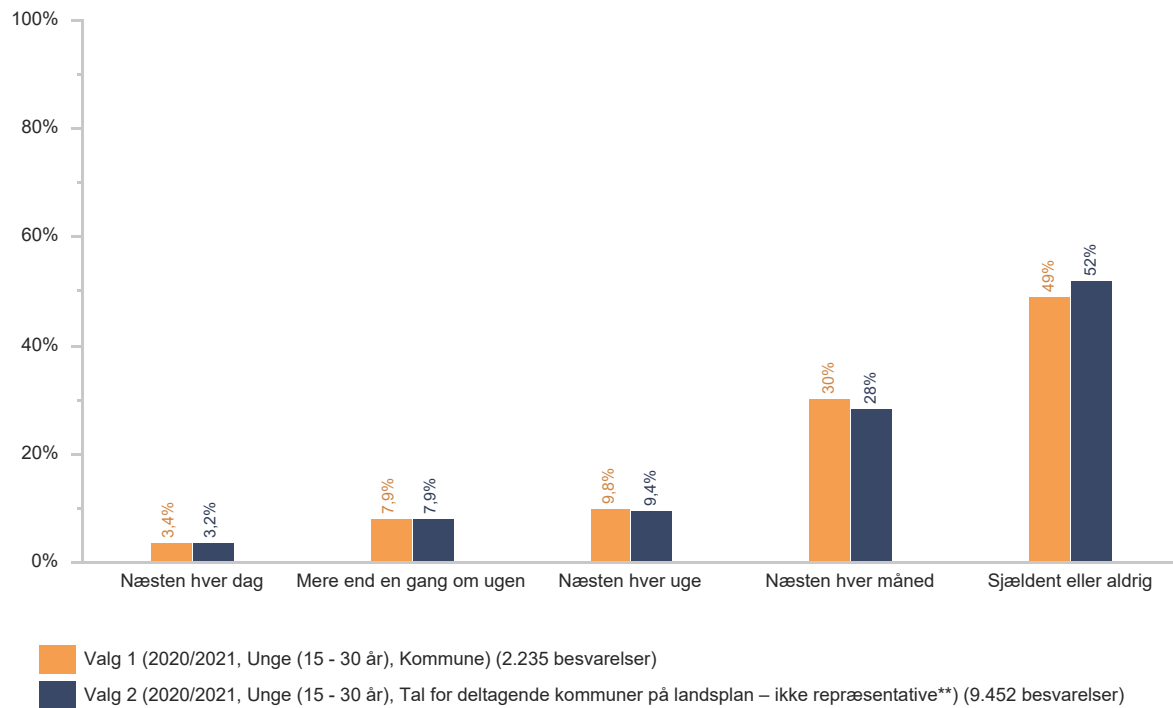
Hvor tit bevæger du dig, så du bliver forpustet?

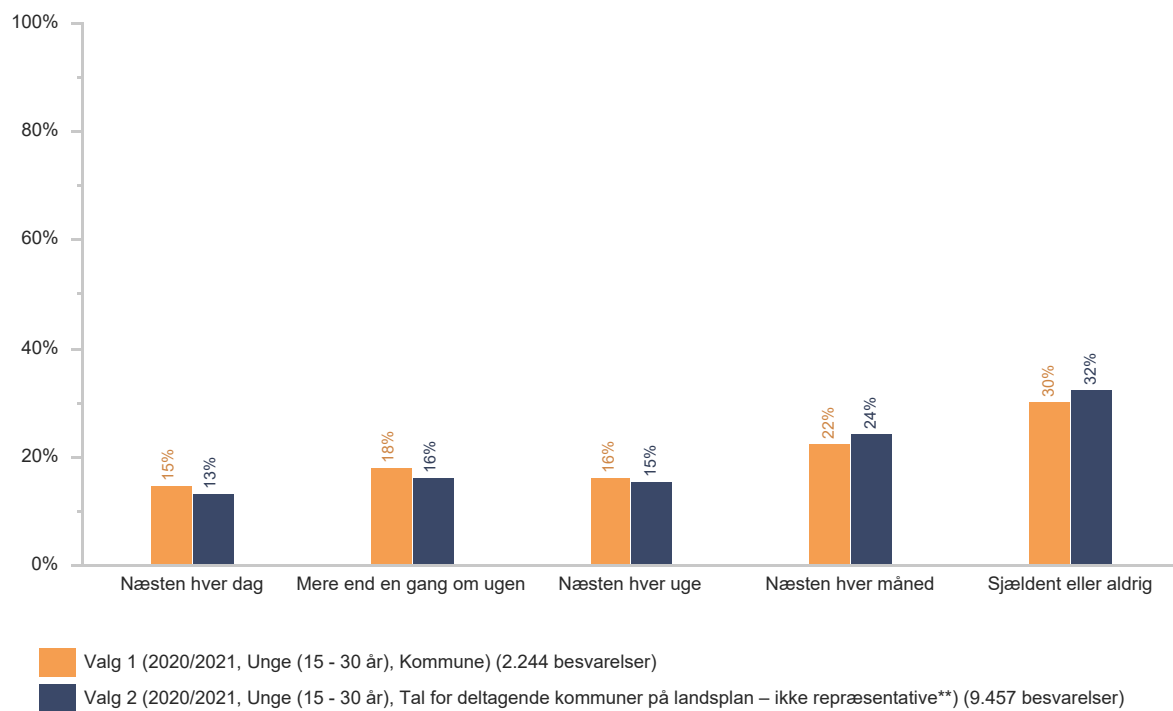
Tænk på de sidste 6 måneder: Hvor tit har du... haft hovedpine?

Tænk på de sidste 6 måneder: Hvor tit har du... haft mavepine?

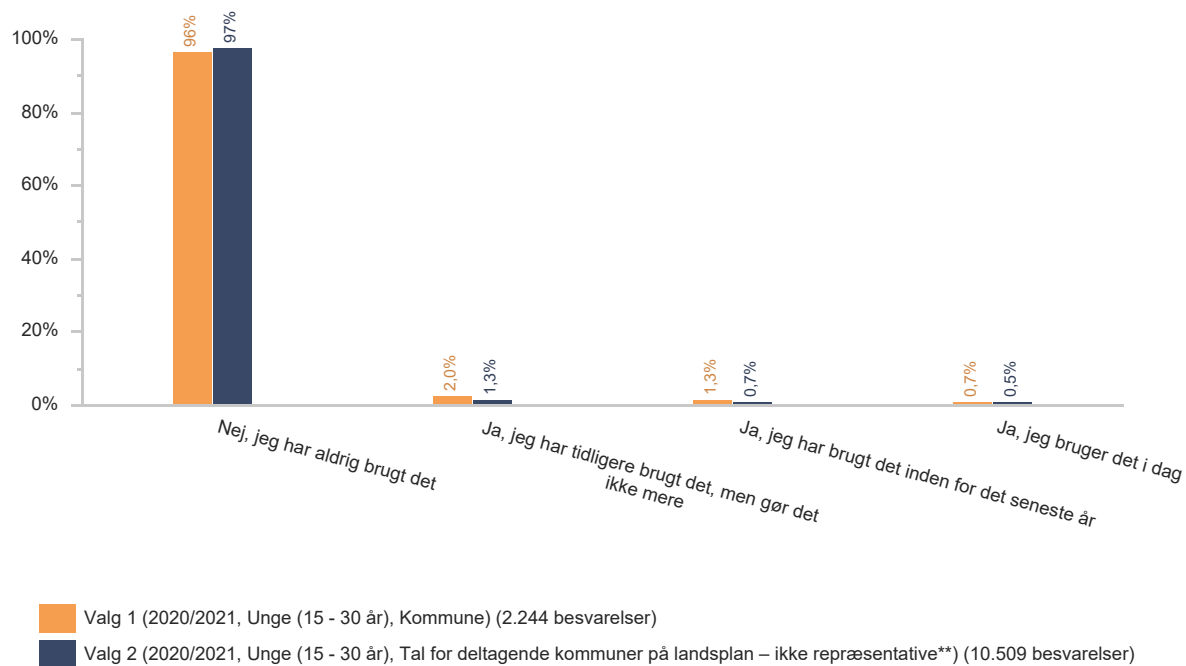

Tænk på de sidste 6 måneder: Hvor tit har du... haft andre smerter, fx ondt i nakken eller ryggen?

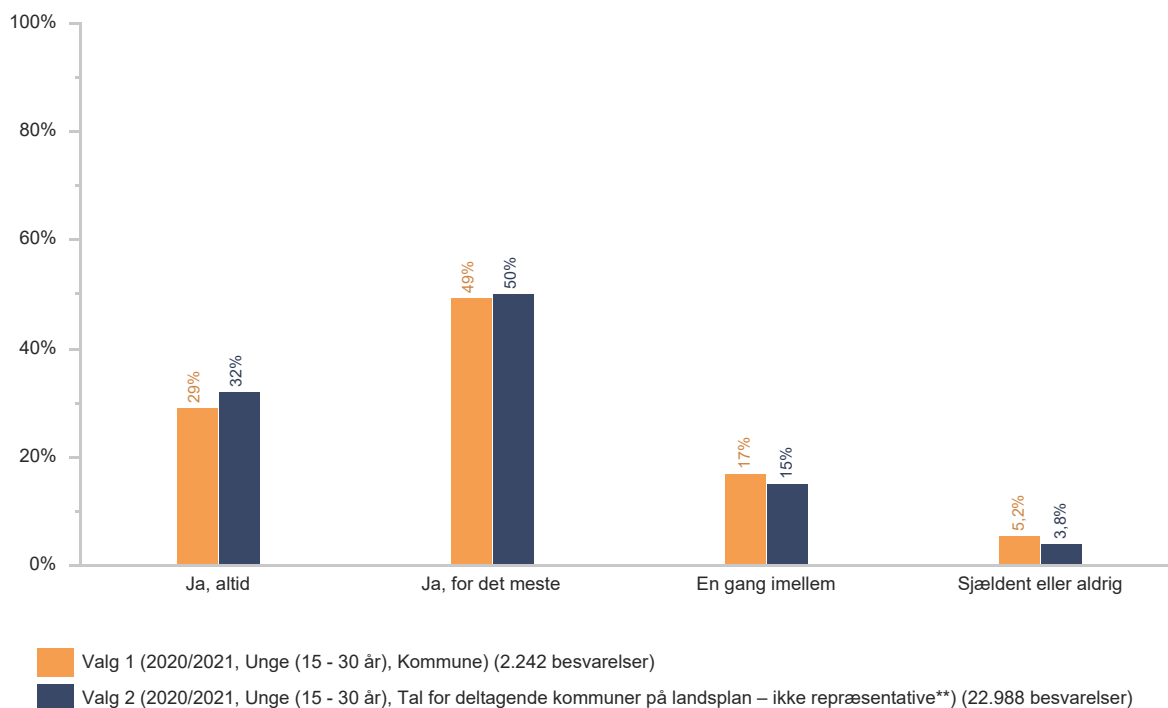
Har du brugt midler for at forbedre dit udseende eller din præstation, som ikke er ordineret af din læge?

Dopingstoffer (fx anabole steroider, væksthormon eller slankestoffer som clenbuterol og efedrin)

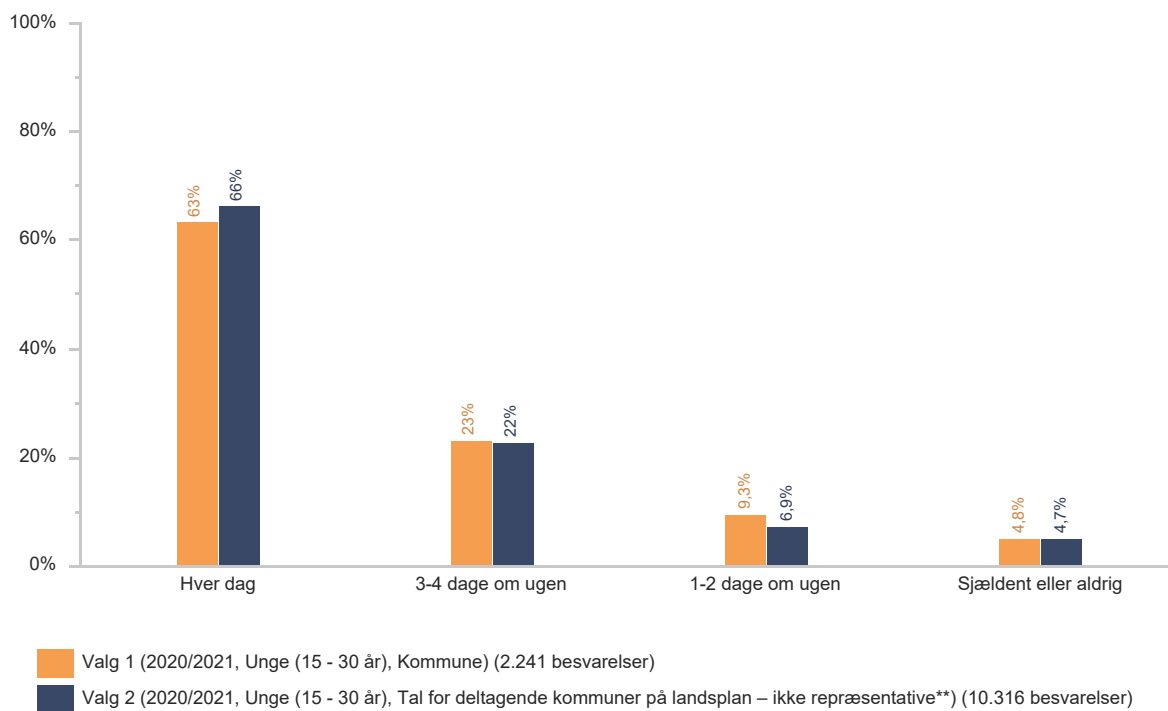

Uddannelse

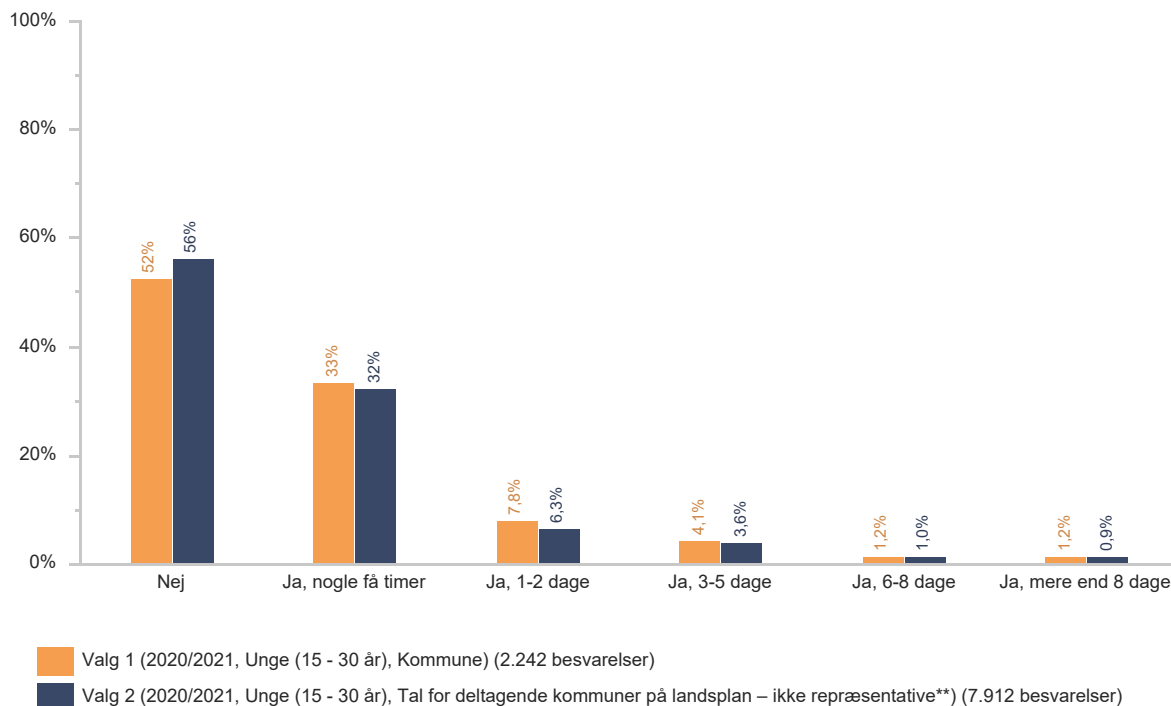
Føler du dig som en del af det sociale fællesskab på din skole/uddannelse?

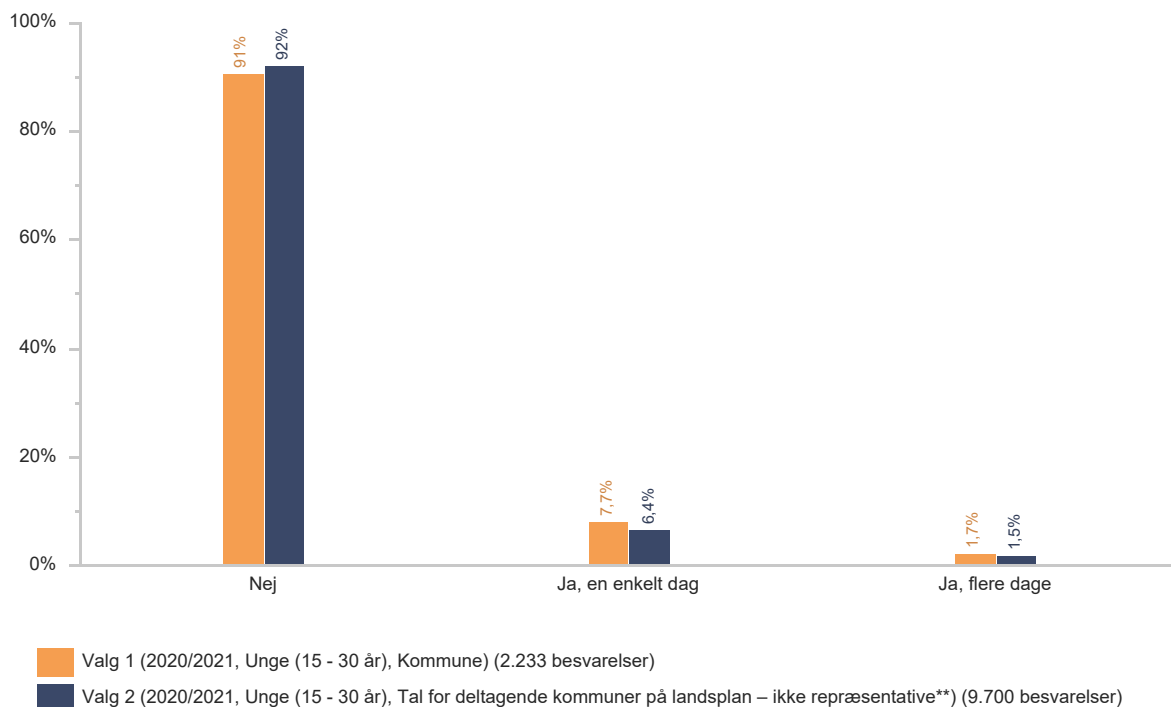
Hvor tit spiser du frokost, når du er i skole?

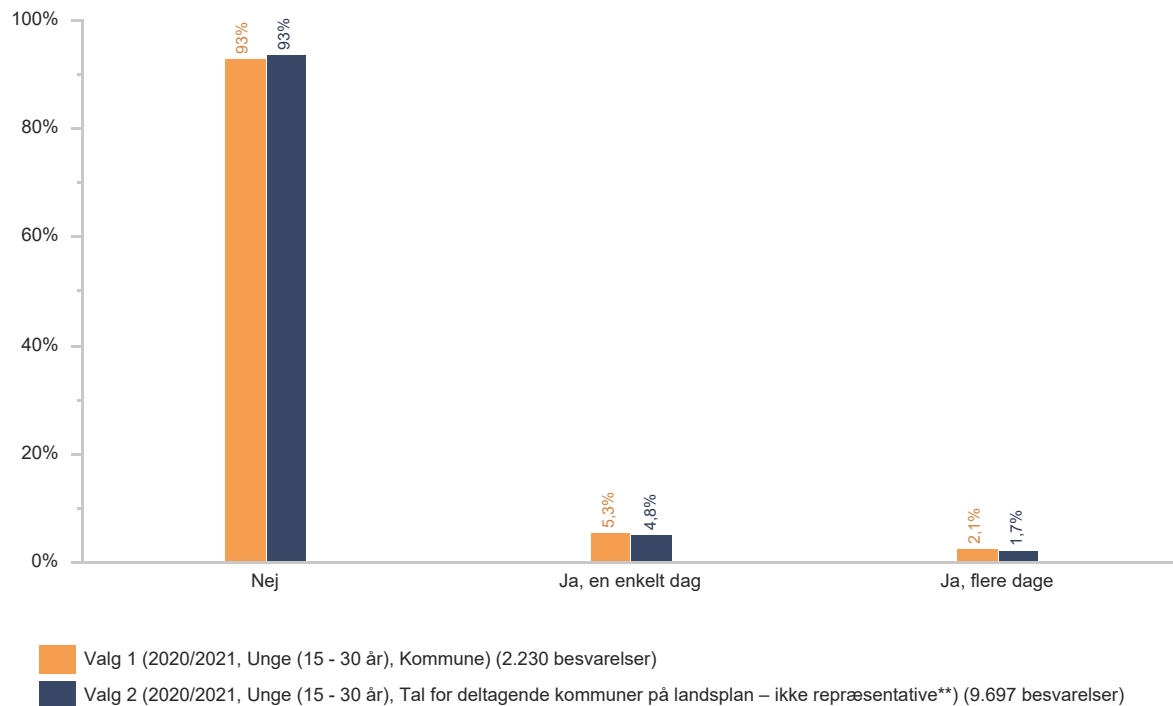
Har du pjækket fra skole inden for de sidste 30 dage?

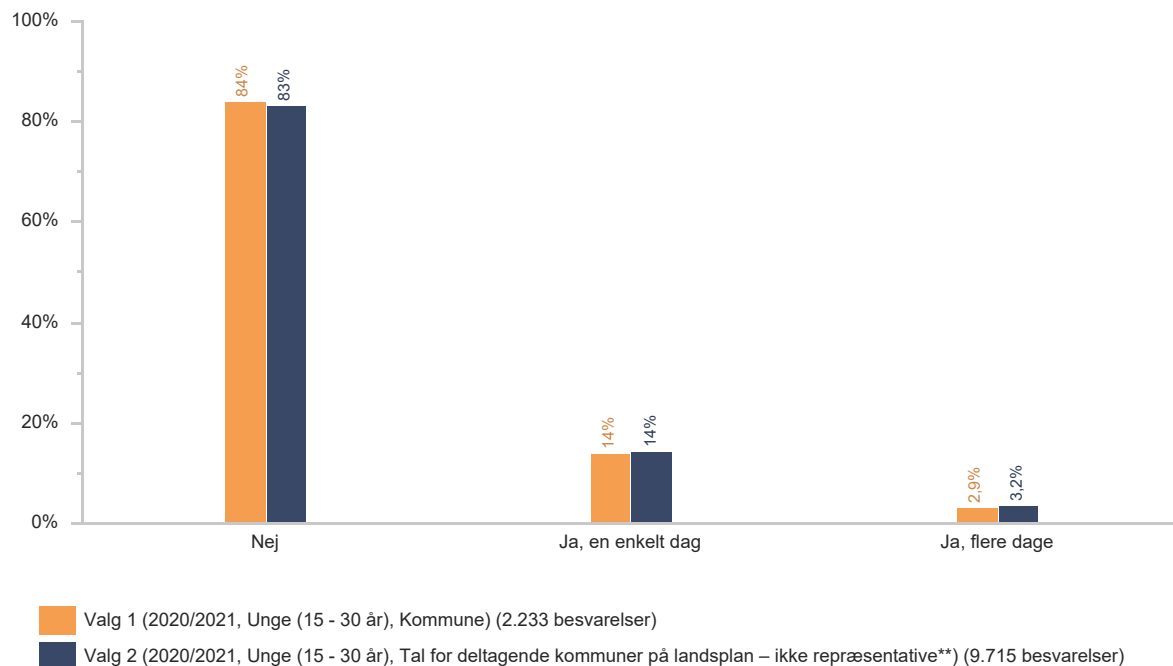
Tænk tilbage på de sidste 30 dage. Har der været dage, hvor du... ikke er kommet i skole, fordi du har det svært med lærerne?

**Tænk tilbage på de sidste 30 dage. Har der været dage, hvor du...
ikke er kommet i skole, fordi du har det svært med kammeraterne?**

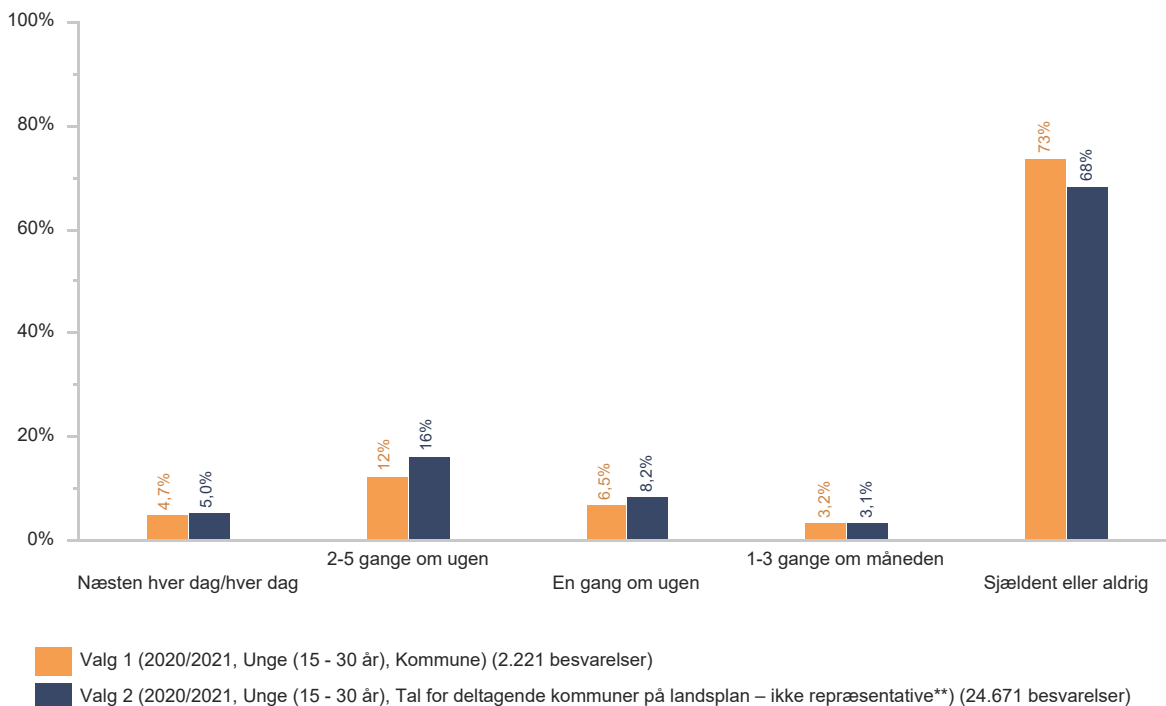
**Tænk tilbage på de sidste 30 dage. Har der været dage, hvor du...
ikke er kommet i skole, fordi du ikke har lavet lektier eller er bekymret for fx test,
prøver eller fremlæggelser?**

Fritid

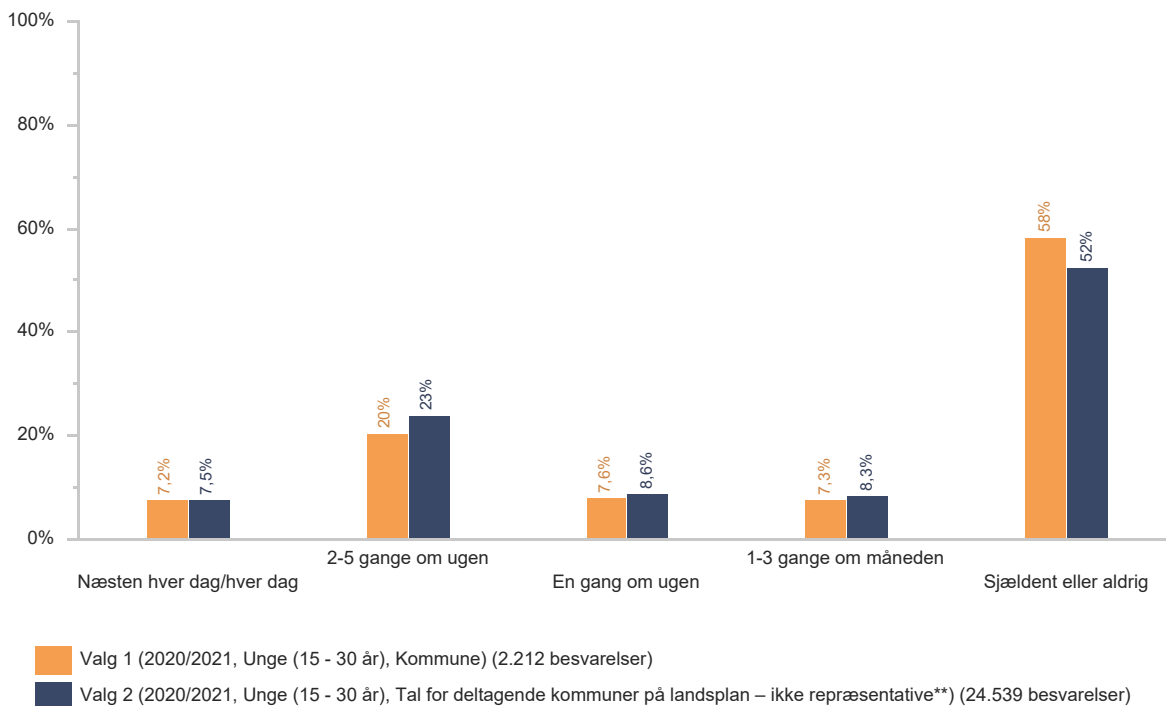
Hvor tit gør du følgende i din fritid?

Går til sport i en forening eller klub (fx fodbold, håndbold, svømning eller ridning)

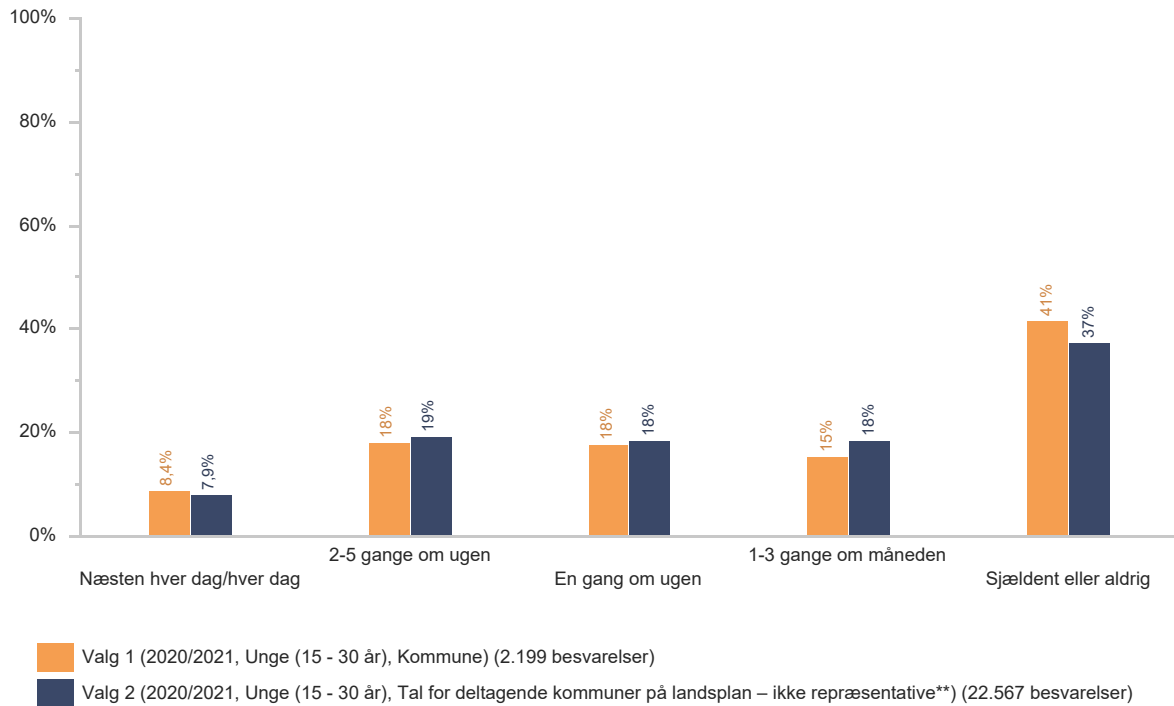
Hvor tit gør du følgende i din fritid?

Dyrker fitness/styrketræning i et fitnesscenter

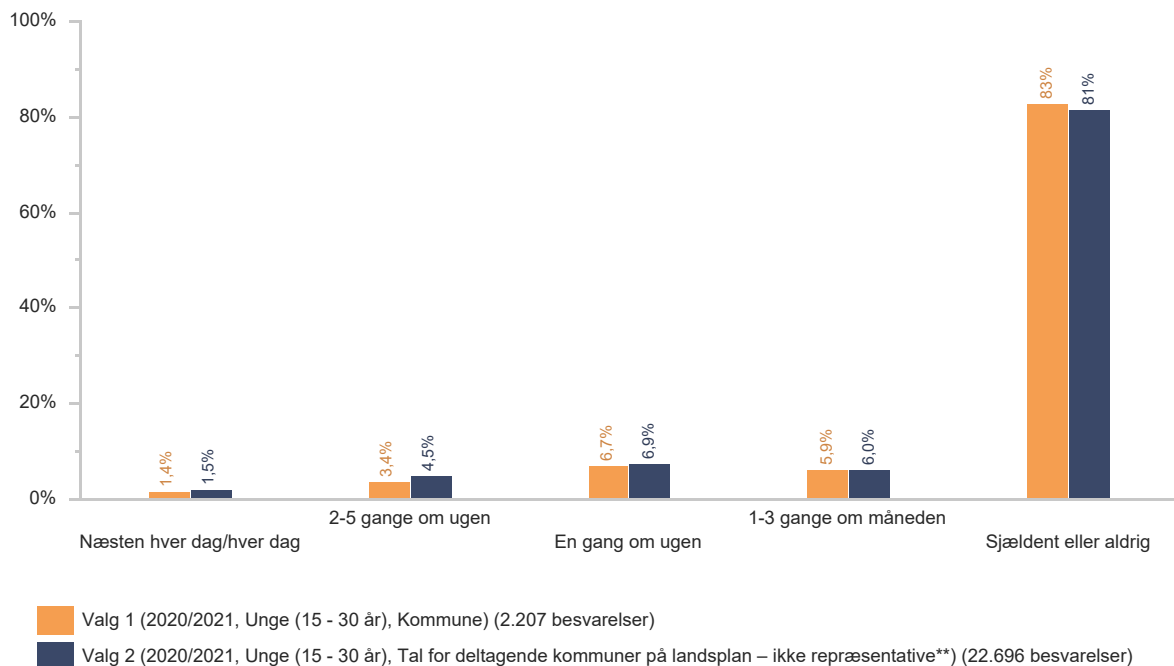
Hvor tit gør du følgende i din fritid?

Dyrker motion eller sport uden for en forening eller fitnesscenter

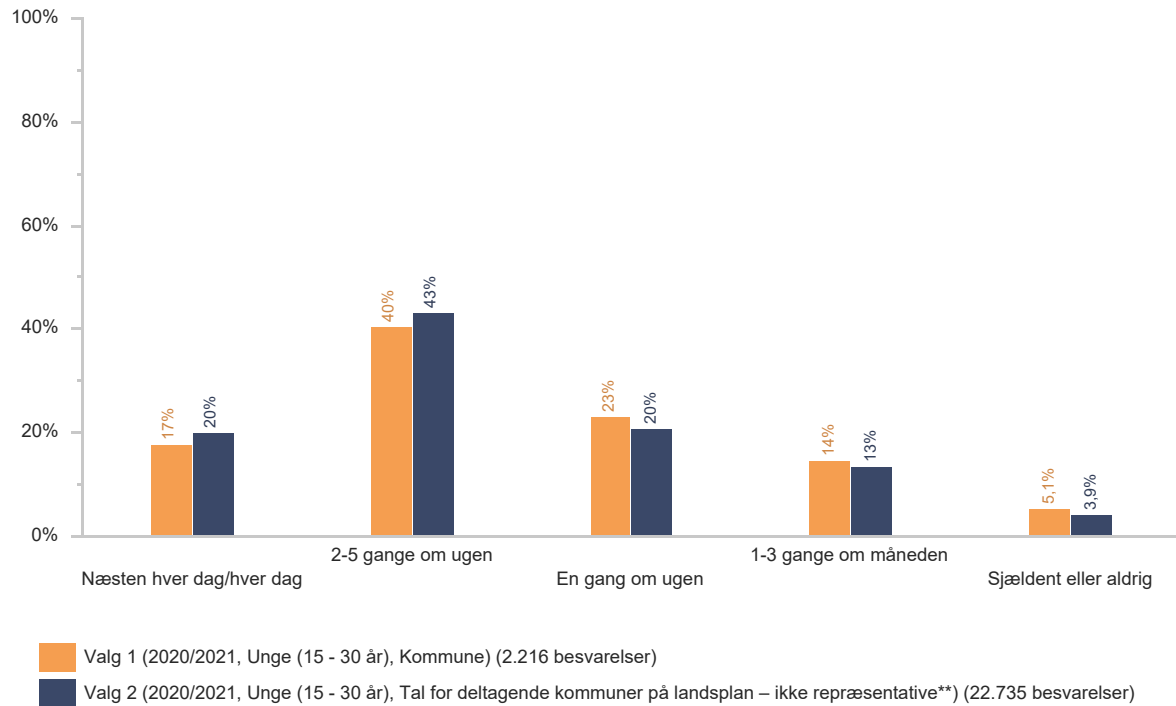
Hvor tit gør du følgende i din fritid?

Går til teater, musik, spejder, rollespil, skak eller lignende aktivitet i forening, kulturhus eller bibliotek

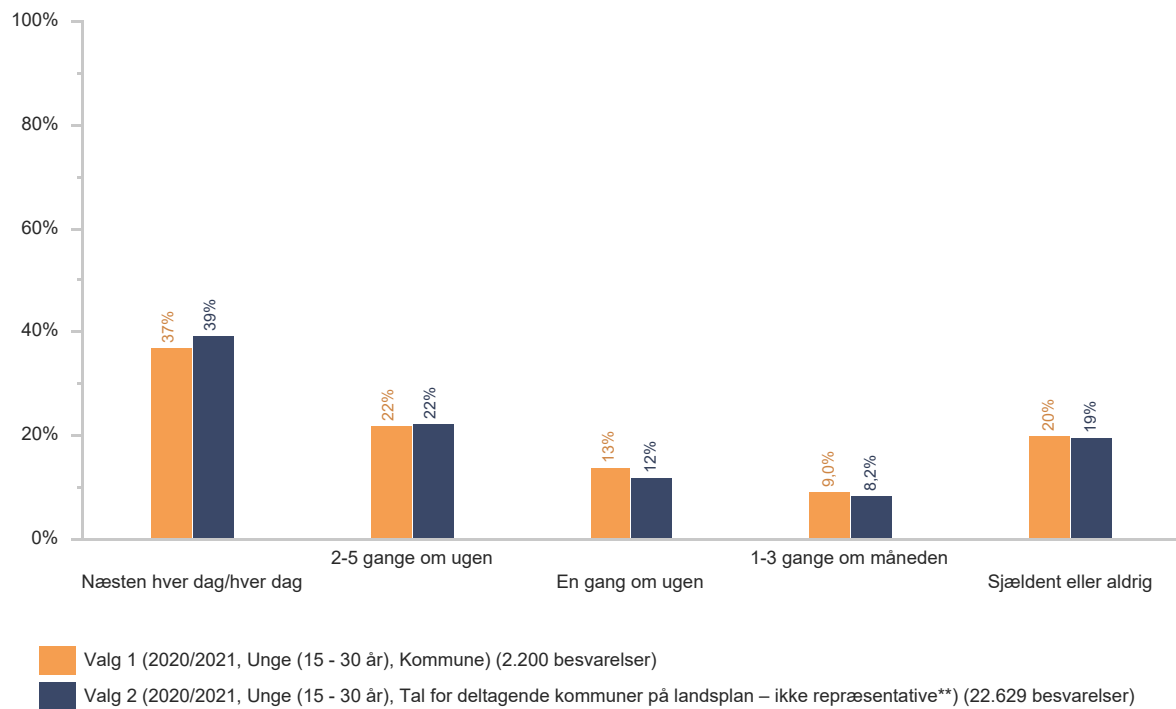
Hvor tit gør du følgende i din fritid?

Er sammen med venner

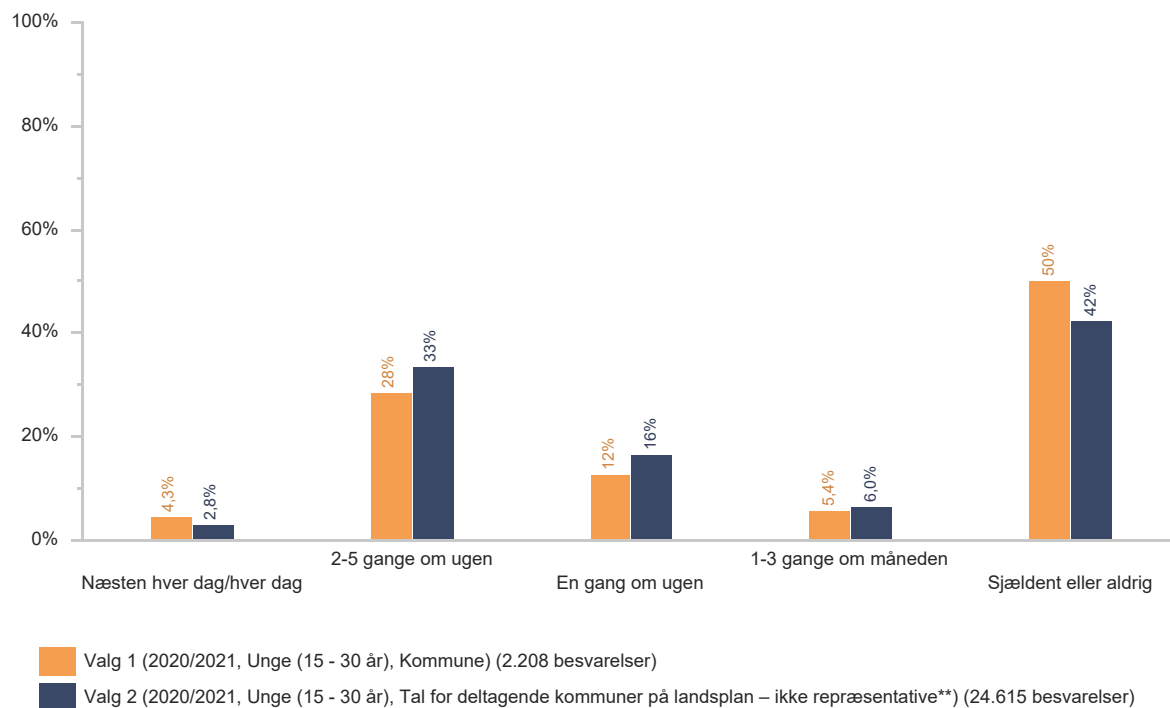
Hvor tit gør du følgende i din fritid?

Er sammen med venner på internettet

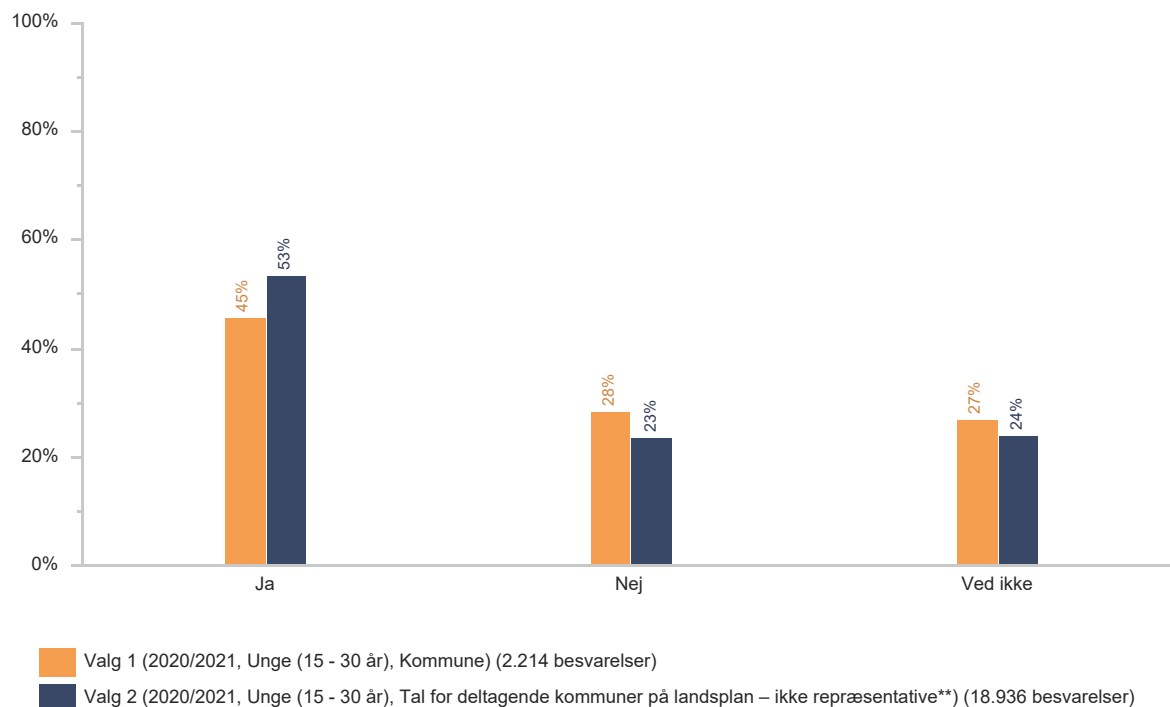

Hvor tit gør du følgende i din fritid?

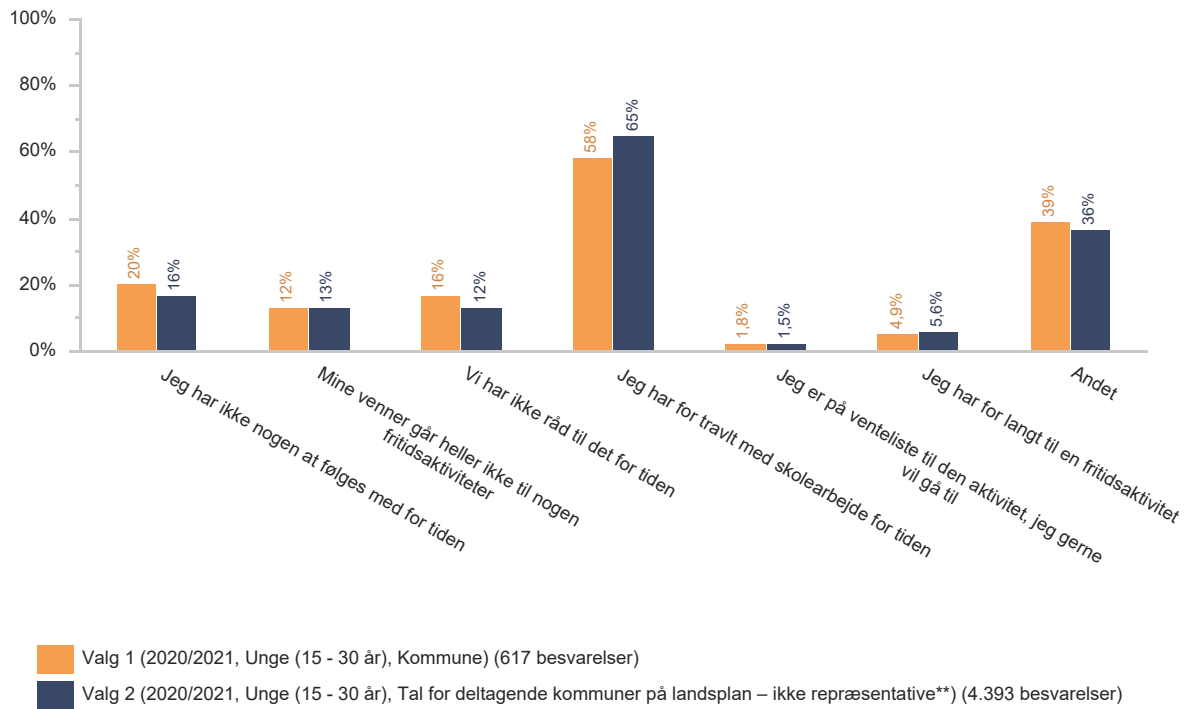
Arbejder i et fritidsjob

Deltager du i de fritidsaktiviteter, du kunne tænke dig?

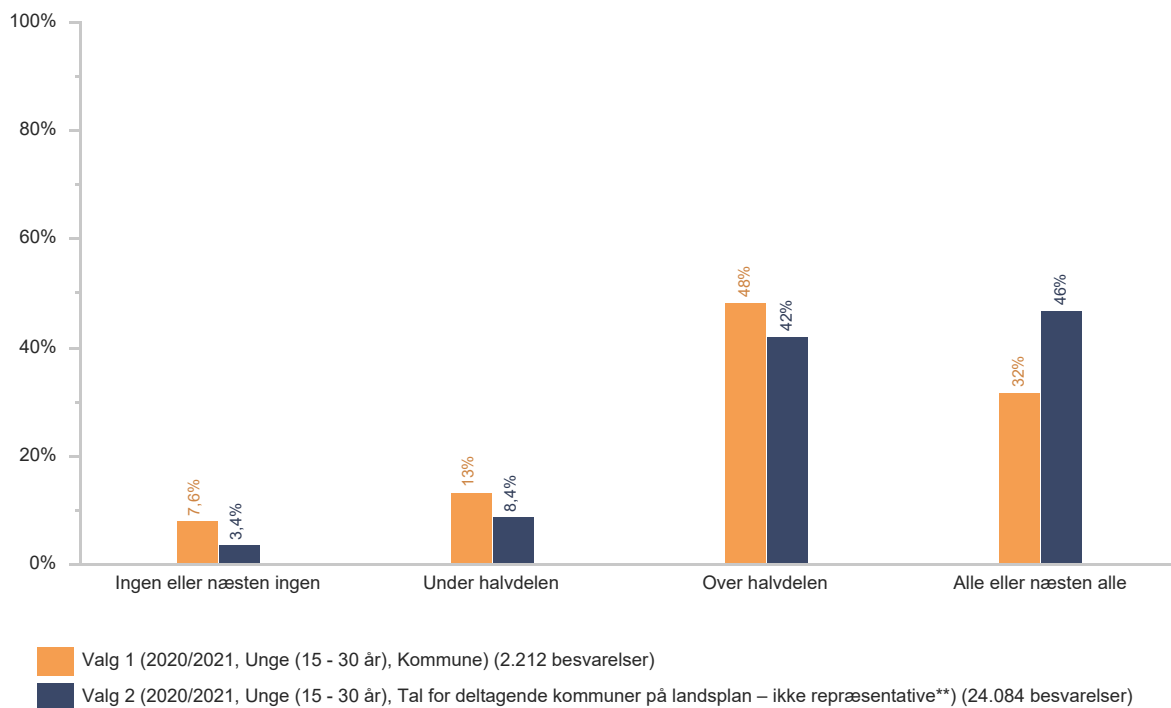

Hvad er grunden til, at du ikke deltager i de fritidsaktiviteter, du kunne tænke dig?

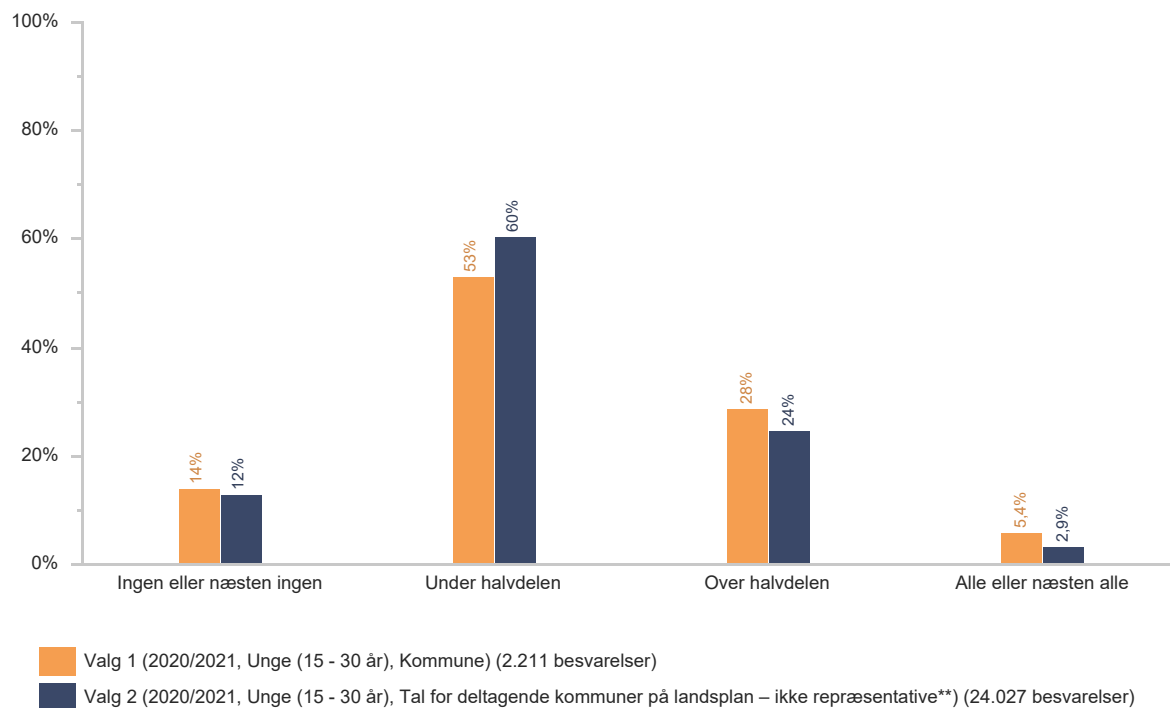

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

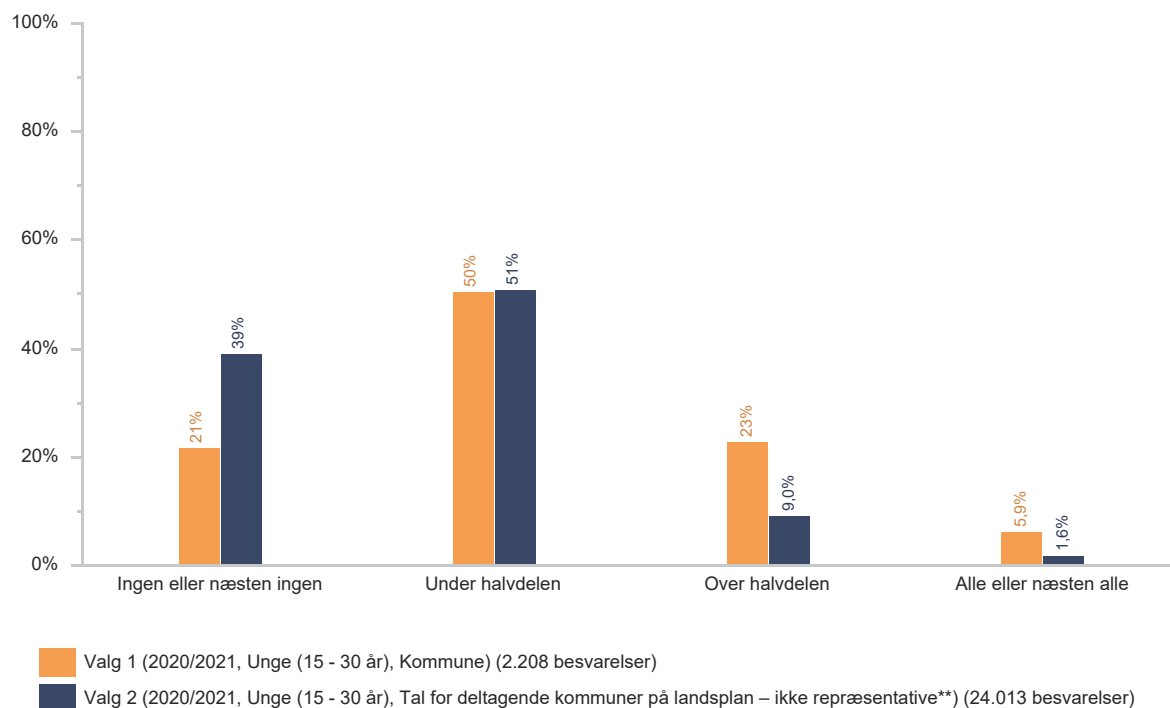
Hvor mange på din skole/uddannelse tror du... er fulde mindst en gang om måneden?

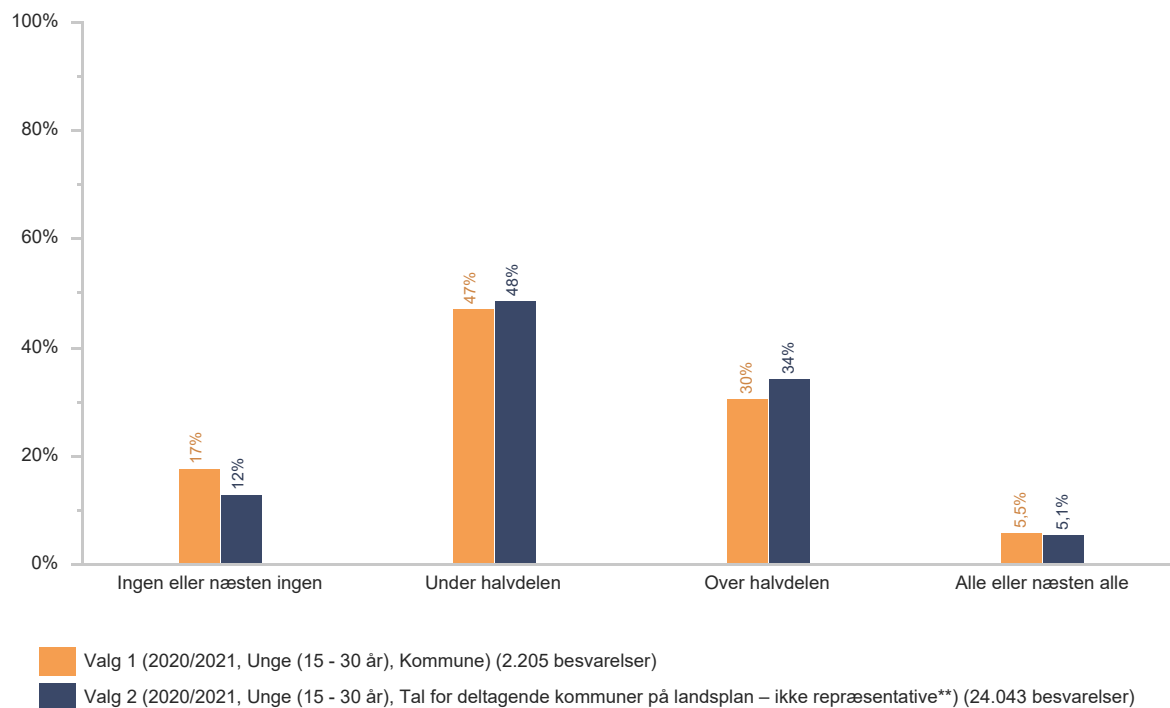
Hvor mange på din skole/uddannelse tror du... ryger cigaretter hver dag?

Hvor mange på din skole/uddannelse tror du... ryger e-cigaretter hver dag?

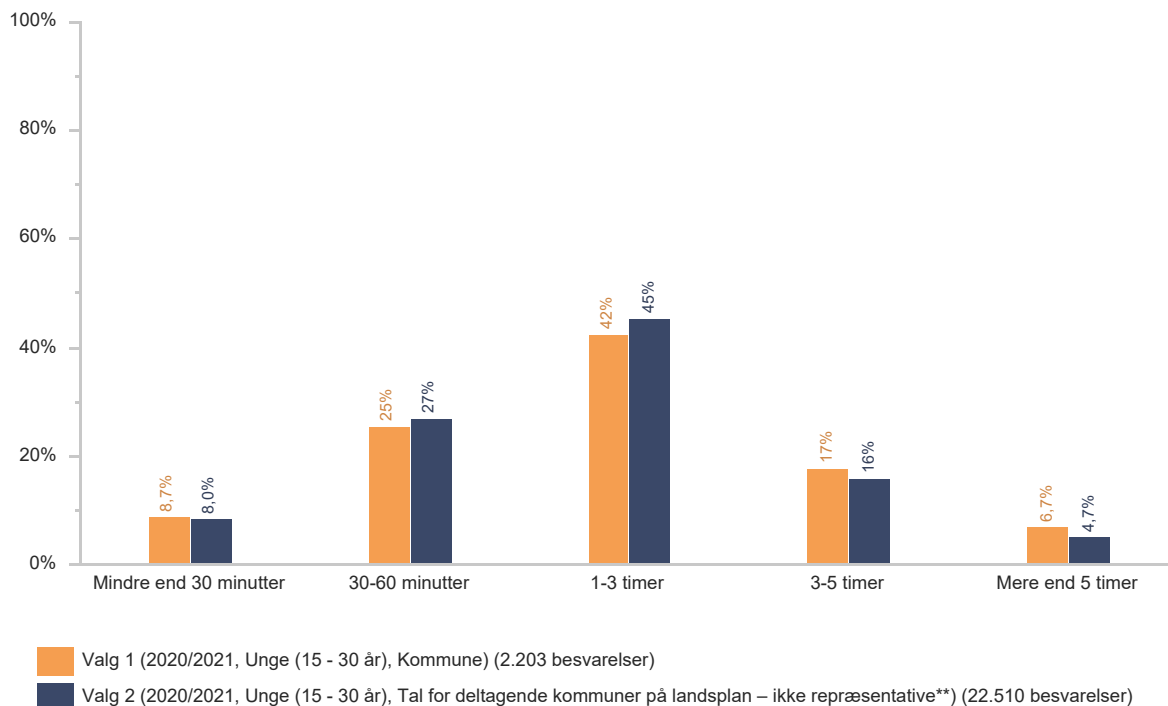
Hvor mange på din skole/uddannelse tror du... har prøvet at ryge hash?

Digital adfærd

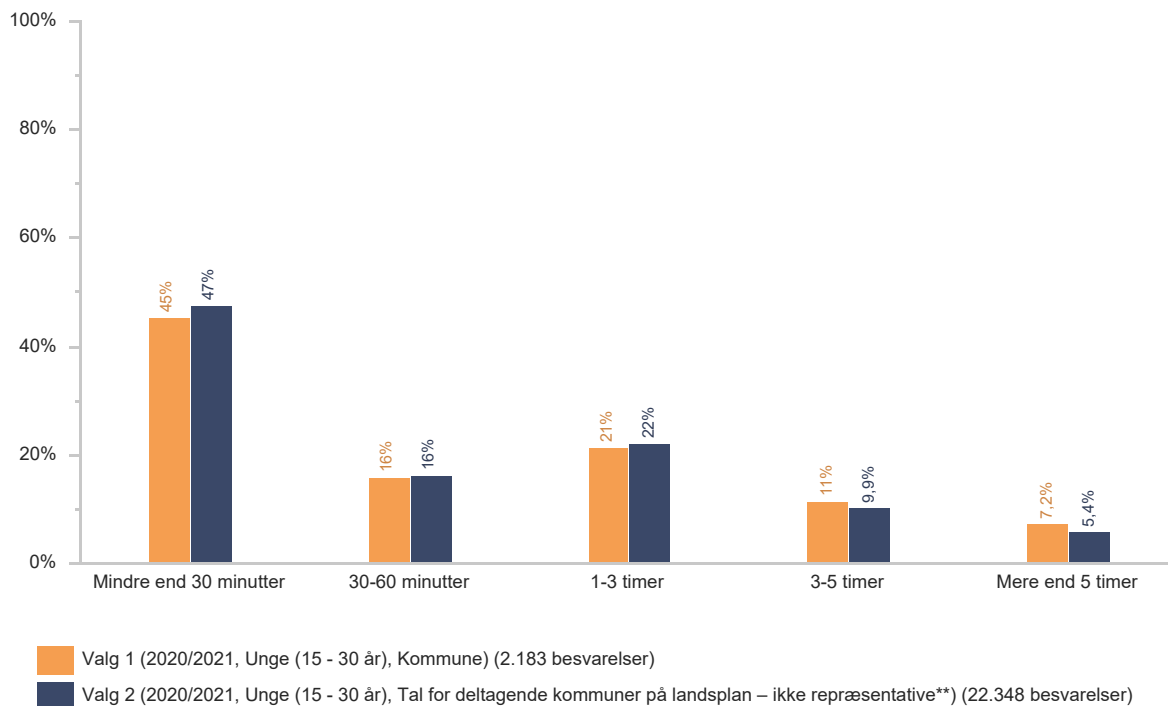
Tænk på en gennemsnitsdag. Hvor lang tid bruger du på følgende?

Se TV, film, serier og YouTube

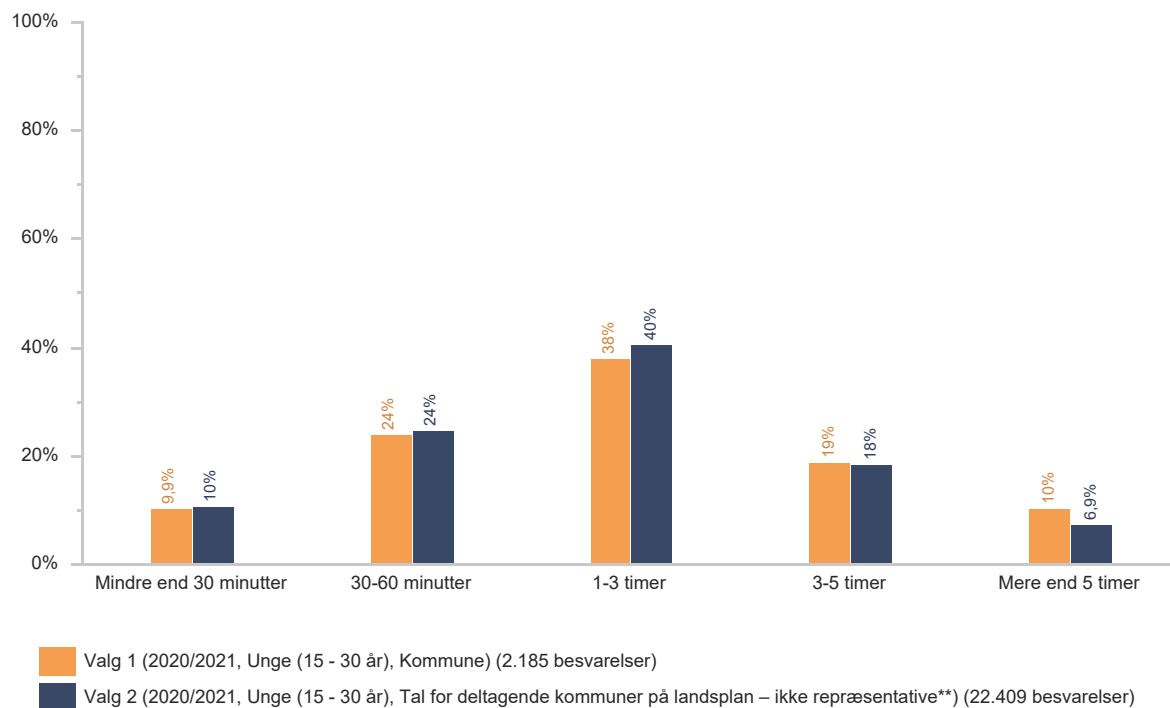
Tænk på en gennemsnitsdag. Hvor lang tid bruger du på følgende?

Spille på computer, konsol, telefon, tablet

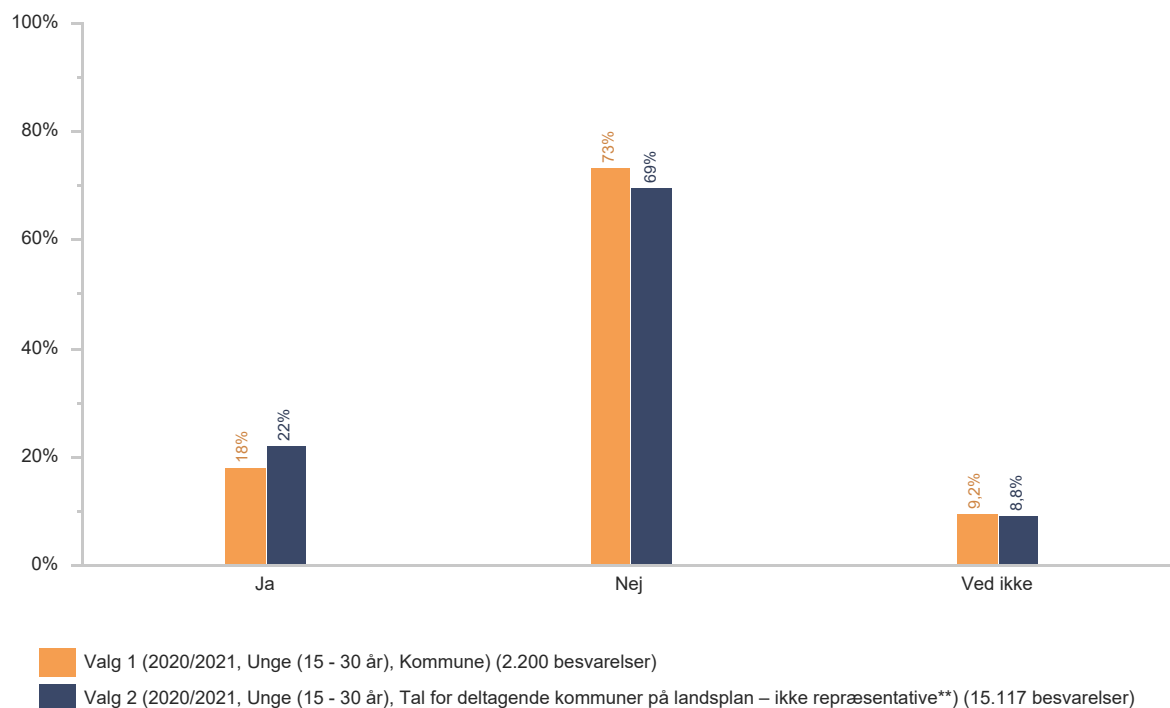
Tænk på en gennemsnitsdag. Hvor lang tid bruger du på følgende?

Være på sociale medier

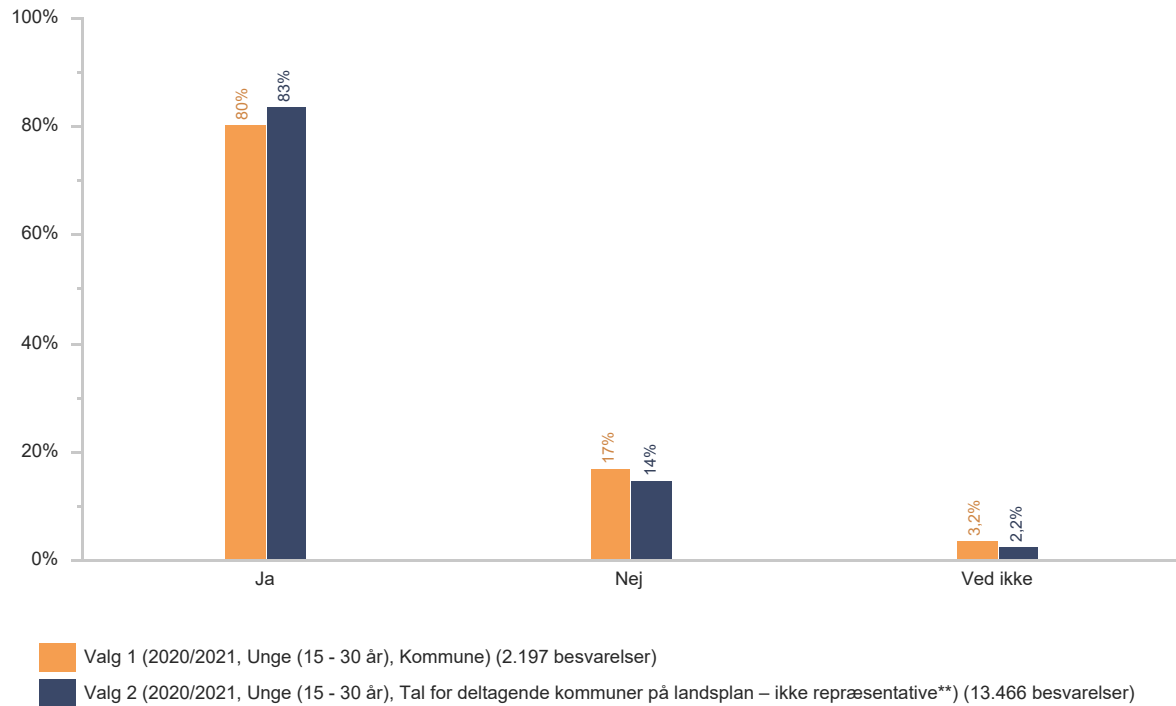
Når du er på sociale medier, gør du så noget af følgende?

Accepterer du folk, du ikke kender, på fx Snapchat?

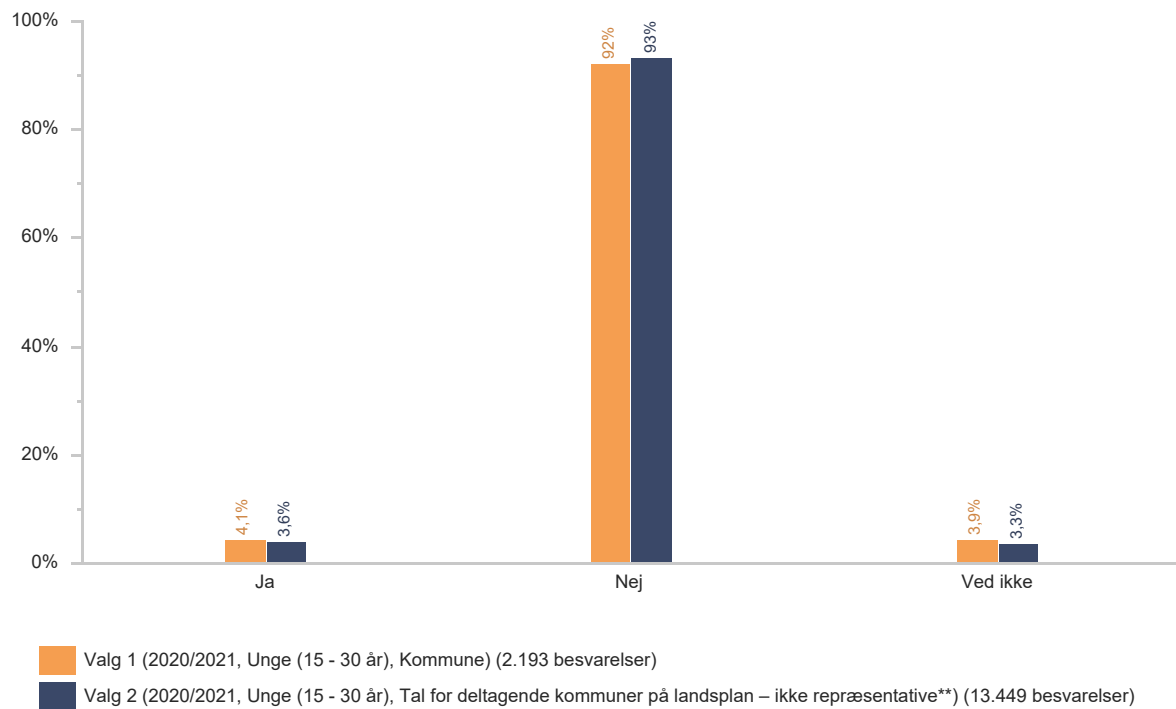
Når du er på sociale medier, gør du så noget af følgende?

Er du venner med/følger dine forældre på mindst et socialt medie?

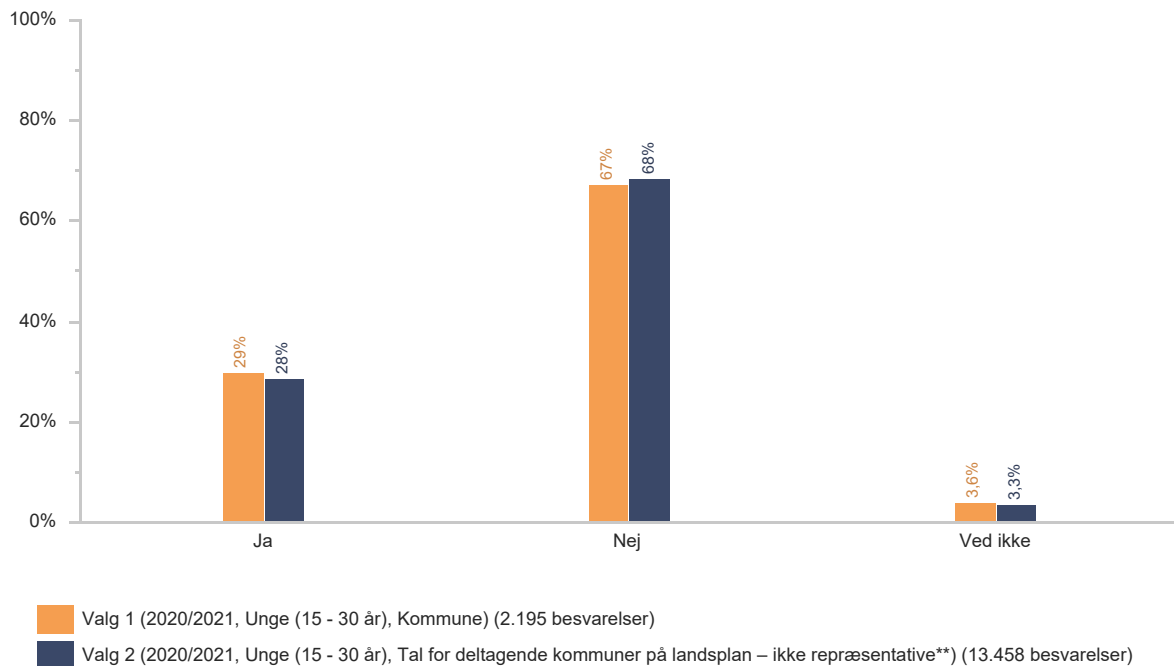
Når du er på sociale medier, gør du så noget af følgende?

Livestreamer du i grupper, som ikke kun består af dine venner?

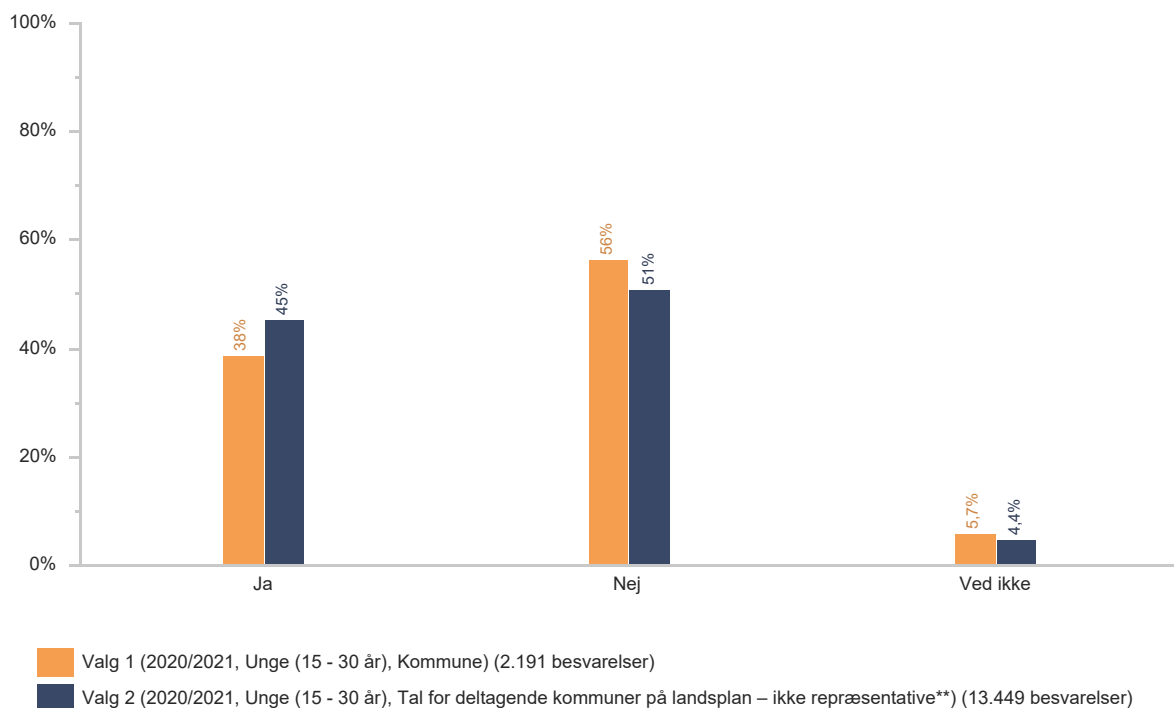
Når du er på sociale medier, gør du så noget af følgende?

Har du mødt med nogen offline (dvs. ansigt til ansigt), som du udelukkende havde lært at kende over internettet?

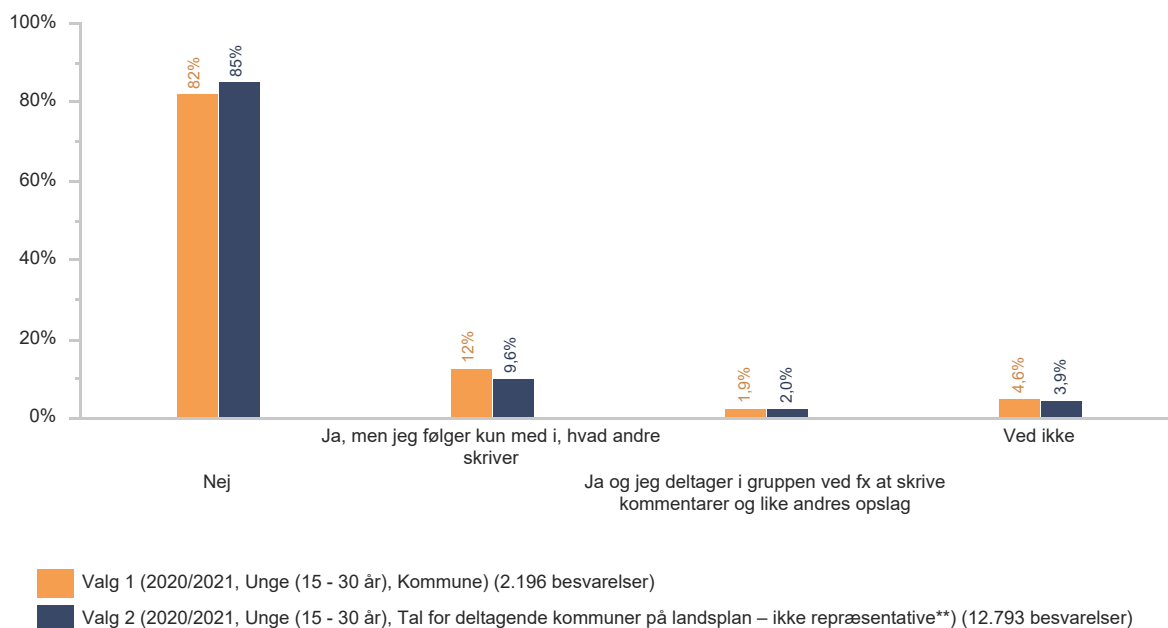

Når du er på sociale medier, gør du så noget af følgende?

Har du prøvet at lyve om din alder på sociale medier?

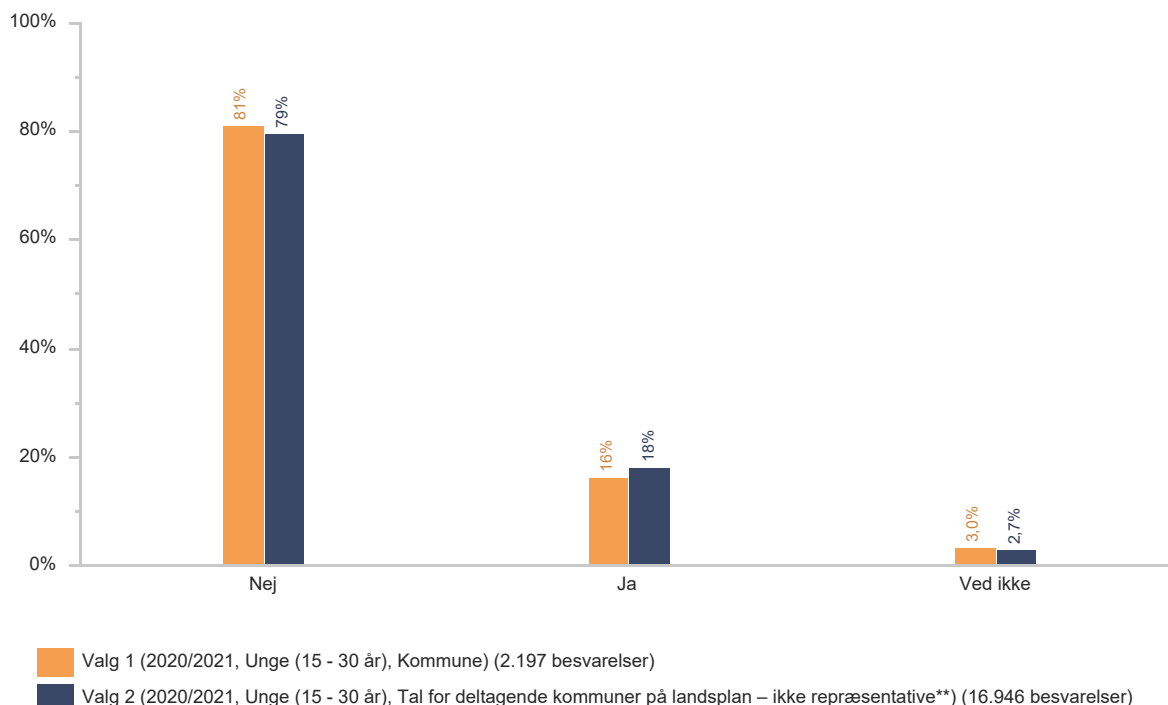

Er du medlem af grupper - fx lukkede Facebookgrupper, Snapchat eller lignende
 - hvor der bliver mobbet, truet, eller hvor der er en provokerende eller hånlige
 humor?

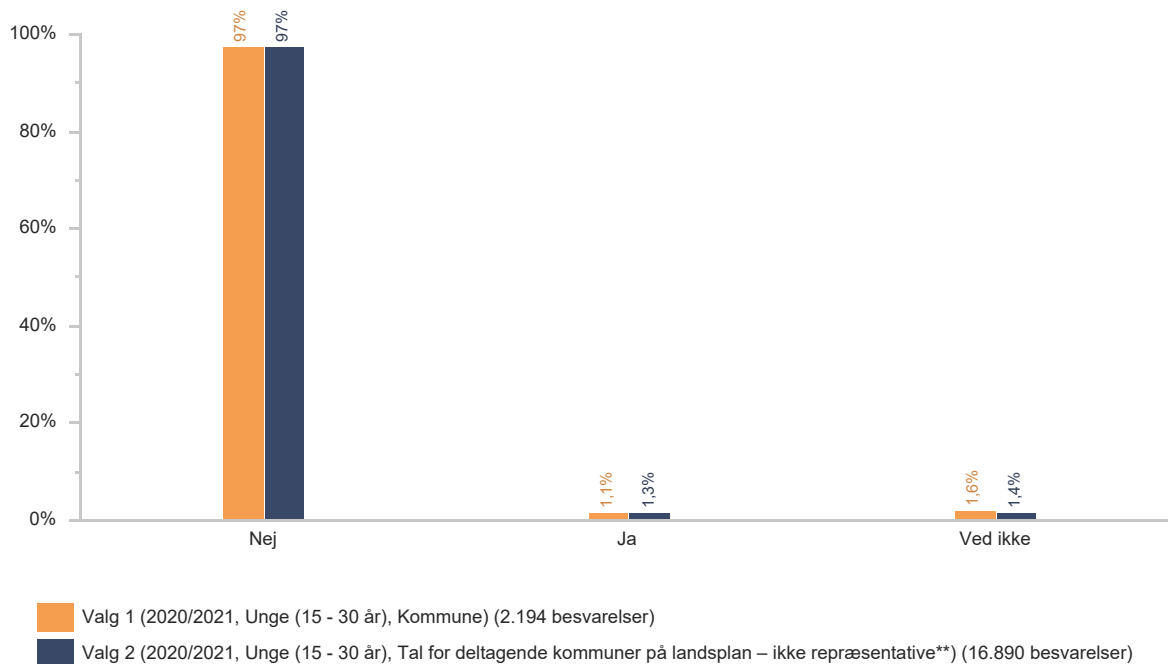
Har du inden for de sidste 12 måneder...

delt et seksuelt billede/video af dig selv, fx i undertøj eller nøgen?

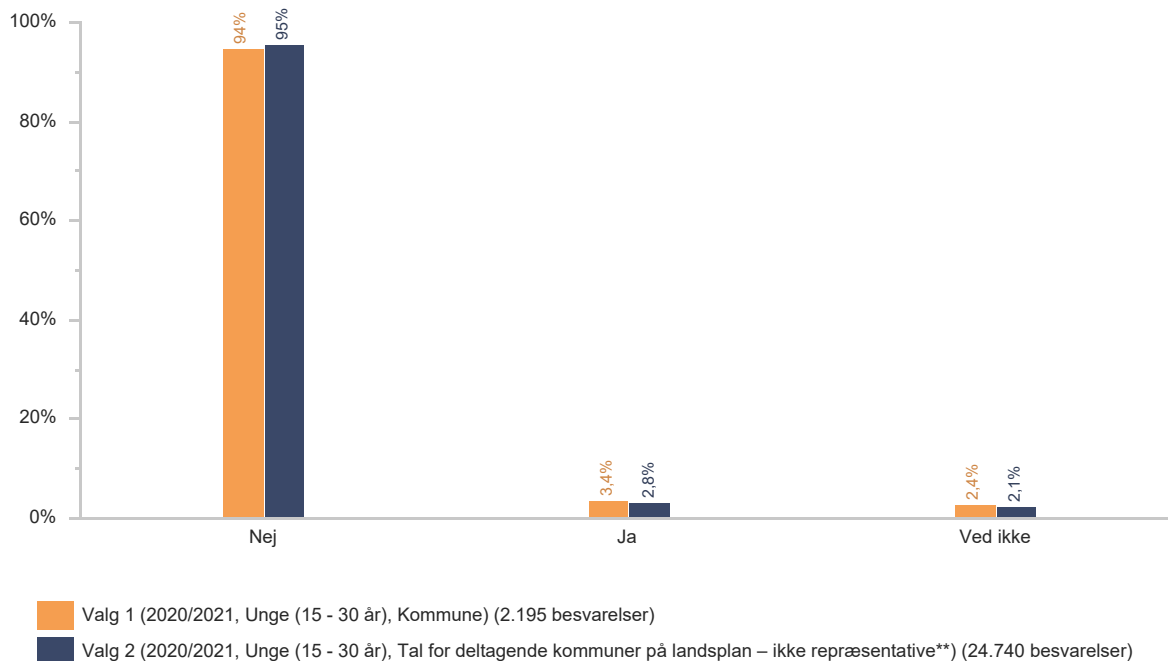
Har du inden for de sidste 12 måneder...

delt et seksuelt billede/video af andre, fx i undertøj eller nøgen, hvor du ikke havde fået lov til det?

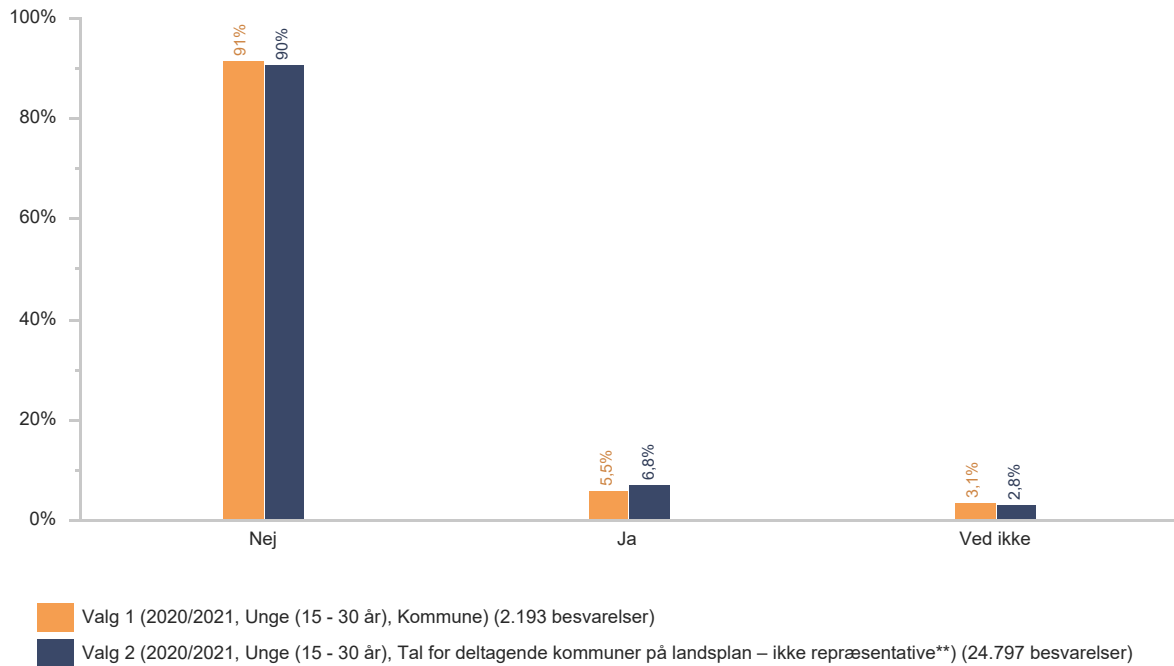
Har du inden for de sidste 12 måneder...

oplevet at andre har delt et seksuelt billede/video af dig, fx i undertøj eller nøgen, hvor du ikke havde givet lov til det?

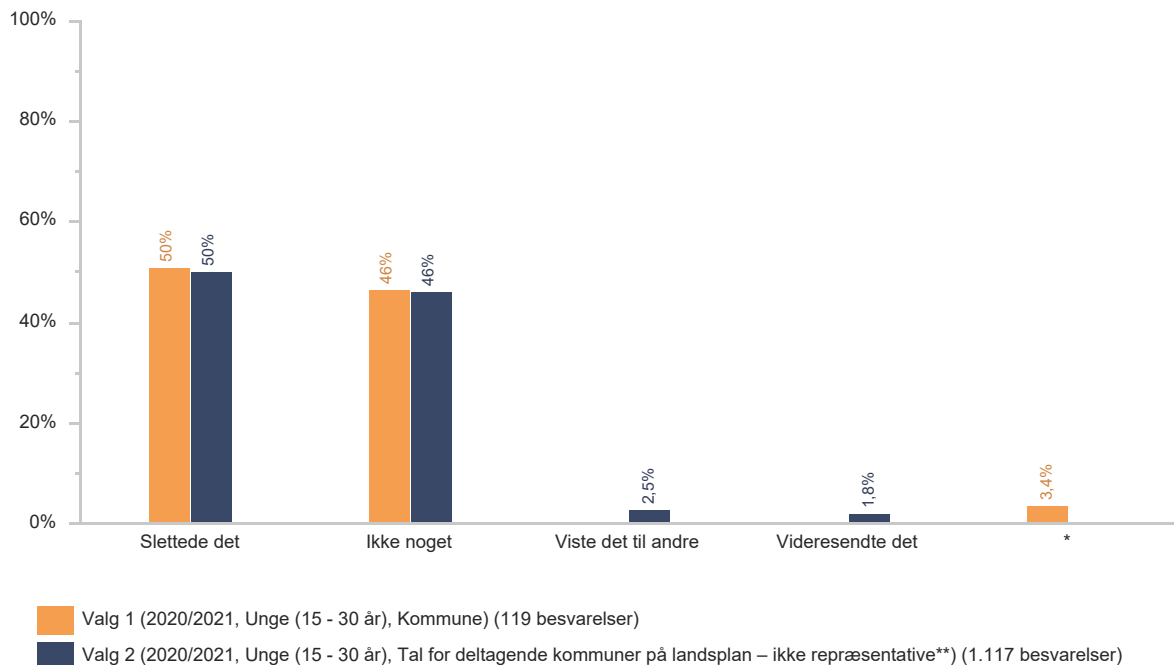

Har du inden for de sidste 12 måneder...

modtaget et seksuelt billede/video af andre, fx i undertøj eller nøgen, hvor personen selv ikke havde givet lov til det?

Du har modtaget et seksuelt billede/video af andre, fx i undertøj eller nøgen, hvor personen ikke selv havde givet lov. Hvad gjorde du ved billedet/videoen?

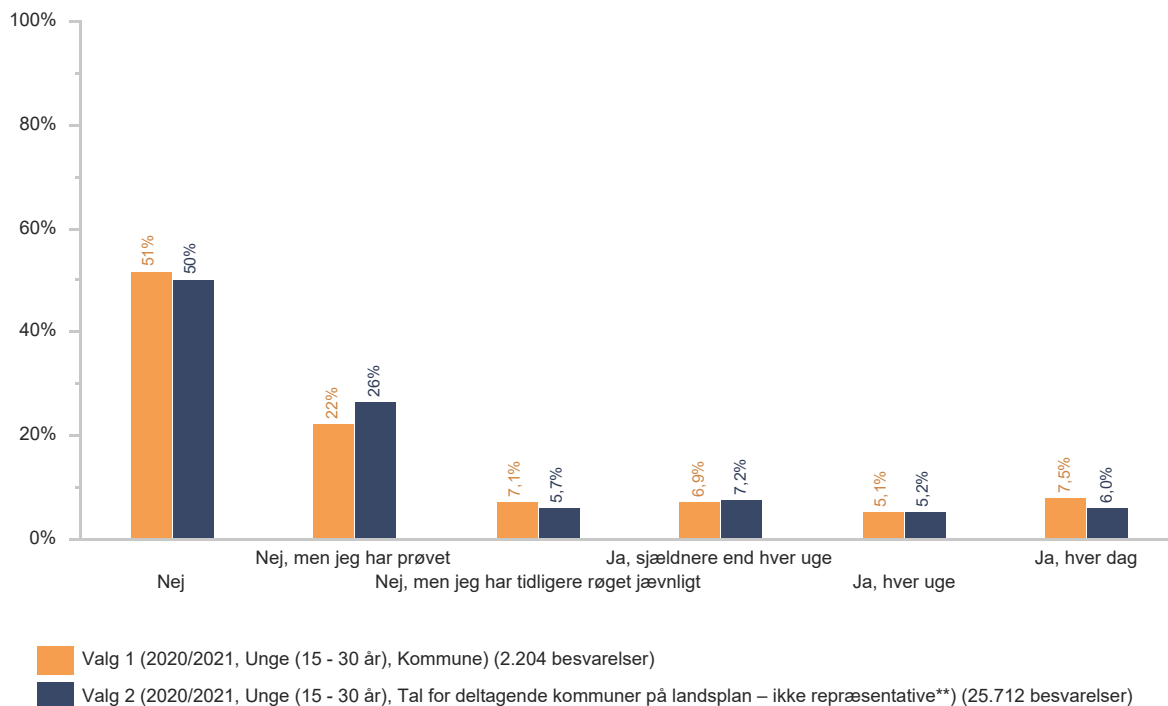

*Denne er sammenlagt af flere svarkategorier, da der er under 3 besvarelser i nogle af svarmulighederne.

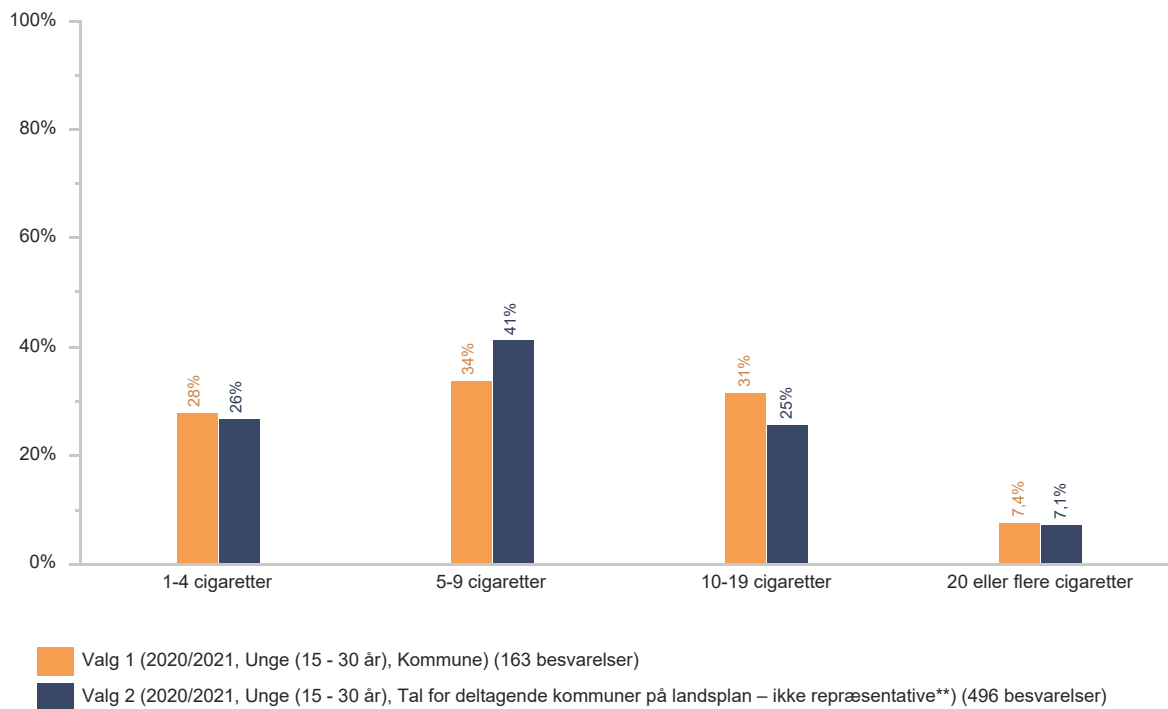
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Tobak

Ryger du cigaretter?

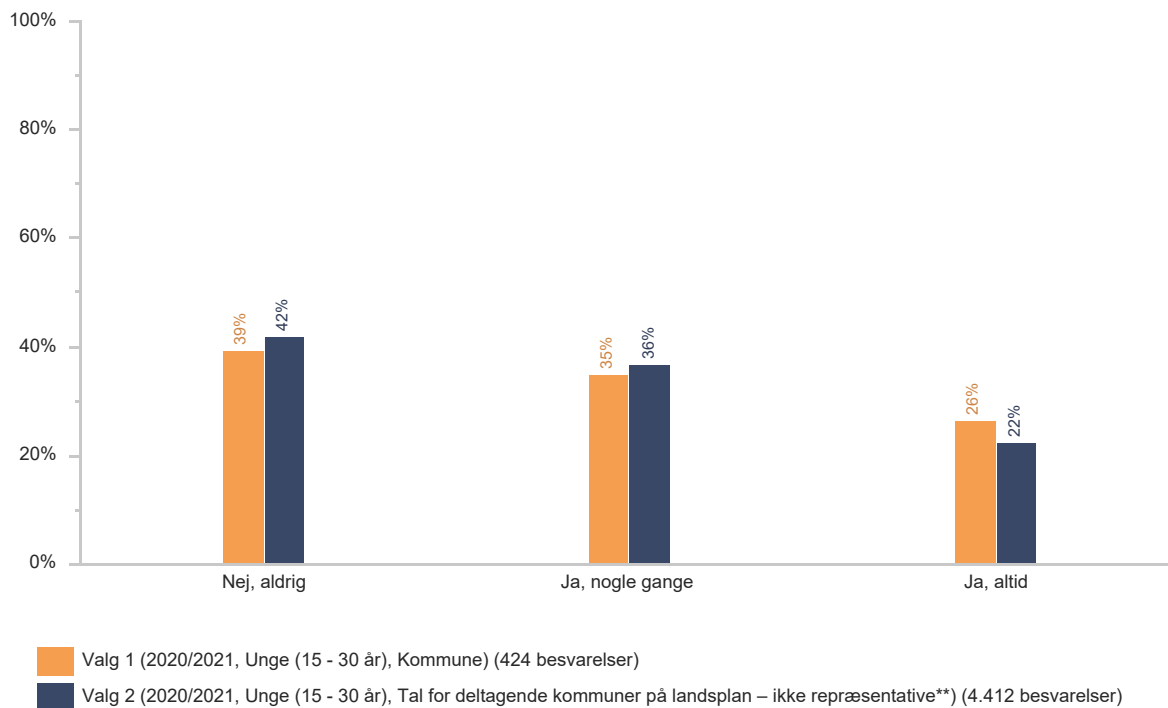

Hvor mange cigaretter ryger du hver dag?

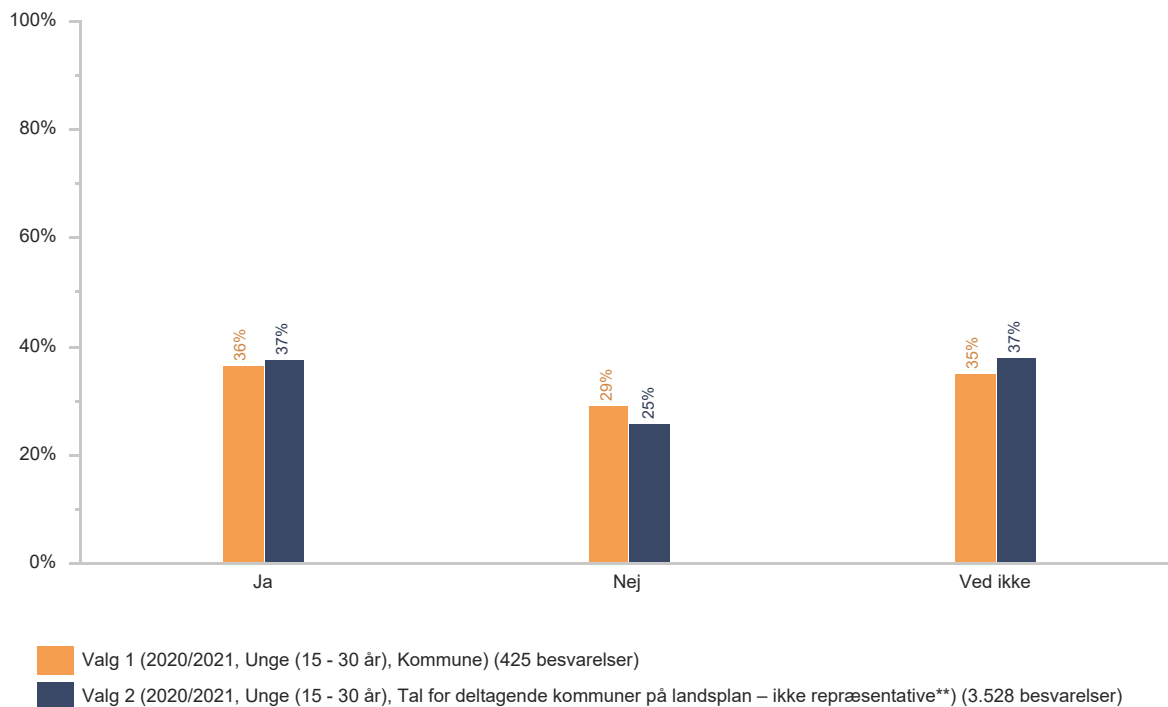
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Ryger du cigaretter i løbet af skoletiden?

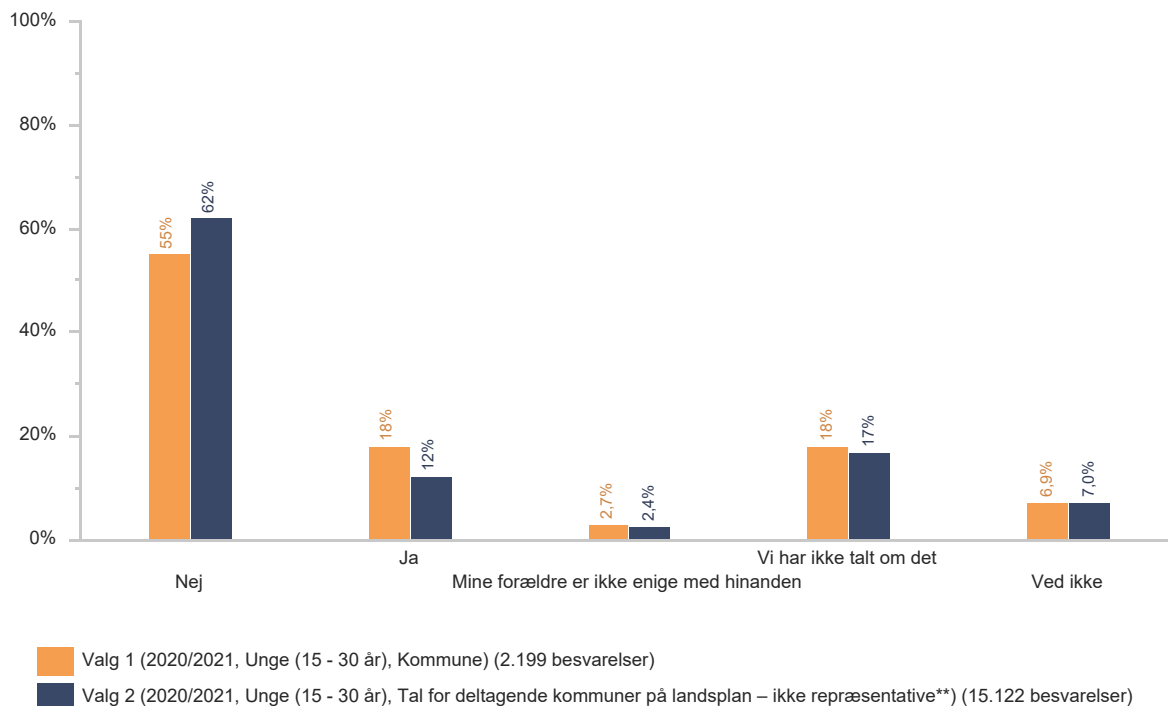
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Vil du gerne holde op med at ryge cigaretter?

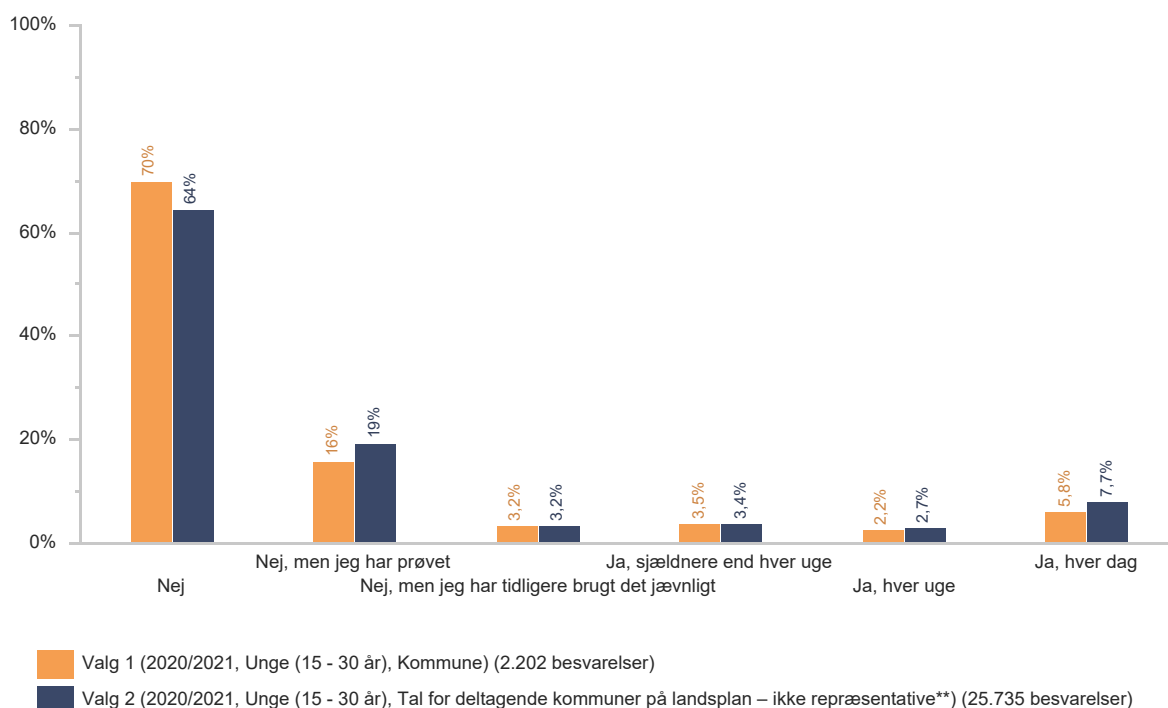

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Må du ryge for dine forældre?

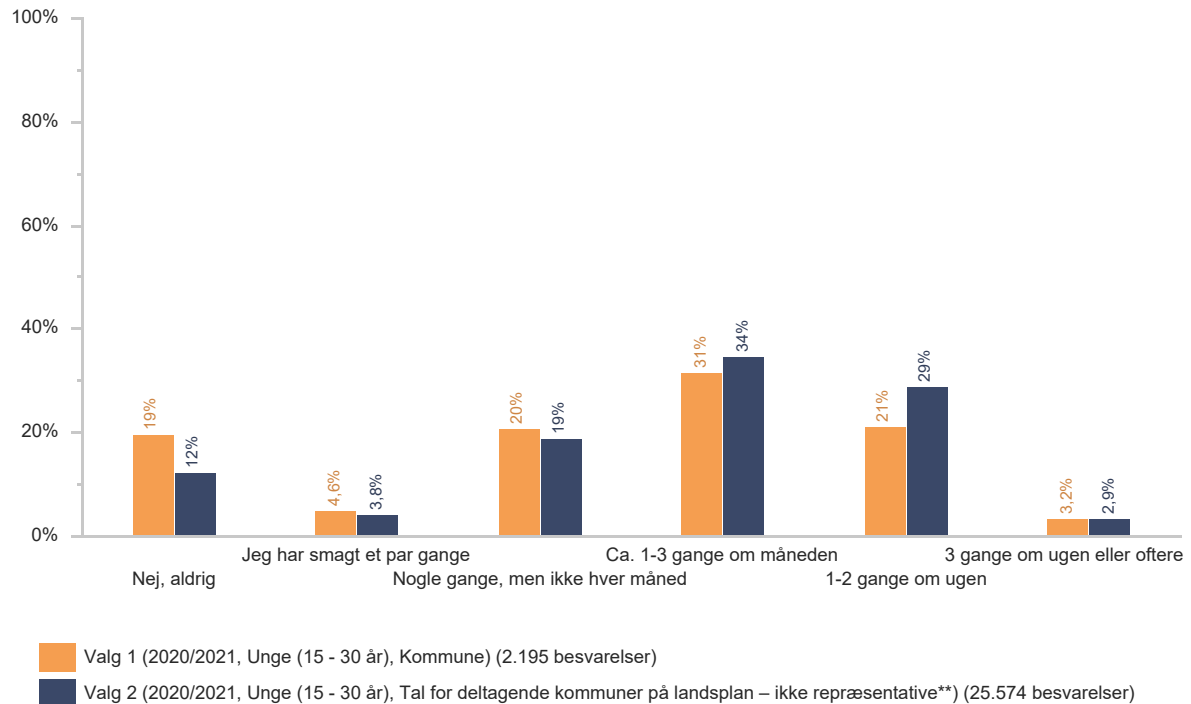
Bruger du snus eller tyggetobak?

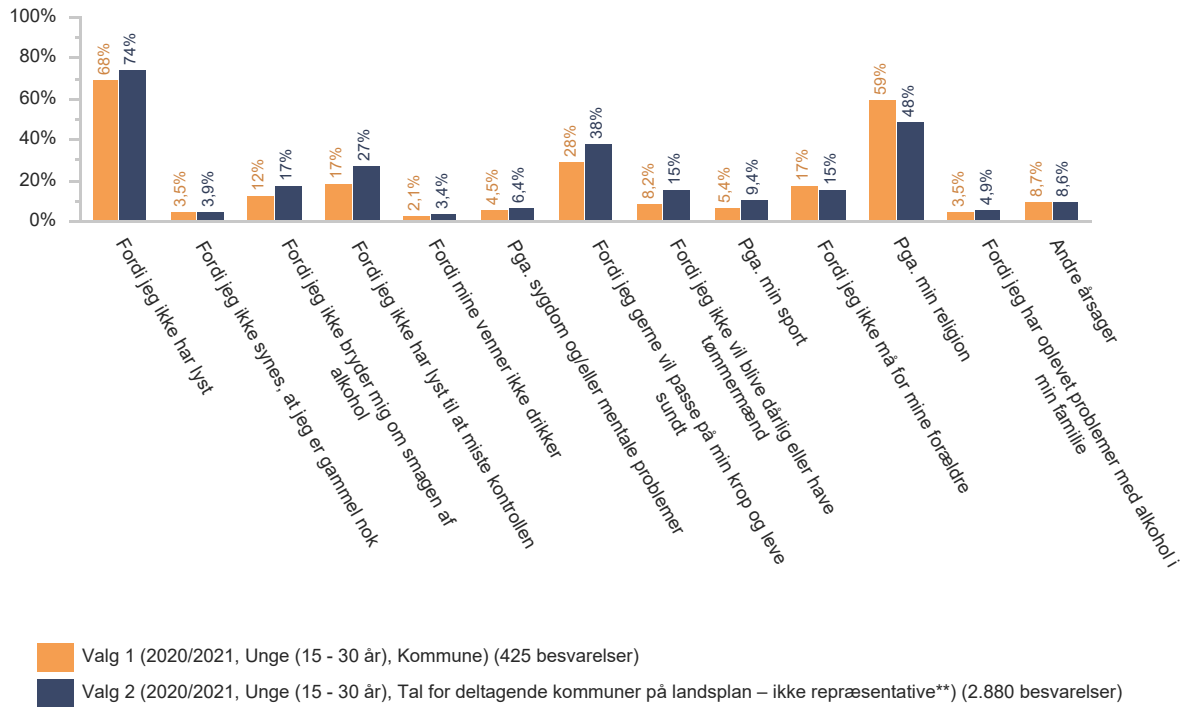
Alkohol

De følgende spørgsmål handler om alkohol. Der kan her være spørgsmål, der omhandler en "genstand". 1 genstand = 1 almindelig øl 1 glas vin 1 alkoholcider/alkoholsodavand (fx Breezer, Mokai, Somersby osv.) 1 drink/cocktail 2 store mindre stærke shots (fx Gajol, Fisk, Små Sure) ----- 1 flaske vin = ca. 6 genstande 1 flaske spiritus = ca. 20 genstande

Drikker du alkohol?

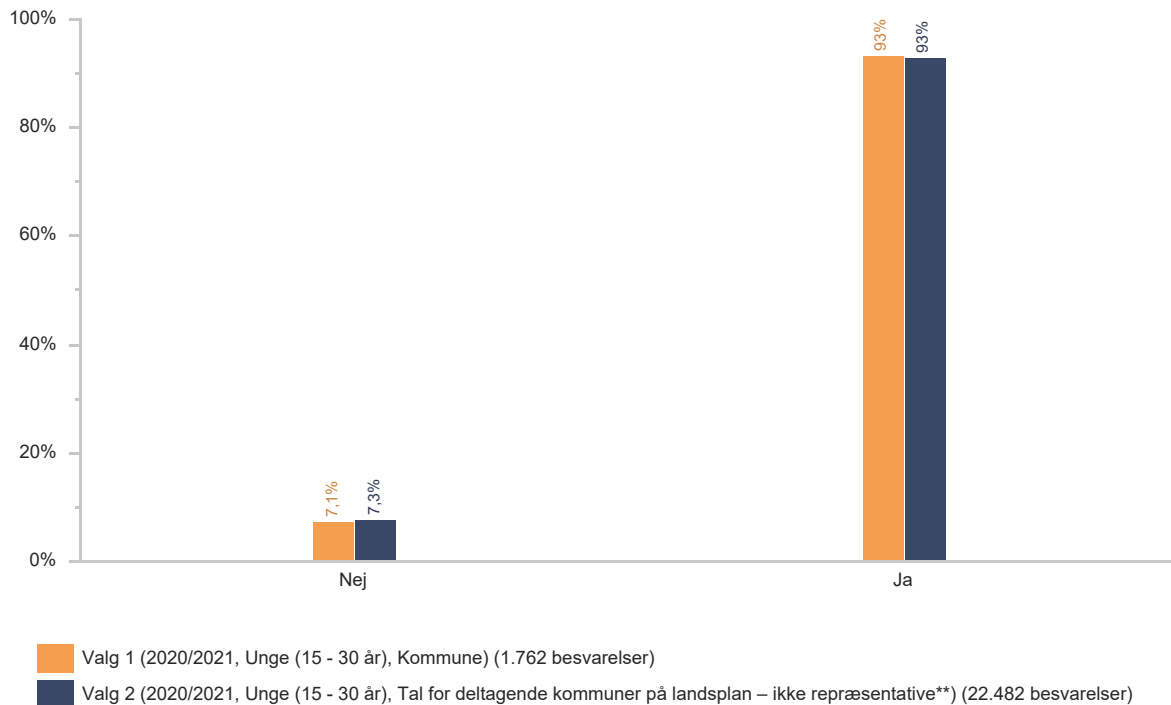

Hvorfor har du valgt ikke at drikke alkohol?

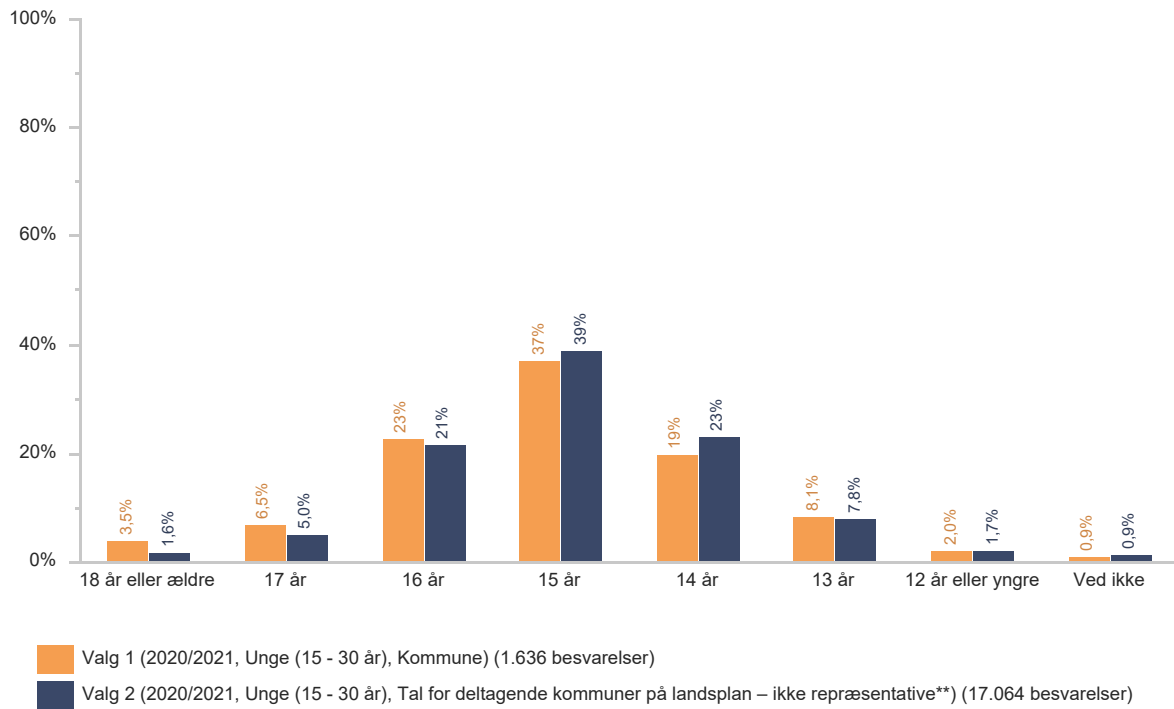
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at være fuld?

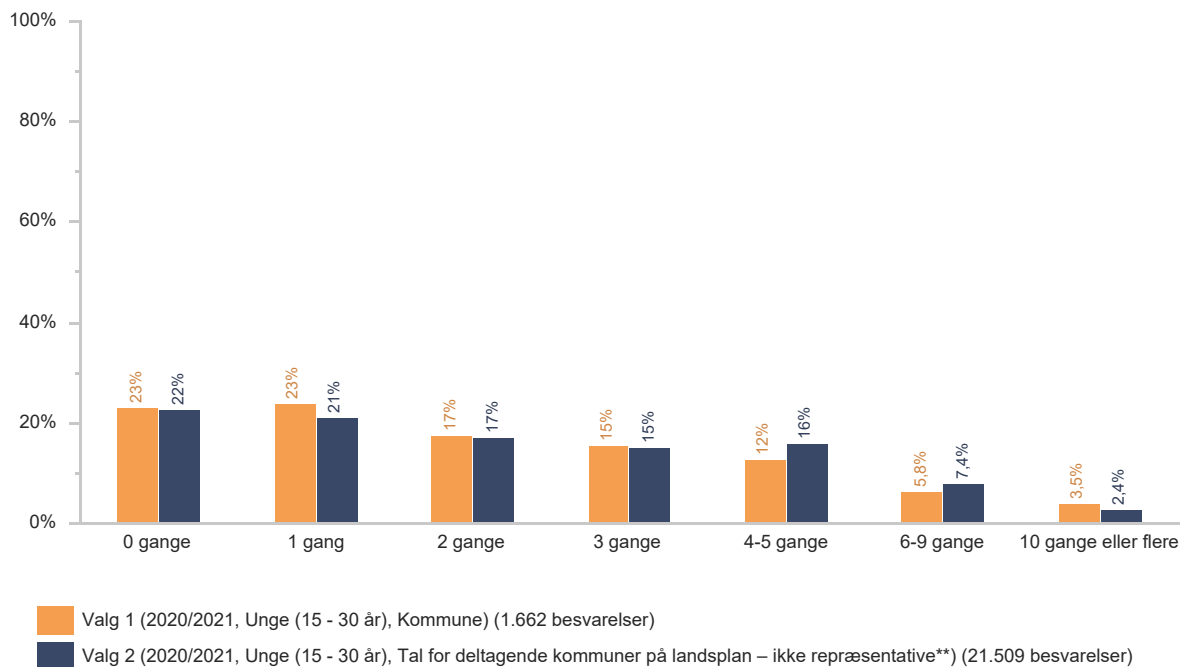
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Hvor gammel var du første gang, du var fuld?

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

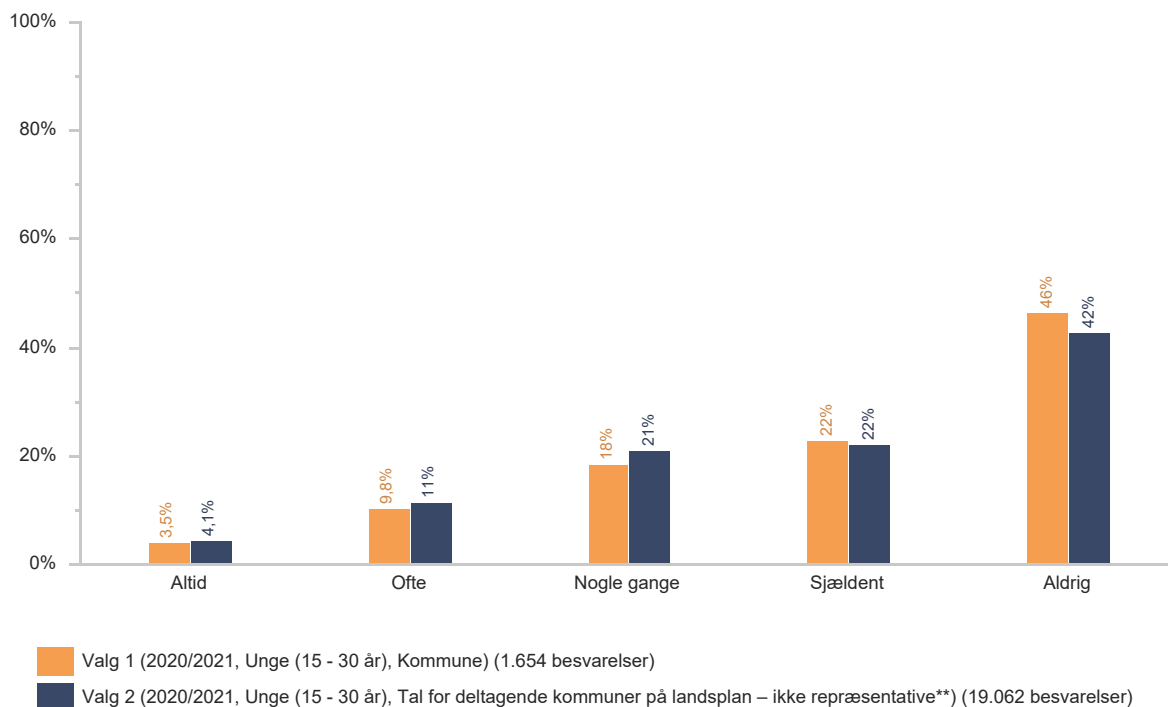
Tænk tilbage på de sidste 30 dage. Hvor mange gange har du drukket 5 eller flere genstande ved samme lejlighed?

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Hvor ofte har du drukket alkohol, fordi...

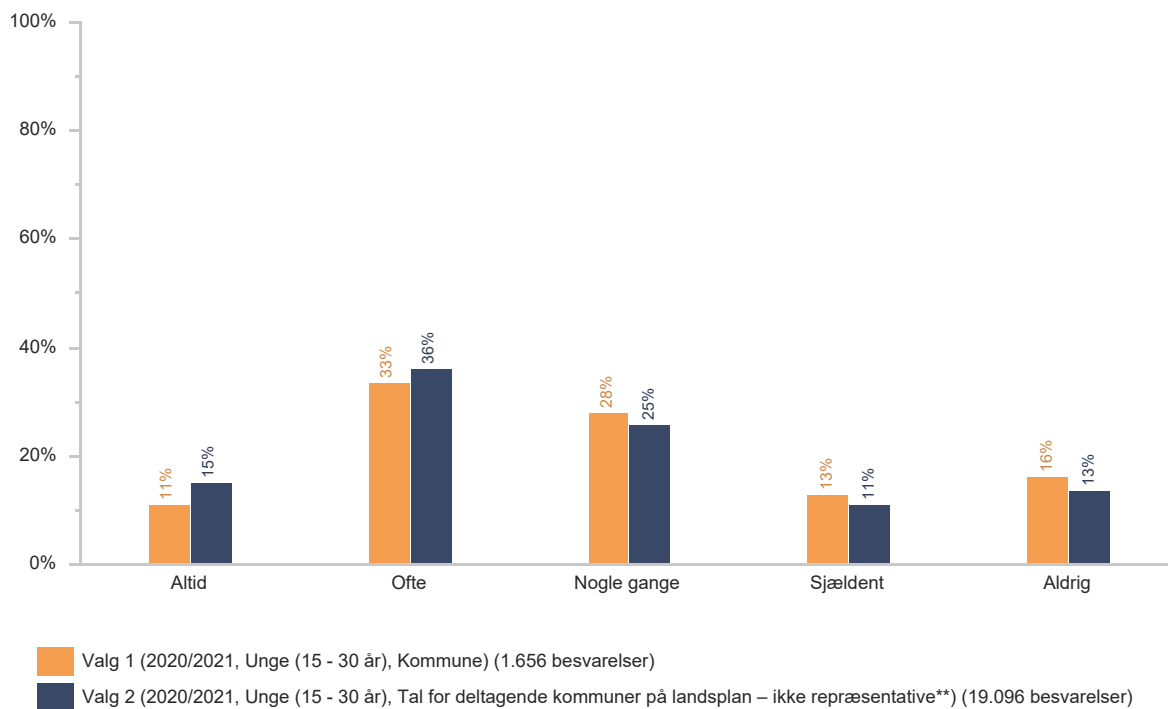
det gør dig glad, hvis du er i dårligt humør?

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Hvor ofte har du drukket alkohol, fordi...

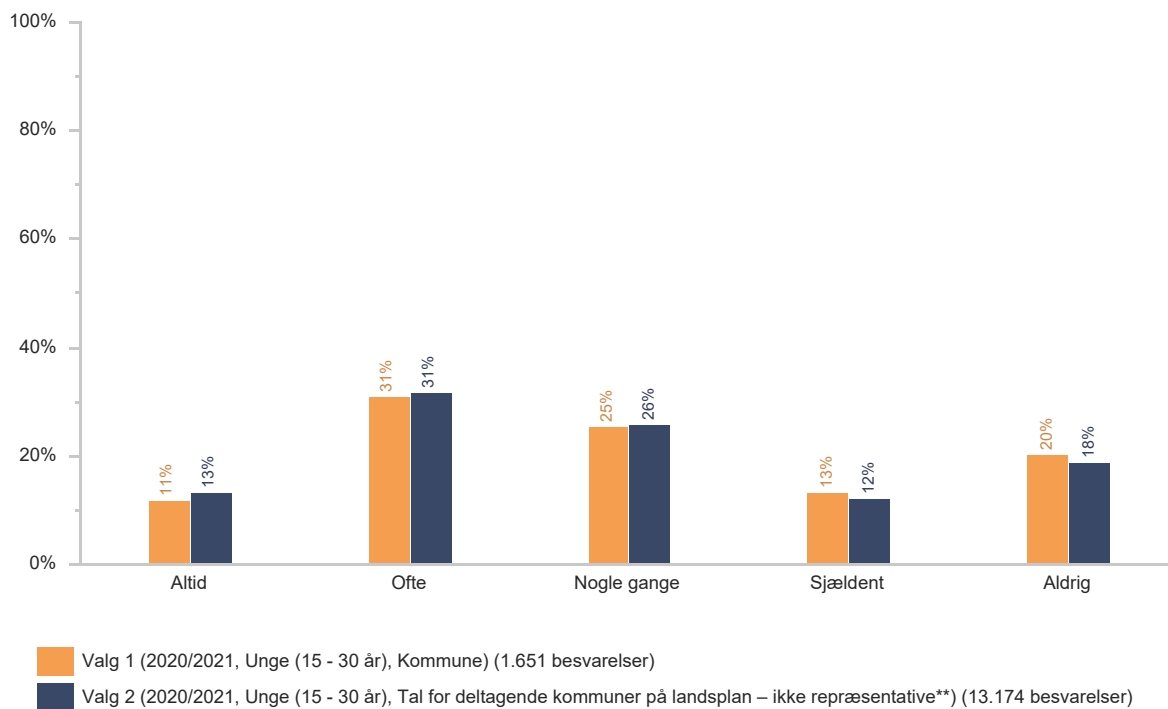
du føler dig mere social?

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Hvor ofte har du drukket alkohol, fordi...

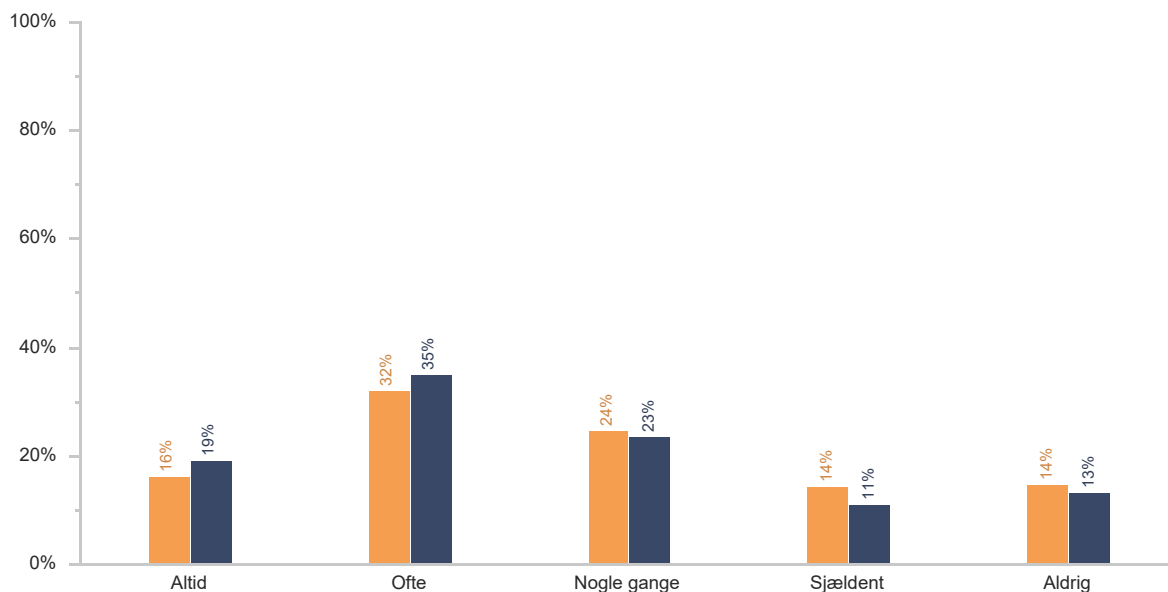
det giver dig en behagelig følelse?

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Hvor ofte har du drukket alkohol, fordi...

du vil være fuld?

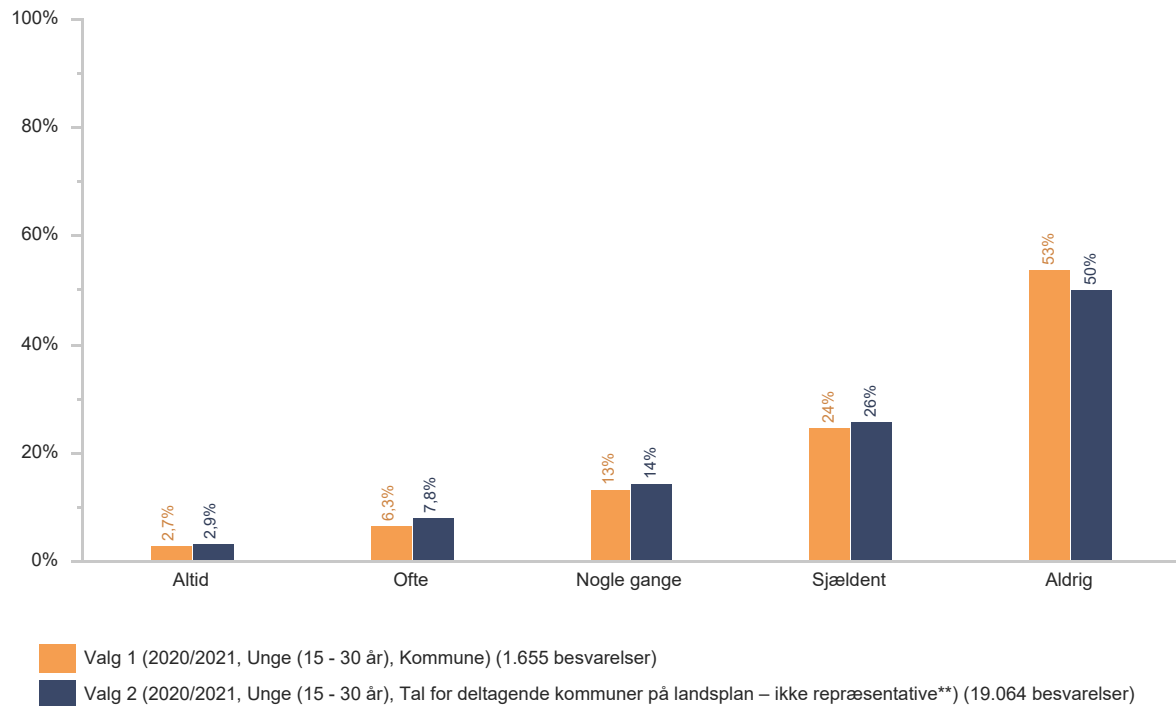
Valg 1 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Kommune) (1.656 besvarelser)

Valg 2 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Tal for deltagende kommuner på landsplan – ikke repræsentative**) (19.061 besvarelser)

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

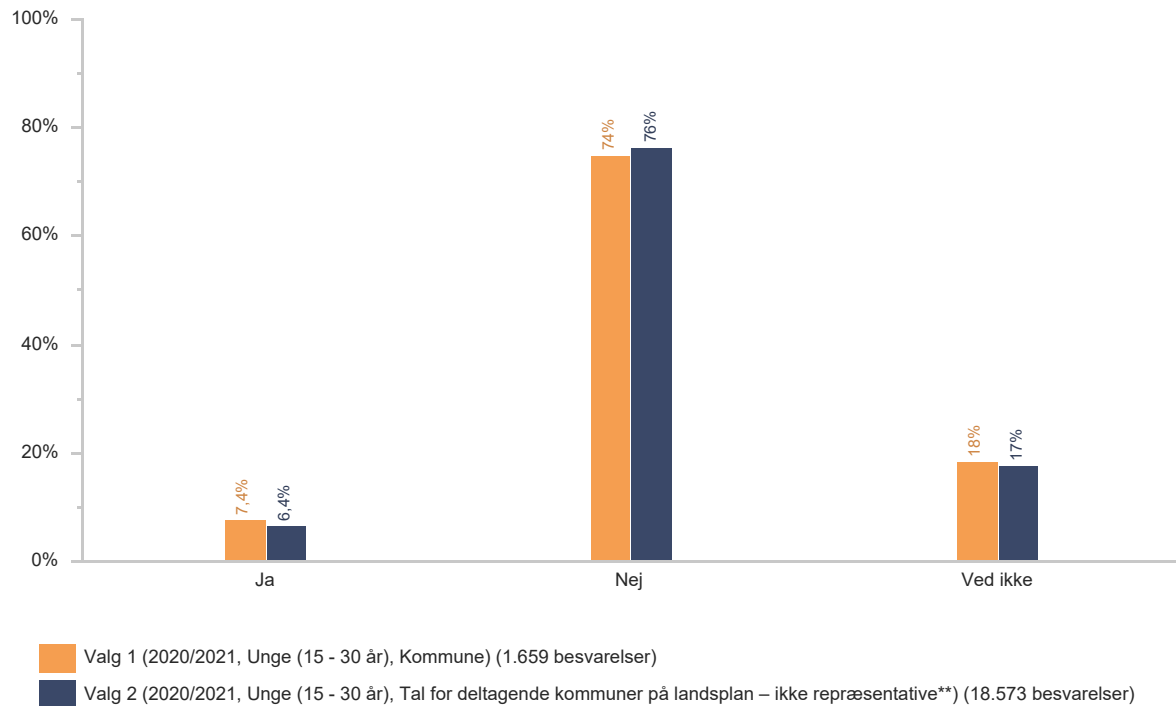
Tænk tilbage på de sidste 12 måneder. Hvor ofte har du drukket alkohol, fordi...

du ikke vil føle dig uden for, når andre drikker alkohol?

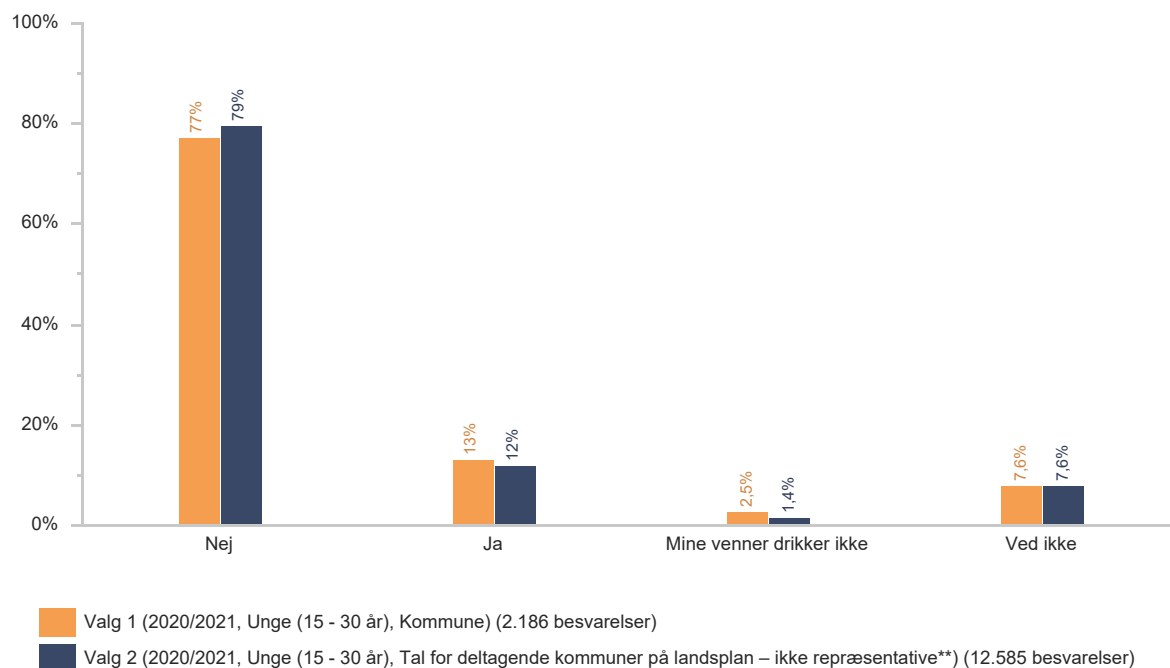
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Vil du gerne drikke mindre, end du gør?

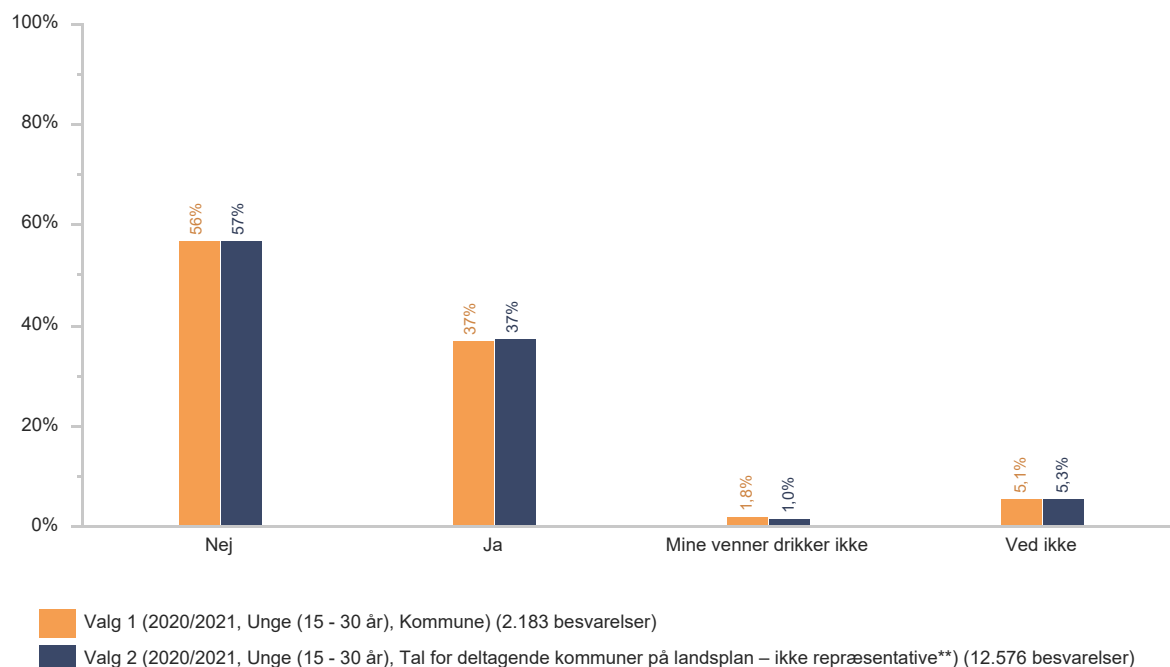

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du oplevet ikke at blive inviteret med til hygge-aftner, fester eller lignende, fordi du ikke drikker/drak alkohol?

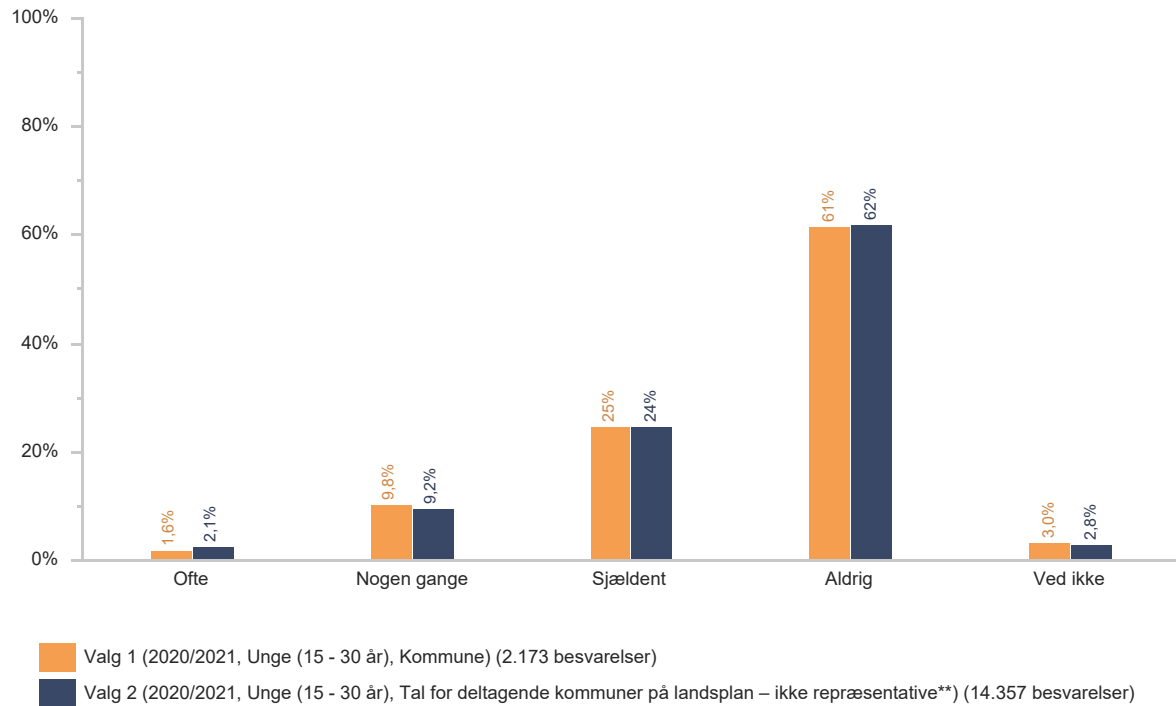

Har du sagt nej til at deltage i en hyggeaften, til en fest eller lignende, fordi du ikke havde lyst til at drikke alkohol?

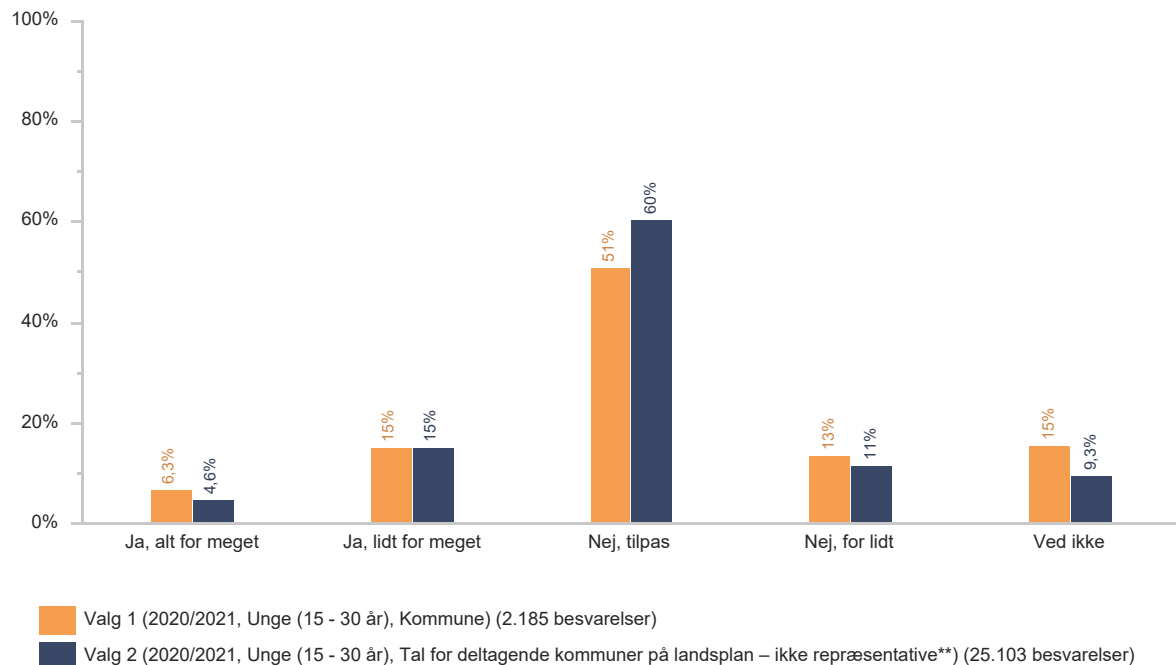

Hvor ofte har du...

følt dig presset til at drikke mere alkohol end du havde lyst til?

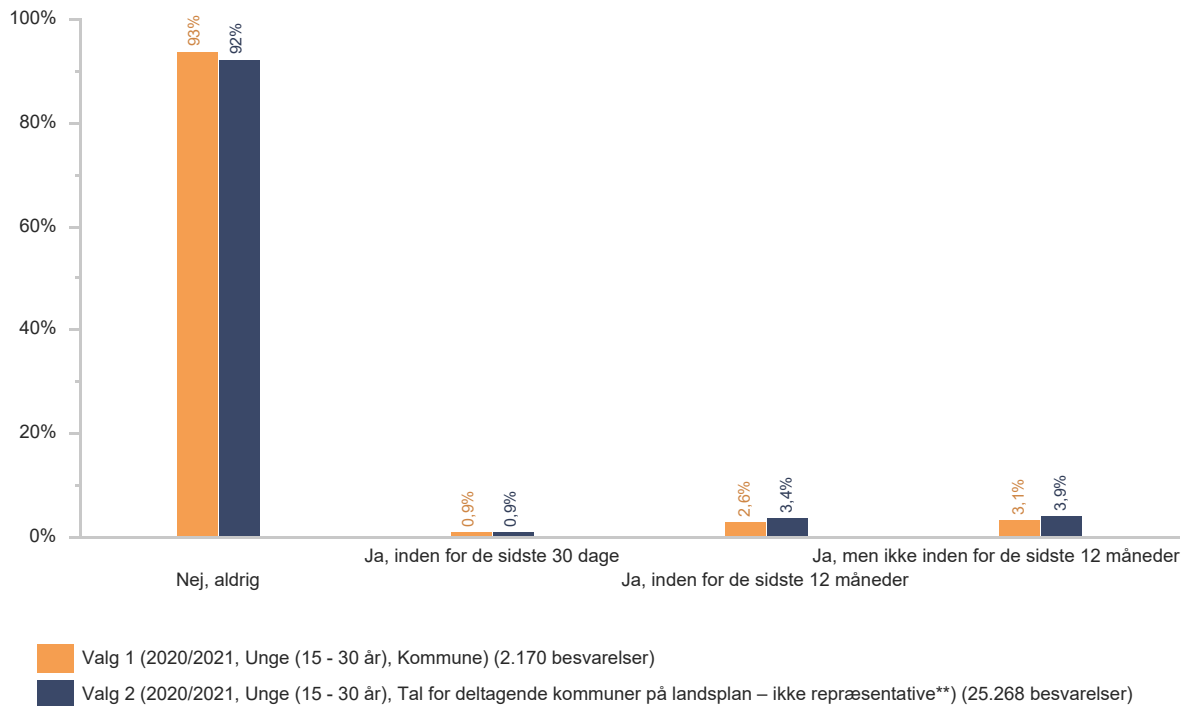

Oplever du, at alkohol fylder for meget på din skole (fx i forbindelse med fester/fredagsbarer på skolen, introture, studieture og samtalen generelt)?

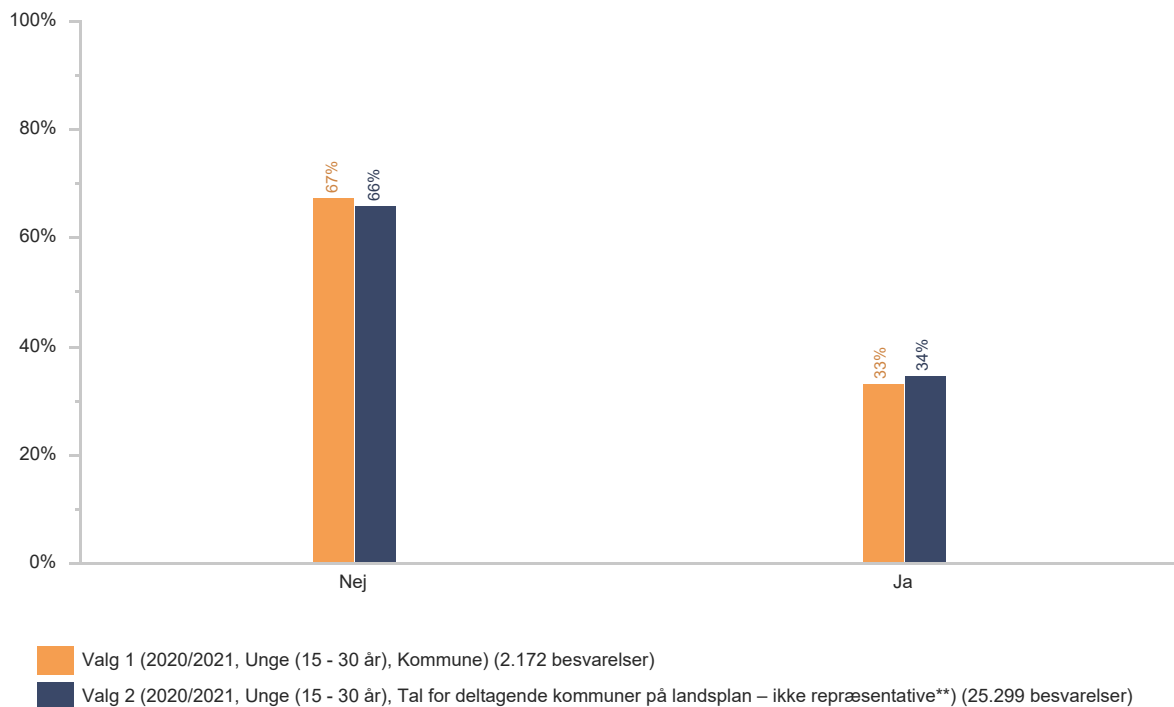
Stoffer

Har du prøvet at tage lattergas sammen med venner, til fest eller alene?

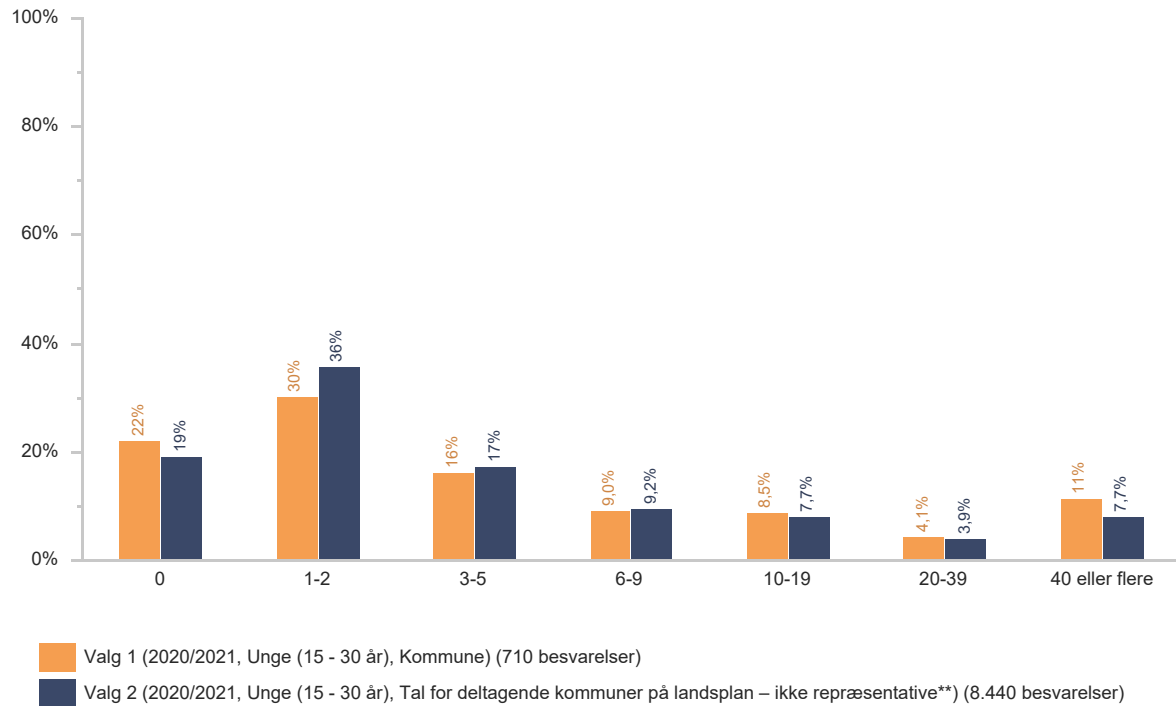
Hash bliver også kaldt for marihuana, pot eller skunk. Her i spørgeskemaet bruger vi kun ordet "hash" som udtryk for det hele.

Har du nogensinde prøvet at ryge hash?

Hvor mange gange har du røget hash?

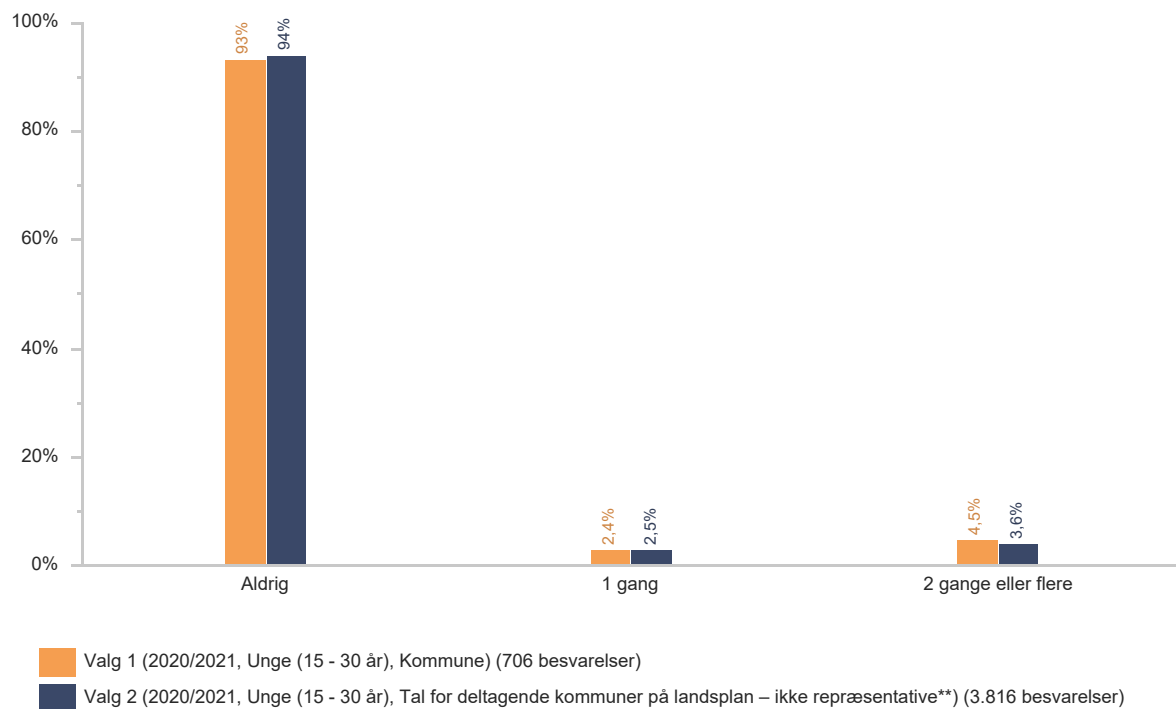
I løbet af de sidste 12 måneder

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

I hele dit liv, hvor mange gange har du oplevet noget af nedenstående, fordi du røg hash?

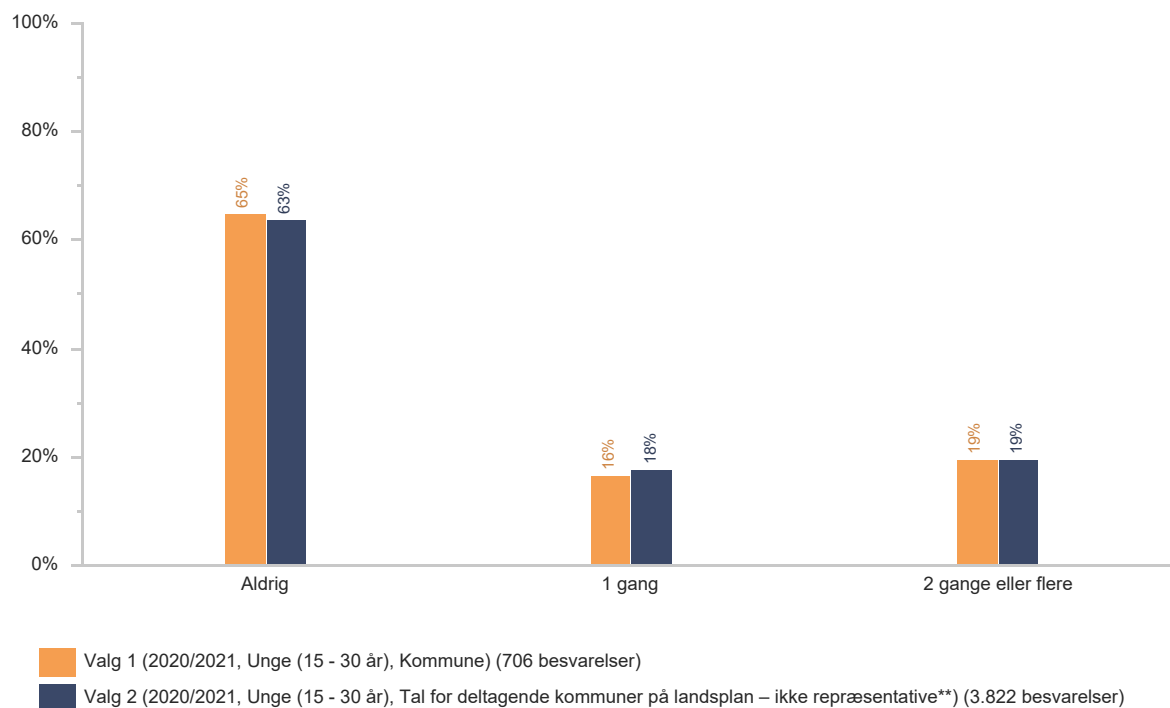
Glemte at komme til aftaler

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

I hele dit liv, hvor mange gange har du oplevet noget af nedenstående, fordi du røg hash?

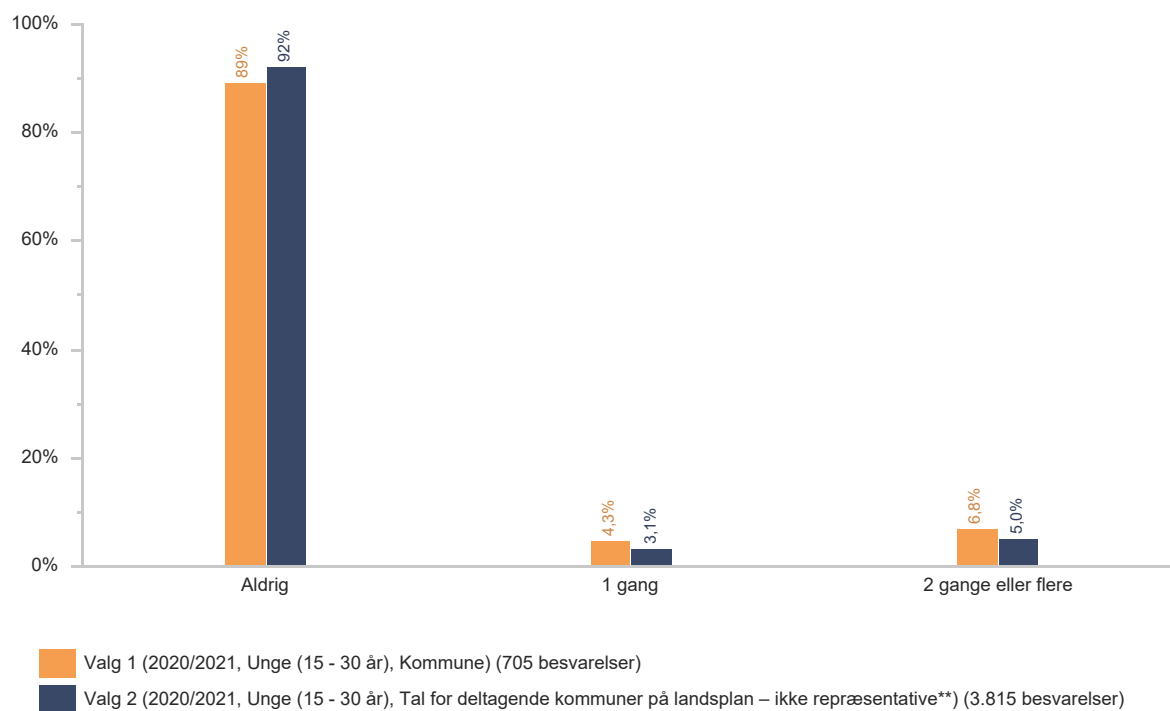
Følt dig sløv og initiativløs

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

I hele dit liv, hvor mange gange har du oplevet noget af nedenstående, fordi du røg hash?

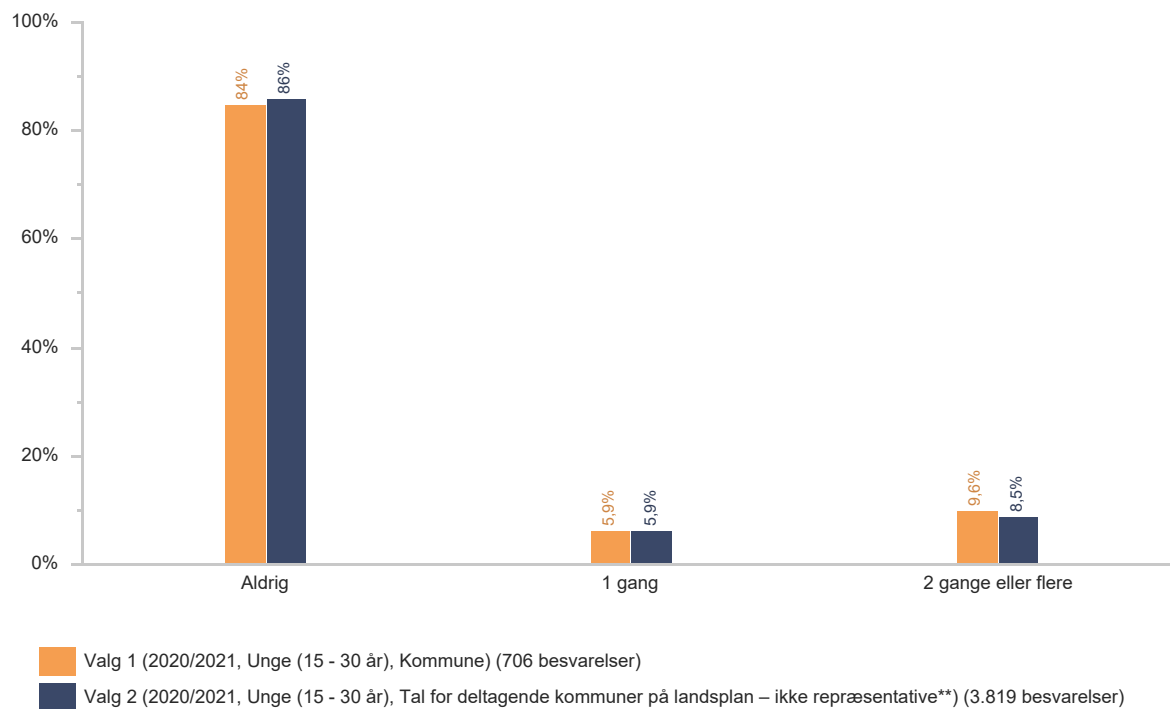
Ikke kommet i skole/på arbejde dagen efter

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

I hele dit liv, hvor mange gange har du oplevet noget af nedenstående, fordi du røg hash?

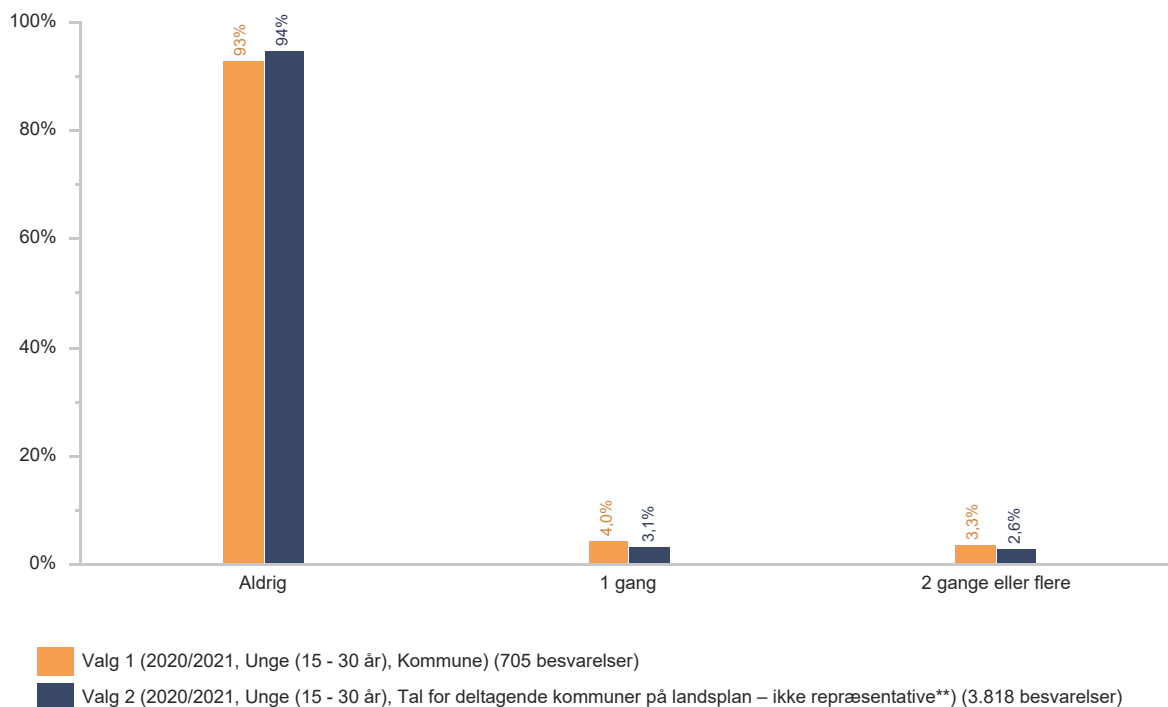
Følt at du præsterede dårligere i skolen/på arbejdet

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

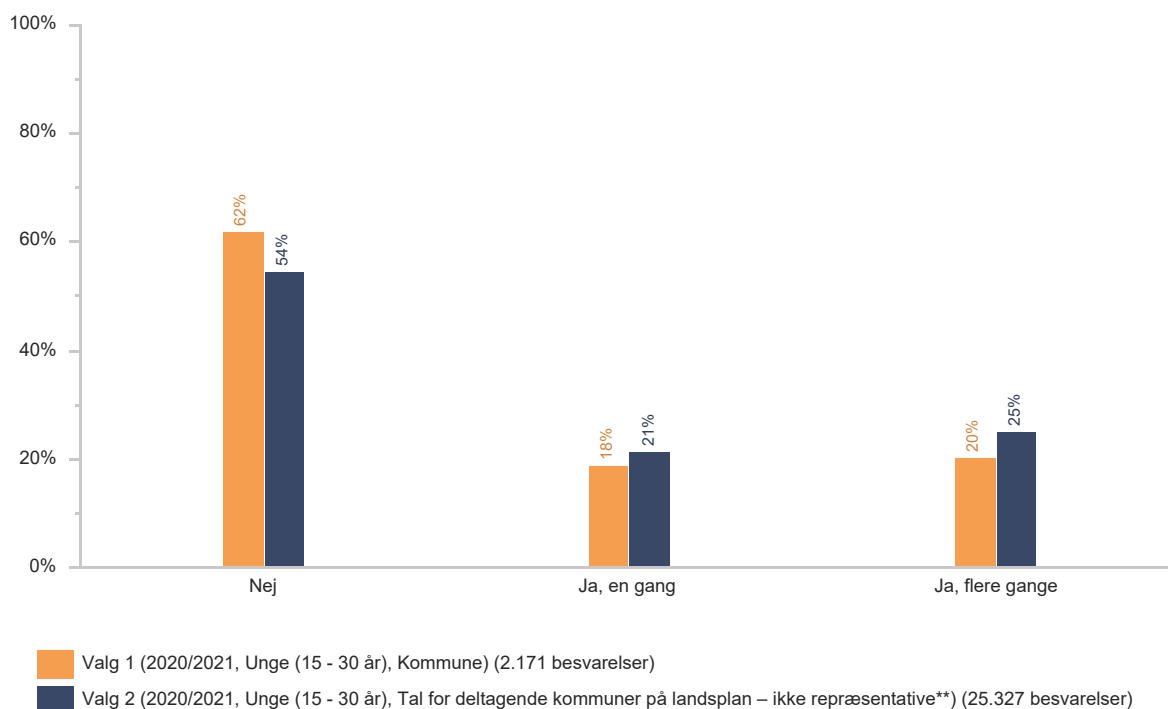
I hele dit liv, hvor mange gange har du oplevet noget af nedenstående, fordi du røg hash?

Mistet venskaber

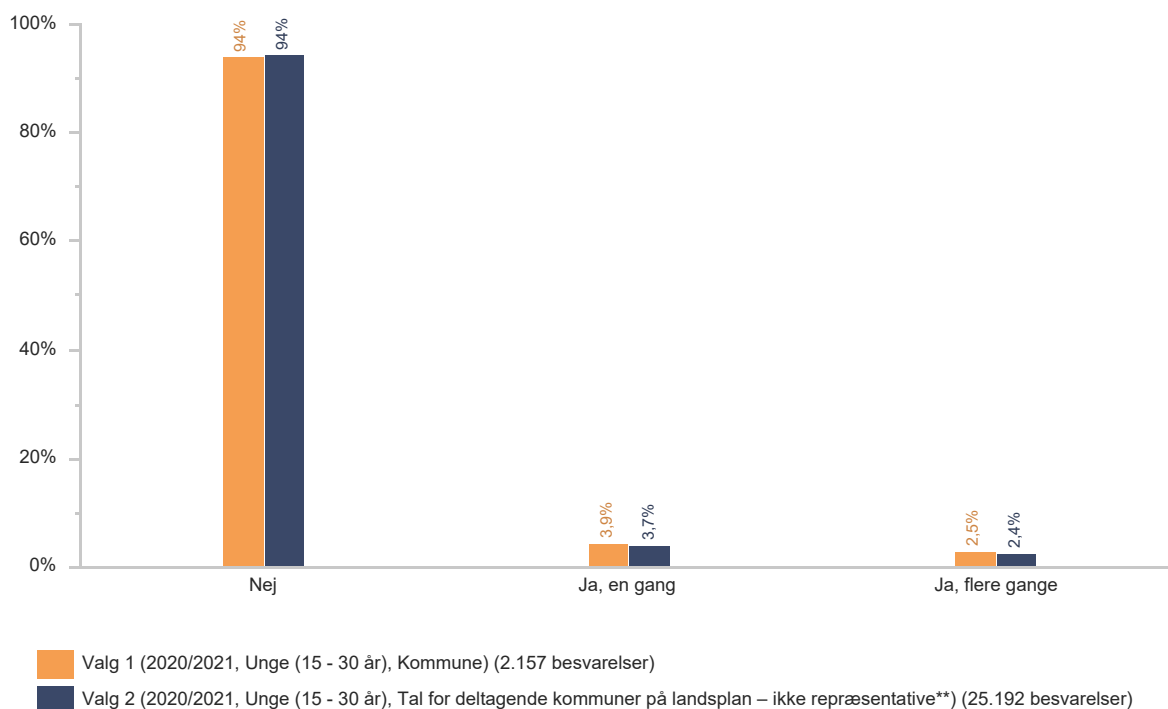

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

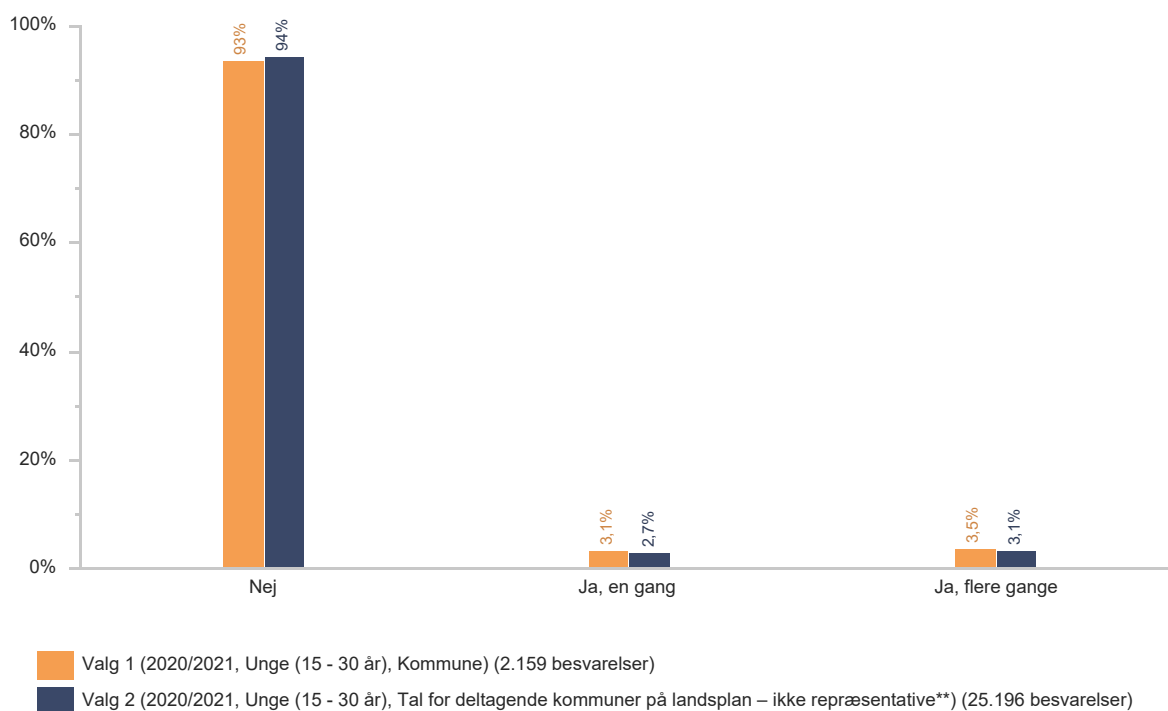
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt hash... af venner?

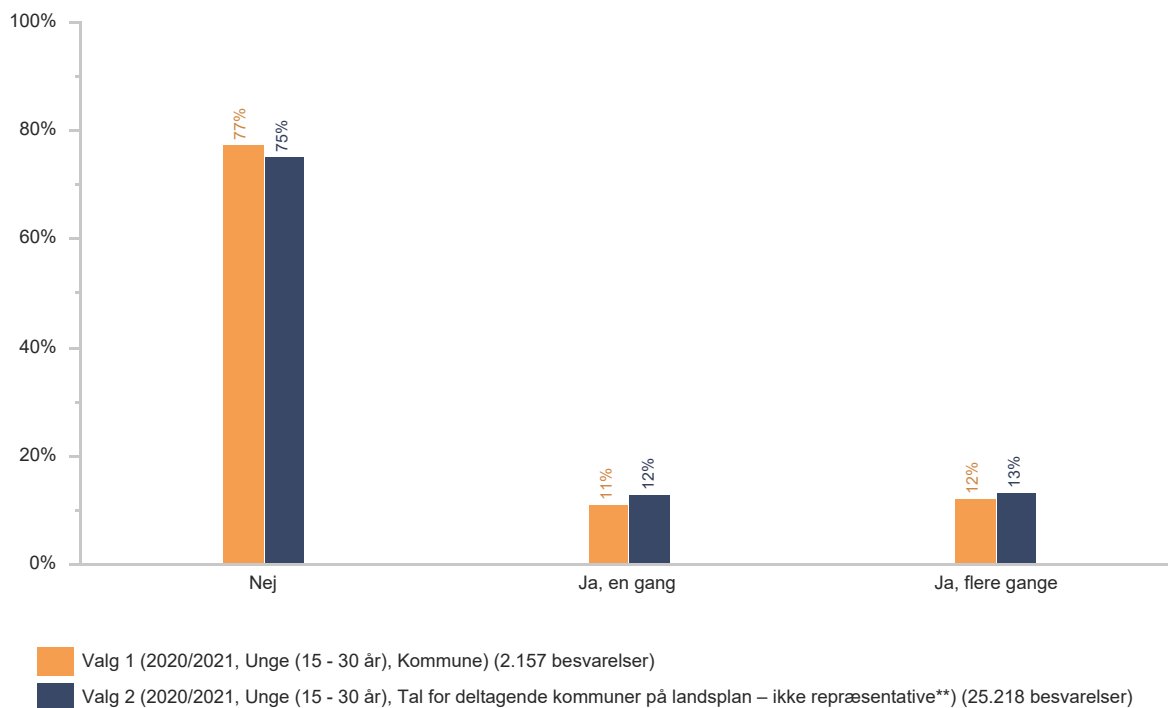
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt hash... på dit uddannelsessted?

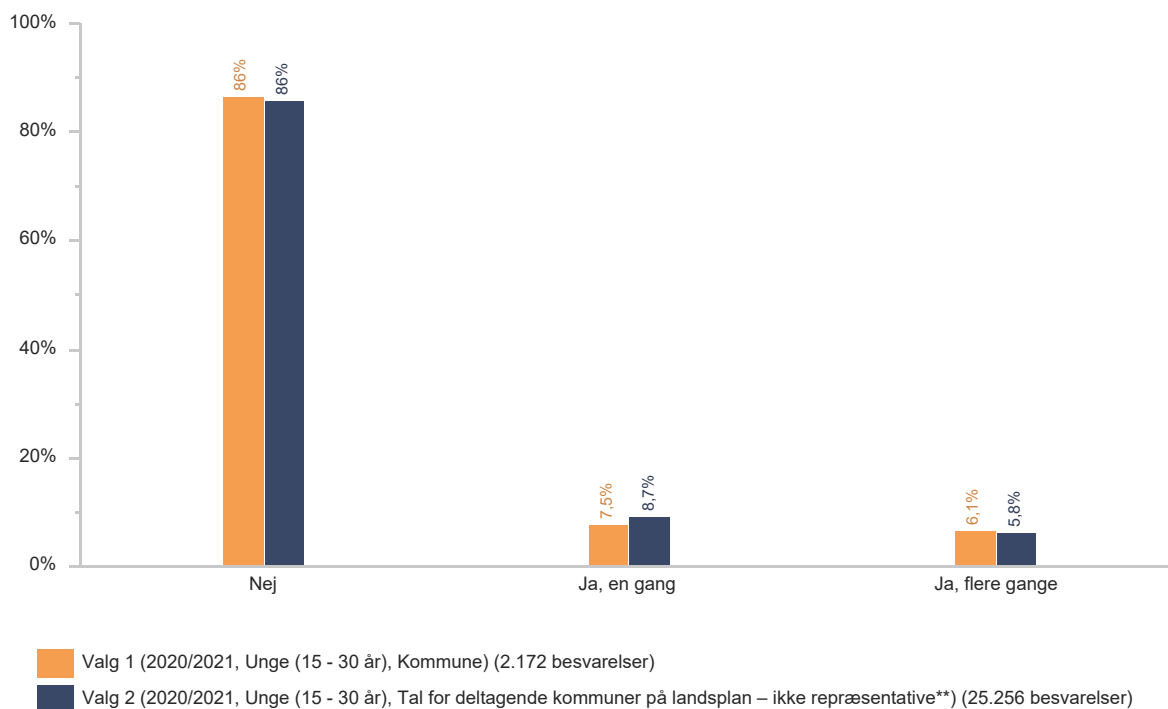
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt hash... på internettet?

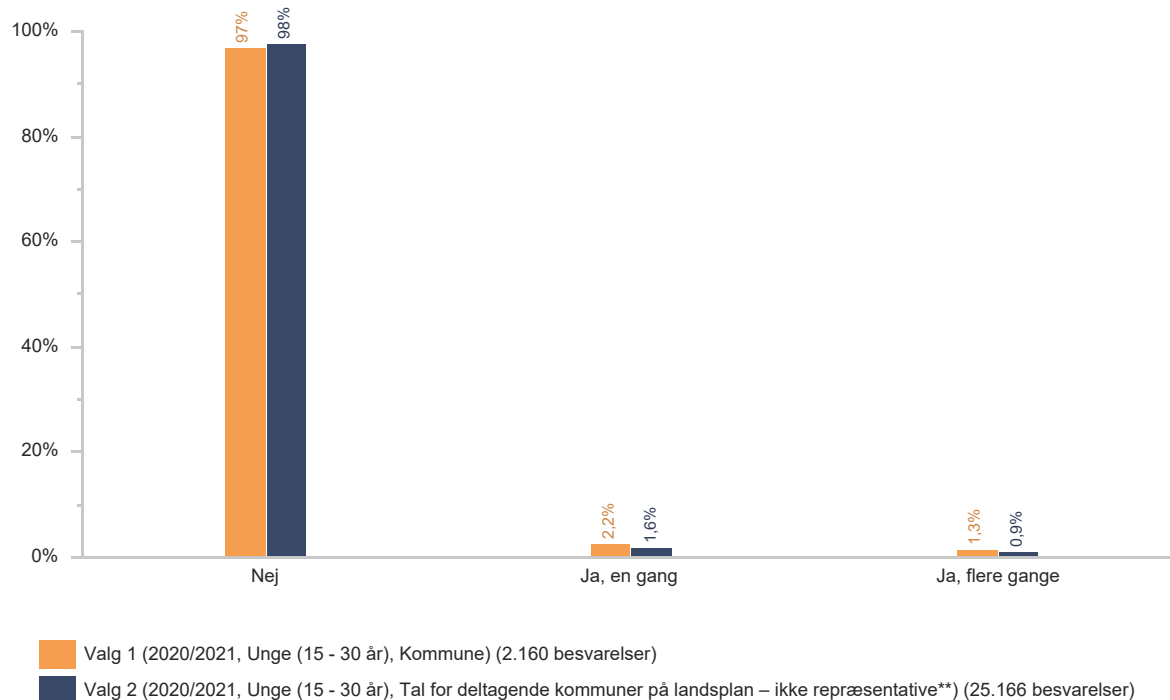
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt hash... i nattelivet?

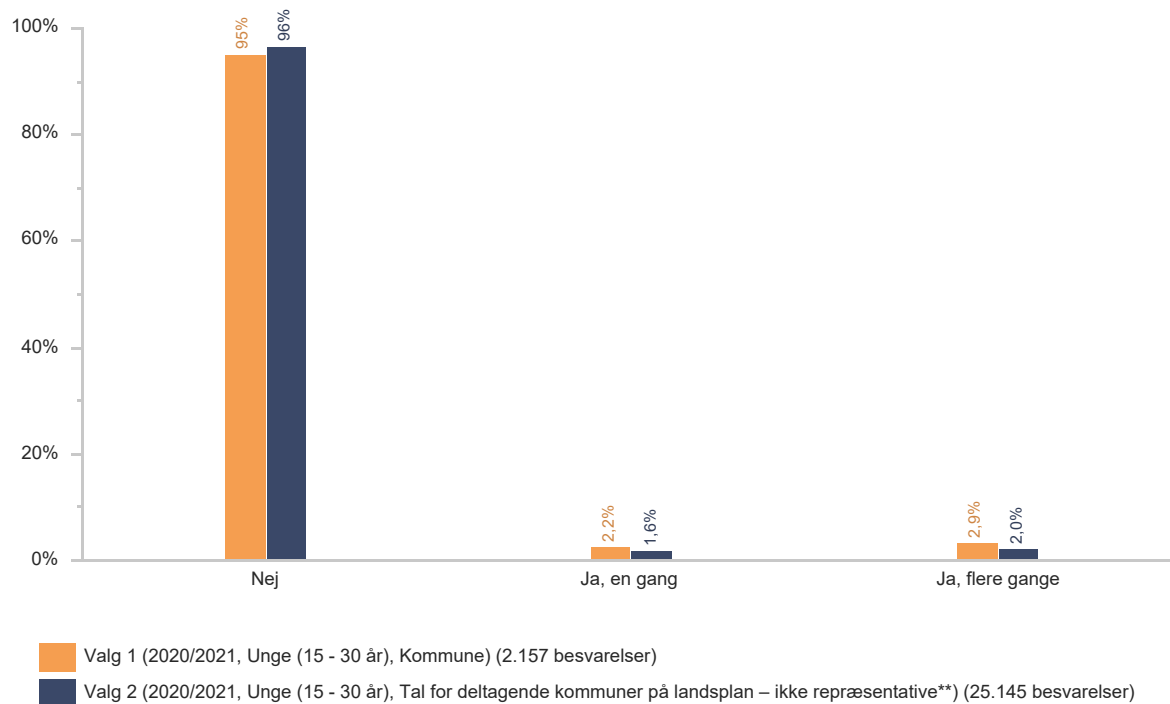
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt andre stoffer end hash... af venner?

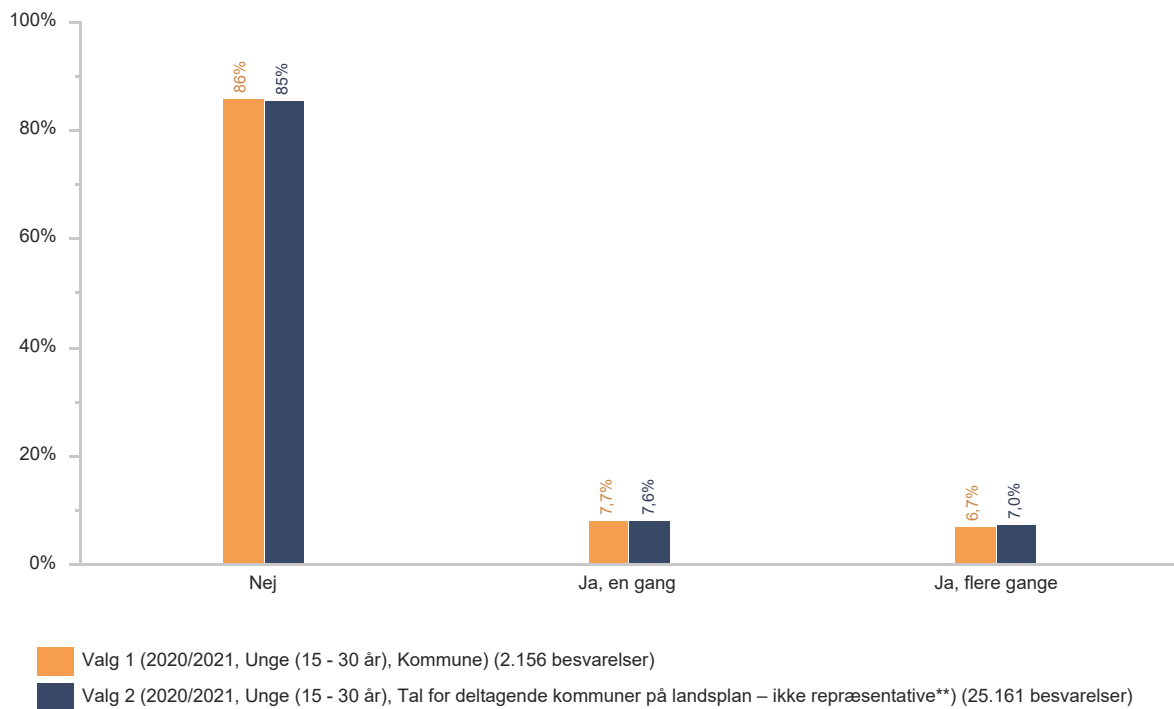
Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt andre stoffer end hash... på dit uddannelsessted?

Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt andre stoffer end hash... på internettet?

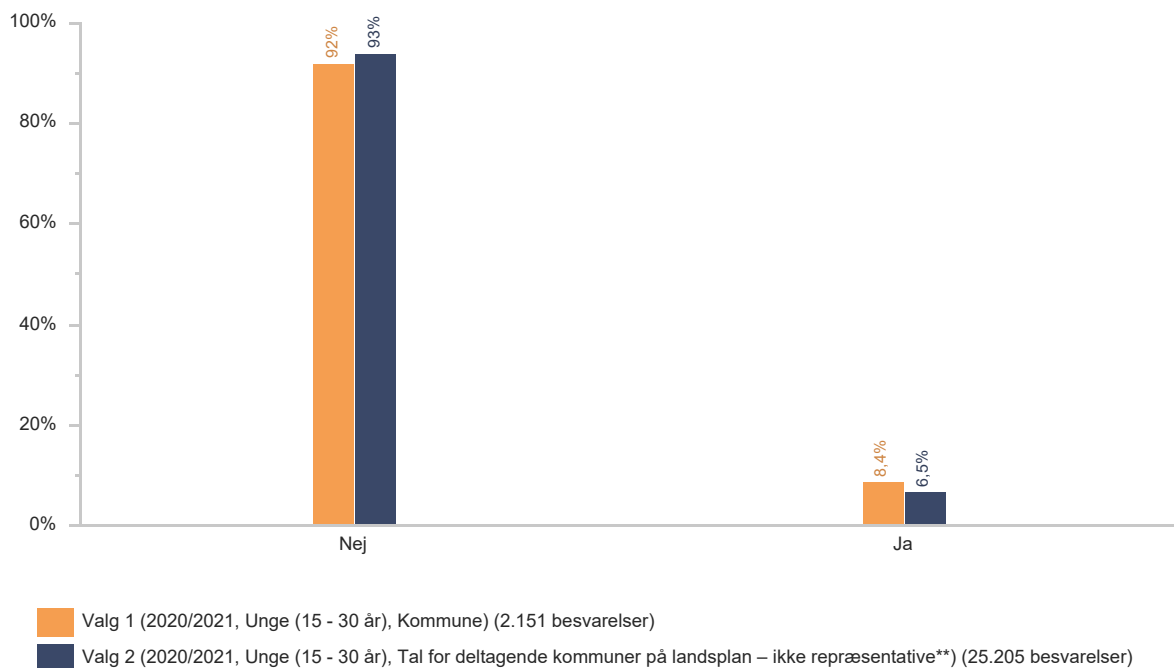

Er du inden for de sidste 12 måneder blevet tilbudt andre stoffer end hash... i nattelivet?

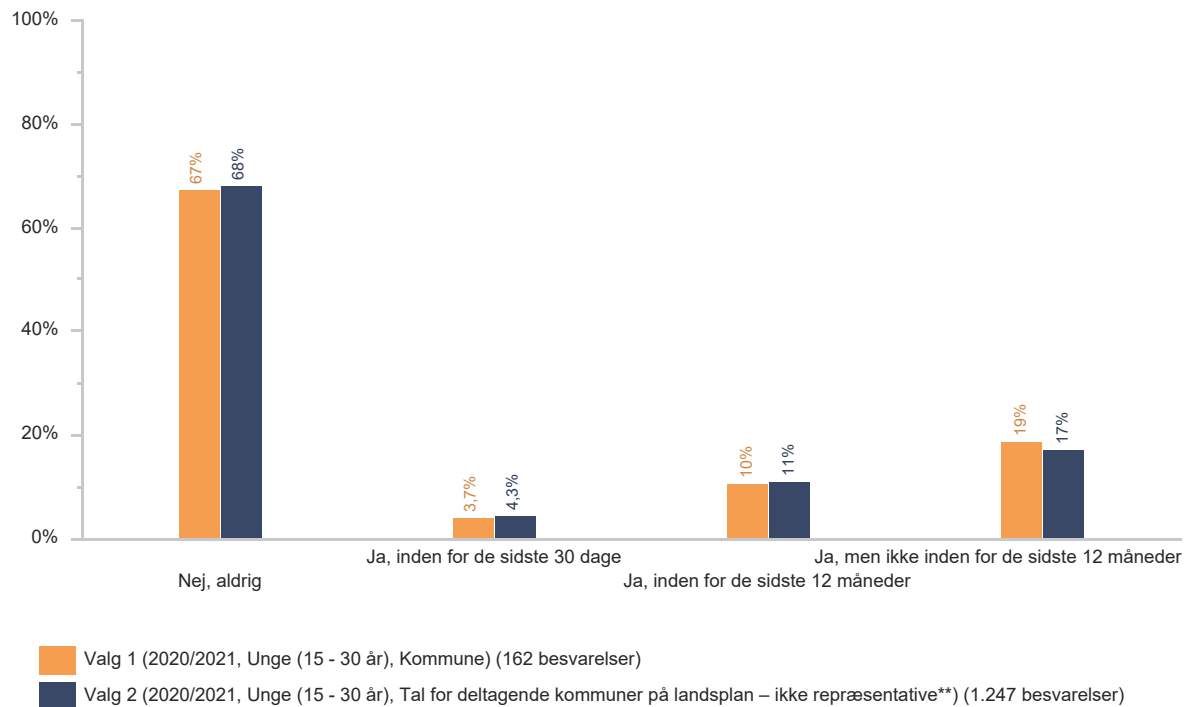
Hash bliver også kaldt for marihuana, pot eller skunk. Her i spørgeskemaet bruger vi kun ordet "hash" som udtryk for det hele.

Har du nogensinde prøvet at tage andre stoffer end hash fx amfetamin, kokain, MDMA/ecstasy eller lignende?

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

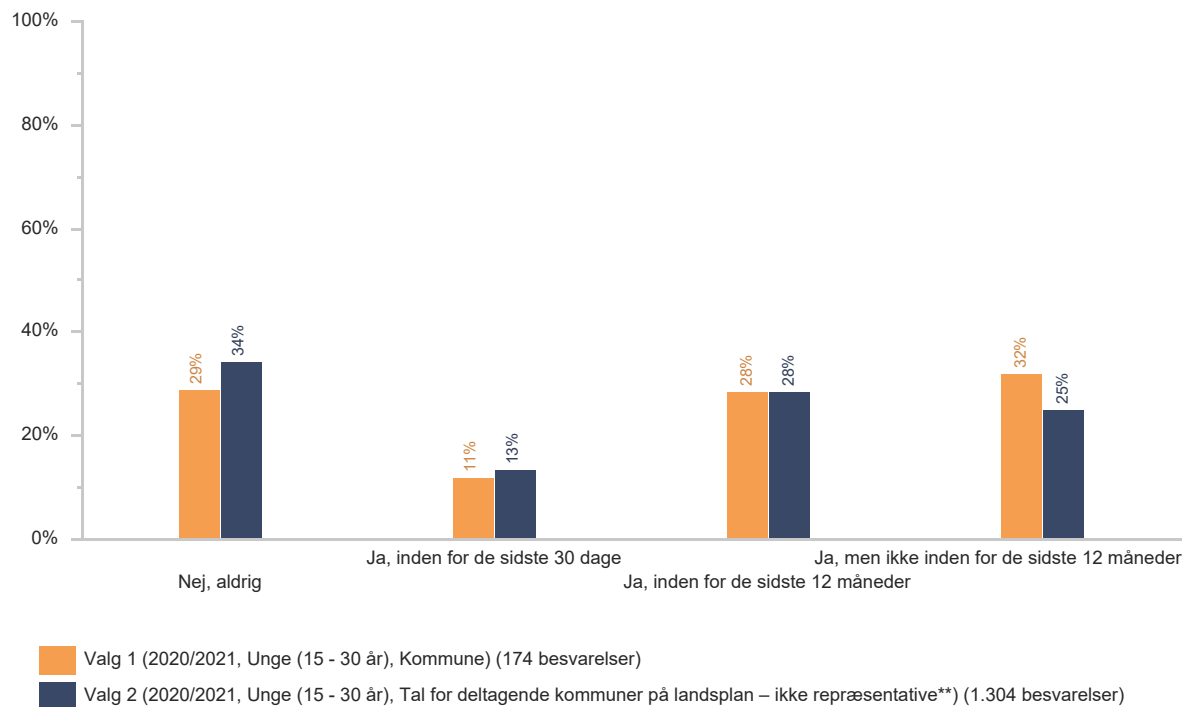
Amfetamin

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

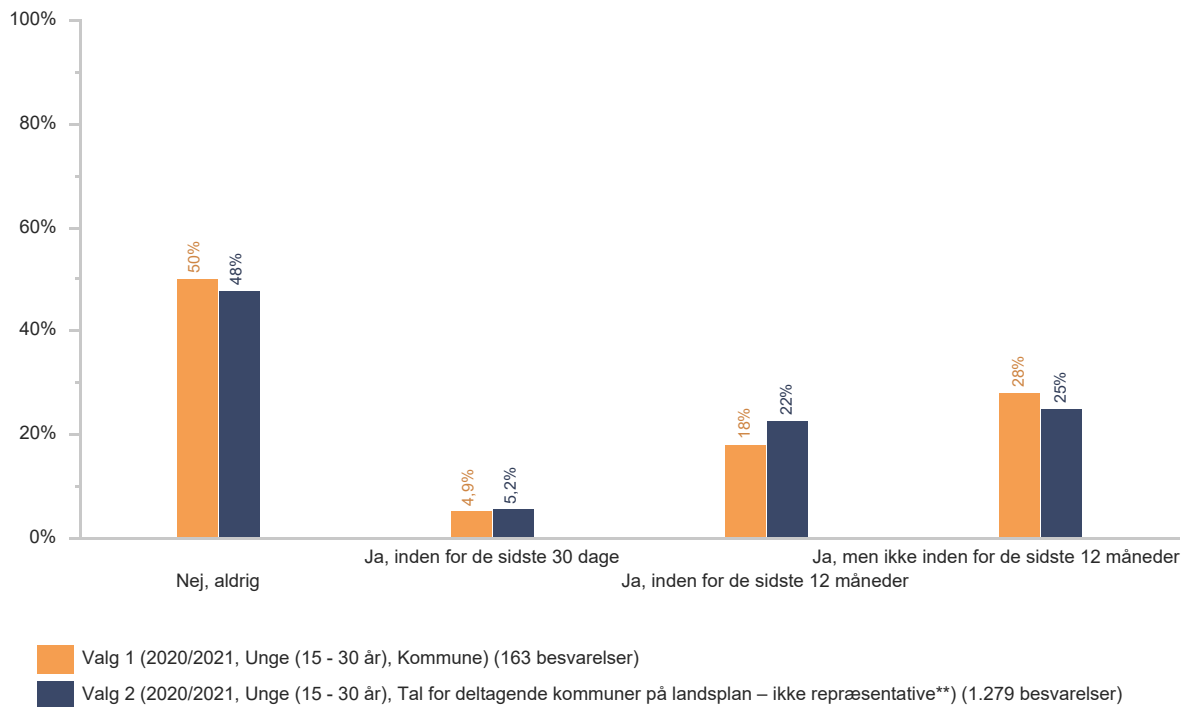
Kokain

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

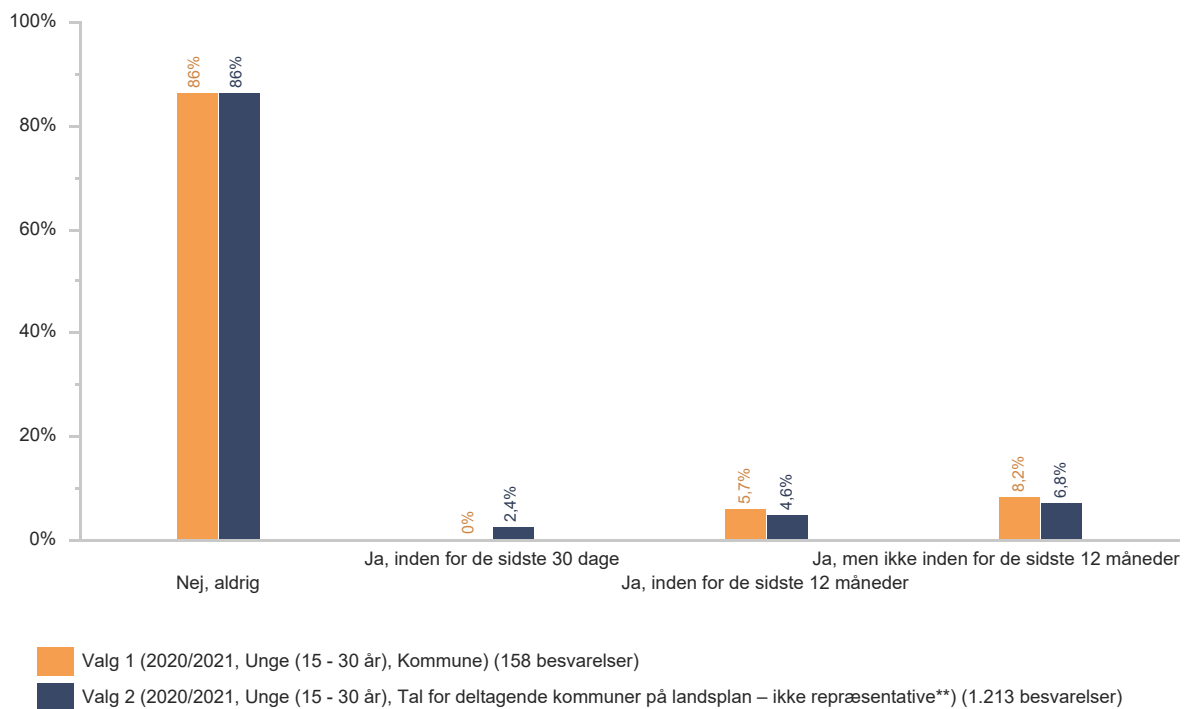
MDMA/Ecstasy

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

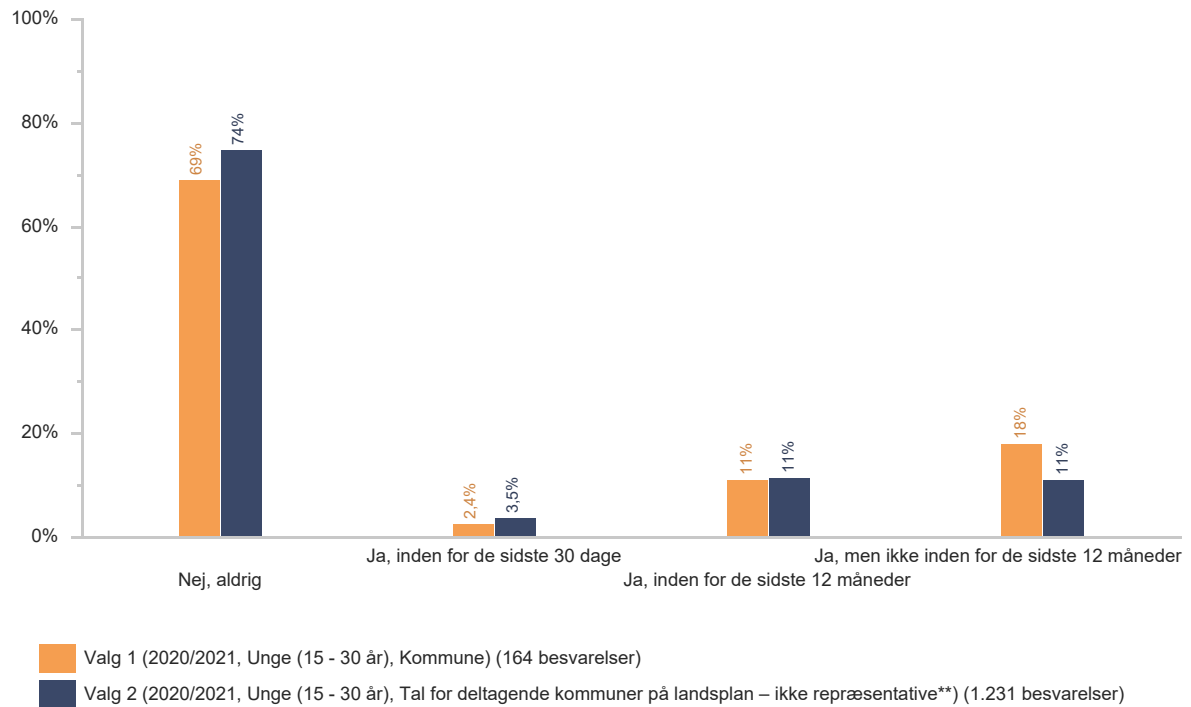
Ketamin

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

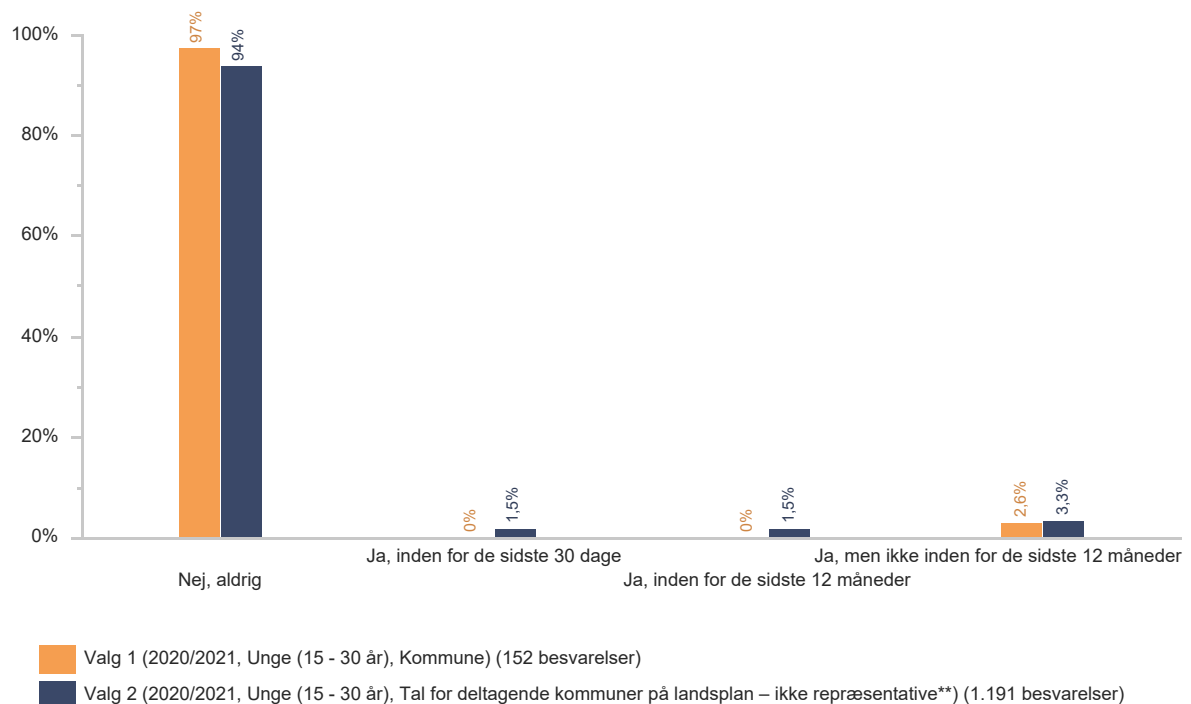
Svampe

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

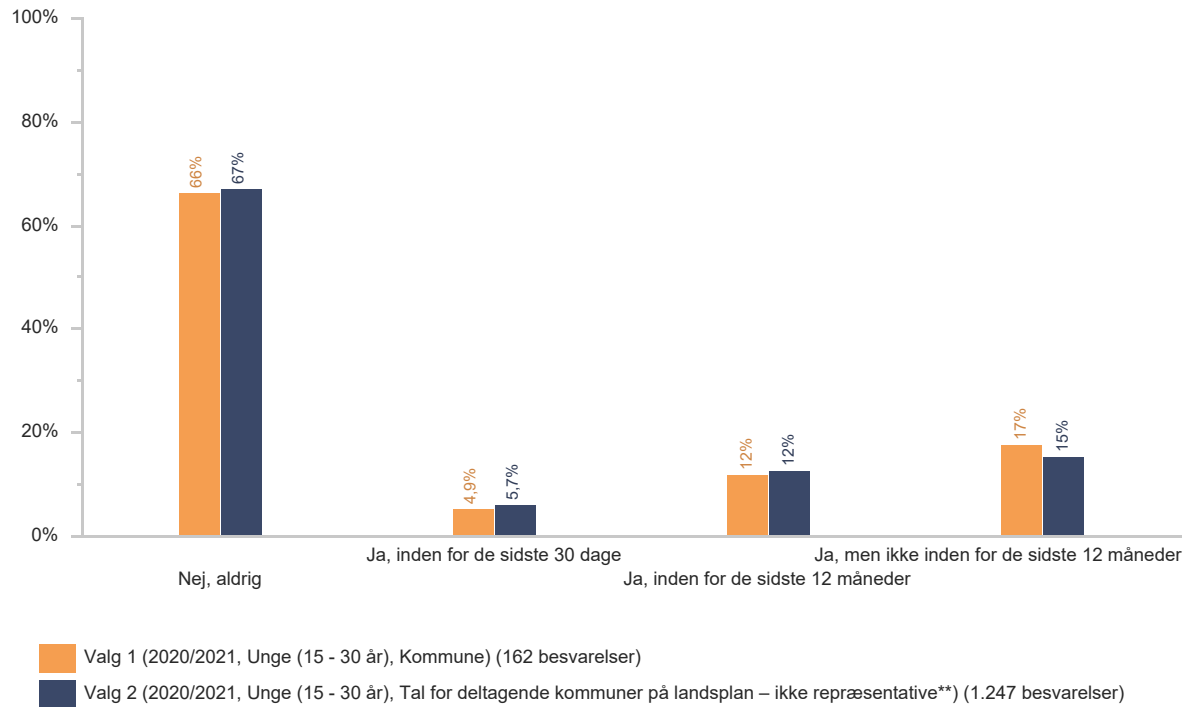
GHB/Fantasy

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

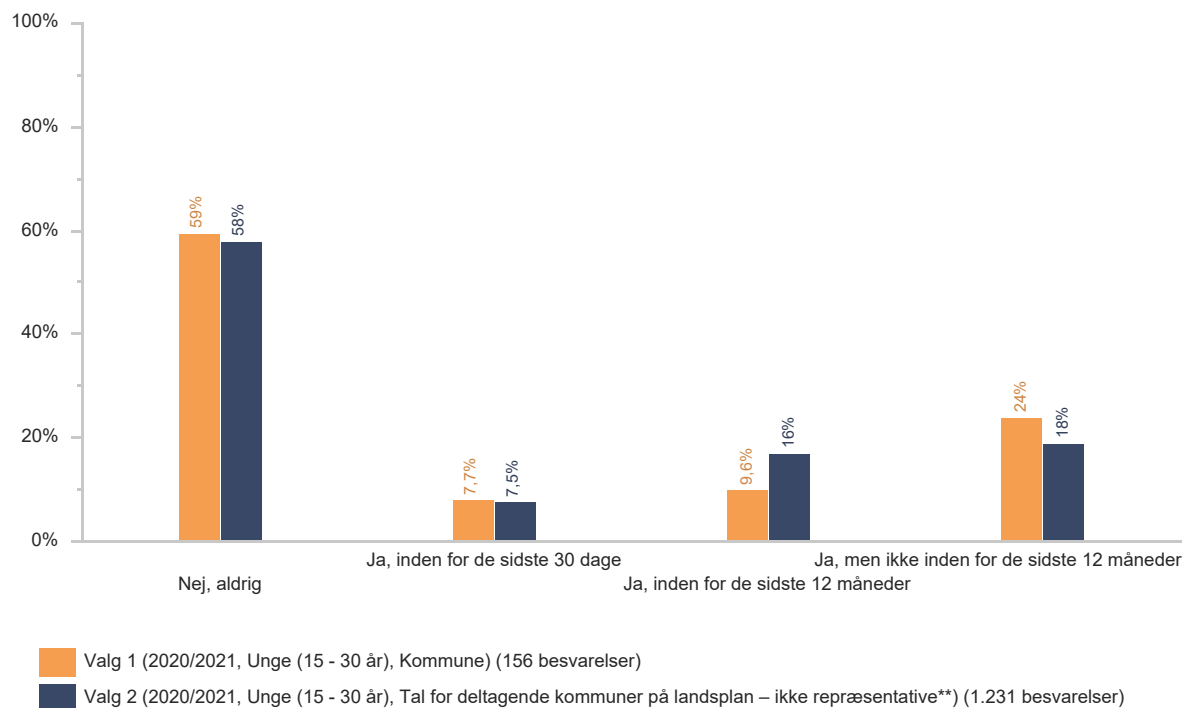
Ritalin

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du nogensinde prøvet at tage nogle af følgende stoffer?

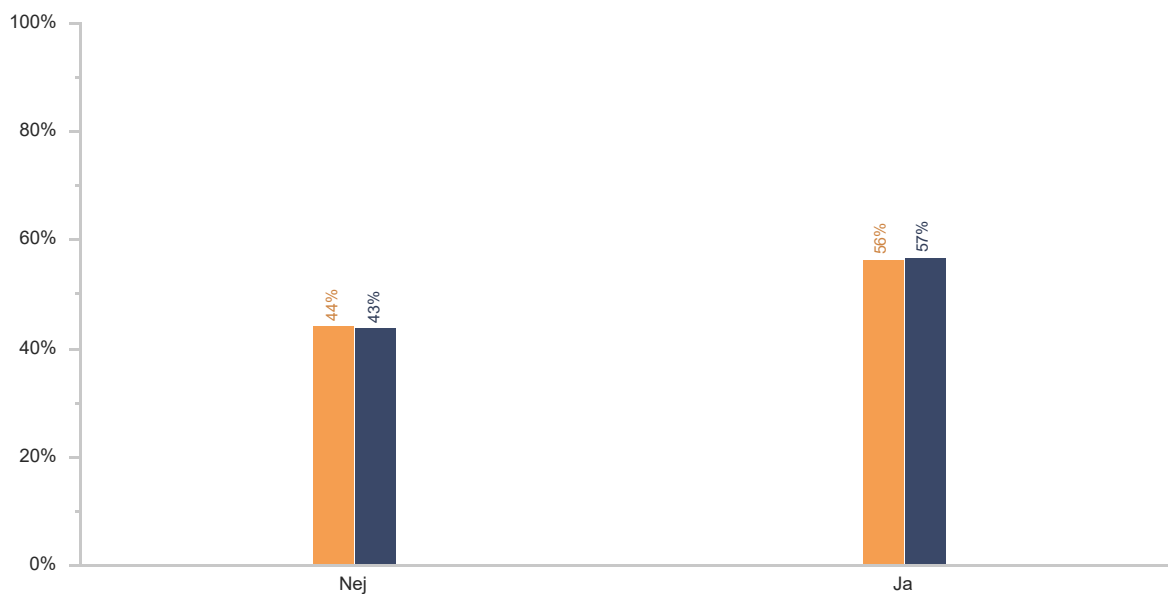
Andre stoffer

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

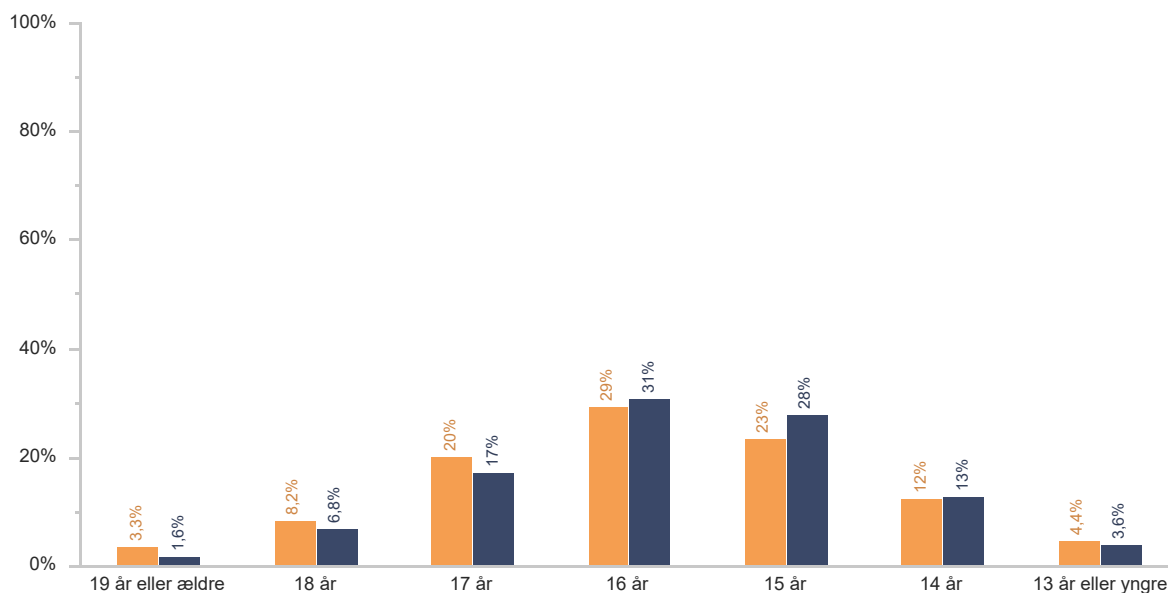
Seksualitet

Har du nogensinde haft samleje?

■ Valg 1 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Kommune) (2.151 besvarelser)
■ Valg 2 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Tal for deltagende kommuner på landsplan – ikke repræsentative**) (23.074 besvarelser)

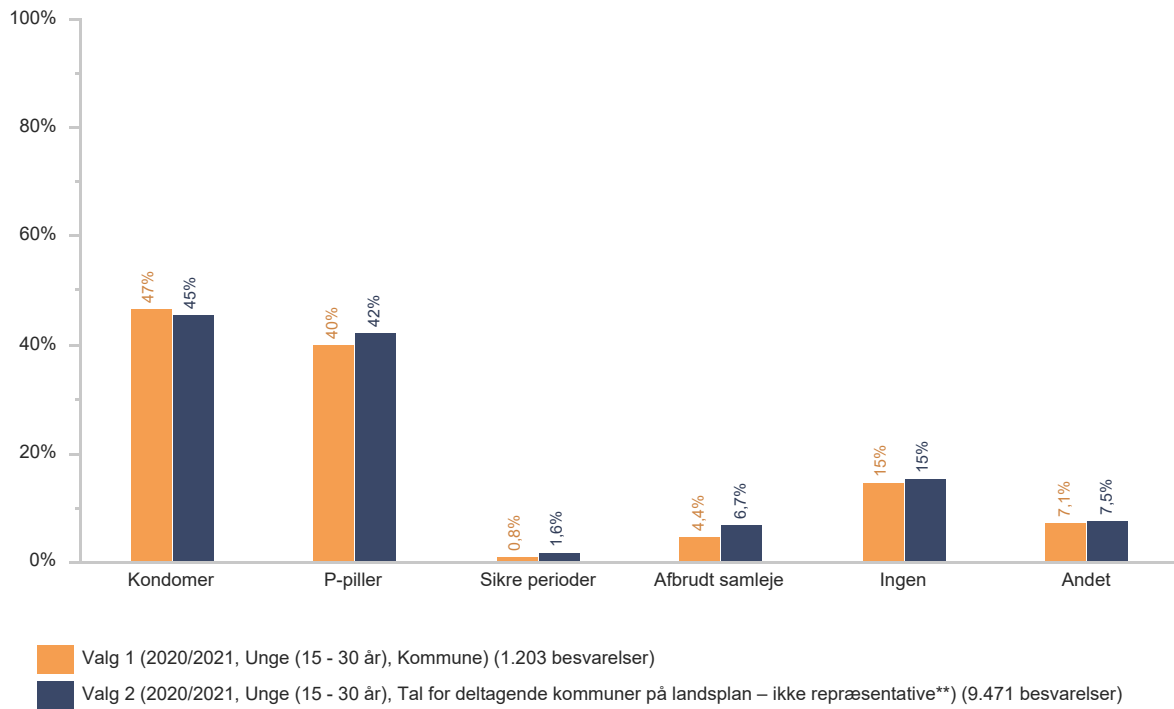
Hvor gammel var du, da du havde dit første samleje?

■ Valg 1 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Kommune) (1.200 besvarelser)
■ Valg 2 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Tal for deltagende kommuner på landsplan – ikke repræsentative**) (7.725 besvarelser)

Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

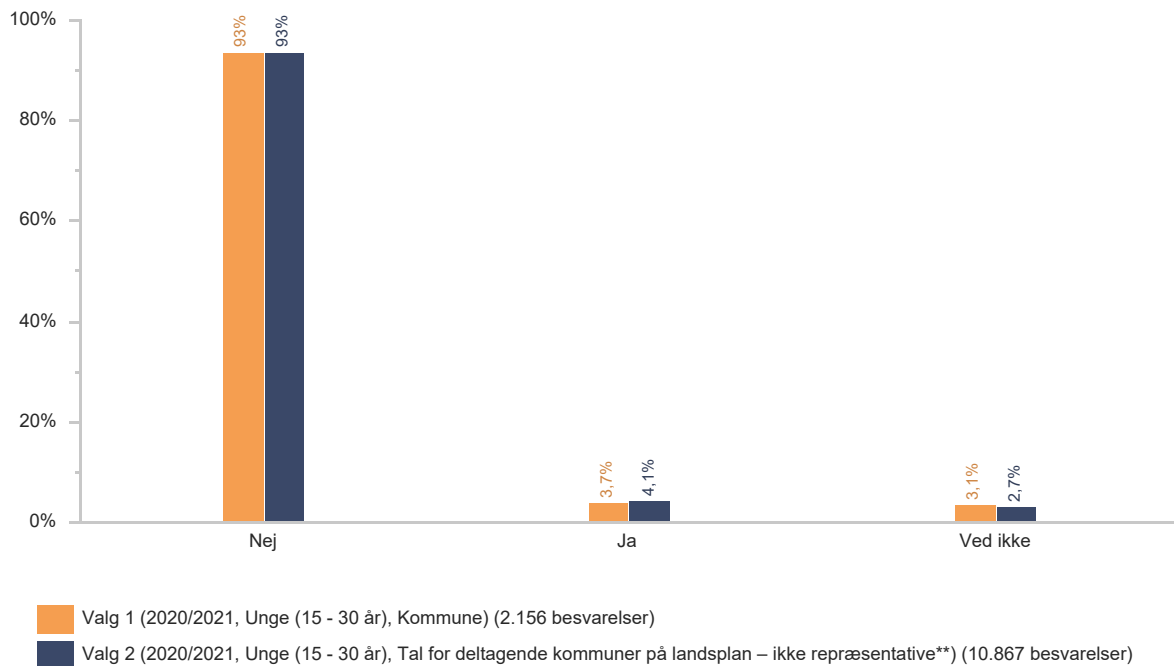
Hvilken prævention brugte du ved dit seneste samleje?

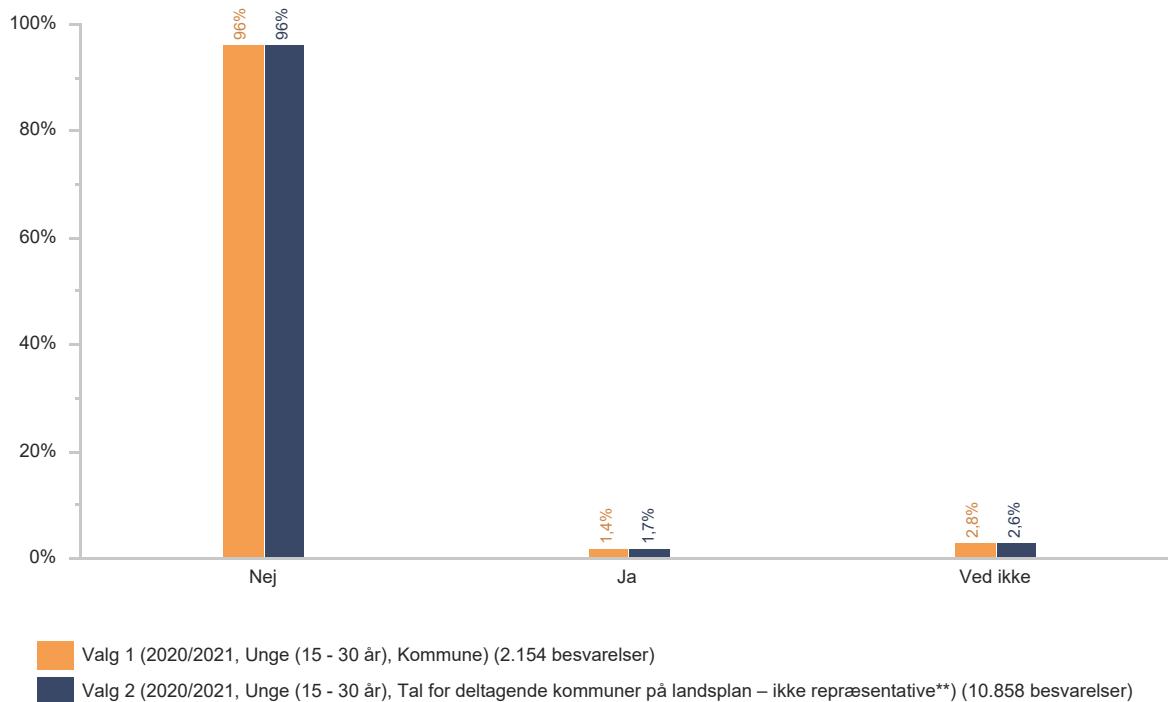
Antallet af respondenter på dette spørgsmål kan være mindre end i resten af rapporten. Vær OBS på det, når I fortolker resultatet. Se boks s. 2.

Har du inden for de sidste 12 måneder...

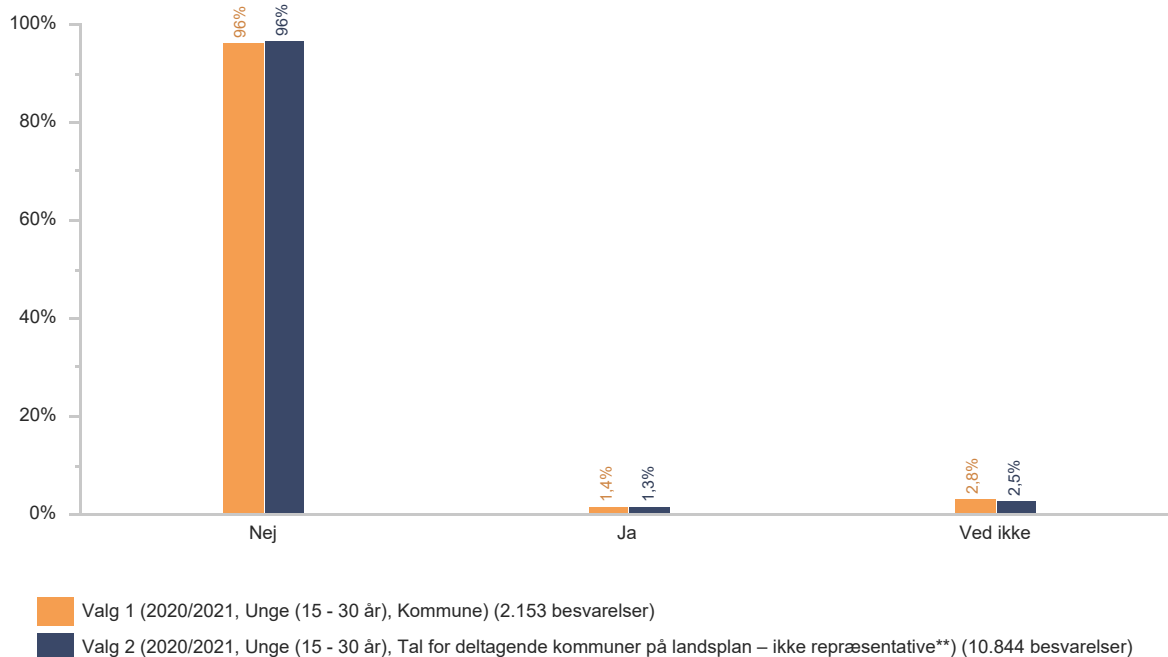
oplevet at du er blevet opfordret til at udføre seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder?

Har du inden for de sidste 12 måneder... ydnet seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder?

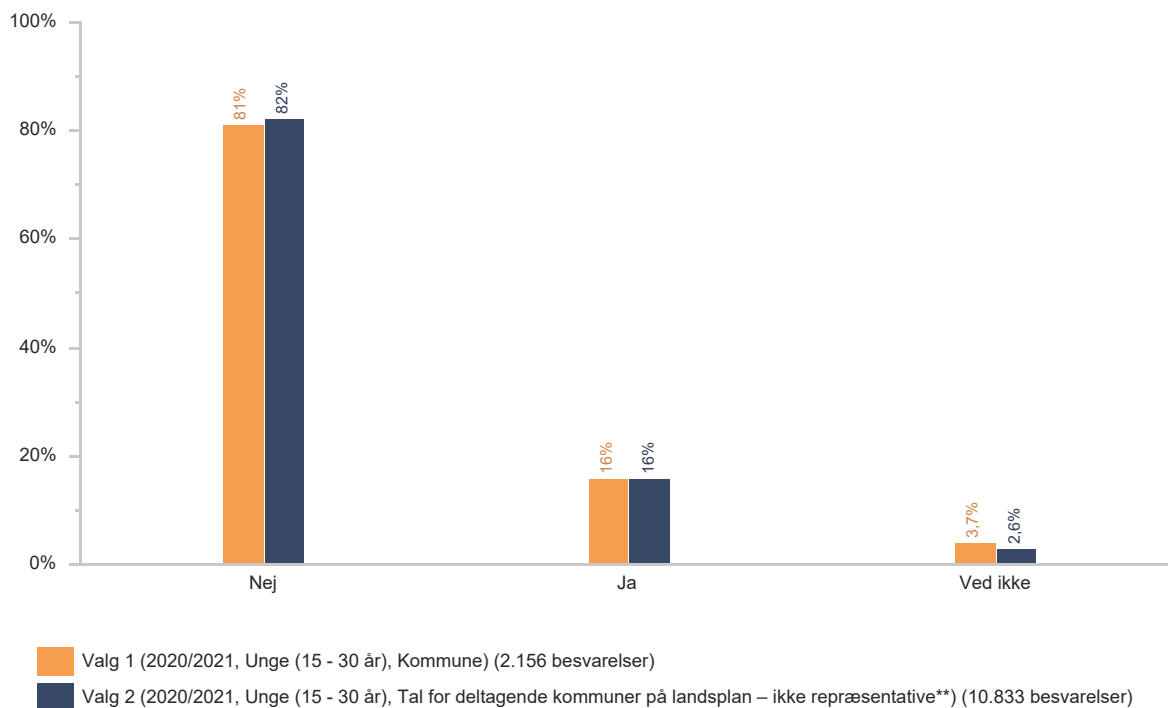

Har du inden for de sidste 12 måneder... spurgt/opfordret andre til at udføre seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder?

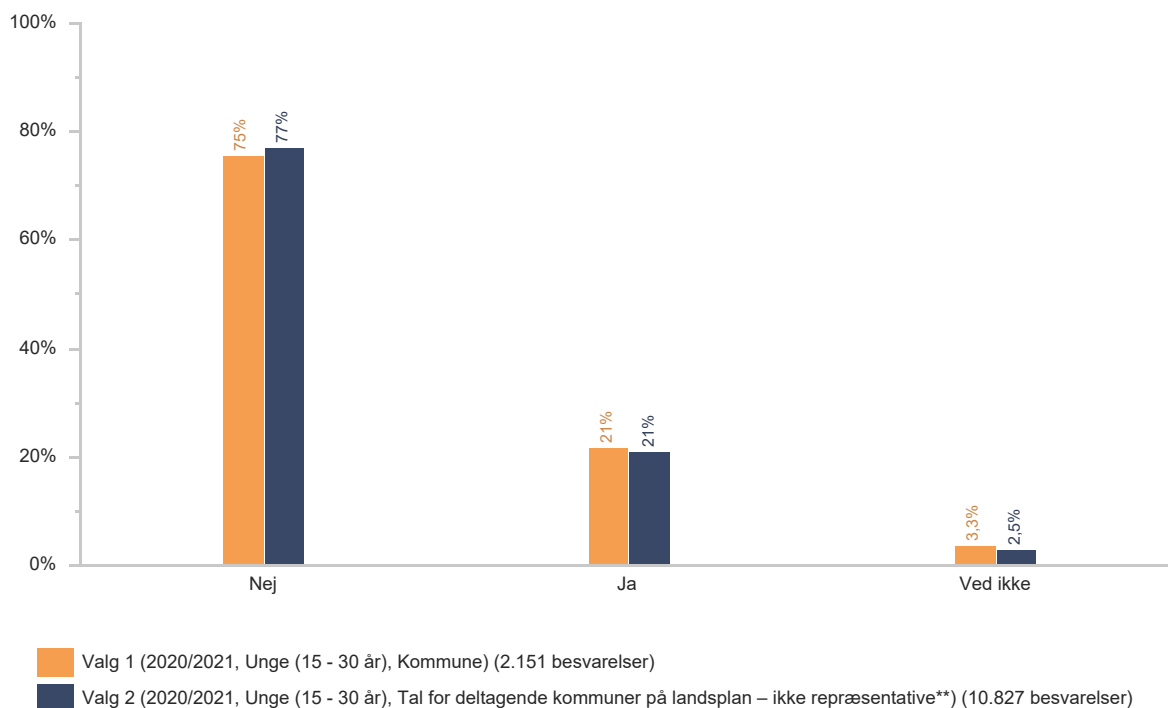
Har du inden for de sidste 12 måneder...

modtaget seksuelt stødende henvendelser på internettet eller sociale medier?

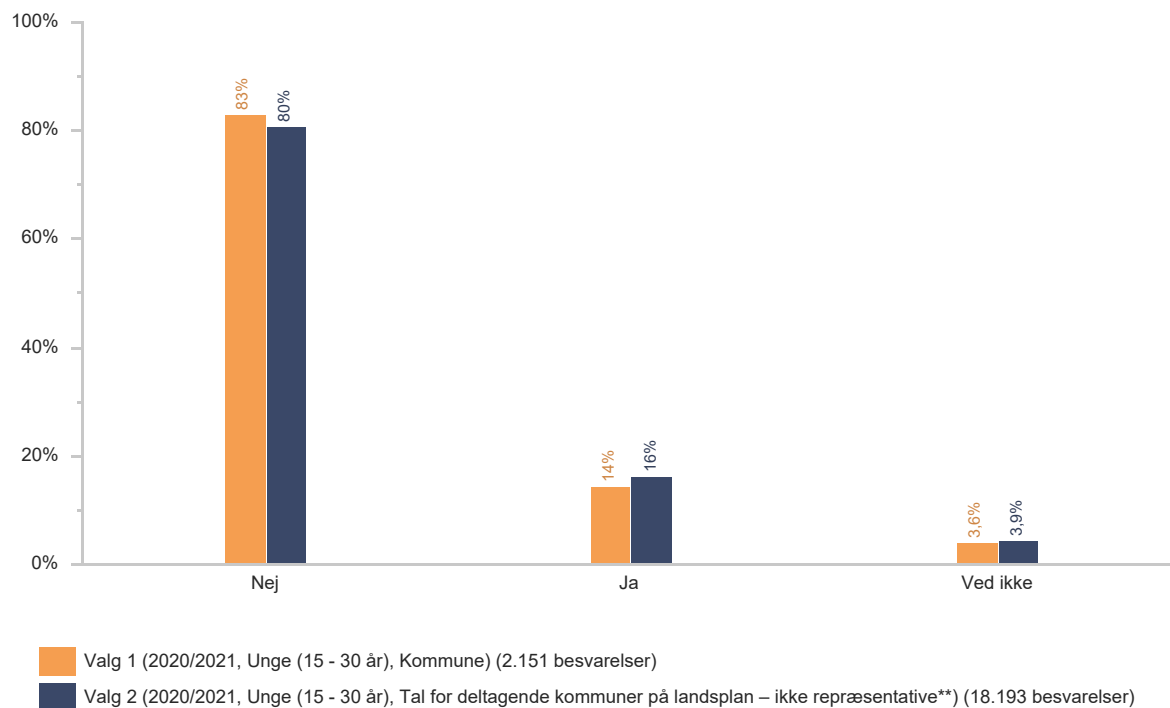

Har du inden for de sidste 12 måneder...

fået uønskede seksuelle invitationer eller kommentarer?

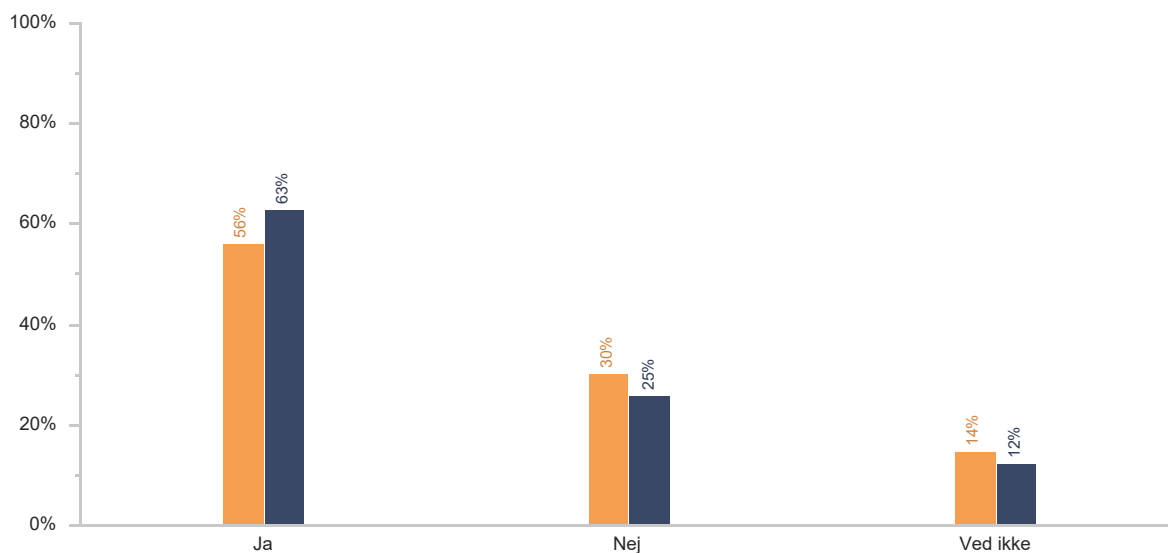
Har du inden for de sidste 12 måneder... været udsat for ubehagelig seksuel berøring eller lignende?

Kriminalitet

Har du inden for de sidste 12 måneder gjort noget af følgende for at beskytte dig selv mod kriminalitet på internettet eller for at undgå, at du kunne blive udsat for andre ubehagelige situationer på internettet?

Undladt at handle visse steder på internettet, fordi du var bekymret for at blive snydt

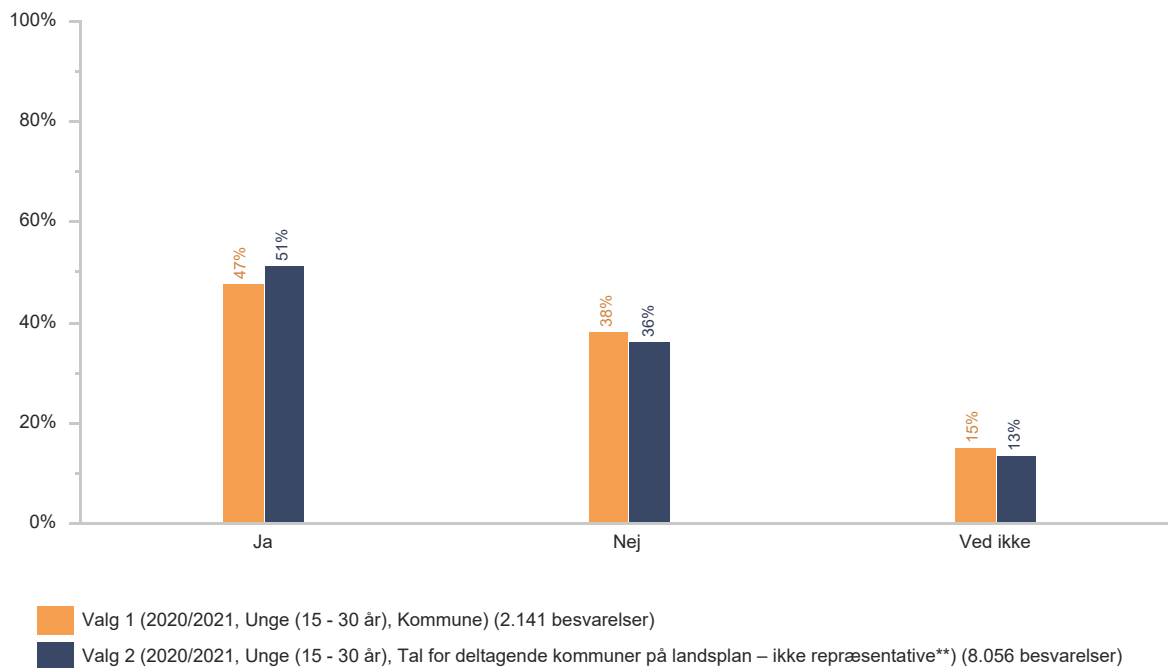

Valg 1 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Kommune) (2.121 besvarelser)

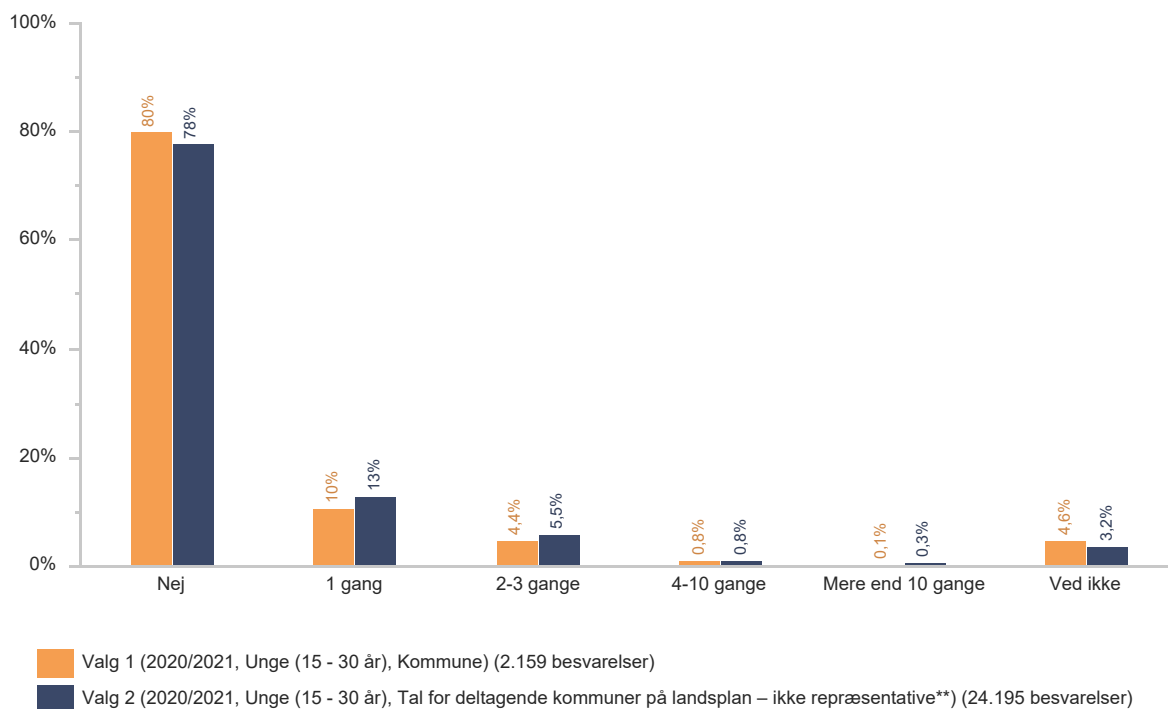
Valg 2 (2020/2021, Unge (15 - 30 år), Tal for deltagende kommuner på landsplan – ikke repræsentative**) (7.973 besvarelser)

Har du inden for de sidste 12 måneder gjort noget af følgende for at beskytte dig selv mod kriminalitet på internettet eller for at undgå, at du kunne blive udsat for andre ubehagelige situationer på internettet?

Undladt at downloade musik, film, software, spil osv. fra internettet, fordi du var bekymret for at downloade skadeligt indhold, der kunne ødelægge sin computer

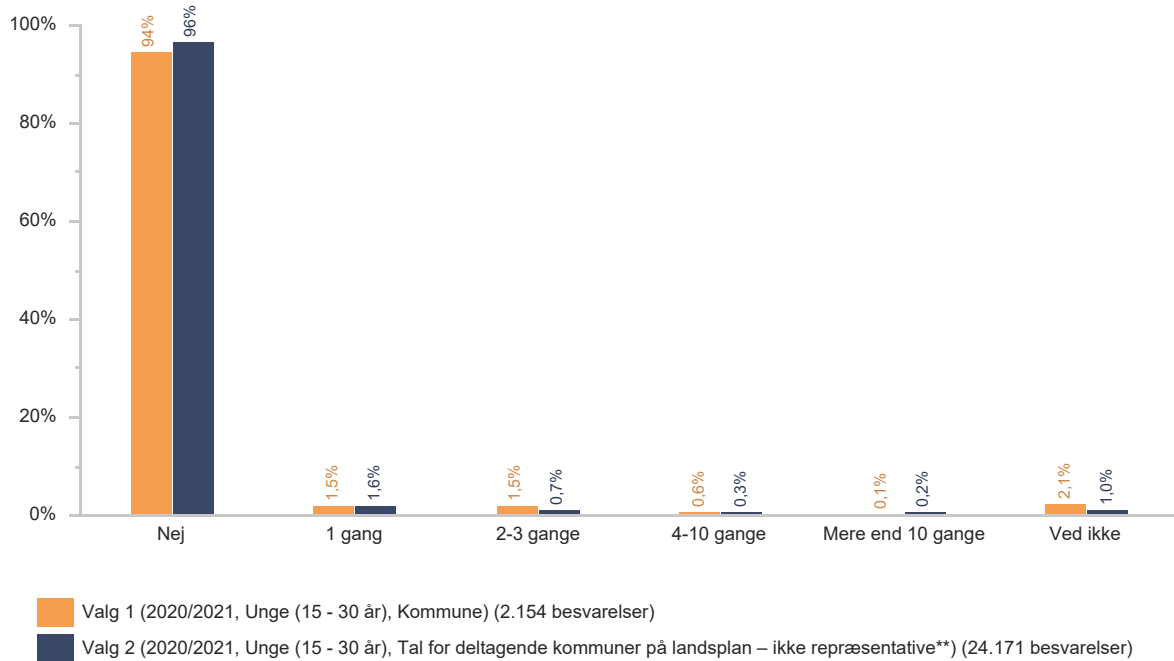

Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for... at nogen har stjålet noget fra dig (fx penge, mobiltelefon eller andet)?

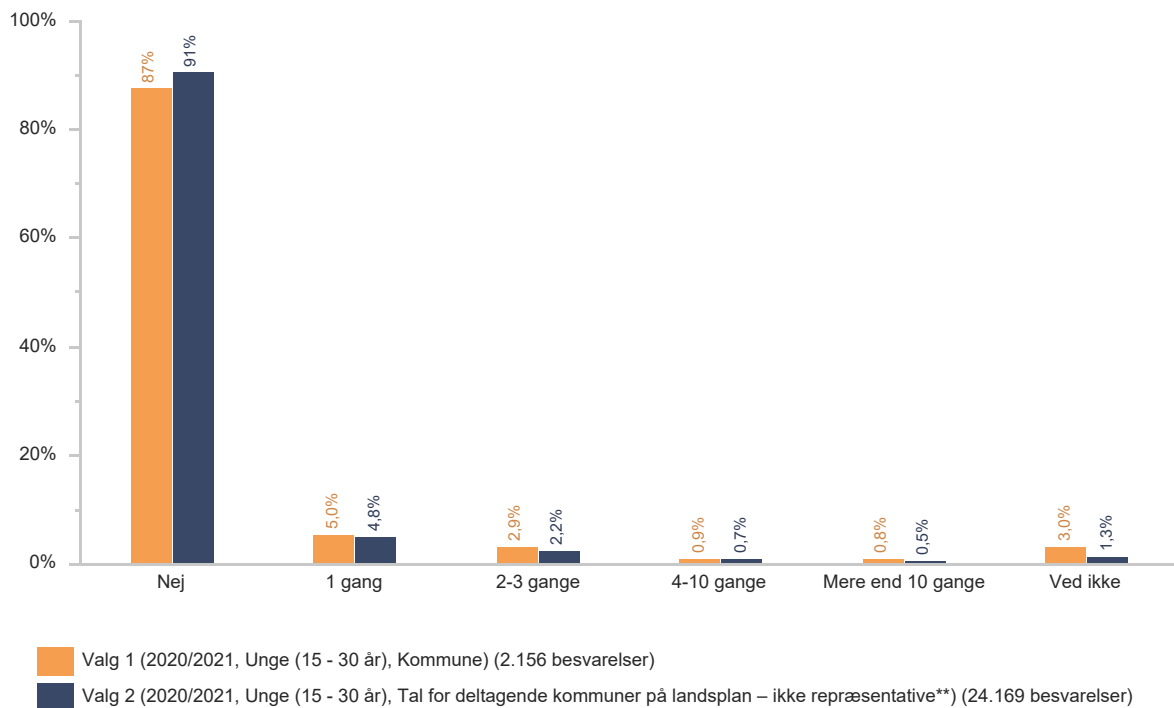
Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for...

afpresning på internettet? Fx blevet afpresset til at overføre penge, sende følsomme billeder eller lignende.

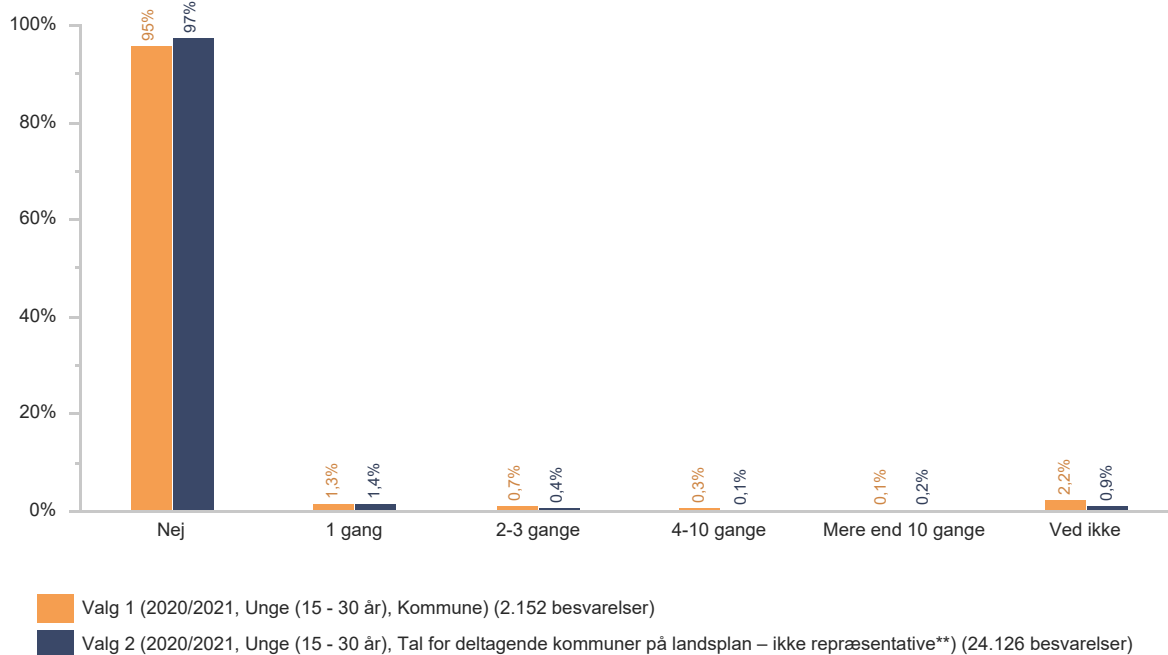

Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for...

at nogen har slået dig, hvor de ville gøre skade eller ondt på dig?

Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for...
 at nogen har truet eller tvunget dig til at aflevere penge eller andet (fx ur, mobiltelefon eller tøj)?

Ungeprofilen 2020/21

Ungdomsuddannelser og FGU

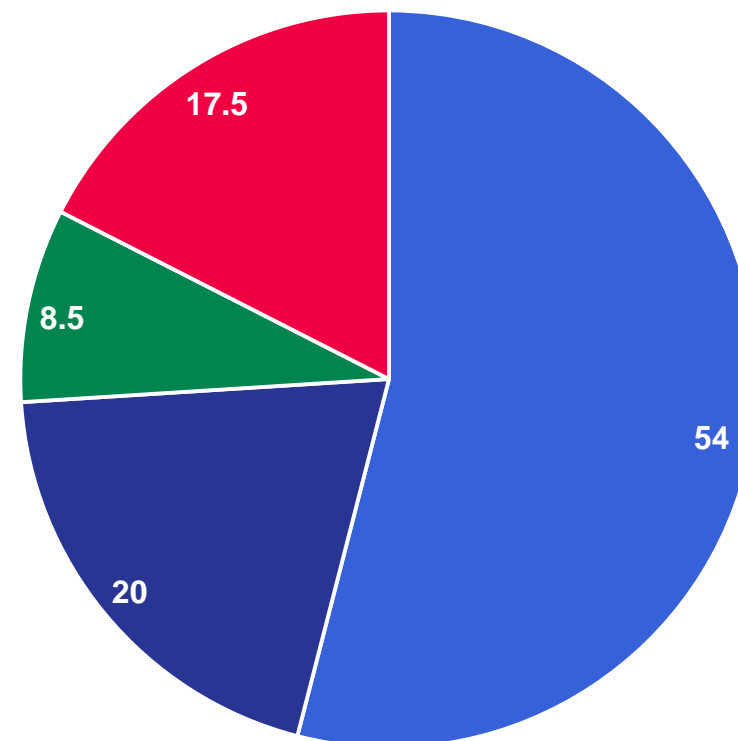
Rådmandsmøde Børn og Unge

Ungeprofilen

- Ungeprofilen skal belyse de unges sundhed, trivsel og risikoadfærd
- Data som fælles afsæt for at sikre et godt og sundt ungeliv - Hvordan benytter vi data til forme rammerne for et bedre ungeliv
- 2357 besvarelser, svarprocent på ca. 60-65 % af deltagende institutioner → ca. 25 % af hele målgruppen
- Resultaterne er et fingerpeg og ikke et facit for målgruppens sundhed, trivsel og risikoadfærd
- Periode for dataindsamling 1. december til 31. januar - hvilken betydning Covid-19 haft?

Uddannelsesretning

■ Stx ■ HF ■ FGU ■ anden udd.

Hvordan har de unge det for tiden?

18%

Samling af "jeg har det
ikke godt"
og "jeg har det slet
ikke godt"

10%

8%

I skolen

Derhjemme

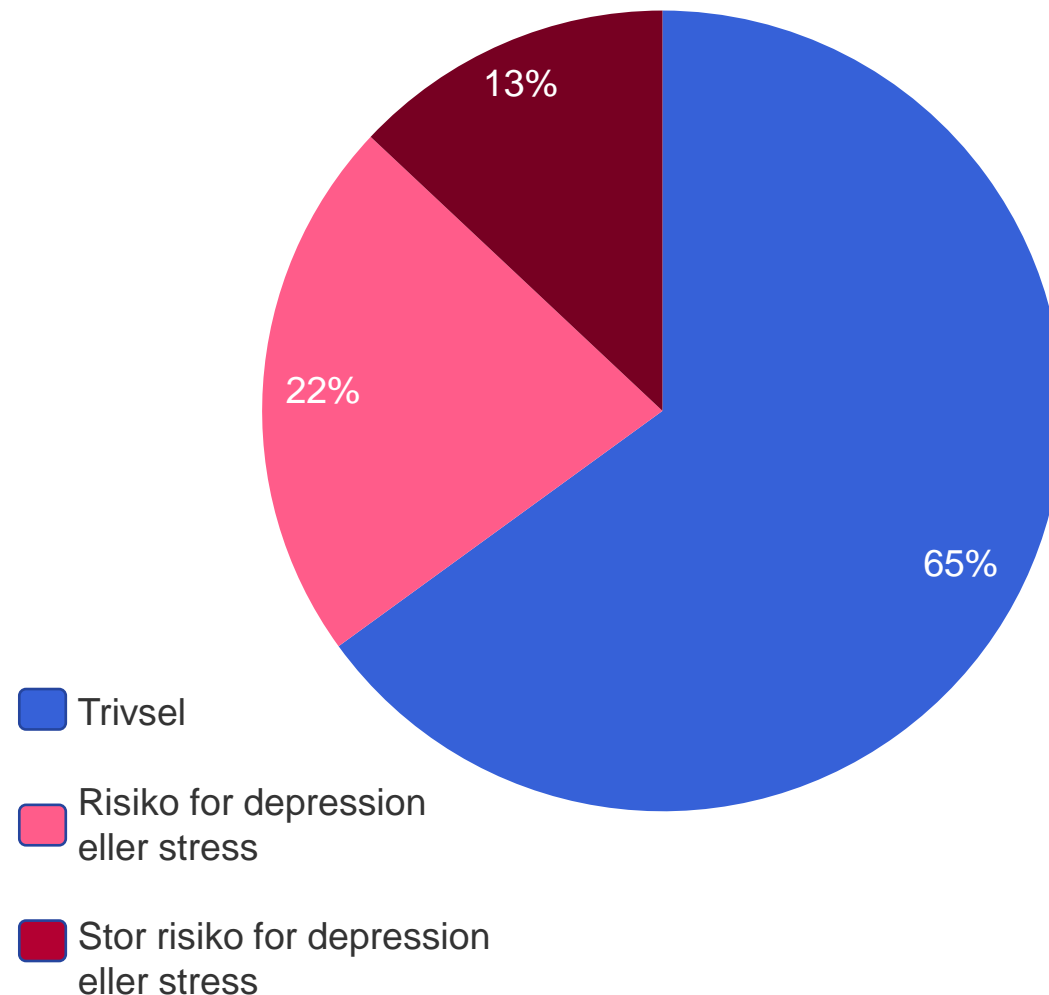
Med vennerne/fritiden

Hvordan har du haft det de sidste 2 uger?

WHO5 – trivselsindeks Et termometer for trivsel	Aarhus Kommune
Været glad og i godt humør*	82 %
Følt mig rolig og afslappet*	73 %
Følt mig aktiv og energisk*	66 %
Vågnede frisk og udhvilet*	49 %
Min dagligdag har været fyldt med ting, der interesserer mig*	59 %

WHO – 5. Hvordan fordeles de unge

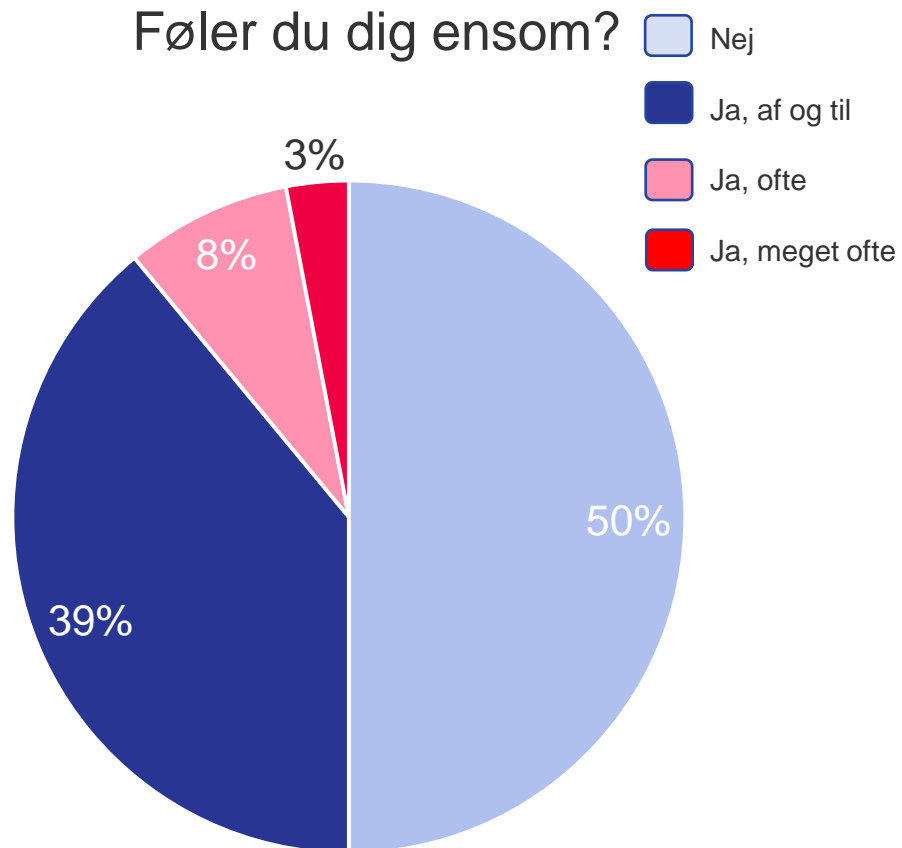

* **Besvarelse:** Lidt mere end halvdelen af tiden, det mest af tiden, hele tiden

Ensomhed

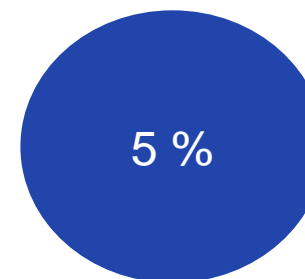
Føler du dig ensom?

6.2 % erklærer at de tit, eller meget tit er ensomme i den national trivselsmåling 4.- 9. klasse (Aarhus tal)

Socialt Fællesskab

Andel, der sjældent eller aldrig føler sig som en del af det sociale fællesskab på udd./skole

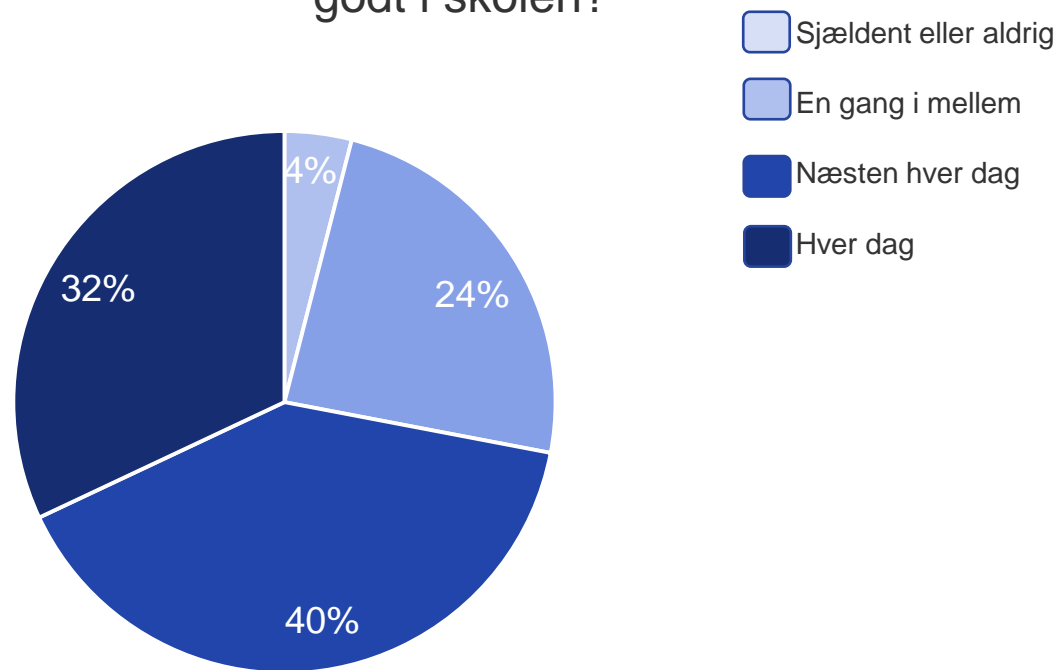
Andel, der er blevet mobbet mange gange inden for det sidste ½ år:

- I skolen: 2,1 %.
- På internettet: 1,4 %

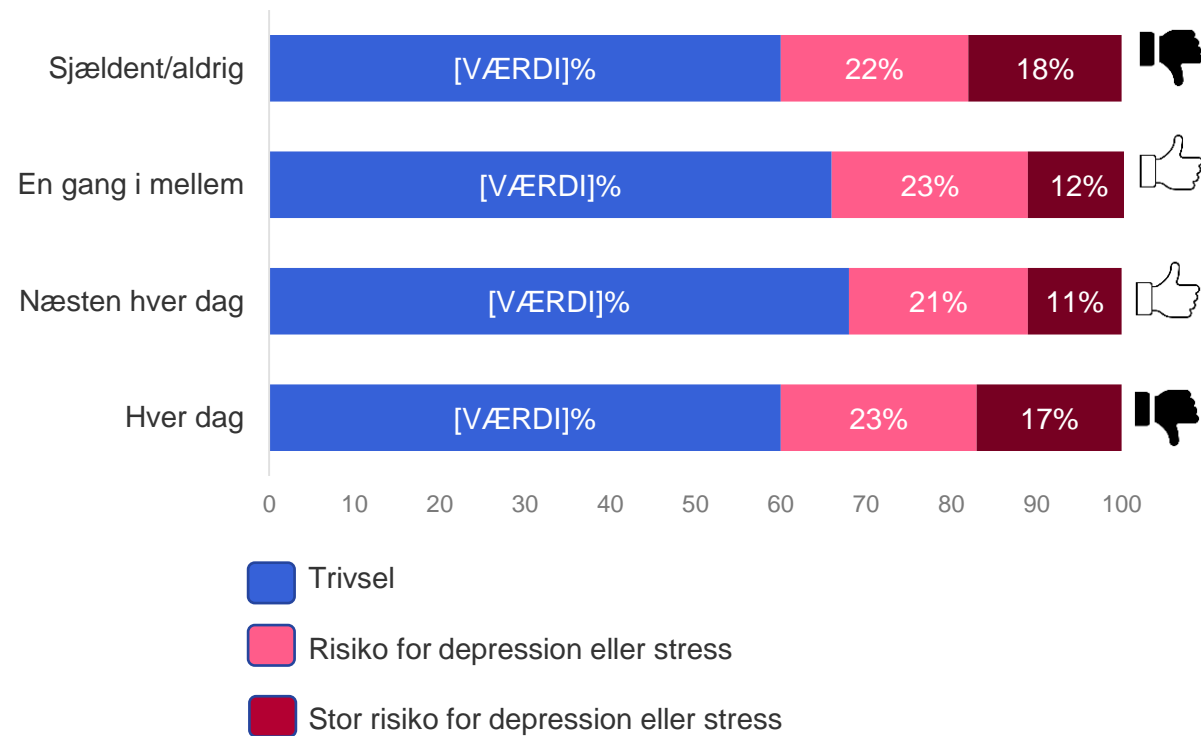
Præstation

Hvor ofte føler du, at du skal klare dig godt i skolen?

Eksempel på kryds af data. Viser sammenhæng mellem to forskellige spørgsmål.

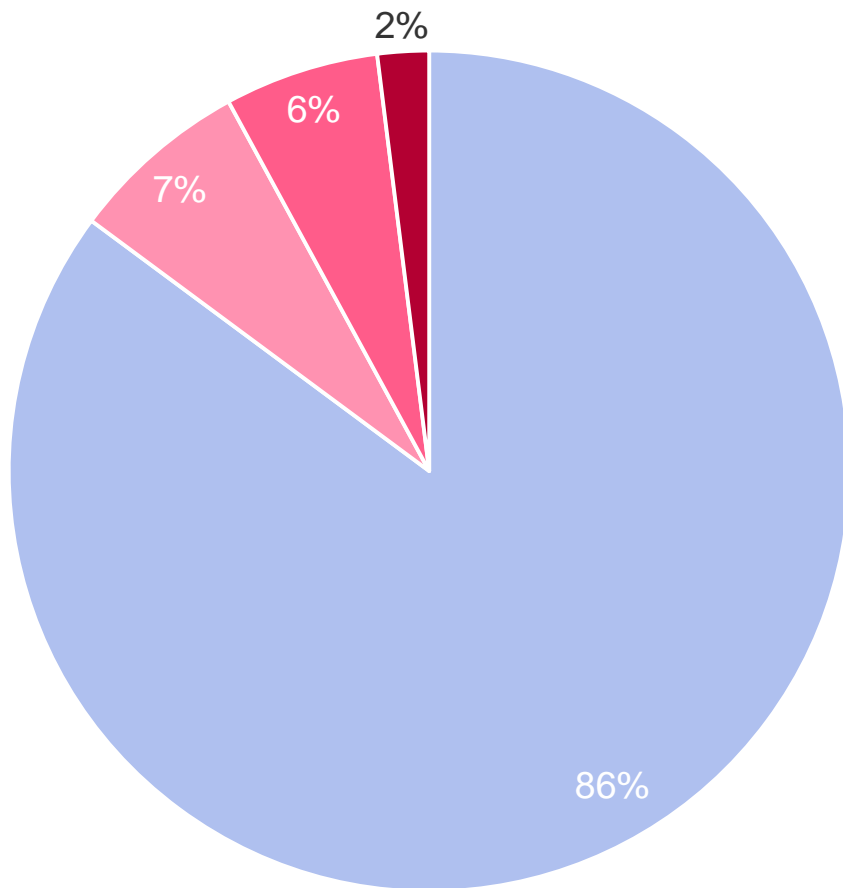
Sammenhæng mellem følelse af at skulle præstere og WHO - 5 fordeling

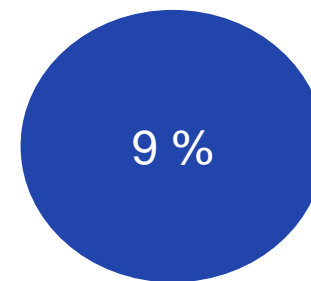
Selvskade

Inden for det sidste år: har du bevidst gjort skade på dig selv?

- Nej
- Ja, en gang
- Ja, mere end en gang
- Ja, mange gange

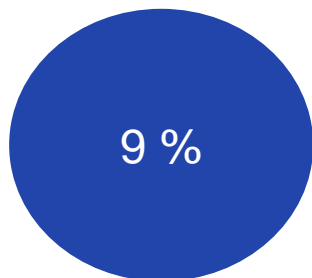

Fra "Hvordan har du det", 2017
Andelen af unge, der har skadet sig selv inden for det sidste år

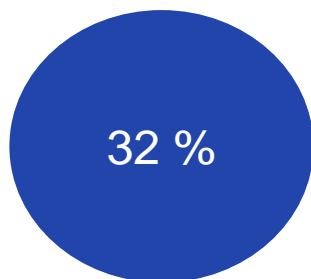

Sundhed

Føler sig ikke sund og rask

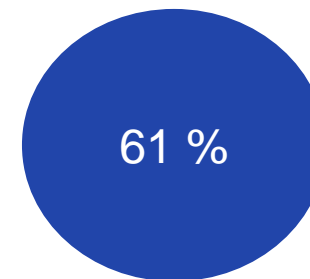

Bevæger sig til de bliver forpustet
1 gang i ugen eller mindre

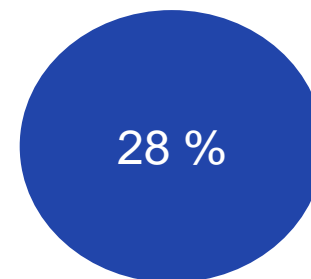

Søvn

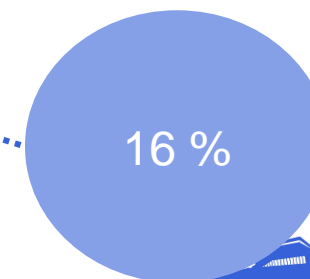
Sover mindre end 8 timer

Sover dårligt eller uroligt
flere gange i ugen

Tilsvarende tal fra den
kommunale sundhedsmåling
2019/2020

Tobak

Ryger dagligt

8 %

Ønsker at stoppe

36 %

Andel der tror, at over halvdelen på deres udd./skole ryger dagligt

33 %

Stoffer

Har prøvet at ryge hash

33 %

Tal fra 9. og 10. klasse

9 %

Andre stoffer

8 %

Seksualitet

Modtaget seksuelt stødende henvendelser på internettet eller sociale medier inden for 12 måneder

16 %

Alkohol

Alkoholadfærd		
Har prøvet at være fuld	Har 1 eller flere gange i løbet af de sidste 30 dage drukket mere end 5 genstande ved samme lejlighed	Var 15 år eller yngre, da man var fuld første gang
93%	77%	66%

Motivation for at drikke Ofte eller altid	
Vil være fuld	48%
For at føle sig mere social	44%
Giver behagelig følelse	42%
Glad hvis dårlig humør	13%
Vil ikke føle sig udenfor	10%

Oplevelser med alkohol	
Oplever at alkohol fylder for meget på skolen (fx i forbindelse med fester/fredagsbarer på skolen, introture, studieture og samtalen generelt)	21%
Har nogen gang eller ofte følt sig presset til at drikke mere alkohol end man har lyst til	10%
Har sagt nej til at deltage i en hyggeaften, til en fest eller lignende, fordi man ikke havde lyst til at drikke alkohol	37%

Hvilke muligheder giver Ungeprofilen?

Har bestemt adfærd i folkeskolen har betydning for trivsel og sundhed på ungdomsuddannelsen?

F.eks.:

- Har trivsel eller fravær i folkeskolen betydning for, hvor godt man trives på ungdomsuddannelsen?
- Har bevægelse i folkeskolen betydning for, hvor fysisk aktiv man er, når man går på ungdomsuddannelse?
- Har tidlig alkoholdebut betydning for, hvor meget eller hvor ofte man drikker, når man går på ungdomsuddannelse?

Har unge med en særlig trivselsprofil større risiko for frafald fra ungdomsuddannelse?

- Inspiration fra MBU undersøgelse fra 2018, som viste sammenhæng mellem (især) faglig trivsel og senere forløb i Ungdomscentret:

